

לקראת שבת מלכתא



Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת האזינו



לקראת שבוע מלכתא



dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 193

פנינים לפרשת האזינו

הם טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, ואז הודיע להם אחד השכנים שחלק מהסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו והוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר. הם ניסו להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבניינה, ועל כן יוותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם אוזניו משמוע

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על גודל ימי הסוכות



האיש הולך על האגם ולא יזכה לשוב אל ביתו, כי יבוא נחש וימיתוהו". נענה שמואל ואמר לו: "אם הלה יהודי הוא, מובטחני שיילך וישוב בשלום". ואכן, לאחר זמן ראו כי כל בני החבורה - והיהודי בתוכם שבים בשלום. ניגש אליו אבלט וביקש הימנו את שקו שעל כתפו, פתחו ומצא בו נחש חצוי לשניים נתון בין שני קני סוף. עתה שאלו שמואל ליהודי: "איזה מעשה טוב עשית", השיבו האיש: "דרכנו בכל יום להתחלק בינינו את לחמנו - כשאחד עובר עם שק ואוסף מכל אחד את לחמו שהביא עמו, ולאחר מכן מתחלקים כולם המשך בעמוד הבא

איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קנו). "וכשם שבימים הנוראים המקורות נפתחין על-ידי היראה, כן בימים אלו (בסוכות) המקורות של רחמים וחסדים פתוחים על-ידי אהבה והשמחה בזמן שמחתנו". ובשל"ה הק' (סוכה נר מצוה סוף אות ט') מביא לשון הזוה"ק (ח"ג קג): "בעי בר נש למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין, באושפיזין אלין דשריין עמיה".

אושפיזין - ענין צדקה וחסד בימים אלה

הזמן גרמא להרבות בצדקה וחסד, אם בצדקת ממון, אם בצדקת הוויתור - תן לו משלך. וכן הוא ב'שערי תשובה' (אורח חיים תרכה) בשם הספר 'אור צדיקים' להר"מ פאפר"ש זצ"ל, "יש להרבות בצדקה ערב סוכות, ומוה"ר חיים ויטאן זצ"ל היה מחלק הקופה לעניים ערב סוכות". וכתב ב'יסוד ושורש העבודה' (פי"ב) "הנה, זה היום של ערב סוכות, הרי הוא בכי ייתן איש אשר ידבנו לעשות צדקה כי רבתה היא מאוד ביום בזה, וגם הוא זמן אסיפה לאסוף הביתה על כל ימי החג להזמין ולארח עניים מהוגנים בני תורה על שולחנו, והם חלק הז' אושפיזין קדישין".

ומה גדולה מעלת הצדקה, וכמעשה שהובא בגמרא (שבת קנו:) פעם ישב שמואל עם איש נכרי 'חוזה בכוכבים' ובמזלות ו'אבלט' שמו, ולפניהם עברו קבוצת אנשים בדרכם לקצוץ קנים הגדלים על האגם. הראה אבלט לשמואל על אחד מבני החבורה ויאמר: "זה

בשווה. והנה, היום ראיתי שאחד מבני החבורה לא הביא עמו פת לחם והבנתי שגדלה עניותו עד כדי פת לחם. על כן אמרתי, שהיום ברצוני לאסוף מכולם את הלחם ולחלקו, ומשעברתי ליד זה האיש נתעכבתי כמו שהוא נותן לחם ככל בני החבורה ובאמת אנוכי שמתי מחלקי גם עבורו... לאחר מכן חילקתי לכולם ובזה הרוויח הלה לחם לאכול בלי בושה כלל וכלל".

נענה שמואל ואמר: "אכן, מצוות צדקה זאת הצילה אותך מארס הנחש". ודרש "וצדקה תציל ממוות - ולא ממיתה משונה, אלא ממיתה עצמה", שבכוח מצוות הצדקה להציל את האדם מכל מיני פורענויות המתרגשות לבוא עליו, ואף מן המיתה שנגזרה עליו בקרובה אליו.



בעלי הרמז רמזו מדברי חז"ל (עבודה זרה ג.) שלעתיד לבוא יאמר הקדוש ברוך הוא לאומות העולם "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה **בראש גגו**, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא". ומדוע עושים סוכתם בראש גגם דווקא? אלא היינו טעמא, כדי שלא יוכלו העניים להגיע לשם, אבל בני ישראל מידה אחרת יש להם ועושים סוכותיהם בחצרותיהם (שבדרך-כלל הוא מקום גלוי ופתוח לכל) כדי שכל דכפין ייתי ויכול כדי שבעו.

וכמו שמפורסם על הרה"ק ה'דברי חיים' ז"ע, שפיזר ונתן לאביונים סכומים עצומים בערב סוכות; ואף שבכל השנה היה מרבה לתת מתנות גדולות לצדקה, ביותר היה מפזר כסף רב בימים אלה לאין שיעור. וכבר אמר בקדושתו, שאין לך 'נוי סוכה' יותר מן הצדקה שמחלקים בערב סוכות.

בימים שבין יום הכיפורים לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים. באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שייתן מנדבת לבו עבור העניים. בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאוד ועדיין לא השיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפקו והלוא חיך קודמין... נענה הגה"צ מטעפליק ואמר: "אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה על-מנת להחזיר; אבל, לאותה משפחה ענייה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים חס וחלילה, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...".

ואכן, נאים הדברים למי שאמרם, כי **בדידיה** הווה עובדא, שביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיייתן לו את הארבעה מינים במתנה על-מנת להחזיר כדי שיכול לצאת בהם ידי חובתו. לאחר בירור הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו

אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, ומשדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה נודע לו שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאוד מתגובת האב שבוודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור. ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר "אתרוג כנגד הלב", כי ביותר חפץ הקדוש ברוך הוא בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז ז"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר. פעם אחת בדרכו לקנות את ה'אתרוג' פגש ביהודי פשוט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו: "הנה, לפרנסתי הנני משמש כ'בעל עגלה' המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עלי ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר מטה לחמי"... בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך כדי לקנות סוס חדש, ונקב הכפרי בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג. ללא אומר ודברים הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו: "**כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר...**".

כאותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק ז"ע, ובחג הסוכות שחרית התפלל ה'שרף' אצל הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ז"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך? בליט ברירה סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.



סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוותרנות המצלת ממיתה משונה. ומעשה שהיה כך היה: אחד מיקירי קרתא דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכה ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר. וממחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב. וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם והודיע להם שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר. שמעו אלה את בקשתו וניסו להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבנייה, ועל כן יותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג... אך הלה אטם אוזניו משמוע,

כאשר רבינו ניצב על סף גיל המאה, ירדו גשמים בחול המועד של חג הסוכות והכל נכנסו ללון בבתייהם. אולם רבינו, שמיאן לבטל מצוות סוכה, ישב ספון בחדרו ושקד על תלמודו, כשמעת לעת הוא שואל את נכדו האם הגשמים חדלו מרדת והאם ניתן כבר לישון בסוכה

חג הסוכות ועמל התורה של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

"וּפְרוּשׁ עָלֵינוּ סֵפֶת שְׁלוֹמָךְ"



באחת השנים כאשר רבינו ניצב על סף גיל המאה, ירדו גשמים בחול המועד של חג הסוכות. ומאחר שהלכה ידועה היא ש"מצטער פטור מן הסוכה", פנו הכל ללון בבתייהם.

אולם רבינו, שמיאן לבטל מצוות סוכה, ישב ספון בחדרו ושקד על תלמודו, כשמעת לעת הוא שואל את נכדו האם הגשמים חדלו מרדת והאם ניתן כבר לישון בסוכה.

נכד רבינו, שנוכח כי סבו מתמהמה מלעלות על יצועו ולאגור כוחות בשעות המעטות הקצובות לו למנוחה, פנה אליו בתמיהה: "הלא על פי ההלכה יכול הסבא לישון בבית?!"

"צודק הנך!" השיב רבינו, "אולם אף על פי כן רוצה אני, תכף כשיעצרו הגשמים, לשוב אל הסוכה!" בשעה שנים בלילה, כאשר התפוגגו העבים והתבהרו השמים, בישר הנכד לסבו כי הגשמים פסקו מרדת. "עתה כבר הגיעה העת ללמוד!" פסק רבינו ומיד פנה לסוכה והוסיף להגות בתלמודו ללא הפוגה, כשקולו נישא בניגון ובנעימה עד שהגיע זמן תפילה של שחרית!

מפי זקנים

בחג הסוכות התנוססה על דפנות סוכתו של רבינו דמות דיוקנו של הרבי הקדוש מאוסטרובצה. מלבד זאת נהג מרן לשבח עד מאד את כתבי תורתו של הרבי ולציין באוזני מקורביו עד כמה חושק הוא לעיין ולפלפל בהם.

כאשר אחד ממקורביו הרהיב עוז ושאל כיצד נקשר מרן עד כדי כך לכתביו וחידושיו של הרבי, השיב רבינו, כי בימי בחורותיו נפטר הרבי מאוסטרובצה, והספדנים שציירו את דמותו תיארו עד כמה ייקר את הזמן והחשיבו כבעל ערך עליון, ועד כמה הקפיד שלא להשחית את רגעיו בשום פנים ואופן.

הדברים ששמעו בצעירותו נחרטו בתוככי ליבו הטהור של רבינו, ולימים עמד ותלה את דיוקן הרבי על דפנות סוכתו, כדי שדמותו הקדושה תעמוד לו כסימן וכציון דרך לייקור הזמן. מלבד זאת מטעם הכרת הטוב, נהג לעיין רבות בכתביו של הרבי מאוסטרובצה ולייקר את חידושי תורתו.

מעולפת ספירים

בערב ראש השנה של שנת תשע"ב, עבר רבינו ניתוח סבך בעינו,

ועקב כך נבצר ממנו לרדת לתפילות ולעיין בספרים מפאת חולשתו ומאור עיניו שלקה.

רבינו שכב במיטתו כשראייתו מטושטשת, דואב וכואב מאי יכולתו לעיין בספריו. מבקריו שחשו בצערם, ביקשו לנחמו: "הרי הרב'ה בקיא בכל הש"ס עם פירושי הרש"י והתוספות, ויכול הוא ללמוד בעל פה!" רבינו לא סתר את דבריהם אך מלמל בתוגה: "נצרך אני עתה לעיין בתשובות הריב"ש ולזאת אינני מסוגל!"

באשמורת הבוקר של ליל ראש השנה, התנגן קולו של רבינו בלימוד, כמנהגו מזה עשרות בשנים. נכדו, שסבר בתחילה כי הוא דולה את הדברים מתוך מעיין זכרונו הנובע, הופתע לראותו שוקד על ספר תשובות הריב"ש, כשאצבעו נעה בין השיטין שורה אחר שורה.

במשך שלוש שעות תמימות ניצל מרן את מאור עיניו, ששב לזמן מה, והגה בתורת רבנו הריב"ש עד שכוחותיו לא עמדו לו ונפל מתעלף מתוך עמל ודבקות בתורה.

היתה זו בחינה של "גם כי יזקין לא יסור ממנה" שהתגלמה בכל מהלך חייו של רבינו, כפי שביאר בפירושו למסכת אבות, שבלימוד התורה וקיום המצוות יש לאדם לפעול בכל העת באותו הרוח כבתחילה ואף להוסיף עוד ועוד, שלולא כן, לא רק שאינו נותר במקומו אלא נסוג לאחור.

כי הם חיינו

נין רבנו, הרב משה ישראלזון, מספר: באחת הפעמים בהן זכיתי

המשך בעמוד 26

האמא של הילד יצחק הוטנר זרחה מאושר. היא חיבקה ונישקה אותו, ופניה נשטפו בדמעות. מיהרה למטבח והביאה משם את בקבוק היין ולבשה את שמלת השבת. ראה הילד את דמעותיה של אמו ופרץ בבכי: "אמא, תגידי לי, למה את בוכה? אם עשיתי משהו רע, תגידי לי! ואם נהגתי שלא כראוי, למה את לובשת את הבגד החגיגי, למה הבאת יין? מה קרה?"...

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א על השינויים החדים של 'ירח האיתנים'

"ושמחת בחגך"



מלאכים". כן, מלאכים ליום אחד. אולם אנחנו צריכים להעביר זאת לחיי היומיום לחיי המעשה.

הקדוש ברוך הוא רוצה לבחון ולהיווכח איך אתה מעביר את ההתעלות והרוממות לחיי היומיום; מה באמת גורם לך שמחה.

הנה דוגמה מחיי המעשה: באולם שמחות מפואר נערכת חתונה. השולחנות ערוכים בפאר והדר, האוכל כיד המלך, עשרות בני ישיבות מצד אחד וחברותיה של הכלה מצד שני, רוקדים ומשמחים את החתן והכלה לצלילי התזמורת. החתן והכלה שמחים ומאושרים.

בתום החתונה ניגש החתן, קורן מאושר, ואומר לכלתו: "אני מאושר!". היא, כמובן, שמחה מאוד לשמוע את המשפט הזה, היא בטוחה שהוא מכון אליה, והיא שואלת אותו שאלת המשך: "ממה אתה מאושר?", מתוך שאיפה לשמוע את התשובה המפורשת יוצאת מפי...

ומה הוא משיב לה? "מה זאת אומרת 'ממה אני מאושר'? מהחתונה! ראית אלה ריקודים נלהבים היו, איזו תזמורת, איזה אוכל משובח?".

ופני הכלה חפו!

אומר רבי מאיר חדש: "הבה נהיה כנים עם עצמנו. עמדנו בתפילה בראש השנה, ביום כיפור. אלו תפילות! איזו התעלות! התפללנו,

המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל עורר אותנו לשאלה נכבדה הדורשת פשר והסבר.

אחרי חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, נכנסנו בשעריו של ירח האיתנים. זהו חודש של מועדים וזמנים נשגבים אשר "צבת בצבת עשויה", והם נעים בזה אחר זה כמטוטלת, מוליכים אותנו מיראה לשמחה, משמחה ליראה, וחוזר חלילה.

בפתחו של החודש ניצבים הימים הנוראים. שמם מעיד עליהם, אלה ימים מלאי מורא, אימה ופחד. עשרה ימים ראשונים של החודש אלה עשרת ימי תשובה, בראשם - שני ימי ראש השנה, ימי דין ומשפט, ובחיתומם - יום הכיפורים, יום גזר הדין.

והנה, לאחר כלות יום הכיפורים, היום הקדוש והנורא, תיכף ומיד חלה תפנית חדה ומטלטלת מקצה לקצה. עם ישראל הולך מחיל אל חיל, מכין עצמו לחג הסוכות שבפתח. תכונת הימים הללו והמולת ההכנות לחג דוחקות את אוירת הימים הנוראים ששררה עד לא מכבר, כאילו הכל מאחורינו. חולפים ארבעה ימים וכל ישראל מוטלים אל תוך ים של שמחה - חג הסוכות, חג של שמחה מרוממת, של מצוות "ושמחת בחגך והיית אך שמח". אם פסח הוא 'זמן חרותנו' ושבעות הוא 'זמן מתן תורתנו', חג הסוכות הוא 'זמן שמחתנו'. השמחה היא החפצא והמהות של היום טוב הזה. מ'ימים נוראים' ל'זמן שמחתנו'.

והנה לאחר שישה ימים של שמחה ורוממות עילאית אנו שוב מוטלים אל תוך יום של דין ומשפט - יום הושענא רבה, חיתום הדין. היום הזה מסתיים, והנה שוב אנו מוטלים אל תוך ים של שמחה - יום שמיני עצרת ושמחת תורה.

מה פשר הדבר? מה ההסבר למעברים החדים הללו, מימים נוראים וימי דין ומשפט לימי שמחה ורוממות, משמחה למשפט וממשפט לשמחה. הלוואי דבר הוא!

אומר רבי מאיר חדש: קל מאוד לאדם להיות מלאך ליום אחד. קל לו להתעלות בראש השנה, לעבור מערכת של עשרת ימי תשובה, אשר שיאם - יום הכיפורים, יום סליחה וכפרה. כתוב ברא"ש בסוף יומא, שהשטן אומר לקדוש ברוך הוא: "היהודים שלך הם כמו

התחנונו, שפכנו כמים לבנו נוכח פני ה', ביקשנו על נפשנו - "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים".

חסדי ה' לא כלו, הקדוש ברוך הוא שעה לתחנונינו, קיבל את תפילותינו. אתה שמח? אתה מאושר? הבה נראה ממה אתה שמח, ממה אתה מאושר. אתה באמת שמח שחזרת לקדוש ברוך הוא? האומנם זה האושר שלך? הבה נראה אם השמחה שלך נובעת מכך שהמלך החזיר לארמונו את בנו האובד הביתה, או אולי השמחה שלך נובעת מדברים אחרים לגמרי...

"כולנו מחנכים את הילדים לתורה, ליראת שמים, למידות טובות. אנו משקיעים בהם, מתפללים להצלחתם, אבל עדיין אנו עומדים למבחן עד כמה באמת הדבר הוא בנפשנו".

ילד מגיע הביתה מהחיידר ומספר שהרב'ה העיר לו על התנהגות לא ראויה. האבא כועס, האמא מתרגזת. הם מוכיחים אותו בכמה משפטי תוכחה, מנפנים לו באצבע ואומרים לו: "תבטיח לנו שהדבר לא יחזור על עצמו!", ובתוך זמן קצר הנושא ירד מסדר היום כלא היה.

אבל מה יקרה כשיום אחד הילד מבלי משים ניפץ איזה אגרטל בסלון? כל הבית נהיה ששון ושמחה. צעקות, גערות, אפילו הרמת יד על 'הילד הסורר'... כמה ימים לאחר מכן הענין עדיין לא שכך. האבא מזכיר לילד את האגרטל השבור, האמא פולטת אנחת צער בכל פעם שהיא עוברת במקום שבו היה מונח האגרטל...

איזה סולם ערכים יקבל הילד מההתנהגות הזאת של ההורים? הוא ילמד שהעבירה הכי חמורה בעולם היא להיתקע בשוגג באגרטל ואילו התנהגות לא ראויה בחיידר היא מעשה 'לא נאות', לא יותר מזה...

זהו סולם ערכים מעוות, מסולף. ילד כזה איבד את ה'משקפיים' לראות את המבט האמתי.

הרב מבריסק זצ"ל היה מקפיד על כך שבביתו מעירים רק על דברים שבראש סולם הערכים, דברים אמתיים וחשובים. לא מבזבזים את הגערות על דברים זוטרים, צריך לשמור אותן לדברים החשובים באמת.

רבי יצחק הוטנר זצ"ל, בעל ה'פחד יצחק', היה ענק המחשבה, סלבודקאי ברמ"ח ושס"ה. סיפר רבי יצחק זילברשטיין, כי הרב הוטנר היה ילד בעל כשרונות מיוחדים, ובילדותו ההשכלה הארורה איימה לצוד אותו ברשתה.

הוא גדל בוורשה, בביתו שררו דלות ועניות רבה. ההשכלה פיתתה את בני הדור הצעיר. ביד אחת פתחה להם צוהר והכניסה אותם אל עולמות חדשים וקוסמים, וביד השניה צדה את אמונתם ודתם. רבים נלכדו ברשתה, "כי רבים חללים הפילה".

יום אחד שב יצחק'לה בן העשר מהחיידר לביתו וסיפר לאמו בשמחה: "אמא, היום גמרנו בבא קמא"...

האמא זרחה מאושר. היא חיבקה ונישקה אותו ופניה נשטפו בדמעות. מיהרה למטבח והביאה משם את בקבוק היין, שהיה מצרך נדיר בביתם. הלכה ולבשה את שמלת השבת - הבגד החגיגי היחיד שהיה ברשותה מאז חתונתה.

ראה הילד את דמעותיה של אמו ופרץ בבכי: "אמא, תגידי לי, למה את בוכה? אם עשיתי משהו רע, תגידי לי! ואם נהגתי שלא כראוי, למה את לובשת את הבגד החגיגי, למה הבאת יין? מה קרה?"... "יצחק'לה שלי", משיבה האם, "אתה יודע שאנו מודים לה' על כל מה שהוא נותן לנו, הכל הוא חסד ה'. אנו חיים בצמצום רב. אך ברוך ה' אנו זוכים שיצחק'לה שלנו לומד תורה. אין דבר בחיים שישווה לזה. כשחזרת מהחיידר ואמרת שגמרת בבא קמא התמלאתי אושר עד לב השמים! הבאתי יין ולבשתי בגדי חג כי עוד לא היה לי חג שמח יותר מהחג הזה! אני בוכה, אלו דמעות של התרגשות, של אושר. זה פיצוי אמתי על כל הדלות והעניות שלנו"...

לימים סיפר רבי יצחק הוטנר: "בכל פעם שההשכלה איימה לצוד אותי במצודתה - דמות דיוקנה של אמי עמדה מול עיניי והצילה אותי מרדת שחת".

הדמעות הללו הצמיחו לנו את ה'פחד יצחק', ענק המחשבה וגאון המוסר!

סיפור נוסף: רבי לייב באקשט זצ"ל היה מהאריות של ישיבת מיר. את ביתו הקים מיד לאחר המלחמה. הגיעו אליו הצעות שונות של שידוכים חשובים. הוא נועץ במשגיח רבי יחזקאל לווינשטיין. בסופו של דבר עמדו על הפרק שני שידוכים. הצעה אחת - בתו של רב ידוע, והצעה שניה - בתו של רבי מרדכי רוגוב, רב נכבד, אך לא מפורסם כמו הרב השני.

אמר לו המשגיח רבי יחזקאל: "אין ספק, ההצעה הראשונה חשובה מאוד, אביה של המדוברת הוא תלמיד חכם מפורסם. אולם דווקא על ההצעה השניה שמעתי מעלה מיוחדת".

האריות של הישיבות דאז, בעיקר מיר וסלבודקא, נהגו לדבר בלימוד עם רבניה וחכמיה של ליטא התורנית. הם הרבו לדבר בלימוד גם עם הרב רוגוב, שכהן כרבה של אחת העיירות בליטא.

אמר המשגיח רבי יחזקאל: "סיפרו לי, כי בכל פעם שבאו לדבר בלימוד עם הרב רוגוב, היתה אשתו עומדת מאחורי הדלת ומקשיבה בענין רב להתנצחויות ולוויכוחים הלמדניים של בעלה עם בחורי הישיבות חריפי המחשבה. כדרך כל ויכוח והתנצחות במלחמתה של תורה, פעם ידו של זה על העליונה ופעם השני מוכיח את צדקתו. הכל, כמובן, לשם שמים כדרכה של תורה, וכמו שאמרו חז"ל ש'אינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה'. והנה, בכל פעם שידו של הרב רוגוב היתה על העליונה לא הי גבול לשמחתה של אשתו הרבנית, וכביטוי לכך - לארוחת הצהרים של אותו יום היא היתה מכינה קניידאלאך למרק. יום חג"...

פנה רבי יחזקאל לתלמידו ואמר: "בת שרואה את האושר שיש בבית כשאבא אומר סברה טובה - זו בת הראויה לבן תורה".

וכך היה. רבי לייב נשא את בתו של הרב רוגוב, ולימים היו שניהם ממרביצי התורה באמריקה - הרב רוגוב בשיקגו ורבי לייב בדטרויט, שם עמד למעלה מחמישים שנה בראשות ישיבה חשובה והעמיד תלמידים רבים.

(מתוך 'דורש טוב' - סוכות)

ביום תענית אסתר הוזמנתי לכמה בריתות, ובגלל הצום נערכו הבריתות סמוך לשקיעה, כדי שניתן יהיה לערוך אחריהן סעודה, והייתי צריך לעבור במהירות ממקום למקום. הדרך הייתה קשה ועמוסה מאוד. נסענו מנוה יעקב למחנה יהודה בכבישים פקוקים. בשלב מסוים הבנתי, שגם אם ארצה מאד - לא אספיק

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על ישועת ד'



"וְכִרְיָתָךְ יִנְצְרוּ" (דברים ל"ג, ט')

עם ישראל אף על פי שחטאו - בברית לא כפרו והמשיכו לשומרה! עם ישראל חתום בחותם ברית קודש. אפילו הרשעים הגדולים ביותר, והרחוקים מכל דת ודין - לא הפרו את הברית! אליהו הנביא אמר: ריבונו של עולם, "קנא קנאתי לה'... כי עזבו בריתך" (מלכים א' יט, י).

אמר לו הקב"ה: אתה אומר על בני שעזבו את הברית? חיך, שכל ברית שתהיה בישראל, בכל מקום שתיערך, אתה תהיה שם! גם לאחר שעלה השמימה, עדיין מוכרח אליהו הנביא להיות בכל ברית. הוא מחתך את עצמו, ניצוץ פה וניצוץ שם, בהתאם לברית ולקדושה שלה כך גדל הניצוץ... אבל הוא חייב להיות בכל העולם כלו - בישראל, במרוקו, בתוניס, באיראן ובארצות הברית... הוא מחלק את עצמו כדי שיהיה נוכח בכל הבריתות שנערכות לתינוקות יהודים ביום השמיני להיוולדם. מוכרח הוא לראות שעם ישראל, עם כל הריחוק והחילוניות שבהם, לא יפרו את הברית שקבע להם הקב"ה! היו תקופות שבהן נאסרה עריכת ברית מילה, אולם למרות סכנת פיקוח נפש שבדבר התעקשו היהודים למול את בניהם, והיו שדחו את הברית והמתינו לשעת כושר כדי למול.

אחד המוהלים, שנוסע למקומות נידחים ברוסיה ובאוקראינה, סיפר שפעם הוזמן לברית. להפתעתו, כשהגיע למקום מצא שלושה שזקוקים לכך - תינוק קטן שלא מכבר נולד, אביו, וסבו שהיה כבר כבן שבעים... הסב והאב לא מלו את עצמם, אך חיפשו הזדמנות מתאימה, ומצאו אותה בברית המילה של הנכד...

סיעתא דשמיא בקיום המצוה

סיפורים למכביר מוכיחים כי הקב"ה מסייע לעושה מצוה. הדברים מפליאים ביותר, ואחד מהם זכיתי לחוות על בשרי לאחרונה בברית מילה -

ביום תענית אסתר הוזמנתי לכמה בריתות. בגלל הצום נערכו הבריתות סמוך לשקיעה, כדי שניתן יהיה לערוך אחריהן סעודה, והייתי צריך לעבור במהירות ממקום למקום. הדרך הייתה קשה ועמוסה מאוד. נסענו מנוה יעקב למחנה יהודה בכבישים פקוקים.

התנועה לא התקדמה. בשלב מסוים הבנתי, שגם אם ארצה מאד - לא אספיק. התקשרתי למוהל נוסף, וביקשתי ממנו שיבוא במקומי. זה לא היה מלכתחילה. אותם אנשים טרחו להגיע במיוחד מחוץ לעיר כי רצו שדווקא אני אשמש כמוהל, אבל ההכרח לא יגונה. ביקשתי מן המוהל להתכונן לברית, ואמרתי לו, שאם אינני נמצא באולם שמונה דקות לפני השקיעה - ימול הוא את הילד. הברית חייבת להיות בזמנה, ואין שום ברירה אחרת.

הרמזור שלפנינו בהבה, והנהג אמר: אולי נספיק לעבור... הייתי קרוב ליאוש ואמרתי: גם אם נעבור כאן, אנחנו מגיעים אחר כך לגאולה. ושם הכל פקוק - אין סיכוי! והנה, ראה זה פלא, עברנו את הרמזור, והמשכנו הלאה. הדרך הייתה פנויה לחלוטין. כאילו לא הייתה חסומה לפני רגע. נסענו ונסענו במהירות, והגענו לאולם הברית כעשר דקות לפני השקיעה!... אותנו מוהל שהזעקתי מן הדרך עוד לא הספיק להגיע... ראינו במוחש סיעתא דשמיא מיוחדת שנותן הקב"ה לאנשים המבקשים לקיים את המצוות כתיקונן.

ישועת ה' כהרף עין!

סיפר לי מוהל אחר שנקרא לערוך ברית בנתניה. באמצע הדרך מצא את עצמו בסופו של פקק גדול. הוא היה לחוץ מאוד. "ריבונו של עולם" - מלמל - "מה אני עושה

כאשר חזרו אל הרב הצדיק עם תשובתו של הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א, וסיפרו לו על גודל התלהבותו מן האתרוג ובקשתו לברך עליו בחג, הרהר כמה דקות, ופתאום קם בהתלהבות קודש וביקש לקחת שוב את האתרוג אל הרב קופשיץ, ולהעניק לו אותו במתנה גמורה ושלמה!

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א על אתרוגים ויראת שמים



וְלִקְחֶתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר פֶּתִית תְּמָרִים" (ויקרא כ"ג, מ')

מעשה רב היה באחת השנים אצל אחד מגדולי ירושלים עיר הקודש ת"ו, שהמציאו עבורו לכבוד חג הסוכות אתרוג נאה ומהודר עד מאוד מזון אתרוגי מרוקו המיוחדים. אתרוג נדיר בשלמות כשרותו ללא שום דופי, אף לא משהו שבמשהו. גם הידורו בגידולו, בקומתו ובצורתו היה ביופי מיוחד ביותר, כמעט לא נראה כמוהו בכלילת השלמות.

הרב הצדיק, כראותו את האתרוג ולאחר שבדקו הדק היטב מכל צדדיו, שמח עליו מאוד שיזכה לעשות בו נחת רוח לפניו יתברך שמו ולקיים המצווה בהידור. ברם, מגודל אהבתו להקפיד בכל דבר על ההלכה המדויקת בשלמות לא אבה לסמוך על דעתו בלבד, ושלא לשאול על האתרוג את אחד מגדולי מורי ההוראה בירושלים, הלוא הוא הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א.

משראה הרב את האתרוג לפניו ובדקו סביב סביב מכל צדדיו וצדי צדדיו, התלהב מאוד ממראה האתרוג; ככל שבדק בו יותר גילה בו יותר את השלמות, ואמר שכמעט לא נראה כבושם הזה, מתוך אלפי אתרוגים! הוא ביקש משלוחי הרב הנ"ל לבקש בשמו ממנו, שיואיל בטובו ליזכות אותו גם כן לברך על זה האתרוג בימי החג, מאחר שלא נמצא כמוהו כשר ומהודר!

כאשר חזרו אל הרב הצדיק עם תשובתו של רבי נתן קופשיץ, ועל גודל התלהבותו מן האתרוג ובקשתו לברך עליו בחג, הרהר הרב לכמה דקות, ופתאום קם בהתלהבות קודש וביקש לקחת שוב את האתרוג אל הרב קופשיץ ולהעניק לו אותו במתנה גמורה ושלמה! מסביב הרב ישבו אותה שעה בניו ונכדיו שלא ידעו את נפשם, כיצד ניתן לוותר על אתרוג הדור נאה שכזה לאחר שכבר היו מלאים שמחה גדולה מגודל המציאה שהמציא ה' לידם!

נענה הרב הצדיק בגודל שפלות לבו וענוותנותו: "ברצוני ללמד את עצמי ואתכם כאן בעובדה זו פרק חשוב בכבוד התורה! שתדעו עד כמה מחויבים אנו בכבודה של תורה, שהיא מצוה גדולה עד מאוד. לכבד את התלמיד חכם ולשמחו בכל מה שאפשר, עושים בזה נחת רוח גדולה ועצומה לפני כסא הכבוד! אני כשלעצמי איני ראוי לאתרוג מושלם שכזה... הוא ראוי יותר ממני..."

בכוחה של מצוה זו, שמבטל האדם עצמו לכבודה של תורה ומוותר על שלו בשביל כבודו של תלמיד חכם, להעלות נחת רוח גדולה עד

מאוד למעלה!

ואנו הקטנים למדים מטיב עובדה יקרה ונאה זו עד כמה רחוקים אנו מחשבון האמת, חשבון נפש הצדיקים, המיוסד על אדני הצדק והיושר, לדעת לחשב בכל דבר מה יועיל ויתקבל לעילא ברצון שמים, ולא לפי רצון והנאת האדם למטה.



הגאון הצדיק מגדולי ירושלים, רבי זונדל סלנט זצוק"ל, היה מפורסם בחביבות המצוות שלו. פעם מצאנוהו באחד מימי חג הסוכות בטרם עלות השחר כשהוא מחזיק את ארבעת המינים בידיו ומנענע בהם 'נענועים'.

שאלוהו: "לנענוע מה זה עושה? הרי לא עת לולב עתה, באישון לילה ואפלה, ועדיין לא הגיע זמן ארבעת המינים של שחרית?!" חייך רבי זונדל והסביר: "אלה הם 'אימונים'! כל חייל בטרם צאתו לקרב - גם לאחר שכל תכנית הלחימה ברורה ונהירה לפניו, עורך הוא תרגילים ואימונים אחרונים... עתה בטרם אקח את ה'מאני קרבא' בידיו ואצא להשיב מלחמה שעה, הנני עושה תרגילים ואימונים אחרונים בדרכי [ובכוונות] המלחמה..." (ומקורו קדוש בתיקוני הזוהר (דף כט): "מאני קרבא בימינא נטלין לון, ובאלין מאני קרבא אנון ישראל רשימין דנצחין דינא וכו'", עיין שם).

בהזדמנות אחרת מצאנוהו לרבי זונדל הצדיק עושה כמו כריעות והשתחויות של שמונה-עשרה באמצע היום, שלא בעת התפילה, תוך שהוא מדקדק ביותר כיצד בדיוק תיעשה הכריעה כחזירה, והקימה בזקף כחיויא (ברכות יב: ; טור שולחן ערוך או"ח קיג, ו).

המשך בעמוד 30

אני הולך לישון בסוכה, ופתאום, באמצע הלילה, אני מתעורר. הסוכה בחוץ, ושומעים תינוק אחד צורח מימין ושני משמאל, ואשה אחת קוראת לבעלה: "שמעון, עכשיו תורך לגשת לתינוק", והבעל עונה לה בצעקה: "אבל אני בסוכה"

הגה"צ רבי שלמה ברעוודה זצ"ל, על העם היהודי הנבחר

"ובחמשה עשר יום לחדש השביעי... וְחַגְתֶּם חֵג לָהּ" (במדבר כ"ט, י"ב)



קשה ומוסיף שעות נוספות... ואינם יודעים שכל הסיבה להיותם בעולם היא רק עבור אותו צדיק, שכאשר יבוא יהיה לו אוכל, קורת גג, בגדים וכל צרכיו.

הרמב"ם מוסיף וכותב, שכל העולם משתגעים לגמרי, כי אינם יודעים לשם מה הם חיים כאן. הם עובדים ועובדים, וכל מעשיהם רק כדי שיהיה מוכן לצדיקים כאן בעולם כל צרכם.

על פי זה אומר הרב מבריסק, שאנשי אדום מבססים את דבריהם על הרמב"ם הזה. הם ילמדו בישיבות ויביאו את הרמב"ם הזה - בנינו הרבה שווקים ומרחצאות בשביל הבריאות, הרבינו כסף וזהב, והתכלית האמיתית של כל מעשינו היא שישאל יעסקו בתורה... מה יענה להם הקב"ה? "אמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם..." שקרנים שכמותכם! שתקו! לא כוונתם אפילו בחצי אחוז לטובת ישראל שיעסקו בתורה!

אחרי אדום נכנסת מלכות פרס, הם מוסיפים לטעון עוד כמה טענות הבל, עד שלבסוף הם אומרים: תן לנו עכשיו את התורה ונקיימנה! אף על פי שהפריכו את טענות הגויים, וטענו כנגדם, הם אינם הולכים.

אומר להם הקב"ה: אני רואה שאינכם עוזבים כאן. מה אפשר לעשות איתכם? טוב, אתפשר איתכם, ואעשה דבר יוצא מן הכלל - אתן לכם כעת מצוה קלה, מצוות סוכה.

למה נחשבת מצוות סוכה למצוה קלה? - משום שאין בה חסרון כיס. תקיימו אותה, ותקבלו שכר הרבה.

מדוע אין בסוכה חסרון כיס? - כי יכול אדם לעבור ברחוב ולמצוא

הגמרא (עבודה זרה ב ע"א) אומרת דבר שקשה להבינו: "דרש רבי חנינא בר פפא ואיתימא רב שמלאי: לעתיד לבוא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בה, יבוא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא, שנאמר כל הגויים נקבצו יחדיו".

איך אפשר להבין גמרא כזו? איך ייתכן שהגויים מעיזים לבוא ולדרוש שכר על עסק התורה?!

ותחילה נכנסת מלכות אדום שואל אותם הקב"ה: האם עסקתם בתורה? מה עשיתם בשביל התורה? אומרים לפניו: "ריבוננו של עולם, הרבה שווקים תקנו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה!" חוצפה שכזו... כאילו כל מה שבנו הגויים, כל כביש מהיר בעולם, כל גשר, כל שוק וכל בורסה נועדו כדי שיהיה כסף בעולם בשביל ישראל שיתעסקו בתורה! איך זה יתכן?

הרב מבריסק זצ"ל (בתחילת ספרו על התורה) מפרש את דבריהם על פי דברי הרמב"ם (בהקדמתו לסדר זרעים), שתכלית כוונתו יתברך בבריאת האדם היתה, כדי שהאדם יהיה "חכם וטוב", דהיינו שיגיע עד כמה שבכוחו לידיעת ה' יתברך על ידי לימוד כל התורה כולה. שיהיה טוב מאין כמוהו בכל מידה טובה, ביראת שמים, בדבקות ואהבה. כמה אנשים כאלו יש בעולם? הרמב"ם אומר, שאולי אחד בכמה דורות זוכה לכך. אם כן, בשביל מה ברא הקב"ה את שאר בני האדם שאינם חכמים ואינם טובים כל כך? הרי הקב"ה ברא בעולם מיליארדי אנשים. במדינת סין לבדה יש יותר ממיליארד. בהודו יש יותר ממיליארד. בשביל מה נבראו כל כך הרבה? הרי אין שם "חכם וטוב".

המדינות הללו מלאות ברשעים אכזריים. מתרץ הרמב"ם, שלולא כל האנשים בעולם שעובדים יומם ולילה בבניית בניינים, בחקלאות, באריגת בגדים וכיוצא בכך, כשהיה מגיע הצדיק לעולם היה צריך בעצמו לטעת עצי פרי ולזרוע חיטים ושעורים, ולקצור, ולעסוק בכל "א מלאכות הפת בעצמו. לארוג בגדים לעצמו, לבנות את הבית שלו להיות אינסטלטור וחשמלאי וכו'. במצב כזה, לא היה לו פנאי אפילו רגע אחד ללמוד כל ימי חייו! לכן נמצאים בעולם מיליארדי בני אדם. כל אחד מהם חושב רק על עצמו, ורוצה להרוויח, ועובד

את כל מה שצריך כדי לבנות סוכה, ללא הוצאות כספיות. מפני מה נותן הקב"ה לגויים מצוה שלא תעלה להם פרוטה? - משום שהגוי מטבעו, אינו מסוגל לתת פרוטה מכיסו לדבר שבקדושה. הוא נותן הרבה כסף לטומאה - לספורט, לתאווה ולעבודה זרה. בארצות הברית אפשר לשלם עבור מקום לצפייה במשחק גמר - חמשת אלפים דולר, ויש מקומות שקונים בעשרים וחמישה אלף דולר. הכל כדי לראות איזה כושי אכזר לוקח מקל, ונותן מכה לכדור, והכדור החף מפשע עף, ומיד קמים חמישים אלף איש ונובחים ככלבים "יעלה ויבוא הכדור..." על תענוג כזה מוכנים הם לשלם אלפים ורובבות, אבל לדבר שבקדושה גוי אינו מוכן לתת. כיון שהקב"ה מכיר אותם, הוא נותן להם מצוה שאינה כרוכה בהוצאה כספית כלשהי.

ואני עומד ושואל: רבנו של עולם, למה? תן להם מצוות לולב ואתרוג. תן להם להוציא שש מאות או אלף שקלים על זה. תן להם לקנות עוד לולב אחד, כי יש ספק אם הראשון לגמרי סגור או 'הימנך'... תן להם לקנות עוד אתרוג מרוקאי שנטעו אותו כאן בארץ, ועוד אחד מקזבלנקה, וגם תימני תימני, ותימני ישראלי... למה נתת להן רק מצוות סוכה?

והקב"ה עונה: האם אתה חושב שגוי ישלם משהו על מצוה? לפני שנים רבות, כשהייתי עוד בחור, עמדתי בשוק מאה עשרים, שהיה אז השוק היחיד בירושלים שמוכרים בו ארבעה מינים. לתוך בליל הצעקות של 'לבלוב! לבלוב!' ממוכרי הערבות, הגיעה קבוצת תיירים, גויים עשירים מארצות הברית, עם נשותיהם. המדריך הביא אותם כדי לראות את ה"משוגעים היהודים" הבלתי מתורבתים, האנאלפביתים, שקונים ד' מינים...

ממש לידי עמד אמריקאי, שלא ידע שגם אני אמריקאי ומבין אנגלית. הייתי עסוק בבדיקת הערבות, והוצאתי מכיסי כסף כדי לשלם עבורן. הגוי עקב אחרי, וכשראה כמה אני משלם, הוא פנה למדריך ואמר: "האדם הזה ירד מדעתו! הוא משלם כל כך הרבה כסף בשביל כמה עלים! אחר כך הוא הולך לקנות לימון, כמה הוא ישלם בשבילו? בוא נלך מכאן. אני מפחד שאם נעמוד כאן עוד כמה רגעים, אנחנו גם כן עלולים להשתגע..."

אלו הם הגויים, ולכן הקב"ה לא מתחיל איתם במצוות ארבעה מינים, אלא במצוה קלה, ומבטיח עליה שכר גדול.

הגויים מקבלים עליהם את המצוה, והגמרא ממשיכה: "מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו". הוא נוטל מהרחוב את כל החתיכות שהוא מוצא, עולה על ראש הגג ובונה סוכה.

מדוע דווקא על ראש הגג? הגויים רוצים להראות שהם גאים לקיים מצוות. כשהיהודים היו בגלות בין הגויים הם התביישו במצוות, ולא רצו שידעו שהם מקיימים אותן. הם בנו סוכות במקומות סמויים מן העין, מאחורי הבית, מסתתרות בגינה או במרפסת אחורית, כדי שאף אחד לא ידע שיש שם סוכה. אבל אנחנו הגויים גאים לקיים את מצוות ה', ועושים סוכה בראש הגג!

יושבים להם הגויים כמה רגעים בסוכה. הבעל ואשתו, מצד אחד הבן, מצד שני הבת. כולם לועגים וצוחקים על היהודים, שמסרו את

נפשם אלפי שנים לקיים מצוות סוכה. מכל מקום, הגויים רואים בכך רק חולשה. הם יושבים ומתלוצצים על כך שהיהודים מסרו את נפשם עבור קיום מצוות סוכה במשך דורי דורות, ואילו הם יושבים שעה קלה בתוך סוכה שנבנתה מסמרטוטים ושברי כלים, ועתידיים לקבל שכר גדול.

מה עושה הקב"ה? לוחץ על איזשהו כפתור שם למעלה, ומגביר את החום. נהיה עשרים וכמה מעלות, שלושים מעלות, שלושים וחמש מעלות, ארבעים מעלות, ארבעים פלוס... נהיה חם!

הבעל מסתכל על אשתו הגוייה ואומר לה: "למה לא התקנת כאן מזגן?" והיא עונה: "בעלי היקר, לא עדכנת אותי שבעונה הזאת יהיו כאן יותר מארבעים מעלות!"

הוא קם וצועק: "אני לא מוכן לסבול אפילו רגע חם בחיים שלי בלי מזגן! לא!" והוא בועט בסוכתו ויוצא...

ומיד גמרנו איתם. ה' בשמים ישחק עליהם: התפטרתי מן הגויים. הם לא רוצים את שכר המצוות ולא שום דבר אחר. הם לא יכולים לסבול הוצאת כסף, אז לא דרשתי זאת מהם. ביקשתי רק שייסבלו לשעה קלה את צער הגוף, וגם את זה הם לא רוצים לתת... אלו הם גויים! מקשה הגמרא: מה רוצים מן הגויים המסכנים הללו? הרי גם אצלנו, בני ישראל, ישנה הלכה שהמצטער פטור מן הסוכה. מהו "מצטער"? כשגשמים יורדים לתוך הסוכה, או כשהחום נעשה בלתי נסבל. אם כן מדוע שוחק הקב"ה על הגויים?

עונה הגמרא: נכון גם היהודים יוצאים מן הסוכה כשהם מצטערים, אבל אנחנו לא בועטים בסוכה כשאנחנו יוצאים. אנחנו אומרים: ריבוננו של עולם, אנחנו יודעים שיצאנו מביתנו מדירת קבע אל דירה עראית שאין לה את הנוחיות והביטחון של הבית, אין לה גג שמגן מגשם ומחום גדול, והיא דבר זמני שהוא כלל לא נוח כמו בית. ידענו את זה מראש ואנחנו מוכנים לסבול, ואפילו רוצים לסבול, עבור המצוה הזאת.

אתאר לכם לילה אחד בסוכות...

אני הולך לישון בסוכה, ופתאום, באמצע הלילה, אני מתעורר. הסוכה בחוץ, ושומעים תינוק אחד צורח מימין ושני משמאל, ואשה אחת קוראת לבעלה: "שמעון, עכשיו תורך לגשת לתינוק", והבעל עונה לה בצעקה: "אבל אני בסוכה". והיא, מלומדת שגמרה סמינר, אומרת לו: "תשובו כעין תדורו. כל מה שנוהג בבית נוהג בסוכה. אז תקום!"... ואני מתפלל בשקט: עושה שלום במרומי, הוא יעשה שלום עליהם, וירשו לי ללכת לישון... עד שלבסוף הם מתפשרים, ואני נרדם שוב, ברוך ה'.

לשכנים ממש לידי יש תאומים. שני "חזנים". לפתע שניהם מתעוררים ביחד. כעת אין ויכוח בין הבעל לאשתו מי יקום, רק הבעל אומר: "את תקחי את התינוקת ואני את התינוק". והיא אומרת: "לא, התינוקת יותר מלוכלכת. אתה תיקח אותה". אז יש לנו כבר ארבעה חזנים - שני תינוקות ושני ההורים, ואני אומר פעמיים עושה שלום במרומי... פעם קם אחד השכנים, בעל צדיק נשגב ופרוש, ורצה לשמוע דברי חיזוק באמצע הלילה. יש לו קלטת מאיזה צדיק, והוא מפעיל אותה.

האבא המאושר פרץ בבכי לעיני כל המסובים הרבים שבאו להשתתף בשמחתו, ואמר: "כל־כך הרבה שנים אנחנו מחפשים שידוך לבתנו; את מי לא הפעלנו? איזה שדכן לא הציע לנו הצעות? כולם הכירו אותנו, ידעו את ערכה הלא יסולא בפז של בתנו, ובראשו של אף אחד לא עלה הרעיון של הבחור הזה, המתגורר במרחק שלוש־ארבע דקות הליכה מהבית שלנו!..."

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על אמונה ושמחה

"ישמחת בְּחִנְךָ"



ה'ווארט' של הרבי מגור זי"ע שגרם שמחה יתירה למרן הגרא"מ שך זצוק"ל

פעם, באחד מימי המועד, ראו בני ביתו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל שראש הישיבה נמצא בשמחה יתירה. מששאלוהו על כך השיב, שהשמחה נגרמת לו על־ידי 'ווארט' מיוחד במינו ששמע משמו של כ"ק אדמו"ר מגור, בעל ה'אמרי אמת' זי"ע.

הרבי, שהיה ידוע בשנינותו היתירה, אמר, שיהודי יכול להגיע במועדים לדרגה של מלאך. את הראיה לכך הביא מדברי רש"י הק' על הפסוק (שמות, כד, ו) "ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח", ומפרש רש"י הק' על־פי הגמרא בזבחים (צז:): "ויקח משה חצי הדם - מי חלקו? מלאך בא וחלקו", דהיינו אם כתוב בתורה "חצי" על כרחך שמדובר ממש־ממש בחצי הדם, לא טיפה פחות ולא טיפה יותר. ומי יכול לעשות זאת? רק מלאך.

והרי גם לגבי המועדים נאמר במסכת ביצה (טו:): "חלקהו, חציו לה' וחציו לכם", דהיינו שאדם מחויב לחלק את השמחה במועדים חצי חצי, וכפי שאמרנו רק מלאך מסוגל לכך...

והנה לנו ראיה שיהודי מגיע בחגים לדרגה של מלאך. ה'ווארט' הזה, אמר מרן ראש הישיבה זצוק"ל, "גרם לי לשמחת חג יתירה..."

המהרש"א שמרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל היה חוזר עליו מדי פעם

ואם דיברנו על אדם המקבל דרגה של מלאך, נמשיך בקטע דומה ששמענו מפיו של מורי חמי מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, והוא מדברי המהרש"א שהרב אלישיב היה חוזר עליו מדי פעם.

המהרש"א מסביר את הגמרא במסכת בבא בתרא (קסד:): האומרת "שלוש עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום, הרהור עבירה, ועיון תפילה, ולשון הרע".

ושואל המהרש"א: אם אין אדם ניצול מהעבירות הללו בכל יום, משמע שאי־אפשר להינצל מהן, ואם כן מאי עבירה שייך בהו? דהיינו,

איך אפשר לקרוא לשלושת הדברים הנ"ל בשם 'עבירה' אם האדם אינו יכול להינצל מהן?

מרן הגרי"ש היה חוזר פעמים רבות על תירוצו של המהרש"א, והיה אומר שיש בהם לקח מוסרי מאלף מאוד. תורף דברי המהרש"א הם, שאם נתבונן בדברי הגמרא הרי שנאמר שם "שלוש עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום וכו'", דהיינו שהדברים נאמרו רק לגבי מי שהוא רק בדרגת אדם. אבל "האדם צריך להימשך במעשיו שיהיה דומה למלאך ה' צבאות", וזה שנאמר כאן "אין אדם ניצול מהם וכו'", דהיינו העומד בשם אדם ואינו מדמה עצמו למלאך וכו'.

מרן הגרי"ש היה אומר שלומדים מכאן שהאדם מסוגל, ואף מחויב, להעלות עצמו לדרגה הנ"ל. ובוודאי לא מדובר שהאדם ייחפך למלאך, אבל אף אם יהיה זה בדרגה קלה בלבד, במעשה קטן אחד, בהתחזקות אחת שיהיה בה משום התעלות לדרגה של מלאך, כבר יהיה בידו להינצל משלוש העבירות הנ"ל.

למשוך אחרים ללימוד - רק מתוך שמחה

ואם בשמחה עסקינן, צריך לדעת שעיקר ההשפעה של לומדי התורה בדורנו היא אם אחרים רואים שהלימוד נעשה אצלם מתוך שמחה ומנוחת הדעת, ואיזו גם הם רוצים להידבק בדרך זו.

בהושענות להושענא רבה, בקטע המתחיל במילים "למען תמים בדורותיו", אומרים "למען חייך מכרכר בשיר, המלמד תורה בכל כלי

שיר... הושענא והושיעה נא". ולא ידענו מי הוא זה ואי זה הוא המלמד תורה בכל כלי שיר?

בני, הרה"ג רבי אברהם יעקב שליט"א, הראה לי במחזור שלו את דברי הירושלמי במסכת ברכות, שם מבואר שהכוונה לדוד המלך שהיה קם בחצות הלילה ללמוד תורה, והיה לומד עם שלושה כלי שיר, וזאת כדי להנעים את הלימוד ולהשפיע גם על אחרים שיידבקו גם הם בנועם התורה.

יש בכך מוסר השכל עבור לומדי התורה בדורנו, שילמדו מכך שהדרך הנכונה ללימוד היא אך ורק מתוך שמחה, ורק בדרך זו אפשר למשוך גם הרחוקים שיבואו ויטעמו מטיעמו המתוק של בית המדרש.

לא אוכל לשכוח את קול הלימוד המתוק של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, שנשמע כבר בשעה 2 בלילה מהחדר בו ישב ולמד. וזה מה שנחרט בזכרונם של כל הילדים והילדות; קול האורלוגין הערב, ברן יחד כוכבי בוקר, נכנס באוזניהם תוך שהוא נוסך בכל פינות הבית שלוה ומנוחה שלא מעלמא הדין.



כל מהותו של חג הסוכות הוא הביטחון והאמונה בה' יתברך, שהושיב את עם ישראל תחת ענני הכבוד שהגנו עליהם מפני כל צר ואויב. מי שיחשוב על כך במשך ימי חג הסוכות ייצא מהחג כשהוא עטור בביטחון גמור באלוקים חיים, ושמחתו תימשך גם אל כל ימות השנה. הבה נאזין לשני סיפורים העוסקים בענייני שידוכים, ונדע שיש לנו כתובת אליה אנחנו יכולים להטיל כל ירבנו וביטחוננו.

הסיפור הראשון עוסק במשפחה המתגוררת באחת השכונות בירושלים שהתברכה בשלישיית בנות. במשך כל השנים התמסרו ההורים לבנותיהם בצורה לא רגילה, גידלו אותן באופן מושלם וסיפקו את כל צרכיהן.

אבל כל אחד מבין שהמתח הגדול הגיע לקראת תקופת השידוכים. לא היה חסר הרבה שתפרוץ קנאה בין האחיות, כשאחת תמצא את זיווגה ואחרות לא. ובכלל, עם מי להתחיל ועם מי לגמור...

והאמת, שכל מי ששמע על הסיפור וידע ששלישיית בנות ממתנה לשידוך, לא יכול היה שלא לרחם על ההורים... מי יודע כמה זמן זה ייקח, ואיזו סאה של ייסורים תעבור עליהם עד שיזכו לראות את שלושתן נשואות לבעליהן.

אבל הנה כל שלוש הבנות התאסרו בפרק זמן קצר, מבלי שיישאר להן זמן לקנא... כולן מצאו את שידוכן עם בחורים מצוינים, מבתי טובים. כל מי ששמע על סיפור האירוסין המשולש הזה השתאה לנוכח ההשגחה הפרטית המלווה את הבית.

יש בעלי הבית לעולם

נקודה נוספת ראויה לציון היתה כאן, מספרים בני השכונה ההיא, שמלבד עצם מציאת השידוך, שהייתה באופן פלא, ממש אחת אחרי השניה, גם המשודכים היו דומים, כלומר במצב כלכלי זהה, משיבות הדומות אחת לשנייה, ולא שאחת היתה 'מסודרת' והשתיים האחרות לא כליך...

גם בכך היה כבר ניתן להוכיח את פלאי ההשגחה החופפת על בני המשפחה. אבל ההשגחה הפרטית לא הסתיימה בכך. כי כשהקדוש ברוך הוא רוצה להוכיח את זרועיו אין בפניו שום מניעה לכך. כל ברדעת יכול לנחש שהמתח עדיין לא נגמר. ומה יהיה לאחר החתונה? מי תזכה להיפקד בזרע של קיימא במהרה ומי תתייגר ותתעכב. והנה, גם בנקודה זו לא ייאמן כי יסופר.

כל האחיות ילדו ב'סדר רץ', כמו שהיה באירוסין ובנישואין... מי שהתחתנה ראשונה ילדה ראשונה, ואחריה גם השניה והשלישית באותו פער של זמן...

אנחנו מביאים את הסיפור הזה כדי לחזק כל אחד ואחד מאתנו, שיידע ויבין שיש בעל הבית לעולם וכולנו נתונים לשליטתו הבלעדית, ויש לו את כל הכוחות והאפשרויות לתת לכל אחד את כל מה שההוא זקוק לו. לכן, אל לנו לעשות השתדלויות מרובות אצל בשר ודם אלא להשליך כל ירבנו על הבורא יתברך, אבינו מרחמנו, ולעשות רצונו בלבב שלם. עלידי כך נמצא חן בעיניו ונקבל את כל מבוקשנו ונוכל להיות בשמחה כל ימינו.

העובדת הזרה באה אל ההורים בהצעה

סיפור נוסף על שידוך פלאי שמענו מאחד השדכנים הירושלמים, שהתעסק בשידוכיה של בת למשפחה חשובה ומפורסמת בלונדון. הבת הייתה מושלמת בכל, ובמשך תקופה של שנים הציעו לה הצעות רבות של בחורים מצוינים אך אף הצעה לא יצאה אל הפועל. ההורים כמעט והתייאשו מלמצוא לה שידוך. גם השדכנים כמעט ולא חזרו אחרי המשפחה ובתם, בידעם שלא ייצא מזה שום דבר...

גם כאשר כבר הגיעה הצעה נוספת התייחסו אליה ההורים בביטול, ולא האמינו שיצליחו אי פעם לשדך את בתם.

לא שאנו מצדיקים את חוסר האמונה הזה, שהרי בכל מצב אדם צריך להמשיך ולהאמין בבורא עולם, ולדעת שהכל, אבל הכל לטובה, ואולי בכל זאת לא הגיע עדיין הזמן, העת והעונה, שהבת תמצא את זיווגה. אבל מאידך, אי אפשר שלא להבין ללבם של ההורים, שבאמת עשו כל שביכולתם על-מנת לגדל את הבת ליראת שמים ולמידות טובות, ורואים איך היא ממשיכה לשבת בבית, כשלחברותיה יש כבר בין ארבעה לשישה ילדים.

כיון שמדובר במשפחה עשירה העסיקו ההורים בבית כמה עובדות גויות. בשלב מסוים עזבה אחת מהן ובמקומה הגיעה גויה אחרת, שמלבד העסקתה בבית המשפחה היא מועסקת גם בבתי נוספים. לא חלפו שבועיים מאז הגיעה העובדת לבית המשפחה החרדית העשירה בלונדון, והיא באה אל ההורים...הצעה: "אני עובדת גם בבית חרדי נוסף, לא רחוק מהבית שלכם, ויש שם בחור מצוין בגיל 30, וכיון שאני רואה שגם הבת שלכם כבר מבוגרת, נראה לי שהוא דווקא יתאים מאד להתחתן אתה" - - -

ההורים שמעו, ותחלחל בטנם. 'עד להיכן הגענו, שאנחנו צריכים להזדקק להצעה של גויה?', שאלו את עצמם. אבל בואו נקצר את הדרך...

בתוך שבוע התארכה הבת המושלמת עם הבחור ההוא, וליהודים

ביום טוב הראשון חיפשתי אחר ר' שרולק'ה גלויברמן כדי לחזות ולהתבונן איך הוא מקיים את המצווה, בעדה מסר סך עתק מהמעות - שאין לו... אלא שלפתע... קפאו עיני... הבחנתי שאינו אוהז באתרוג המהודר אחריו חיפש ומסר נפשו וכספו, וקנהו ממני בערב החג. כי אם באתרוג אחר, פשוט יותר ומהודר פחות מאשר קנה ממני

סיפור ייחודי על האתרוג הפשוט והאתרוג המהודר...



מאת: הרב אליהו ע. שור

יהודי ירושלים של מעלה, חן מיוחד להם משולב בפיקחות וחינניות יוצאת דופן שאינה נמצאת באף נקודה אחרת על פני הגלובוס, כזו שבחצי קריצת עין הבנת את המשמעות, וברבע נענוע ראש קלטת את הניב המסתורי. עד שהגדירו המגדירים: עשרה קבין של פיקחות וכן ירדו לעולם, תשעה קבלה ירושלים. ואילו את הקב העשירי לא השאירה לאחרים בלבד, כשחלק ממנו היא יודעת ליטול לעצמה בפיקחות ובשנינות השמורים רק לה.

ואם בכל השנה כך, הרי שבהגיע ימי מועדים וזמנים חינניותם וחיותם מתעצמות שבעתיים. כאשר ניתן לראותם טורחים נרגשות כדי לעשות ולבצע את מצוות החג על הצד הטוב ביותר. כאשר בחג הפסח המה מתאמצים ביותר להשיג מצות מהודרות בתכלית השלימות, המשומרות מכל חשש של חמץ והמתנה. את ביתם מנקים רעיוותיהם המסורות במשנה מרץ, כאשר כל בדל קטנטן של אבק - לחמץ נוקשה יחשב בעיניהם, והמה מנהלים מלחמת חורמה בחן מיוחד אחר פירורי חמץ אלו.

וכן בכל חג וחג.

אולם ביותר ניכרים תכונות אלו בערבי חג הסוכות. כאשר בימים אלו עוזבים כולם את כל העיסוקים האחרים, יהיו חשובים ככל שיהיו, ובכל תכליתם ומאוויהם המה עסוקים אך אחרי מצוות החג ומנהגיה. בשעה אחת הם עסוקים בחיפוש אתרוג המהודר שבמהודרים, במשנה דופקים המה במרץ בקרשי הסוכה ליישרם ולבנותם, אחר רצים המה לשווקי ירושלים השונים למון שוק 'זופניק' המפורסם לתהילה עד לשווקים 'המודרניים' יותר בשכונות החדשות בחיפושם אחר לולב נאה והדור, אתרוג יפה עיניים, ושאר מיני החג.

בשעה אחרת ניתן להבחין בהם מתעסקים סביב חלוקה כל שהיא שאחזו בני ישראל מנדבים מכספם ומזהבם למען בני ציון המסולאים מפז. וממתנים לתורם בסבלנות אך בנחישות.

כאשר כבר אמרו השוננים: 'מי שלא ביקר בערבי סוכות בירושלים וסמטאותיה לפחות פעם אחת בחייו לא חוה ערב סוכות מעודו!' באשר אין כמו ערב סוכות בירושלים, כאשר בניה טורחים, אצים ורצים בחיפוש אחר חיפוש למען קניית מיני החג והצטרפויותיו

במסירות, ובד בבד אינם זונחים את העשייה הרוחנית, שהיא העיקרית. בתי כנסיותיה של ירושלים ושטיבלאכ'ה מלאים בבני תשחורת, אברכי משי וזקנים באים בימים היושבים והוגים בהוויות דאביי ורבא ובהלכות החג לכל פרטיו ועושים הכנה רוחנית לכבוד בוא החג בו נכנסים לחסות בצילא דמהימנותא בקדושה ובטהרה... די להתבונן באחד מפארי גידוליה של ירושלים בכדי להכיר טפח מהוויותיה של ירושלים וטהרתה. הרה"ח רבי ישראל גלויברמן זצ"ל מחשובי חסידי קרלין בירושלים של מעלה היה. כל חייו ותנועותיו סבבו אך סביב התורה והעבודה, בהם השקיע את כל כוחו ומרצו. כאשר מטרתו האחת והיחידה הייתה תמיד לעבוד את ד' יתברך כפי רצונו, ולעשותה בתמימות ובשלימות. דבוק בצדיקים היה בלי פשרות. וכל עבודתו היתה עבודת שלהבת אש.

כאשר, למשל, בעת עשותו קידוש בליל שבת בביתו, היו כל העוברים ושבים נעשים כמסומרים למקומותיהם מגודל העוצמה והנעימות שהשרה קידושו, זה שעשאו בקולי קולות כמנהג והנהגת חסידי קרלין לדורותיהם, כל הרחוב היה משתתק עד שהיה נדמה כאילו כל הבראיה עמדה מלכת, והיא מחכה אך לעדותו של ר' שרולק'ה, כפי שקראוהו יהודי ירושלים בערגה, על כך שד' הוא שברא את העולם, והכל שלו הוא, תמיד בכל עת ובכל רגע. וביום

השביעי שבת וינפש...

כך גם מספרים חסידים בערגה על כך שפעם אחת ביום האחרון של חג הסוכות, בערב שמחת תורה, שעה שנפרדו מן הסוכה, כמנהג חסידים במזונות ולחיים ואמירת ה'יהי רצון' ברגש רב, היה על פניו קושי הפרידה מהסוכה - משאת נפשו ותפארתו. ולכשנפנו כל המתאספים כולם, ויצאו מן הסוכה, לא התאפק ר' שרולקה וניגש לסולם גבוה, עלה שלב אחרי שלב, עד שהגיע לתקרת הסוכה המחופה כולה סכך כשר, קרב את פיו אל הסכך ו... נשקו בהתרגשות, בהתלהבות ובהמייית הלב. כאשר מרוב אהבתו את הסוכה ואת מצוותה לא הסתפק בנישוק הדפנות שהמה משניים בחשיבותם לסכך, אלא פנה אל העיקר, בכיסופים, ונשקו בפיו. וכל זאת - באין רואים, ומבלי לעשות 'פירסומא ניסא' ממעשיו הטהורים והמרגשים כל לב.

את המעשה המופלא להלן מספר אחד מחשובי סוחרי האתרוגים בירושלים עיה"ק מקדמת דנא, אף הוא מחסידי קרלין שבה, כאשר היה שותף לתהליכיו ולמסר המפתיע שמכה בתדהמה את כל שומעיו.

"סוחר אתרוגים אני" מספר היהודי החשוב. "וב"ה אני רואה בעסקי מצוה אלו הצלחה כיד ה' הטובה. שנה אחת נעמד ר' שרולקה ליד דוכני והחל תר ומחפש אחר אתרוג מהודר לברך עליו בימי החג כמצווה עלינו בתורתנו ע"י אבינו שבשמים. ר' שרולקה שהשקיע את כל מאווי, רצונותיו ושאיפותיו בקיום המצוות בתמימות ובשלימות, תוך כדי חתירה מתמדת לעשיית כל המצוות באופן מהודר ביותר, חיפש אחר אתרוג שיענה על כל דרישות ההלכה השונות, ואף יעלה עליהם בהידור, בחן וביופי. ברצותו לקיים את הכתוב "ולקחתם לכם... פרי עץ הדר" בתכלית ההידור והשלימות שרק ניתנים.

לא היה ר' שרולקה משופע באמצעים ומצלצלים כעשירי תבל השונים. ועם כל זאת למצוות ד' החביבות כל כך היה מוזיל מעות, הרבה יותר מכפי יכולתו, כך לא שת ליבו אל המעות שעה שחיפש אחר אתרוג, וממון רב היה מוכן להוזיל בעד אתרוג מהודר כדקא יאות.

בסופו של דבר ולאחר בירורים וחיפושים מצא ר' שרולקה אתרוג כאשר איוותה נפשו, ובדמים מרובים ביותר קנהו והוליכו הביתה תחת בית שחיו בשמחה ורננה."

"מתפלל אני בבית הכנסת של חסידי קרלין סטאלין בירושלים עיה"ק ביום טוב ראשון. ולאחר שחרית כשניגשים לקיים את המצווה החביבה כל כך של נענוע ד' המינים, תרתי וחיפשתי אחר ר' שרולקה כדי לחזות ולהתבונן בעבודת קודשו, ואין הוא מקיים את המצווה, בעדה מסר סך עתק מהמעות - שאין לו... בפינה נסתרת מצאתיו כשהוא אומר בלהט אש קודש את ה'יהי רצון' שלפני נטילת לולב וכל כולו אומר שמחה והתלהבות על קיום מצוות ארבע מינים החביבה. מראה פניו הזכיר לי את גודל התלהבותו של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א שמספרים שאף שיבר זכוכיות וקירות מרוב חשקו לקיים את המצווה החביבה כל כך.

התבוננתי באופן בלתי אמצעי בעבודתו הקדושה וחשתי סיפוק עצום מהזכייה לחזות בעבודת קודש זו. אלא שלפתע... קפאו עיני... הבחנתי לפתע בידו השמאלית, איך שאינו אחוז באתרוג המהודר אחריו חיפש ותר כל כך, ועליו מסר נפשו וכספו, וקנהו ממני בערב החג. כי אם באתרוג אחר, פשוט יותר ומהודר פחות מאשר קנה ממני.

התפלאתי רבות על כך, כשבמחשבתי עולות אפשרויות רבות לפשר המחזה. "שמא נשבר פטמתו" חשבתי, או "שמא נגנב אתרוגו על ידי ברנש כלשהוא, שאפילו על איסור גניבה אינו חש מלעבור כדי לזכות באתרוג מהודר..."

המשכתי להתבונן בעבודת הקודש מוטרד כשאיני יודע באיזה אפשרות לבחור במוחי המתפלא...

סיימתי את התפילה, פניתי ללכת הביתה לאכול את סעודת החג כדת היום, והפליאה פרחת מזיכרוני ומוחי."

עברה שנה. חג הסוכות שוב מגיע. וכך גם מצוותיו התלויים בו. בערב החג מתייצב ר' שרולקה על מפתן דלתו של סוחר האתרוגים כשהוא מחפש אחר אתרוג הכי מהודר שיש לקיים בו את מצות החג. לאחר חיפוש מעמיקים נמצא האתרוג. "חששתי לגלות לו מה מחירו האמתי של האתרוג מחשש לאכזבה עמוקה מאיבודו עקב מחירו הגבוה". סח הסוחר. "אולם ר' שרולקה אינו נבהל, במהרה שולף הוא את ארנקו המהווה ושולף את סכום הכסף במלואו, כשהוא נותנו לי כנגד עיניי הפעורות בתדהמה.

מגיע יום טוב ראשון של סוכות. בזיכרוני צפו ועלו מראות עבודת קודשו של ר' שרולקה בנענוע ארבעת המינים בשנה שעברה, וגמרתי אומר שאיני יכול להחמיצם גם השנה. לאחר תפילת שחרית חיפשתי, ושוב מצאתיו בפינתו הנסתרת, מתכונן בחרדת קודש לקיום המצוה החביבה. ראיתי אומר בהתלהבות את מילות ה'יהי רצון', חזיתיו והנה מצחו נחרש קמטים מגודל העבודה, וכולו אומר שמחה ורננה.

אך, לפתע... שוב קפאו עיני! כי הנה בידו השמאלית אינו מחזיק כלל את האתרוג אותו קנה ממני בערב החג תמורת טבין ותקילין, כי אם באתרוג אחר, זול יותר, פשוט יותר ומהודר הרבה פחות!

נדהמתי רבות לנוכח החיזיון, כאשר תדהמתי רבתה כפליים, כאשר ציפור קטנה במוחי דאגה להזכיר לי שגם בשנה הקודמת התרחש אותו חיזיון פלא. ר' שרולקה קונה אצלי אתרוג מהודר שבמהודרים במיטב מצלצלי ומרשרשיו. ובבית הכנסת הינו מוציא אתרוג פשוט שבפשוטים! האפשרויות הרבות לפשר המעשה עלו בי שוב. 'שמא שוב נשברה פיטמתו' או 'שמא הגנב דאשתקד ראה כי טוב וחמד את אתרוגו של ר' שרולקה גם בשנה זו. אפשרויות עלו, אפשרויות ירדו. כאש בליבי פנימה חשתי שמתחת למעשה מסתתרת סיבה אחרת. נעלית יותר. מסתורית יותר. אם כי אינה ידועה לי. חשבתי לגשת ולברר אצלו על פשר החיזיון. אך 'לא הביישן למד', התביישתי לעשות זאת. ובשכך החרשתי.

סיימתי את התפילה, פניתי ללכת הביתה לאכול את סעודת החג

המשך בעמוד הבא

כדת היום וכל הפליאה פרחת מזיכרונותי ומוחי'...

עברה שנה נוספת.

חג הסוכות מפציע, ועמו מביא הסוכר שוב את אתרוגיו, וכדאשתקד ואשתקדיים ניצב ר' שרולק'ה על יד דוכן האתרוגים ובוחר לעצמו ברשפי קודש את 'הטופ שבטופ', האתרוג המהודר ביותר, עליה הוא מוזיל מהונו ומאונו - בלא לעורר רעש מיותר, "לאחר תפילת שחרית" מספר הסוכר החסידי. "פניתי שוב לחפש את ר' שרולק'ה. כאשר בשנה זו בנוסף למטרת השנה שהיא לחזות בעבודת הקודש של ר' שרולק'ה בעת נוטלו את ארבעת המינים כבן המתחטא בפני קונו, מטרה נוספת וחשובה לא פחות הייתה לי. לידע ולהבחין האם ר' שרולק'ה נוטל את האתרוג המהודר אותו בחר בחנותי בערב החג, או שמא גם בשנה זו כבשנת"ם האחרונות ינענע ר' שרולק'ה את מינו כשאתרוג פשוט בידו. מסיבה עלומה ובלתי ידועה...

התדהמה הכתה בי שוב.

מצאתי לר' שרולק'ה בפנינו הנסתר אווז ביד שמאלו אתרוג פשוט שבפשוטים, בעוד המהודר ביותר, אותו קנה ממני בערב החג אינו נמצא בידו. האפשרויות 'שמא נשברה פטמתו' או 'נגנב אתרוגו' לא עלו בי שוב. וכי כמה פעמים יכול פיטם להישבר, ואיזה גנב יגנוב שנה אחר שנה מאותו אדם, ויקבע בכך 'חזקה', וכי שלושה ימי כיפור אינם מספיקים לו לגנב להתחרט על מעשיו ולהפסיק ללכת ד' אמות בלא נטילת ידיים.

הרגשתי שאיני יכול להחריש יותר. התגברתי על בושתי, ולאחר התפילה ניגשתי לר' שרולק'ה ושטחתי בפניו באופן ישיר את תמיהתי הכנה בדבר אתרוגיו השונים, בהוסיפי: "הרי רק אתה ואני יודעים שבאמת אתרוגך הוא מהודר ביותר, ולמה בבית הכנסת הנך מנענע כאשר אתרוג פשוט בידך?"

ר' שרולק'ה הופתע. לא ידע שאתפסנו במעשיו. אך כיוון ששטחתי

את תמיהתי בפניו ניאות לסבר באוזני את הסיבה האמיתית להתנהגות תמוהה זו.

"למה אנו מקיימים את המצוות?" החל ר' שרולק'ה בפאתוס. והמשיך. "הרי זה רק לעשות נחת רוח לבוראנו יתברך, שרצה ליכותנו והרבה עלינו מצוות יקרות בחיי היום יום בכלל, ומידי חג בחג ובמצוותיו הנדירות בפרט. כאשר אנו עושים את המצוות במטרה אחת ויחידה: לעשות נחת רוח לבוראנו!

והנה כאשר אני מגיע לבית הכנסת עם אתרוג מהודר ומפואר כל כך, מרגיש אני שאיני מצליח לקיים את המצווה בשלימותה, פוחד אני שמא ישתררב במוחי הרגשות גאוה, הרגשה של 'לי יש את האתרוג המהודר ביותר, ולאחרים אין'. מפוחד אני שמלמולי הערכה של סובביי, הרמת הגבות של מכריי ומילות התפעלות של חבריי היקרים, יעיבו על שלימות מצות נענוע ארבע מינים. והתוצאה תהיה שהמצווה המהודרה והנחשקת כל כך תיעשה בשביל חברי והאנשים הקרובים אליי, ותישכח ממני המטרה האמתית שהיא לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו!

ואם כן. מה עושים? אוי לי מיצרי! אוי לי מיוצרי! מצאתי פתרון פשוט. קונה אני לעצמי אתרוג מהודר שבמהודרים, כדי לנסות לקיים את המצווה בכל השלימות האפשרית. ואף מוזיל לשם כך מזומנים רבים, כפי ראות עיניך. באתרוג זה אני מנענע לפני התפילה, בביתי, במקום בו אין איש שרואה ומתבונן באתרוגי המהודר. ואני מקיים את המצווה בהתרגשות ובשמחה אמיתית של קיום המצווה החביבה שציוונו קל. ללא נדנודי כבוד. ללא חלקיקי הערכה מהסביבה. מקיים אני את המצווה אך ורק בשביל לשמח את הקב"ה. לשמוח באמת במצווה החביבה והנדירה של ארבע מינים. ובבית הכנסת - במקום בו כולם רואים, מדברים, מעריכים ומעבדים, שם מספיק לי בהחלט אתרוג פשוט...

בינו נא....

(מתוך גלין החינוך והמנחה גלין נג.)

* דף היומי בבלי

* דף היומי בהלכה

* ווארט או סיפור לפרשת השבוע

* שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

פעם אמר לי תלמיד של החפץ חיים זצ"ל מראדין: "אם אתה רוצה, אשמיע בפניך שיחה של החפץ חיים. זה יקח שלוש דקות, אבל אתה צריך לחשוב שהחפץ חיים עומד לפניך, שאני החפץ חיים"

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על שיחתו של החפץ חיים:
"עוד מעט יתחילו לבחור אתרוגים לסוכות"



הבאה. הסבור אתה שזה הוגן. הלא כבר כיבדום, כבר הביעו להם הערכה, מן הדין שיכבדו אנשים נוספים, יש עוד מכובדים הראויים לכך..."

הבחור שתק. לא היתה לו תשובה. הטענה צודקת.
"אבל אומר לך: השנה יקראו להם בפעם הראשונה!"
"בפעם הראשונה? איך זה, והלא קראום אשתקד, ולפני שנתיים ושלוש!"

"הלא תבין, לא להם קראו -"
"הם נראים אותו דבר, אמנם. אך בינתיים למדו שנה נוספת, העמיקו והגביהו. והתורה יוצרת את האדם, מגבשת ומשפרת ומשנה: 'ושמרתם את חוקותי ועשיתם אותם' (ויקרא כ, ח), אל תקרי 'אותם' אלא 'אֲתֵם', כאילו עשיתם את עצמכם (סנהדרין צט ע"ב). כיצירה חדשה הם, ומגיע שיקראום ל'חתן תורה' ו'חתן בראשית' -"
"וממילא תבין, שדברים אלו אמרתי אשתקד בפני הבחורים של אשתקד, ואולי שמעום כדרגתם אז, ולא עשו הדברים פירותיהם הראויים. ובינתיים גדלו בשנה, והתעלו בתורה והיו לאחרים, וישמעו אחרת, ויפעלו פעולתם בהתאם!"...

(ו'הגדת')

פעם אמר לי תלמיד של החפץ חיים זצ"ל מראדין: "אם אתה רוצה, אשמיע בפניך שיחה של החפץ חיים. זה יקח שלוש דקות, אבל אתה צריך לחשוב שהחפץ חיים עומד לפניך, שאני החפץ חיים".

הסכמת. כעת תחשבו אתם, שאני החפץ חיים -
וסיפר, שבתחילת זמן אלול, אחרי התפילה, עמד החפץ חיים ואמר:
"עוד מעט יתחילו לבחור אתרוגים לסוכות" -

בפולין לא גדלו אתרוגים. היו מביאים אותם מהארצות החמות, ורבים היו נפסלים בדרך. לפעמים הגיע שוויו של אתרוג מהודר לעשרה רובלים, אלף שקל של ימינו. לפעמים יותר. היו עיירות שקנו במשותף אתרוג אחד לכל הקהילה -

"מצוות אתרוג היא מדאורייתא ביום הראשון בלבד. בשאר הימים, מדרבנן. ועבור מצוה אחת, משלמים אלף שקל!" -

"והגאון מוילנא זצ"ל כתב (בשנות אליהו, ריש פאה), שבכל מילה של תלמוד תורה מקיימים מצוות עשה מן התורה. ובררת: בדקה, אפשר לומר מאתיים מילים. להרוויח מאתיים אלף שקל! ובשעה שתיים עשרה אלף מילים, שנים עשר מיליוני שקלים!" -

"ובירושלמי אמרו, שכל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה, היינו לדיבור אחד, למילה אחת. נמצא, שבשעת לימוד מקבלים שכר כנגד שבעה מיליארד שלוש מאות וחמישים ושישה מיליוני שקלים" -

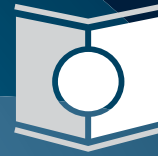
"כמה מצוות אפשר להכין לקראת ימי הדין הבאים עלינו לטובה, אם לומדים ברציפות וברצינות, אם לא מתבטלים בסדרים ואף מוסיפים עליהם!"

לאחר השיחה הקצרה והנוקבת ניגש אחד ה'עלטער'ס, הבחורים המבוגרים, אל החפץ חיים. העיר, שאת השיחה הזו השמיע אשתקד...

"לא בפני אותם בחורים", העיר החפץ חיים.
"יש בחורים חדשים", הסכים, "אבל רובם כבר שמעו..."

"ברכות יחולו על ראשך!", אמר החפץ חיים במתיקות. "הנני לשאלך שאלה. בכל שנה מכבדים את פלוני ב'חתן תורה' ואת פלוני ב'חתן בראשית'. אשתקד כיבדום, ובשנה שלפני כן, והשנה יכבדום, ובשנה

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il



Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

מרהדרה החידושה 'לקראת שבוע' שהופכה להצלחה אדירה, קיבוץ הסיפורים מהגליונות בתוספת של עוד עשרות סיפורים ופנינים מרתקים, מאורחות חייהם של



אנו שמחים לבשר לציבור בני התורה, על הוצאתו לאור של המהדור
חמשה חומשי תורה אלפי סיפורים ופנינים מרתקים מחייהם

התקשרו למוקד דרשו 02-5609000 להשיג בחנויות

עכשיו במחיר השקה מיוחד

179

ש"ח כולל משלוח

נזארת הברכה

**"זה היום עשה
ד' נגילה
ונשמחה בו"**

ההחדשה והמלאה של סט ספרי 'לקראת שבת' בחמשה כרכים על
של רבותינו הקדושים לפי סדר פרשיות השנה והמועדים

המובחרות הפצה ראשית: שלום יכנס 054-8402015

של רבותינו הקדושים לפי סדר פרשיות השנה



'דרשו'
במספרים:
219.000 נבחנים
מאז הקמת
'דרשו'

219.000

ישראל, ארה"ב, צרפת, הונגריה, אודסה, קייב, ברלין, קייפטאון, אוסטרליה, ונצואלה, מקסיקו, וינה, ג'יברלטר,

מוקדי בחינה
ברחבי העולם
היהודי

673

גילו של הגבון
הצעיר / המבוגר
ביותר בתוכנית
'דרשו'

90-8

תוכנית
לימוד
ומבחנים

14

בני משפחה
אחת הנבחרים
מידי חודש
ב'דרשו'

8

'דרשו'
בהפצה:
ספרי מושג"ב
נמכרו וחולקו

259.810

כרכים בודדים
בכריכה קשה
ובכריכה רכה
נמכרו וחולקו

211962

'חומש דרשו'
במהדורה
הרגילה נמכר
וחולק

55.094

חלק ג' במשג"ב
העוסק בהלכות
החלק, שבת,
המבוקש והנפוץ
ביותר

52.132

סטים של 'משנה
ברורה' במהדורת
'דרשו' נמכרו
וחולקו

47.848

ספרי 'חפץ חיים'
'דרשו' עם פירוש
'ביאורים ומוספים'
נמכרו וחולקו

28.262



'דרשו' אוקראינה

שנת הקמה: אדר, תשע"א

שם מלא: אהרון מוטוז

תחום עיסוק שלכם: כולל של קהילה חרדית באודסה, עסק פרטי קצת על 'דרשו': באודסה יש פעילות ערנית של 'דרשו', ולאורך כל היום מתקיימים לא מעט שיעורים של 'דרשו' היומי בהלכה'. באוקראינה יש תופעה ייחודית של הרבה משתתפים שצמאים ללמוד, אבל לא יודעים לקרוא אותיות עבריות, מה שהופך את האתגר למורכב יותר. המג"ש צריך להגיש את השיעור בצורה מאוד נגישה ופשוטה, והוא עושה זאת באמצעות שאלות ואתגרים מעניינים שהוא מצב במהלך השיעור, כדי לעורר דיון בנושא. אנחנו עושים שימוש רב מאוד בהערות המחכימות במשג"ב של 'דרשו', שממש נוגעות לכל יהודי, גם אלו הרחוקים ביותר.

משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:
"לבלתי יחד מְקַנְנֵי נַח".



'דרשו' צרפת

שנת הקמה: טבת, תשע"ב

שם מלא: נפתלי לוי

תחום עיסוק שלכם: רב קהילה ואחראי על כולל ערב בפריז קצת על 'דרשו': שיעורי 'דרשו' דף היומי בהלכה, לפחות כאן בפריז, מקשר את כולנו לחיים היהודיים ולקיום ההלכות. דווקא כאן בפריז, יש אמנם הרבה יהודים, אבל חשוב תמיד לחזק את ידיעת ההלכה האמיתית והמדויקת בקרב הציבור. יש כאן עשרות שיעורים ב'דרשו' היומי בהלכה 'ובבבלי', כאשר המהפכה של 'דרשו' היומי בהלכה' גרמה לכך שגם יהודים פשוטים יכולים לדעת היטב לעומק הלכות הנוגעות ליום-יום של כל יהודי באשר הוא יהודי. אם יש מהפכה שדרשו עשתה בצרפת, היא המהפכה של ידיעת התורה לעומקה.

משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:
"ושים חלקנו עמם" (בשאני מגיע למילים האלו אני חושב על 'דרשו'. שנמשך להיות חלק מהמפעל הענק של מהפכת 'דרשו').



'דרשו' מנשטער

שנת הקמה: אלול, תשס"ג

שם מלא: חנוך גרינבלט

תחום עיסוק שלכם: ר"מ בשיבה קצת על 'דרשו': במנצ'סטר 'דרשו' מספר סיפור מאוד. ציבור משתתפי השיעורים בעירנו מורכב מכל העדות והחוגים שבכלל ישראל וכולם באים יחד לשמוע דבר ה'. יש כרגע 8 שיעורים על 'דרשו' היומי בהלכה, ועוד חבורה שבאים יחד ללמוד בחברותא, וזה מלבד רבים וטובים שלומדים לבד, בחברותא או שומעים השיעורים שבטלפון וכדו'.

יש בין כולם הרגשה חמה ומשפחתית, ואיש אל רעהו אימרו חזק להמשיך בעבודה קדושה זו. קשר זה מתחזק כסדר ע"י סיומים הנערכים בפאר והדר מצד ארגון 'דרשו', ועולה על כולנה סיום הש"ס המתוכנן בחורף ע"י 'דרשו' כאן לראשונה בהיסטוריה במנשטער, כל זה מועיל מאוד לחזק את הלומדים, ולהוסיף לומדים חודשים.

משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:

התורה מחברת בינו ומייצרת לנו משפחת לומדים מיוחדת.



'דרשו' בלגיה

שנת הקמה: אדר ב', תשס"ב

שם מלא: אברהם דוד קנאפלער

תחום עיסוק שלכם: לומד בכולל קצת על 'דרשו': התחלנו את השיעור בתחילת המחזור השני של 'דרשו' היומי בהלכה, ומאז אנחנו רק בפריחה ושגשוג. יותר ויותר משתתפים בשיעורים שהעלו את הרמה של ידיעת התורה וההלכה בקרב רבים וטובים בקהילה, ויש לנו למעלה מ-30 שיעורים רק כאן בבלגיה. מה שמעניין אצלנו הוא, שהמשתתפים הם ממיטב תלמידי החכמים שיש באטווערפן. מגידי שיעורים, רבנים, דינים, ומו"צים שמשקיעים הרבה זמן בלימוד השיעורים כי הם רואים את התרומה העצומה שיש ללימוד המשג"ב בידיעת ההלכה באופן מובהק, הלכה למעשה. ואכן פרי עמלם ניכר.

משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:

זכות גדול נפלה בחלקי להיות חלק קטן מהצוות של המוסד התורני הגדול בעולם, הפרוס בכל קצוות תבל.



2500000

'דרשו' ביישובות
דפי גמרא נלמדו
ע"י נבחני 'דרשו'
בני הישיבות

80338

נבחנו עד היום
במסלולי
ההלכה של
'דרשו'

9066

נבחנים
בתוכנית
'דרשו' בכולל'

3835

נבחנו במסגרת
תוכנית 'קנין הלכה'
המעמדה מורי
הוראה בישראל

2524

ימי לימוד
במזמבר
במשנ"ב

352

מספר
המוקדים
של תוכניות
'דרשו' בכולל'

42

ישיבות
ברחבי הארץ
מקימות את
המבחנים במסלולי
"בני הישיבות"

5

מסלולי
לימוד
בהלכה

20081

דרשו בבלי
דפי גמרא
נבחנו במחזור
הקודם

420

אברכים נבחנו
במבחן אחד על כל
הש"ס והפכו להיות
ש"ס אידן

120

דפי גמרא
בארבעה חודשים
- שעליהם
נבחנים בתוכנית
'קנין תורה'

**פינסק, אנטורפן, גיטסהעד, מנשסתר, לונדון, יוהנסבורג,
בואנוס איירס, ליקווד, אפריקה, מונטריאול, טורונטו**



שנת הקמה: תשע"א

'דרשו' גייטסד



שנת הקמה: תשנ"ט

'דרשו' ארה"ב

שם מלא: משה ברוך קטנאק
תחום עיסוק שלכם: מג"ש ומחבר ספרים
קצת על 'דרשו': משיעור אחד שנפתח כאן לפני למעלה משמונה שנים, גייטסד זוכה כעת לקיים לא פחות משישה שיעורי 'דרשו' דף היומי בהלכה מדי יום - שלוש בבוקר ושלוש בלילה, שנמסרים על ידי בני תורה. את ההצלחה הגדולה ניתן לראות באמצעות המגוון העשיר שמשותף בשיעורים: בעלי בתים, בחורים, תלמידי בית ספר, רבנים ואברכים שמקפידים להגיע לשיעורים על בסיס יומיומי ולא יחמיצו אותם בשום אופן! תחושת הציפייה לסיום הבא של 'דרשו', יחד עם תחושת ההישג האדירה כשאנחנו רואים את המהפך שחוללנו כאן, נותנים כח לכל אחד ואחד מאיתנו, וגורמים לנו להגדיל את השאיפות שלנו עוד ועוד.
משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך: **נקבץ על יד ירכה - מושלי.**

שם מלא: אהרון גביון
תחום עיסוק שלכם: מנהל סניף 'דרשו' בארה"ב.
קצת על 'דרשו': 'דרשו' עשה מהפכה באמריקה. למרות שיש כאן הרבה תורה, אבל בזכות 'דרשו', מבחנים כעת הם חלק בלתי נפרד מהצורה שבה רבבות יהודים לומדים, אם זה דף היומי הלכה או 'בבלי'.
זה גרם לכך שכל המושג של 'חזרה', נכנס מאוד לעולם התורה ביתר שאת. היום אנחנו רואים, בזכות 'דרשו', שגם אצל החסידים וגם אצל הליטאים, אימצו את המושג של חזרה על הלימוד, קיום מבחנים על בסיס קבוע - מה שמצמיח כאן דור מופאר של תלמידי חכמים אמתיים.
משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:
אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת.



שנת הקמה: אב, תשע"ב

'דרשו' דרום אפריקה



שנת הקמה: אב, תשע"ו

'דרשו' הונגריה

שם מלא: אריה טבאק
תחום עיסוק שלכם: רב קהילה, מגיד שיעור
קצת על 'דרשו': לארגון 'דרשו' יש השפעה עצומה על הקהילה היהודית הקטנה בדרום אפריקה. מאות אנשים נחשפים לידיעת התורה בצורה העמוקה והמעשית ביותר רק אודות הפעילות של 'דרשו'. יש לנו מקום מיוחד שבו מפורסמים כל השיעורים שלנו, ואנחנו עובדים על יישום חדשני שיעזור לחשוף את התוכנית להרחבת ידיעת ההלכה לעור אנשים.
דרשו' הפכה את עניין 'קביעת עיתים לתורה' למשהו שהוא חלק מהחיים של כל יהודי כאן. ההבנה שהשתרשה כאן היא, שבדורנו, החיים כל כך לחוצים, שאם לא נניס בתוכם גם זמן ללימוד תורה באיכות, אנחנו נאבד את חיינו לריק.

שם מלא: קלטי דוד
תחום עיסוק שלכם: ראש ארגון ובית המדרש "לתי"ב - למען תחיה היהודית בהונגריה".
קצת על 'דרשו': משתתפי השיעור שלנו בבכורפסט הם סטודנטים יהודים-הונגרים, שהתחילו ללמוד דרכינו את הבסיס של הבסיס, לימוד אותיות הא"ב. בבכורפסט יש כ-90,000 יהודים המנותקים זה כ-3 דורות מידידי שקייט רח"ל. רק אחרי תקופה ארוכה של חשיפה לתכנים יהודיים, ממש מאל"ף, אפשר להגיע עם חלקם לרמה שמאפשרת לפתוח עבורם מסגרת ישיבתית שכוללת לימוד 'משנה ברורה', גמרא ומוסר את המבחנים שלנו אנו מתרגמים להונגרית כדי שהשאלות תהיינה ברורות. כמות הלומדים משתנה כל הזמן, שכן חלק כבר נסעו ב"ה ללמוד בישיבות קדושות בירושלים ובברלין, ומאידך יש לנו כל הזמן מצטרפים חדשים.
משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:
"רוחי אשר עלך ידברי אשר שמיך כסף לא נמושו מפיך ומפי ידעך"

משפט קצר שמאפיין את הפעילות שלך:
דרשו הוכיחה כי "קביעת עיתים" חשובה יותר מחיי מהאילוצים האישיים של האדם.

רבי שלמה זלמן אויערבאך היה אפוף כולו בשמחה מיוחדת ופניו הבהיקו מאושר. ופנה אל אותו יהודי מבוגר ואמר לו: "הרי חז"ל אומרים ש'בת קול יוצאת ואומרת: 'לך אכול בשמחה לחמך' כי כבר נשמעה תפילתכם...!'. הא? מסתמא יש כאלו שזוכים לשמוע את הבת קול, הא?!..."

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ"



וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מִלְאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ שַׁבְתּוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שִׁבְתָּ הוּא לַה' בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם: (ויקרא כג, א-ג)

בפסוקים אלו ישנן כמה תמיהות גדולות הטעונות הסבר, אשר המגיד מדובנא - רבינו יעקב קראנץ זצ"ל - נדרש להן, ועלידי משל נפלא הוא יוצק לפסוקים הללו הסבר נאה, טעם וחן.

אך לפני שניגע בהן נקדים ונאמר:

מילדותנו אנו רגילים לשמוע משלים מתוקים ופתגמים נעימים המיוחסים למגיד מדובנא. הגם שהם ערבים לאוזנינו, ובוודאי נהנים אנו להבין את הקישור בין המשל לנמשל ומתפעלים מהחכמה הטמונה בדברים, אך עדיין עלינו לדעת כי הבנתנו מסתכמת ברובד הפשוט של הדברים בלבד. אין אנו יורדים לסוף דעתו, ואין לנו צל צלו של השגה עד כמה נשגבים הדברים מבינתנו.

ואולי כאן המקום להרחיב על כך מעט:

הן ידוע כי גאון הגאונים רבינו אליהו מווילנה זצ"ל היה מפציר במגיד מדובנא לבוא אליו לוויילנה להשמיע לפניו ממוסריו, ופעם כשנעדר מווילנה קרוב לשלוש-עשרה שנים, כתב לו הגאון בפליאה: "ונפלאית היא בעיניי, אשר לא בא אלי עד הנה זה שלוש-עשרה שנה".

באגרת נוספת שכותב הגאון אל המגיד הוא מתבטא כך: "יבוא ידידי לביתי ואל יאחרו פעמיני להשיב רוחי ולהשתעשע אותי כפעם בפעם. כראות כתב זה יזרז נסיעתו ואל יאחר, דברי אהובו נאמנו המצפה על ביאתו לשלום".

יתירה מזאת; שמעתי בשם אחד הגדולים המפורסמים בדורו של המגיד, כי כל משל שהמשיל המגיד יש לו שורש גדול בהלכה, והוא עצמו יכול להביא הוכחות מן הש"ס לחלק ממשליו... מפליא!

מִרְן ה'חפץ חיים' זצוק"ל בספרו 'חומת הדת' כותב, כי מלפנים היה די במה שיחד הקדוש ברוך הוא אנשים מיוחדים בכל דור ודור שבכוה דבריהם הקדושים כיבו את אש היצר, וה'חפץ חיים' הולך ומונה בשמותם: "האלשיך הק", השל"ה הק', ובדורנו הוא המגיד מדובנא... אשר כיבו את אש היצר!".

תלמידו הנודע ועורך ספריו של המגיד מדובנא, הגאון רבי אברהם בעריש פלאס זצ"ל, מספר סיפור מופעים בהקדמה לספר ה'מידות', הממחיש לנו מעט את עוצם העמקות הנוראה והשפעת הקדושה העצומה שהשרה המגיד מדובנא בדרשותיו חודרי הכליות והלב: כאשר נסע רבי אברהם בעריש להדפיס את ספרי 'אהל יעקב' של המגיד מדובנא בעיר לעמברג, פגש את הגאון רבי יעקב אורנשטיין זצ"ל, בעל ה'ישועות יעקב', ושמע ממנו כי בצעירותו כשהיה סמוך על שולחן חותנו הנגיד המפורסם רבי הירש וואהל זצ"ל, היה רגיל ללמוד בביתו ימים ולילות ביגיעה רבה יחד עם החברותא שלו, ידידו ורעו רבי הירשלה, אב בית הדין של העיר נהארד.

באותה תקופה הגיע המגיד להתארח בעיר, ורבי הירש וואהל הזדרז להזמין לביתו בכבוד גדול ושהה בביתו מספר שבועות.

באותם ימים זכו ה'ישועות יעקב' וחברו רבי הירשלה לשמוע מפי המגיד חידושים נשגבים והבנות עמוקות בהרבה מחלקי התורה. פעמים רבות היה המגיד מיישב להם בכוחו הגדול סוגיות עלומות ומורכבות או קושיות ראשונים הקשים כברזל עלידי משל מבריק. הגאונים הצעירים היו יוצאים מכליהם מגדלותו, גאונותו ועמקותו, וגם כאשר דרש בבית המדרש הגדול בעיר היו עוזבים את תלמודם ויוצאים לשמוע דבריו ולהתבשם מאורו.

והנה, ביום האחרון לפני שעזב המגיד את העיר למברג פנה המגיד לבעל ה'ישועות יעקב' וחברו וביקשם שהיום לא יבואו לשמוע את

דרשתו בבית המדרש: "אין צורך שתבטלו את לימודכם הקבוע, טוב עבורכם להישאר ללמוד כדרככם בכל יום", אמר ולא יסף.

הם מאוד התפלאו על דבריו ושאלו את המגיד: "מה יום מיומיי? הרי כל השבועות האחרונים יצאנו לשמוע את הדרשות שלכם?". אך המגיד השיב להם: "דעתי ועצתי היא שלא תבואו לשמוע את מה שאדרוש היום!".

הם הפצירו במגיד שוב ושוב שיאמר להם מה הסיבה שבגינה אינו מעוניין שיבואו לשמוע את הדרשה? והוא השיב להם: "בכל מקום ומקום שאני מגיע להתארח, לפני שאני עוזב את המקום אני נוהג לדבר דברי מוסר ותוכחה נוקבים לעורר את לבות ישראל, ואתם הרי רכי המזג ומבינים את עומק הדברים וחושש אני איפוא על בריאותכם...".

הם חייכו למשמע הדברים, והגיבו למגיד בביטול: "אל ירא כבודו! אנחנו נלך לדרשה ולא נחלה, וכפי שמסוגלים גיבורי כוח".

כשראה המגיד כי עז רצונם לבוא, חדל מלשכנעם שלא לבוא. לאחר תפילת מנחה, בעת שעלה המגיד על מדרגות ארון הקודש כדי לשאת דבריו החל הישועות יעקב' להתמוגג בבכי תמרורים אך ורק מעצם ראיית פניו הבוערות כלפידים של המגיד!

וכה תיאר לימים הישועות יעקב' באוזני תלמידו של המגיד: "הבטתי במגיד ובתנועותיו ופחד קראני ורעדתי. עוד טרם פתח את פיו הקדוש כבר הייתי שטוף דמעות, ואילו חברי רבי הירשלה שעמד סמוך אלי, שניסה להתאפק בכל כוחו קרוב למחצית השעה מלככות, לפתע פרץ בבכי גדול ומר לב".

בסופו של דבר, צדקו דברי המגיד, ורבי הירשלה שהיה איש רך, חלוש וענוג לב חלה קשות בחולי מסוכן בגלל אותה דרשה, והיה נתון בסכנה גדולה, וקרוב לשלושה חודשים עברו עד שהצליח בקושי רב לשוב לאיתנו.

המגיד אכן ידע כי לפי רמת עיונם העמוקה של הישועות יעקב' וחברו הם עלולים לרדת לסוף דעתו ולעומק דבריו, ועלולים ליפול למשכב ולחלות קשות וחשש על בריאותם.

הקדמה זו נותנת לנו מעט השגה עד היכן עמקו דבריו של המגיד מדובנא; הנעימות והחביבות הגדולה בדרושים והמשלים הנפלאים הן בסך הכל מעטה על עומק נורא שטמונים בחובם; ואך גדולי עולם כמו הגאון מווילנא, הישועות יעקב' וה'חפץ חיים' הבינו את עוצמתם והיקפם.

כעת נאזין בצורה אחרת למשל של המגיד מדובנא, ובאמצעות נבקש ליישב את התמיהות שיש כאן על הפסוקים הללו:

"תמונה המשקפת את מה שמראים לה"

הנה בתחילת פרשת המועדות כותבת התורה כך: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי".

ויש להבין מה טעמה ועניינה של כפילות זו "מועדי ה' אשר תקראו אותם" ושוב "אלה הם מועדי"?

עוד יש לתת טעם, כי הנה ידוע מה שמספרת המשנה בראש השנה

(ב, ח), שפעם באו שני עדים לפני רבי יוחנן בן נורי והעידו שראו את הלבנה ויש לקדש את החודש על פי ראייתם. חישב רבי יוחנן בן נורי לפי חשבונו כי לא ייתכן שכבר נראתה הלבנה ובהכרח עדי שקר הם ודחאם. אולם כשבאו לפני רבן גמליאל נשיא ישראל ביבנה קיבל עדותם וקידש את החודש על-פיהם. רבי יהושע פקפק על מה שקיבלם רבן גמליאל, וסבר כרבי יוחנן בן נורי שעדי שקר הם. שלח אליו רבן גמליאל שליח ואמר לו: "רבי יהושע, גוזרני עליך שתבוא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך!".

מאוחר יותר מצא רבי עקיבא את רבי יהושע מיצר על כך שכפה עליו הנשיא לחלל את יום הכיפורים לפי חשבונו. אמר לו רבי עקיבא: "יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי שנאמר: 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם', 'אתם' כתיב בלי וא"ו מלשון 'אתם', להורות כי בית דין הם אלו הקובעים מתי לקדש את הלבנה. לכן בין אם קידשו את החודש בזמנו ובין אם לא קידשו בזמנו נקבע בשמים כפי שקבעו בית דין".

כעין זה גם אומרים חז"ל בירושלמי (ראש השנה א, ג): "רבי קריספא בשם רבי יוחנן לשעבר: 'אלה מועדי ה' - מכאן ואילך אשר תקראו אותם. אמר רב אילא אם אתם קריתם אותם הם מועדי ואם לאו אינן מועדי".

הרי שבמלה 'אתם' נרמז דין זה, שכשם שקובעים בבית דין של מטה כך נקבע בבית דין של מעלה, ויש להבין מדוע נרמז דין זה דווקא במלה 'אתם'?

המגיד מדובנא המשיל משל נפלא להסביר את הענין היטב: מעשה באדם שנכנס לחנות גדולה לממכר חפצי נוי וביקש לרכוש תמונת קיר יפה ומרשימה. בעל החנות הפנה אותו אל מחלקת התמונות העמוסה בעשרות תמונות מרהיבות עין. הוא החל לעבור בין התמונות כשהוא בוחן כל אחת ואחת מהן בדקדקנות במשך שעה ארוכה.

בעל החנות שהבחין בלקוח שמתעכב יתר על המידה הציע לו את עזרתו: "במה אוכל לעזור?", והלוקח השיב: "אומר לך מה, רצוני לרכוש תמונה אחת יפה, אבל מה אעשה שכל תמונה כאן יותר מוצלחת ומרשימה מקודמתה, כך שקשה לי להחליט באיזו מהן לבחור".

הוא שיתף את בעל החנות בהתלבטותו, בעודו מחווה באצבע אל התמונות: "הנה, מצד אחד תמונה זו משקפת נוף הרים שוויצרי שובה לב, יש בה חן פסטורלי מענג יוצא דופן. מצד שני, תמונה זו של שקיעת החמה יש בה שיקוף מציאותי יומיומי, ומגוון צבעי המרגיעים של הבריאה מעניקים לה יופי מיוחד. מצד שלישי, תמונה זו משקפת סימטה ירושלמית עתיקה ונהדרת, נותנת נינוח עתיק ומיוחד מתקופות עברו. מצד רביעי, תמונה זו משקפת חוף ים תכול רחב ידיים, ונותנת משב רוח מרענן ומרגיע לכל מי שמביט בה. כך שיש לי צדדים לכאן ולכאן באיזו מהן לבחור ולרכוש...".

"בנוסף", הוסיף הלקוח לומר, "גם המחיר כאן של התמונות די יקר, והנני מסופק עד איזה סכום ארשה לעצמי להשקיע בעד רכישת תמונה. לכן אני מתעכב כה הרבה, כי אני בעיצומן של

"יש לי מיליון דולר בחשבון, שאני צריך להיפטר מהם למשך חודשיים. אני יכול להעבירם אליך לחודשיים?" - שואל החבר, ומוריס חש כאילו התקשרו אליו מהלוטו..."

הדקות הבודדות שהניבו מיליון דולר?



הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א

ישועה כפולה...

בולטימור שבארצות הברית, שעת ערב מוקדמת בשכונת הווילות המקומית. וילות אמרנו, אך נכון יותר לומר 'שכונת הטרות'. כי באותה שכונה, כל וילה טירה, כל בית ארמון...

ובאחד היפים שבהם, התגורר משה - מוריס. מוריס היה אדם עשיר מאוד, מעשירי בולטימור. הוא חי בטירה מפוארת, לא חסר לו דבר, מלבד דבר אחד, משמעותי וכאוב מאוד, שהעיב על אושרו: העובדה שחלפו שנים רבות מעת נישואיו, ועדיין ביתו ריק מכל ילד או ילדה. הבית הענק שומם, משרתים הילכו בו, מחפשים מה לנקות ולסדר בבית בו אין ילדים...

באותו ערב, נקש בדלת ביתו יהודי מארץ ישראל, הפועל לעזרת אחיו שבמצוקה. כמפעם לפעם הגיע להתרים את מוריס למען אחיו, וגם בפעם הזו ציפה לקבל מתת יד נדיבה, ולהמשיך מיד לכתובת הבאה. אלא שהפעם, הגיע בדיוק ברגע בו כאבו של מוריס עלה על גדותיו וגרם לו להתפרץ בבכי תמרורים, תוך שהוא מספר על שנות ההמתנה הארוכות והמייסרות החולפות עליו ועל רעייתו בבדידות כה קשה, כשקול הבכי הנכסף טרם נשמע בין כותלי הבית...

כאבו של מוריס נגע ללבו של היהודי שלפניו, והוא השיב לו כדברים הבאים: 'אומר לך את האמת. אני יכול רק להשתתף עימך בכאבך, להיאנח עימך, וגם להתפלל עליך. מי אני שיאמר לך במה כדאי להתחזק, או יגלה את אוזןך על דבר סגולה שלא ידעת ממנה. ובכל זאת, עצתי אליך היא להתחזק מעתה ואילך לומר תודה להשם על הנסיון הזה, פשוט להודות להשם במילים פשוטות וברורות על שלא זכית בילדים, להגיד לו תודה!'

האיש שתק לרגע, והמשיך: 'ראה נא. הלא אנו יודעים ומאמינים שהשם לא עושה רע לבניו. אם הוא נתן לך את הקושי הזה - בהכרח שזה טוב עבורך, ולכן כדאי לך להודות לו על הטוב הזה - למרות שאינך מבין מה טוב בו. ואז תרוויח בכפליים: בראשונה, יתכן שמטרת הנסיון שלך היא בדיוק זו - לגרום לך לשאת עיניים מודות למעלה, ומשתעשה כך תיוושע. ובשנייה, שגם אם חלילה לא תיוושע, ייקל עליך לעבור את הקושי הזה, מתוך הבנה שזה טוב עבורך!'

היהודי סיים את דבריו, ונפרד ממוריס בברכה חמה. מוריס מיהר לקרוא לרעייתו, ויחד הם התאמנו לומר תודה על משהו שעד לפני רגע היה הרע בחייהם, ועכשיו הם צריכים גם להאמין שהוא טוב וגם להודות על

כך. בתחילה זה לא היה קל, אך עם הזמן קנתה ההודאה שביתה בליבם, והם חשו קירבת אלוקים גדילה והולכת, תחושה של חיבור אמיתי עם אבא שבשמים. רגשות התודה שכבשו אותם, היו להם למשיבי נפש ומחזקי רוח, והעצימו את יכולתם להתמודד עם הנסיון.

אך לא זו בלבד, חלפה תקופה לא ארוכה, וסוף סוף התבשרו מוריס ורעייתו כי נושעו, ולתקופת השנה חבקו תינוק קטן וחמוד, תינוק של הודאה נרגשת עוד מלפני שנוצר בכלל... את ההתרגשות אי אפשר לתאר, את השמחה שפרצה גבולות כל מילים לא יוכלו לספר. מוריס ורעייתו

התהלכו כשיכורים משמחה, ושפתותיהם ממשיכות - כמובן - להודות! ואת דרך ההודאה, לא זנח מוריס גם לאחר שנושע. הוא התרגל לסגנון החיים הזה, לצורת הדיבור הזו. אינספור פעמים ביום נשא עיניים השמימה ואמר תודה לאבא, על מה שהצליח, וגם על מה שלא הצליח. ויהי היום, ולפני מוריס נקלעה עיסקה ריווחית במיוחד, המצריכה תשלום מיליון דולר במזומן - עוד באותו היום. אך מה יעשה וכבר אמש השקיע את כל הונו הנזיל בעיסקה אחרת, ומנין יבוא עזרו להשיג כאן ועכשיו עוד מיליון דולר במזומן? הוא בודק ומחפש בחשבונות הבנקים והחברות השונות שבבעלותו - ובכולם מעלה חרס. כל כספו מושקע באפיקים ארוכי טווח, אין לו מהיכן לקחת מיליון דולר, שהוא כה זקוק להם עכשיו!

כמו מאליהן, נישאות עיניו בתודה למעלה, אל בורא עולם. 'תודה אבא על הקושי הזה, אני בטוח שזה טוב עבורי, תודה!' - עיניו נישאות, פיו ממלמל, לבו נרגש. הוא כבר התרגל לעשות כך, ועדיין, בכל פעם שהוא מודה - לבו מתמלא התרגשות וגילה, גם הפעם. ובדיוק אז - חוט מחשבתו נקטע בצלצול טלפון מחבר טוב...

'בקצרה, כן?' - עונה מוריס בקוצר רוח. **'הכי קצר בעולם'** - משיב החבר ויורה מיד: **'יש לי מיליון דולר בחשבון, שאני צריך להיפטר מהם למשך חודשיים. אני יכול להעבירם אליך לחודשיים?'** - שואל החבר, ומוריס חש כאילו התקשרו אליו מהלוטו...

דקות בודדות עברו, העברת זה"ב בוצעה, מיליון דולר שכנו לבטח בחשבוננו של מוריס - שהעביר אותם מיד לביצוע העיסקה הדרושה. עברה פחות משעה עד שמוריס שב ונשא עיניו לה', מודה מעומק לבו על הנס שהתחולל גם הפעם כשההודאה פתחה לו את השערים והביאה לו מיליון דולר טבין ותקילין, בדיוק ברגע הנכון...

וסיפור זה, אותו סיפר מוריס בעצמו לרב בית הכנסת בבולטימור - הרב פוקס שליט"א, וממנו הגיע הסיפור אל הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, פותח בפנינו צוהר לעוצמתה של ההודאה, לכוחה העצום לפתוח שערי חסד ורחמים בשמים. כי כשיהודי מודה לה' מכל הלב, גם על הקושי, גם על הצרה ועל ההתמודדות, גם על מה שחסר לו בחיים - הוא יוצר חיבור וקשר איכותי עם בוראו, והקשר הזה פותח את השערים להעניק לו ולמשפחתו אוצרות שפע וטובה.

הבה נאמץ את המסר הזה בחג הסוכות - חג ההודאה והשמחה, ונטמיע בליבנו שההודאה לה' אינה רק כתוצאה מתנאים טובים ומשופרים, אלא ההיפך - נישאת במלוא עוצמתה ויפעתה גם בתנאים הפחות טובים. וככל שנקרב אל ליבנו את מתנת ההודאה ונעצים אותה בליבנו - כך נזכה שהיא תפתח בפנינו שערי שמים לשפע ישועות, עליהן נשוב ונודה מכל הלב!

פיתקא קטנה, ישועה גדולה...

הסיפור הבא הוא סיפור אישי, פנימי, מרגש במיוחד. הוא מגיע מאחד מקוראי העלון, ידיד אישי אהוב, שקרא באכסניה זו סיפור מופתי על כוחה של ההודאה, שהביאה לכלה את דירת חלומותיה - הסיפור שפורסם בגיליון חג הפסח, מס' 174. הוא ביקש לשמוע שוב את הסיפור לפרטיו, וכעבור כמה חודשים שב אלינו, ובפיו הסיפור הבא: מנעוריו ידע כי ניחן בכישרון ייחודי, למצוא מסילות ללבם של נערים וילדים המתקשים לימודית וחברתית. כבר כשהיה בחור נשלח לכמה משימות כאלה - אותן צלח בהצלחה כבירה, ומשהוטל עליו עול הפרנסה - רצה להצליח להפוך את הכישרון למקצוע מכניס, ולהתפרנס ממשרת הוראה מכובדת.

אך רצונות לחוד ומציאות לחוד. הזמן חולף עובר, וכל ניסיונותיו להתקבל למשרה תורנית נחשקת עולים בתוהו. הוא שולח קורות חיים, מפעיל קשרים, מתנדב למילוי מקום - אך כל אלו לא הועילו. ואז גילה את הסיפור האמור לעיל, ובשעת ערב מאוחרת ישב בביתו, והרהר כי אולי אינו משקיע מספיק בהודאה לה' על כל הטובות שגמל עמו. באותו מעמד קיבל על עצמו, כי מאותו יום ואילך, במשך 40 יום, יאמר 'מזמור לתודה' בהתרגשות רבה ובכוונה גדולה, ויודה לה' בכל עת.

כשגמלה בלבו ההחלטה, נשא עיניים מודות השמימה, ופתח בדברי הודאה נרגשים לה' על כל הטוב והחסד שגמל עמו מנעוריו. ואז, הוציא פיתקא קטנה וכתב בה את השורות הבאות, תוך שהוא מפרט בדקדוק רב את מלוא בקשתו. וכך כתב:

'ה'! תעזור שיציעו לי משרת הוראה לשעות אחר הצהריים בישיבה קטנה, ומשרה נוספת לשעות לפני הצהריים במכינה לישיבה קטנה. והמשרות הללו שיוצעו לי, יהיו כאן בארץ או בלונדון, כי אתה בוודאי יודע שיש סיבה אישית מיוחדת למה נראה שטוב לי לעבור ללונדון.

ובין אם כאן ובין אם שם, יציעו לי משכורת גבוהה ותהיה ברכה בכסף, ואם אעבור ללונדון כרצוני - יסדרו לי שם את האזרחות, וכן דירה גדולה המרחיבה דעתו של אדם, קרוב למקום העבודה. ובאמת אקבל את המשרות הללו, ומעסיקיי ותלמידיי ייהנו ממני מאוד, ואזכה לגדול ולהתפתח ולהצליח בתחום, ולהציל רבבות נפשות מישראל!"

עד כאן הפתק, בתחתיתו חתם ידידי את שמו ואת תאריך הכתיבה - כ"ח באייר תשע"ח, הוא היום בו כל סדר יומו הפך ללהט אחד של תודה והודאה לה'. מדי יום הקדיש מספר דקות להודאה לה', עבר על כמה נקודות במסלול חייו והדגיש את התודה עליהן, והוסיף ואמר 'מזמור לתודה' בכוונה ובהתרגשות עמוקה. הוא הרגיש שדקות ההודאה הללו מחברות ומקשרות אותו עם בורא עולם ומעניקות לו כוחות, והאמין כי ההודאה זו תפתח לו את שערי שמים, אף שהטלפון המיוחל בושש מלבוא...

ויהי ביום ה-39, והנה הוא מקבל שיחת טלפון. על הקו מנהל תלמוד תורה בבני ברק, המציע לו משרת מילוי מקום בכיתה, ומבקש ממנו את כתב היד להעברתו לבדיקה גרפולוגית לפני שיקבל את המשרה. חוות הדעת של הגרפולוג תמכה בעובדה כי האיש מתאים ומוכשר למשרה מסוג זה, והמנהל שידרג את ההצעה למשרת הוראה קבועה בכיתה גבוהה.

'נו, גם זו ישועה לא קטנה' - הרהר ידידי כששמע את ההצעה, אף שבהחלט התאכזב. **'לא זו המשרה לה ציפה, בכל לבו קיווה לשמש במשרה תורנית - ישיבתית. מהעובדה שהבשורה הגיע ביום ה-39, הסיק ידידי כי זו הישועה לה הוא ראוי, ולכן הביע הסכמה עקרונית לקבל את התפקיד, בתנאי שלא יקבל משרה טובה יותר בימים הקרובים...**

לא חלפו אלא שבועיים, והנה מתקשר אליו חבר נעורים המתגורר בלונדון, ומשוחח אתו על דא ועל הא. בתוך כדי השיחה, סיפר ידידי כי הוצעה לו משרת הוראה בתלמוד תורה, והבדיקה הגרפולוגית איששה את ההשערה כי הוא מוכשר מאוד לתפקיד זה, עד שהוצע לו מיד להיכנס לתפקיד של קבע. 'ואני עומד להתחיל בתפקיד הזה, למרות שהייתי מעדיף להיכנס לעבוד בישיבה ולא בכיתה' - סיפר ידידי לפי תומו.

כשמוע החבר את הדברים הללו, מיד נזכר כי גיסו - המשמש כמנהל של ישיבה בלונדון, סיפר לו לא מזמן כי הוא מחפש מחנך מוכשר. על אתר קשר החבר את הקצוות, והודיע לגיסו כי יש לו מועמד ראוי - אחד שעבר כבר בדיקת התאמה נדרשת ונמצא ראוי לתפקיד, וכדאי לשים עליו את היד לפני שייכנס למשרה קבועה בארץ...

ואז, בהפתעה מוחלטת, מקבל ידידי שיחת טלפון נוספת מלונדון. על הקו מנהל הישיבה, גיסו של החבר. הוא מספר כי שמע עליו אינפורמציה חיובית וגם שמע כי הוצעה לו משרת קבע בישראל, והוא מבקש ממנו לבחון את האופציה לעבור ללונדון ולשמש כמגיד שיעור בישיבה, פשוט כן!

לימים, אמר הגאון רבי יושע בער זצ"ל כי למרות הרעב והמחסור ששרר אז בעיר, היה מרגש לראות שבתור לארבעת המינים עמדו יותר אנשים מהתור שהשתרך מול פתחי המאפיות לקניית לחם

סיפורי הוד ממסירות נפשם של יהודי ורשא בקיום מצוות סוכה וד' מינים



הרב ישראל ליוש שליט"א

נצבים אנו בליבה של מערכת חגי תשרי. בימים שבין ימי הדין, ראש השנה ויום הכיפורים, לחג הסוכות. בספרים הקדושים מבואר שיש טעם ברצף המועדים. נציע בפניכם טעם נפלא עפ"י דרכו של ה'שפת אמת' זי"ע, בצירוף ביאורו הנפלא של הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל, במהותה של מצוות התשובה.

מצוות התשובה - מבאר הרב פינקוס - שונה היא מכל מצוות התורה, אותם עושה האדם לבדו. לדוגמא: סוכה, ארבעת המינים, תקיעת שופר, שלמות המצווה ע"י האדם לבדו. לעומת זה, 'תשובה', מעשי האדם לבדו, שהם עזיבת החטא, חרטה וקבלה לעתיד, אינן מספיקים. שהרי החכמה, התורה והנבואה אמרו שאין לחוטא תקנה אלא ע"י ייסורים או מיתה, ורק הקב"ה נתן לו תקווה ע"י שהוא בכבודו ובעצמו מנקה ומטהר את מי שמלבד עזיבתו את החטא, גם שב אל הקב"ה באמת ובכל ליבו, אזי משלים הקב"ה את מעשה התשובה שלו ומצרף אותו כמצרף כסף ומטהרו מחטאיו.

אחרי ראש השנה ויום הכיפורים - אומר ה'שפת אמת' - אנחנו בדרגת 'בעלי תשובה' שאין להם מקום עצמי בעולם, אלא מקומם ניתן להם ע"י הקב"ה, והוא גבוה יותר ממקומם של הצדיקים, כפי שכתוב: 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', מפני שהצדיקים משיגים את מקומם בזכות מעשיהם העצמיים, ואילו ה'בעלי תשובה' אינם יכולים להגיע למקומם לבדם, הם צריכים את ניקיונו של הקב"ה כדי להגיע למקום בעולם, וכיון שמקומם ניתן להם ע"י הקב"ה, הרי הוא גבוה יותר משל הצדיקים, שמקומם נקבע ע"י מעשיהם.

אם כן - אומר ה'שפת אמת' - ה'סוכה' היא ה'מקום' שהקב"ה נותן לבעלי תשובה אחרי יום הכיפורים, כי כיון שהבעלי תשובה לא השיגו את מקומם ע"י מעשיהם, חשופים הם לקטרוגיהם של מקטרגים שונים, ולכן מגן עליהם הקב"ה תחת כנפיו בצלה של הסוכה, והיא המגינה על הטהרה שטיהרם הקב"ה בימי הדין, כפי שמבואר בספרים הקדושים: 'ברוך פודה ומציל' - 'פודה' בראש השנה ויום הכיפורים, 'ומציל' בסוכות, שלא יבואו המקטרגים להבא. לפי הדברים האמורים נוסף: ידועים דברי חז"ל שארבעת המינים משולים לארבעה סוגי בני אדם, ה'אתרוג' כנגד מי שיש בו תורה ומעשים טובים, ה'הדס' כנגד מי שיש בו מעשים טובים ואין בו תורה, ה'לולב' מסמל את מי שיש בו תורה ואין בו מעשים טובים, ואילו ה'ערבה' היא כנגד מי שאין בו לא תורה ולא מעשים טובים.

ואת כולם אנו אוגדים יחד, לומר שלכולם יש מקום ובמידה מסוימת כולם שווים. ולכאורה נתמה: מדוע כולם שווים? הרי אינו דומה מי שיש בו גם תורה וגם מעשים טובים, למי שיש בו רק אחד מהם, וקל וחומר למי שאין מהם כלום?

ולדברינו ניישב בפשיטות: בחג הסוכות כולנו במעמד של 'בעלי תשובה' שמקומנו בעולם לא הושג ע"י מעשינו האישיים, אלא ע"י טהרתו של הקב"ה, וא"כ בחג זה לא דנים את האדם לפי מעשיו, אם יש בו תורה או מעשים טובים, אלא כולנו 'בעלי תשובה' החסים בסוכה, בצילו של הקב"ה.

בזאת גם נבין את עוז רוחו של עם ישראל לדורותיו, לקיים את מצוות סוכה וארבעת המינים במסירות נפש עד אין קץ, כי הרי בזה הם באים למקומם שהוכן להם ע"י הקב"ה, וחוסים בצילו המגן על טהרתם.

בספר 'הרב מברסק' מובא סיפורו המרטיט של מרנא הגרי"ז מברסק זצ"ל על יהודי ורשא' שקיימו את מצוות הסוכה בוורשא החרבה, תחת משטרם העוין והמדכא של הגרמנים ימ"ש.

בערב חג הסוכות נכנעו מפקדי הצבא הפולני לצבא הגרמני והושגה הפסקת אש. תושבי פולין יצאו מן המקלטים, מנסים לחזור אל שגרת החיים וליהנות מעט מן ההפוגה, שמי יודע מתי היא תופר, ושוב יהיה עליהם לשוב אל המקלטים.

היהודים פילסו את דרכם בינות להריסות שנראו בכל פינה בעיר, ואצו רצו לחפש אחר שברי עצים מזלזלות עקורות ומשברי חלונות, כדי שיוכלו לבנות איתם סוכה כשרה לחג הקרב. כל גרוטאה הפכה

ליהלום נדיר המחזור ע"י מאות בני אדם, שכל תאוותם וחשקם הוא לקיים מצוות סוכה בהידור.

שום דבר אחר לא היה יכול לשמח את היהודים המסכנים ביציאתם מהשהייה הממושכת במקלטים. הם לא תרו אחר דבר מאכל ומשקה, ואף לא אחר מקור פרנסה. הם פשוט נפלו אל מציאות החיים בערב סוכות, והם אצו כאחוזי בהלה, כדי לקיים את המצוות שהזמן גרמן, בכשרות האפשרית במצבים אלו.

עוד הם בונים את סוכותיהם במרץ, וקבוצות של חיילים גרמנים מבחינים במעשיהם, ובאכזריות אופיינית הורסים אותם בחמת זעם, ומגרשים את היהודים מהמקום. אבל גם מניעות אלו לא גרמו ליהודים מחבבי המצוות להתייאש מקיום המצווה, ותיכף אחר שנעלמו הגרמנים מהמקום, הם שבו אל מלאכתם ובנו את הסוכות מחדש. אך גם הגרמנים לא אמרו נואש, וגם הם 'דבקים' בשחיתותם שבו והרסו שוב את הסוכות, בסיוע נלהב של צעירים פולנים ששו עלי כל פעולה אנטישמית. וכך המחזה חזר על עצמו, היהודים בנו, והם הרסו...

אך 'רצון יראוי יעשה', ובסוף היום, בליל התקדש חג, גברו היהודים ומאות סוכות עמדו על תילן, בנויות משברי כלים ומחלקי עצים, מעידות לכל שהנה בכוחה של אהבת המצוות לגבור על כל המכשולים הניצבים בפני הרוצים לקיימן...

מרן הגרי"ז זצ"ל סיפר שחלקו האחורי של הבית בו התגורר נהרס כולו בהפגזות, והנה הוא מבחין ששותפו לחדר שקוע בקדרות נוראה. הרב הסיק שכנראה מראות ההרס והחורבן מעיבים על מצב רוחו. הוא ניסה להרגיעו ואמר לו: "אמנם ספגה קהילתנו מכה קשה, ואנו מבכים מרה את האבדות הרבות בגוף ובנפש, אך צרת רבים חצי נחמה, ועלינו לאזור כח ולהתעלות מעל רגשותינו האישיים..." "לא על כך אני מתאונן" - ענה היהודי למרן הגרי"ז - "הן היום חג סוכות ואינני יודע כיצד אקיים את מצוות ארבעת המינים, הרי אין אתרוג בכל האזור כולו..."

מששמע הרב שזוהי סיבת תוגתו, אמר לו: "הסר דאגה מליבך יש ברשותי אתרוג ובעזה"י תמחר תזכה לברך עליו גם אתה..." הדבר יצא מפי הרב, ופני היהודי צהלו ושמחו, ברגע אחד הפך היגון לשמחה, והאבל ליום טוב...

למחרת, בחוץ שררה עדיין עלטה, והנה הרב התעורר השכם לקול המון רב. בזהירות פסע אל הדלת, מנסה להבין מהן הקולות הנשמעים מבחוץ, והנה הוא רואה המון רב מתגודד מחוץ לדלת

ביתו, כולם עומדים בטור ארוך ומסודר...

משהבחין שותפו לחדר בפליאתו של הרב, הסביר לו: "עקב השיבושים בדרכים והפצצת מסילות הרכבת, יש בכל וורשא רק ארבעה אנשים שבידיהם ד' מינים כשרים, בהם יצטרכו לנענע מאות אלפי יהודים מקומיים ופליטים. מששמעתי מהרב שיש בידו ד' מינים, מיהרתי לספר זאת לכמה יהודים מודאגים וחיש מהר פשטה הידיעה בכל העיר, והנה לפנינו תור ארוך של יהודים הממתנים ומשתוקקים לקיים את המצווה..."

"אך בקשה אחת לי אליך, כבוד הרב, למרות התור הארוך, הגיע הנה יהודי ישיש שהגיע מפרבר מרוחק של העיר, הבה ניתן לו לנענע ראשון את הלולב, כי עליו לשוב לביתו עם כניסת היום טוב השני בכדי שיוכל לקבור את אחד מבני משפחתו שנבל"ע אמש..." גם את רצון היהודים לקיים מצווה זו, ניסו הגרמנים לקלקל. משעלה השחר, נשמעו לפתע יללות צופרי משאיות מלאות בחיילים, שהתנפלו על ההמון שעמד בסדר מופלא בתורו לקיים את מצוות ארבעת המינים, והיכו בהם ללא רחם עם קתות הרובים שבידיהם. זעקות השבר של היהודים המוכים ששכבו זבי דם על רצפת הרחוב, התערב בצעקות הגרמנים המאיימים על היהודים לפזר את ההתקהלות.

אך גם בזאת לא צלחה יד הרשעים, דקות ספורות לאחר שעלו הגרמנים על המשאיות ועזבו את המקום, שבו היהודים ועמדו שוב בתור ארוך ומסודר, ממתנים בקוצר רוח שיעלה השחר ויוכלו כבר לקיים את מצוות ארבעת המינים.

יותר מכל תפס את עיני מרן זצ"ל ברכתו של אחד היהודים שבירך על הד' מינים בהתלהבות עצומה, ופניו אורו משמחה של מצווה, כששאל אותו לפשר שמחתו היוצאת דופן, סיפר לו היהודי כי כל בני משפחתו נהרגו בהפצצות הכבדות שפקדו את וורשא, ואף ילדו האחרון שנשאר לפליטה נהרג מפגיעת פגז כמה שעות לפני התקדש החג!...

לימים, אמר בנו של מרן זצ"ל הגאון רבי יושע בער זצ"ל כי למרות הרעב והמחסור ששרר אז בעיר, היה מרגש לראות שבתור לארבעת המינים עמדו יותר אנשים מהתור שהשתרך מול פתחי המאפיות לקניית לחם.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

077-2222-666 או *4992



קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

לשהות במחיצת רבינו בשבת קודש, השתוממתי לראות את הסטנדר הגדול והכבד, שהיה מונח בתחילת הלילה במקומו הקבוע שבחדר בו ישנתי, ניצב בבוקר עם שחר בסמוך למקום מושבו של רבנו.

היה זה סטנדר רב ממדים וכבד משקל, שאף אני עצמי התקשיתי להעבירו ממקום למקום לאור יום, על אחת כמה וכמה בעת לילה חשוך. ועל כן לא יכולתי לתפוס כיצד החליף הסטנדר את מקומו בעצם ליל וכל זאת מבלי ששנתי הופרעה במאומה.

בסעודת שבת בבוקר פתר לי זקני את החידה. התברר, כי באמצע הלילה כבה אור הגנרטור, ועקב כך לא יכול היה רבינו לראות את תלמודו במעבה החשיכה. אך איש אשר כמוהו השקוע באהבת התורה ועמלה לא יתן לעלטה להפריעו מתלמודו. מרן לא חס על גופו השברירי ועל משא תשעים שנותיו ומיד פנה לחדרי, נטל בכוחותיו הדלים את הסטנדר כבד המידות, העמידו בסמוך לקיר ליד תאורת החירום, שהפיצה אור קלוש, והגה לאורה כשהוא ניצב על רגליו הישישות במשך כל הלילה. (מפי האיש).

וכל הלילה באור אש

באחד מלילות החורף חלחל הגשם לבית מרן. בשעה שתיים בלילה, עם תחילת סדר הלימוד הקבוע, קרסה מערכת החשמל ויצאה מכלל פעולה, כשהבית כולו מתכסה בעלטה. רבינו, שביקש להתחיל בלימודו, פנה לנכדו וביקש ממנו להכין בעבורו נר כדי שיוכל ללמוד לאורו.

הנכד נטל כלי, מזג לתוכו שמן והתקין מספר פתילות. לאחר שהדליק את האש, העמיד את כלי השמן על גבי סיר הפוך כדי שהאור הזעזערי יתפשט סביב.

במשך כשעה ומחצה, יש רבינו רכון על הגמרא והגה בה בשקיקה לאור הפתילות המרצד, כשכל הווייתו נתונה לסוגיא שלפניו. בשעה ארבע לפנות בוקר, כאשר כלה השמן מן הכלי, פנה רבינו לנכדו וביקשו להתקין את הנר המאולתר בשנית. אולם הנכד, שחשש כי מאור עיניו של מרן עלול להיזק כתוצאה מהלימוד המייגע לאור השמן העמום, פנה לסבו בהצעה, שיפנה לישון עכשיו וישלים את סדר לימודו למחרת.

מרן נרתע מעצם הרעיון לעלות על משכבו בעיצומו של סדר הלימוד הקבוע, ברם נכדו טען כי הוא מופקד על בריאותו ואינו יכול להדליק את הפתילות בשנית משום שהדבר עלול להזיק לראייה.

רבינו שמע את דברי נכדו ואמר: "אכן אתה צודק! כשיש גמרא לומדים עם גמרא, וכשאין גמרא לומדים בלי גמרא!" ומיד המשיך בלימודו, כשהוא דולה את תיבות הגמרא מתוך מעין זכרוננו העצום. במשך שעות ארוכות ישב רבינו ולמד, כשהוא מצטט את כל השקלא וטריא של הסוגיא מילה במילה, כמי שקורא מספר פתוח כנגד עיניו.

כאשר מסכת שבת נלמדה במהלך השיעור היומי, שינה רבינו את סוגיית "לא יקרא לאור הנר שמא יטה". בעוד רבינו מבאר את דברי הגמרא, הפטיר אחד המשתתפים: "ומה הפשט שמא יטה, הרי הוא יושב ולומד כשהוא עוטה קפוטה וחבוש בשטריימל, כיצד הוא יכול

לשכוח את השבת ולהטות את הנר?"

"מה לא מובן?" קרא רבינו, "יהודי יושב בליל שבת ולומד תוספות, כשלפתע האור נחלש והוא אינו יכול להמשיך לקרוא. וכי הוא מסוגל להפסיק מלימודו?! הרי וודאי שהוא יטה!"

בהיותו כבן שמונים שנה חווה רבינו התקף לב ואושפז בבית החולים במחלקת טיפול נמרץ. בלילה הראשון לשהותו בבית החולים, בעוד גופו תשוש ודווי משבץ הלב שעבר עליו, הוא התיישב על מיטתו והחל ללמוד כהרגלו, כשקולו מתרונן ומוחו וליבו שקועים בלב הסוגיא שבמסכת ברכות.

בלב ים הסבל והמכאובים התנגן קול הלימוד המתוק והזר לאוזניהן של אחיות בית החולים, שנעמדו דומם מול מיטתו של הרב הישיש, שעל אף מכאוביו וייסוריו ממשיך לשקוד על תורתו ותלמודו.

"כבוד הרב!" פנו האחיות בהיסוס כחוששות להפר את קדושת הרגעים הנעלים, "חולה לאחר התקף לב, מחויב לשכב במנוחה ולהימנע מכל מאמץ!"

רבינו התיק עיניו בצער מן הכרך שבידו ושאל בהתנצלות מה: "האם קול הלימוד מפריע לאי מי מהחולים?"

"לא!" שבו האחיות והסבירו, "קול הלימוד אינו מפריע לאיש, אך הרב עצמו מחויב לשכב במנוחה מוחלטת ולהימנע מכל מאמץ!"

רבינו שב ובירר כי קולו אינו מסב אי נוחות לאיש, וכאשר נוכח לראות כי כן הדבר, שב לתלמודו כעלם צעיר, ביתר שאת וביתר עוז, כשקולו הזך מרחף בחלל המחלקה ומפליא את כל שומעיו.

ובתורתו יהגה יומם ולילה

נכד רבינו, הרב ליפא ישראלזון, מספר: בחודש אלול תשס"ג, מספר ימים לאחר הניתוח הנודע שעבר מרן בליבו, הוא היה חלוש ביותר והתקשה בתנועה. באחד מלילות חמישי, כאשר שהיתי לצדו בתורנות בבית החולים, ביקש רבנו שאשתדל לפעול שישחררו אותו מבית החולים, מאחר שאינו מצליח להירדם עקב הרעש האור הדולק בקביעות.

במהלך הלילה ראיתי את רבינו שוכב בעיניים עצומות, בעוד ידיה הנעות בתנועות לימוד מעידות כאלף עדים, כי הוא ער וחושב בלימודו. עם בוקר אזרתי אומץ ושאלתי האם הוא מסוגל לחשוב בלימוד גם בזמן שכזה, כשהוא כה חלש וגופו נטול כוחות.

"כל עוד אני ישן אני חושב בלימוד!" נשמעה התשובה.

"כדי לחשוב בלימוד כל העת צריך האדם שמשנתו תהיה סדורה לפניו", הוספתי לשאול, "ומה יעשה אפוא אדם שאין משנתו סדורה תמיד?"

רבינו שמע את שאלתי והשיב בזו הלשון: "אדם שלא יכול לחשוב בלימוד כל הזמן הוא באמת נעבעך!"

כאשר העליתי את המעשה בפני דודי רבי חיים קנייבסקי, הוא הפנה אלי את פניו ואמר בארשת פליאה: "אלא על מה יש לחשוב, אויף איי מיט ציבעלע?" (מאכל ביצים עם בצל..)

(מתוך הספר 'עמודו של עולם')

המצוות הנוספות שמקיימים בערבות לאחר סוכות

1 כלל ידוע הוא, כי כל דבר שנעשה בו מצוה אחת, טוב לעשות בו מצוה נוספת. הפוסקים הזכירו כמה מצוות שנוהגים לקיים בערבות לאחר סוכות: א. להסיק בהן את התנור לאפיית המצות (רמ"א סימן תרסד סעיף ט), ב. לשרוף עם ההושענות את החמץ (משנה ברורה סימן תמה ס"ק ז), ומלשון שולחן ערוך הרב משמע שעם ההושענות יש לשרוף את החמץ, ואילו עם הערבות של הלולב יש להסיק את התנור בשביל המצות. ג. תשמיש מצוה נוסף מוזכר לגבי הערבות - לתקן מהם קולמוסים לכת"ב סת"ם (הגהות מיימוניות הלכות לולב פרק ז הל' כו).

יש נוהגים לעשות קופסה לבשמים מעלי הלולב

2 לגבי ההדס ששימש למצוה, מביא השולחן ערוך (סימן רצ"ז סעיף ד ובמשנ"ב שם) שנהגו לברך עליו בהבדלה, כל זמן שיש בו קצת ריח. והרמ"א כתב שיש להניח את ההדס יחד עם הבשמים, שבהן ודאי יש ריח. מנהג נוסף מביא בספר 'משמרת שלום' (סימן מד) שיש לקחת עלים מן הלולב ולעשות מהם קליעה ולתת בתוכן את עלי ההדס לריח להבדלה.

סגולה לשמירה, ולהגנה מפחד לילה וחלומות רעים

3 בספר אלף המגן (סימן תרס סעיף ז) כתב: "במוצאי יו"ט יקח לולב ומיניו, וישמור אותו במקום מיוחד ויהיה לו למשמרת, יראה אותם ויזכור על ידם להנצל מכל צרה, ואל ישליך אותם לאשפה שהם רומזים לענין גדול". כתב במגן אורח (סימן נג כלל ד) וז"ל: "שמעתי שיש בערבה של הושענא רבא סגולת שמירה למתכוון בה בסכנת דרכים, והכל לפי כושר מעשיו וטוב כוונתו, והבוטח בה' בצל ש-ד-י יתלונן". וכתב בספר יפה ללב: "הירא מפחד לילה וחלומות רעים, יניחם בכר תחת מראשותיו שישן עליו.

מים שבושלו בהם הערבות - סגולה לזש"ק

4 בליקוטי מהרי"ח כתב, לבשל ההושענא וישתה המים, והוא סגולה לזש"ק, והרמז לכך, שכן ערבה בגימטריה זר"ע. וכן נהגו הנשים המעוברות לנגוס הפיטם כסגולה ללדת בנקל, שהרי יש מאן דאמר שעץ הדעת שאכל אדם אתרוג היה.

סגולה לכאבי גב - להניח את הלולב מתחת למזון

5 בספר 'שפת נבונים' (חלק א סימן כג) הביא סגולה בדוקה לאדם שסובל מכאבי גב - להניח את הלולב של מצוה אחר סוכות תחת מזרון המטה שישנים עליו.

(מתוך מאמר בגיליון 'עומק הפשט' סוכות תשע"ט)

עם הצדיקים והישרים. וכך אמרו חז"ל (ויקרא רבה ל, יב) שארבעה מינים שנוטלים בחג הסוכות הם כנגד ארבע מדרגות באנשים - 'אתרוג' יש בו טעם וריח, 'לולב' יש בו טעם (שהוא מעצי דקל שגדלים עליהם תמרים) אך אין בו ריח, 'הדסים' יש בהם ריח אך אין בהם טעם, ואילו 'ערבות' אין בהן לא טעם ולא ריח. כיוצא בזה יש בין בני ישראל מלאים בתורה ומצוות, בתורה בלי מצוות, במצוות בלי תורה, וגם אלה שאין בהם לא תורה ולא מצוות. וכך אמרה תורה לאגד יחדיו את כל ארבעת המינים יחדיו, ויבואו אלה ויכפרו על אלה. וכיוצא בזה, בבני ישראל כאשר הם באחדות ואגודה אחת משלימים הם זה את זה.



מספרים, שבימי הקומוניסטים ברוסיה אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, ובאחד המרתפים הייתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד; וכיון שהיו יושבים בחדר קטן וצפוף היו כמה מן המשתתפים שרצו לבקש ממנו שיפסיק לבוא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין כלום והוא רק גורם דוחק במקום. פעם שאלוהו בדרך כבוד: "על מה ולמה יושב מר עמנו, הרי אינך מבין מאומה?!" ... נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המזיגה כדי ללגום מעט יין ישן ובשולחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונודע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, "וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי: 'אם יֵשֶׁב עִמָּהֶם הֲרִי אֵתָה כְּמוֹתָם מִמֶּשׁ', ומהם למדתי שעל-ידי הישיבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כי אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמם, קל וחומר במידה טובה שהיא מרובה, שעל-ידי הישיבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבוודאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתי".

ומעתה, אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה, אל ישתמט מן הציבור אלא ישכים ויעריב לבית המדרש; וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיבוב מצוה.

ומהאי טעמא צריך להשיגח מאוד להתחבר עם יראי שמים, והם יוכלו לסייע בעדו בעבודת ה'. הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל, אב"ד דק"ק 'חוג חתם סופר', היה אומר בשם הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, דהנה הערבה אין בה לא טעם ולא ריח ובכל זאת נוטלים אותה בחביבות יחד עם שאר המינים, ומנענעים אותה בסילודין; אולם בהושענא רבה כאשר הערבה יוצאת מן הקבוצה, ולא עוד אלא שהיא מתחברת עם עוד רבות דוגמתה שאין בהן לא טעם ולא ריח,

והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן.

כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה התחילו לכעוס על השכן שיש בו מידת סדום, וכי מה אכפת לו להחנות את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא על-פי כללי דחושן משפט ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי השכן הרע. אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא יישב בסוכה הגורמת צער ועוגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הסוכה ולהעבירה למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשביעות רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר. מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלוש אבנים ירושלמיות גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים... הרי שעל-ידי שהעביר על מידותיו לפנים משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

שמעו נא למעשה נורא שאירע בשנה שעברה (תשע"ח) בעיר התורה בני ברק (מחמת צנעת הפרט לא נפרט איזה הרחוב בו אירע המעשה): בבנין בן ארבע קומות רצה שכן מהקומה הרביעית לבנות 'מרפסת' מביתו כדי שיכול יהיה לקיים שם מצוות סוכה הנצרכת להיבנות תחת כיפת השמים. אך כל השכנים מתחתיו התנגדו לכך בכל תוקף, באומרם ששם מקום סוכתם וסוכתו תפסול את סוכותיהם. בלית ברירה החליט השכן מהקומה הרביעית לבנות סוכתו **בחצר הבנין** - מה שיגרום לטרחת יתירה וגדולה, כי על כל חסרון כף או צלחת, כסא או ספר יצטרכו לטפס ולעלות ארבע קומות ושוב לרדת אותן וחוזר חלילה. ויהי כי כן נכמרו רחמיו של אחד השכנים בקומה הראשונה, ויתר משלו ובא לומר לשכן מהקומה הרביעית - הוצא נא מרפסת מעל המקום אשר היית בונה עד היום את הסוכה ואת סוכתי אבנה מצדו השני של הבנין, וליהודים היתה אורה ושמחה... והנה, כידוע, בעיצומן של ימי חול המועד (תשע"ח) פרצו רוחות סערה בכל ארה"ק, גם על בני ביתו לא פסחה, וכאן אירע הנס הגדול שהציל נפשות מבני ישראל, כי באותה שעה נפל 'גג' גדול וכבד תלוי (המכסה בכל השנה את המרפסת, ובסוכות עומד תלוי כלפי חוץ) מהקומה השלישית היישר לאותו המקום שהיה השכן מלמטה בונה בכל שנה את סוכתו ובהאי שתא העבירה לצד אחר... נמצאנו למדים, כי **פעמים נראה שאיש פלוני היטיב לרעהו, והוא לא ידע שבאמת אינו אלא מיטיב לעצמו ולא גרם טובה וברכה אלא לעצמו**.

ידוע כי רמז נפלא מצינו ב'ארבעת המינים' להורות כי לא יידח ממנו נידח, לכל איש מישראל יש תקוה טובה, ובתנאי שיתחבר

אזי מיד חובטים את כולן, כי אסור להתקרב לחבורה של רשעים. כיוצא בזה מספרים על בן בליעל, שכאשר הוכיחו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע על עוונותיו, השיב בעזות מצח: "הרי הרבי הוא בבחינת האתרוג שיש בו טעם וריח, ואילו אני הריני כערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אף סוף סוף הא בלא הא לא סגיא, ואם ייטול איש אתרוג מהודר שבמהודרים מבלי שיצרף ביניהם את הערבה לא יקיים ידי חובתו לעולם; אם כן, מה בין בני לבין רבינו, הלא שנינו זקוקים זה לזה, וכל אחד בפני עצמו אינו שווה כלום". השיב לו הרה"ק מפרמישלאן כאיוולתו: "החילוק פשוט מאוד, הן אמת שבוודאי לכתחילה ראו שייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו יתברך שמו בלבב שלם, אולם כאשר הרשע מוציא עצמו מן הכלל ומתחבר עם חברים כמותו אזי נוטלים את כל בדי הערבות בצוותא חדא וחובטים אותן בקרקע עד אשר ייצא נפשן...."

המשך מעמוד 6 | הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א

כעת? עוד מעט שקיעה, ויש לי ברית היום!!
בלית ברירה סטה לשולי הכביש וניסה להתקדם משם.
תוך רגע עצר אותו שוטר...
הוא החליט שאין לו מה להפסיד, ואמר לשוטר: "אדוני, תעשה לי טובה", וסיפר לו את סיפור הברית.
השוטר התרגש. הוא הושיט לו קסדה, ואמר: "עלה על האופנוע שלי. ברכב אין לך שום סיכוי".
הוא נטל את חפציו, עלה על האופנוע, וכרבע שעה לפני השקיעה

המשך מעמוד 9 | הגה"צ רבי שלמה ברעזודה זצ"ל

אני מתעורר ושומע צעקות: "ש-ו-ב-ו-ב-נ-י-ם ש-ו-ב-ב-ב-י-ם" בקולי קולות. לא ידעתי מה לעשות, אז צעקתי מהסוכה שלי: "כבר שבת ביום הכיפורים!"... עד שאשתו באה לסוכה וצעקה עליו: "השתגעת לגמרי? תפסיק את זה!" - "אבל רציתי חיזוק!" - "אז תכנס לבית לחיזוק!"...
את כל זה אני סובל, וישנם עוד כמה מקרים שאיני יכול לספר את תוכן הצעקות בהם...
לפנות בוקר באות הציפורים. אני דווקא אוהב את השירה שלהן, אבל לפעמים הן עושות עוד משהו חוץ מלשיר... אני שומע איך שהן מטפסות על הסכך שלי, ואני כזה פחדן ומתכסה בעוד כמה שמיות ליתר בטחון... לפעמים אני דופק כדי להפחיד אותן, אבל יש ציפורים פחדניות שבורחות, וכאלו שלא מפחדות... אחרי שעה נוספת קמים אנשי הותיקין... אחד מהם הולך לו ברחוב כשעליו המון לולבים ואתרוגים כמנהג המחמירים. לפתע הוא נזכר שהוא שכח בבית לולב מיוחד. סגור כל כך, שכנראה הוא קיבל במתנה ממצורע מוסגר...
הוא צועק לבנו: "ד-ו-ד!!" הילד מתעורר מהשינה: "כן אבא?"
"שכחתי לולב אחד בבית!"
"אבא, יש עוד הרבה לולבים כאן בבית..."

ענין נפלא בזה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שיחות ה'חפץ חיים', מכתבי הרב הגדול ר' אברהם אב אקאסאווסקי אב"ד ביאנאו, עמ' קלג) וזה לשונו: "שמעתי מפי הקדוש בענין הארבע מינים, זה טעם וריח, זה טעם ולא ריח, זה ריח ולא טעם וזה לא טעם ולא ריח, יבואו אלו ויכפרו על אלו וכמאמרם על הכתוב (עמוס ט, ו) 'ואגודתו על ארץ וכו'". וכה אמר: האתרוג אשר הוא במדרגה הכי גבוהה, נתלמיד חכם, גם הוא צריך להיות אגוד לשאר המינים. אבל השלושה מינים קשורים ביחד תמיד כל היום, אבל האתרוג מתדבק להם בשעת עשיית המצוה ואח"כ הוא שב למקומו והענין נפלא עד מאד", עד כאן לשונו. ולמדנו כאן, כי הרבה יש להזהר להדבק רק בחברים טובים, וזה האתרוג - השמור, ייזהר עצמו ביתר שאת להימצא רק בסביבת 'אתרוגים' (ואף מי שאינו בדרגת 'אתרוג' ייזהר מהפחותים ממנו).
(קטעים מלוקטים מתוך 'באר הפרשה' סוכות תשע"ט)

הגיע לפתח האולם לערוך את הברית...
ישועת ה' כהרף עין! הקב"ה יכול לעשות כל דבר בעולם. עיקר הניסיון של האדם הוא לא לאבד את האמונה. מי שאינו מאבד את אמונתו ונשען על הקב"ה בכל לבו גם כשנראה שאין סיכוי, זוכה לראות את ישועת ה'!
"שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט" - אם אתה צמוד לה' יתברך, לא תמוט לעולם.
(מתוך הספר 'משכני אחריו' - דברים)

"לא, לא, ההוא בפניה עם השפיץ הסגור המיוחד עם הזיגוג!"
"אבא, יש כאן הרבה סגורים מיוחדים עם זיגוג..."
האבא מתרגז: "טיפש אחד שבעולם!", ואני מתפלל "ריבנו של עולם, אנא עשה שהילד יהיה חכם ולא טיפש וימצא כבר את הלולב, אני רוצה כבר לישון שעה!"
עד שהם מתפשרים, ואני שוב נרדם לשינה ערבה - ולפתע השונא הגדול שיש לי בעולם בכל מקום שאני נוסע, השעון המעורר, מצלצל... איזה אויב בנפש, הוא לא מפרגן לי לישון, ואני חייב לקום. זו סוכה, דירה עראית שסובלים בה, ולמרות זאת מוכנים לסבול. למה מוכנים לסבול? כי בעשרת ימי תשובה חזרנו אל ה', שברנו את כל המחיצות שהיו בינינו לבנינו. יום שלם לא אכלנו ולא שתינו, אלא דפקנו על ליבנו: "אשמנו, בגדנו, גזלנו". כל היום השפלנו את עצמינו, ובסוף צעקנו "ה' הוא האלוקים", "שמע ישראל", וזכינו לכפרת עוונות.
אנחנו יוצאים מיום הכיפורים מטוהרים כל כך, עד שאנו מוכנים אפילו לצאת ולגור בדירה עראית! איני יודע אם כל השנה היינו מסכימים למצוה כזו, אבל לאחר יום הכיפורים אנחנו כל כך צדיקים, עד שכל מה שמצווים עלינו אנחנו עושים.
(דורש טוב')

גם אז התבטא באותו מטבע: "אלה הם תרגילים ואימונים מפרכים שמבצע החייל בטרם ייגש אל המלחמה", כדאיתא בתרגום אונקלוס (בראשית מח, כב): "בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי".



סיפר הרה"צ ר' אביש ציינווירט שליט"א, על אביו הגאון החסיד רבי נוטע ציינווירט זצ"ל, שלפני למעלה מחמישים שנה ניגש אליו בחור בקובלנה שאביו רוכש לו אמנם ארבעה מינים לברכה, אבל מחוסר תקציב קונה הוא עבורו מהזולים יותר שנראים מאוד לא יפה. שאלו רבי נוטע בפיקחותו: "היכן נעוץ כאן החיסרון, בחפצא או בגברא? נניח שלכולם היו כאלה מינים, כמו שנהגו בדור שלפנינו,

המשך מעמוד 11 | הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כשלא היו המינים מצויים בשופי, שבוודאי היו שמחים עם מינים אלה! (באותם זמנים היו גם משתמשים לפעמים במינים של שנה שעברה...), נראה שבמצב כזה היית גם אתה שמח עם אלה המינים! אם כן אפוא, עיקרה של הבעיה היא בכך של'כולם' יש כיום ארבעה מינים יותר יפים... נמצא אם כן שבזכות הגברא ובזיונו היא הבעיה ולא כשרות החפצא של הארבעה מינים...

"שאלתך אם כן אינה נובעת ממידת אהבה ויראה לשם שמים, כיצד תוכל להדר יותר את המצווה... רק מצד הביזיונות, כשתגיע עמהם לבית הכנסת - והרי שכר הביזיונות גדול הוא עד מאוד!".
(מתוך ספר 'טיב המעשיות' / חומש ויקרא)

משאני ריחמתי על בתי הכלה שלא מצאה את זיווגה, גם הוא ריחם עליה ודאג לה לא פחות ממני.
"והוא, בכוחו הכליכול ובדעתו השלמה, ידע שעדיין לא הגיע הזמן. גם בתי וגם חתנה היו צריכים להגיע עד לגילאים כל'כך מבוגרים כי כך גזר בורא כל העולמות.

"והנה, רק הגיעה העת, לא המתין ה' יתברך עד שיגיע שדכן מקצועי, 'משלנו', ויתווך בין הצדדים, אלא שלח לנו את הגויה והיא ביצעה את השידוך.

"וכמו שאומר ה'ספורנו' (בראשית, מא, יד) על הפסוק "ויריצוהו מן הבור" - כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע, כאומרו כי קרובה ישועתי לבוא, וכאומרו לו עמי שומע ל'. וכך היה ענין מצרים כאומרו כי גורשו ממצרים, כאומרם ז"ל 'שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'". וכן אמר לעשות לעתיד, כאומרו 'ופתאום יבא אל היכלו האדון', עד כאן לשון ה'ספורנו'.

"חבל, חבל לבזבז את הזמן על הרגשות של צער", קרא האב, "בואו נתאזר כולנו באמונה שלמה בבורא עולם, וכך נוכל להעביר את כל חיינו בשמחה ובשלווה שאין כמותה.

"שסיככם בענני כבוד", כותב 'החינוך' במצוותנו. ואם עשה הקדוש ברוך הוא דברים גדולים שכאלה בוודאי שיש בכוחו להושיענו גם ב'צרכים הקטנים' שלנו.

(מתוך הספר 'מצוות בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן שליט"א)

היתה אורה ושמחה. החתן למד באחת הישיבות המובחרות ונודע כבן תורה אמתי וכמי שעדיין לגדולות, והשמחה היתה גדולה במיוחד. במסיבת האירוסין פרץ האבא המאושר בבכי לעיני כל המסובים הרבים שבאו להשתתף בשמחתו, ואמר: "תשמעו רבותי מה קרה כאן; במשך כל'כך הרבה שנים אנחנו מחפשים שידוך לבתנו; את מי לא הפעלנו? איזה שדכן לא הציע לנו הצעות? כולם הכירו אותנו, ידעו את ערכה הלא יסולא בפז של בתנו תחי', ובראשו של אף אחד לא עלה הרעיון של הבחור הזה, המתגורר במרחק שלוש-ארבע דקות הליכה מהבית שלנו!

"הציעו לנו הצעות מכל רחבי תבל, מכל הישיבות, אין לי ספק שדרך אפרקסת הטלפון בביתנו עברו מאות רבות של הצעות של בחורים הכי טובים בעולם הישיבות... ובכל זאת, אף אחד לא חשב על הבחור המתגורר כל'כך קרוב אלינו.

"עד שבאה הגויה, ולאחר שבועיים שעבדה כאן כבר עלה בדעתה לשדך בין בתנו ובין הבחור בבית השני, שהוא באמת כל'כך מתאים לבתנו ולכל משפחתנו, ונראה כאילו נולד אצלנו...

"המסקנה היחידה שאפשר להסיק מהסיפור שלנו היא", המשיך האב מתוך בכי עז, "שבמקום לבזבז כל'כך הרבה אנרגיה על אכזבות ותסכולים ועל השידוכים שלא יוצאים לפועל, היינו צריכים להשקיע את הזמן באמונה ובטחון מלאים בה' יתברך, ולהחדיר בלבנו את העובדה שהוא בעל הבית היחיד בעולם, והוא גם אב רחמן, ולא פחות

המשך מעמוד 23 | הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א

מכיסו, עבר על הרשימה וגילה כי אחת מהנה לא נעדרה. כל בקשותיו מולאו במלואן, אחת לאחת.

ההודאה לה' היא מפתח רב עוצמה, כח יוצא דופן לפתוח בו שערי שמים. לא פעם זה קל, לפעמים זה נראה קשה, אך תמיד תמיד - בסופו של דבר ההודאה פותחת שערים, מביאה בכנפיה ישועות!

כשמוע ידידי את הדברים הללו, לבו קפץ, רגשותיו סערו. עוד כמה שיחות של בירורים והתאמות, והנה נגלתה ישועת ה' במלוא יפעתה: בדיוק מה שביקש זה מה שקיבל - משרת הוראה בישיבה בלונדון, לפני הצהריים ואחר הצהריים, החל מחורף תשע"ט הבעל"ט. ואם לא די בכך - כשנסע לשם לראיון עבודה ולבדיקת התנאים בשטח, הובהר לו כי מסדרים עבורו את האזרחות בעיר, וגם דירה היישר מול המוסד התורני בו יחל ללמד! ליותר מזה לא יכול היה לצפות. בהתרגשות אין קץ הוציא את הפתק

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

ההתלבטויות...".

ראה בעל החנות עם מי יש לו עסק, והשיב לו: "תראה בשביל אנשים כמוך יש לי תמונה מיוחדת במינה, הכוללת בתוכה את כל התמונות כולן, והיא גם זולה יחסית לתמונות האחרות. המתן רגע ואביא לך אותה מהחדר הסמוך..."

הלך בעל החנות והביא מהחדר הפנימי מַרְאֵה גדולה וממוסגרת. "את המראה הזאת", הסביר ללקוח, "תוכל לקחת אתך לכל מקום שתלך, להעמיד אותה מול נוף יפה, מול כיפת השמים בעת שקיעת החמה, מול גלי הים הסואנים, מול ההרים השוייצריים היפהפיים. בקיצור, היא תשקף עבורך את כל מה שתחפוץ, ואגב, זו גם התמונה הכי זולה..."

אומר המגיד מדובנא, בכל מועד פירטה התורה את הדינים הקשורים אליו; מצות בפסח, סוכה בסוכות, שופר בראש השנה וכדומה, וכן לגבי שבת הוזכרו בתורה איסורי מלאכה שאסורים לעשות בה: "שִׁשִּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתָךְ; וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה" (שמות כ, ט-י), אבל אין התורה מפרטת את החלק של ה'עשה טוב', כלומר, מה כן אמורים לעשות בשבת ובמועדים, כיצד הם אמורים להיראות, ומהי מהותם ותכליתם. הסיבה היא, כי השבת והמועדים אין להם פנים קבועות, הם כמו מַרְאֵה גדולה שמשקפת את מה שמציגים מולה, ואין לה משל עצמה כלום; אם מציגים אותה מול נוף יפה או מול גלי ים זה מה שישתקף ממנה, וכן להיפך, אם ישימו אותה בחדר חשוך ואפל היא תשקף חושך ואפילה. כך גם השבת והמועדים, כפי רמת ההכנה של האדם לקראתם, כפי מצב הרוממות והקדושה בו הוא יהיה נתון, כך יקבעו צורתם ואופיים.

לכן אומרת התורה: "מועדי ה' אשר תקראו אֹתָם", 'אֹתָם' בלי וא"ו שהוא מלשון 'אֹתָם', ללמדנו נקודה זו כי כל אחד ואחד מכם לפי הכנתו בכמות ובאיכות כך ייקראו אצלו המועדות "מקראי קודש". כל אחד ואחד קובע לעצמו כיצד יראו אצלו השבת והמועד. איזו כמות קדושה תעריך השבת על נפשו, ובאיזו רמה של התעלות יזכה להתעלות במועד.

ישנם אנשים שהשבת והחג מתבזבזים אצלם ב'שינה בשבת תענוג', בפיצוח פיצוחים, בקריאת עיתונים ובפטיפוטי סרק והבל. במקום להשיג בהם עונג רוחני צרוף. הם טועים לחשוב כי הם ימי בילוי לכל דבר וענין; חופש מהעבודה, עת לטייל ולנפוש, לאכול מעדנים ולשתות ממתקים, וכך עובר אצלם זמן יקר ומרומם מתוך בטלה ושעמום, מבלי להשיג שום השגה רוחנית ונצחית.

וישנם אנשים שכל ההנאה שלהם בשבת ובחג היא קרבת אלוקים והשראת השכינה. הם רואים בימים אלה הזדמנות להשיל מעל צווארם את כל ענייני החולין ולהתעטף בשיראין של קדושה ורוממות. הם מנצלים עתותם לתורה ולמצוות ולהשפיע רוחנית על כל בני ביתם. במועדות נפשם הומה לומר 'הלל' לה' יתברך

בהתרגשות והתלהבות, ובשבתות הם מצפים לרגע שכל עצמותיהם תאמרנה 'נשמת' בהתרוממות רוח ובלהט אש יוקדת. סביב זה מתמקדת אצלם ההנאה בשבתות ובמועדים.

זהו מה שאומרת התורה: "מועדי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי"; אתם רוצים לדעת כיצד יראו מועדי ה'? התשובה היא: "אשר תקראו אתם מקראי קודש!", עלידי ההכנה לקראתם והידיעה וההבנה כי הם מקראי קודש ולא עוד ימים פשוטים ושגרתיים כך תיקבע צורתם. "אלה הם מועדי" - כך הם יהיו.

לכן גם נרמז דין זה שבית דין קובעים את תאריכי המועדות דווקא בתיבת 'אֹתָם', 'אֹתָם' כתוב בלי וא"ו מלשון 'אֹתָם', להורות כי מלבד הדין ההלכתי שבית דין קובעים את קידוש החודש, יש כאן גם רמז על דרך הדרוש, שאנו אלה שקובעים את הצורה, האופי והצביון של השבתות והמועדים.

כאמור, בשביל להרגיש את קדושת השבת והמועדות ובשביל לספוג מהאור הגנוז בהם, קיים תנאי מוקדם בל יעבור: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". כפי מידת הכנתו של האדם והכשרתו העצמית, וכפי מידת תשוקתו ורצונו להיטהר, להתקדש ולהתרומם, כך יזכה לקבל את הטהרה המשופעת עליו מלמעלה בימים אלה, ואשרי המשכיל לנצל את העתים הללו לרומם באמצעותם את כל עבודתו הרוחנית.

שמעתי מעד ראייה, תלמיד ישיבת 'קול תורה' בירושלים, כי במוצאי יום הכיפורים באחת השנים, לאחר סיום העבודה המרוממת של היום הקדוש ראה את ראש הישיבה, מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל, יוצא מבנין הישיבה כשלצדו אחד מזקני המתפללים.

רבי שלמה זלמן היה אפוף כולו בשמחה מיוחדת ופניו הבהיקו מאושר. היה ניכר עליו כי הוא שרוי בהשראה עילאית ומקודשת של עבודת היום, וכך פנה אל אותו יהודי מבוגר ואמר לו בחדווה: "הרי חז"ל אומרים (קהלת רבה ט, ז), שבשעה שישיראל נפטרין מבתי כנסיות ובתי מדרשות, בת קול יוצאת ואומרת: 'לך אכול בשמחה לחמך' כי כבר נשמעה תפילתכם לפני כריח ניחוח'... הא? מסתמא יש כאלה שזוכים לשמוע את הבת קול, הא?!... אמנם לא כולם זוכים לשמוע, אבל יש כאלה שבוודאי זוכים! ברוך ה' שאנו זוכים..."

כיצד זוכה האדם לשמוע את הבת קול? במה ובמי זה תלוי? באדם עצמו!

"מועדי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי". ככל שהאדם קורא לשבת ולמועד בצורה רצינית וערכית יותר 'מקראי קודש', וככל שהאדם מתכוון כראוי לקראתם, כך הוא קובע בפועל את צורת המועד, את רמת השפעותיו והשגותיו. בעלי דרגות גבוהות זוכים גם לשמוע את ה'בת קול'...

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא' - אמור)

◆ **האם צריך לערוך בדיקת חמץ בחדר האמבטיה?**
◆ **כיצד בודקים את כיסי הבגדים מחמץ?**
◆ **מדוע לא ניתן לעשות הפקר על ידי שליח?**

מקומות שחובה לבדוק מחמץ

- בבית שמצוי בו תינוק, יש לבדוק מחמץ כל מקום שיד התינוק מגיעה אליו. ולכן צריך לבדוק אף בחדרים שמבוגרים אינם מכניסים לתוכם מאכלים, וכגון חדר האמבטיה.
- מקום שלא ניתן לראות את תוכו, וממילא לא ניתן לבדוק לאור הנר, אך ניתן למשש את כל המקום בידיו - חובה למששו כדי לוודא שאין בו חמץ.
- מקום שעלול להימצא בו חמץ, אך מצויים בו בעלי חיים העשויים לאכול את החמץ - אינו טעון בדיקה מחמץ, כיון שאנו מניחים שבעלי החיים אכלוהו.
- מקום שרגילים להכניס לתוכו חמץ, ונפלה עליו מפולת אבנים, וכדומה - אם גובה המפולת פחות משלושה טפחים - אף כשלא ידוע אם יש חמץ במקום, חובה להסיר את האבנים ולבדוק את המקום כדן, כאשר אין סכנה בדבר. ואם גובה המפולת הוא שלושה טפחים ויותר - אין חובה לבדוק את המקום, אך אם ידוע שיש בו חמץ, צריך 'לבטלו'; ולדעת רוב הפוסקים חובת הביטול היא מדרבנן.
- בתי כנסיות ובתי מדרשות, אף שבדרך כלל החמץ הנותר בהם אינו שייך לאיש מסוים, מוטלת חובה על שִׁמְשֵׁשׁ בית הכנסת לבדוק מחמץ.
- יש אומרים כי במקום שניקוהו בצורת ניקיון היסודית הנהוגה לקראת פסח, אין צורך בבדיקת חמץ מדוקדקת, אלא די בבדיקה שיש בה כדי לוודא שאכן ניקו כנדרש. ויש שמחמירים בדבר.
- כיסי הבגדים - יש מפוסקי זמננו שהורו כי מאחר וקשה לבדוק את כיסי הבגדים לאור הנר, יש לבדוק במישוש היד, ויש אומרים שיבדקם ביום לאור השמש.

'ביטול' החמץ בערב פסח

- מיד לאחר בדיקת חמץ 'מבטלים' את החמץ שלא נמצא בבדיקה, ושבים ומבטלים למחרת לאחר שריפת החמץ, לפני תחילת השעה השישית (בשעות 'זמניות') את כל החמץ שברשותו. ונחלקו הפוסקים אם ניתן לבטל במחשבה, או שצריך לבטל דווקא באמירה.
 - הגאונים תיקנו נוסח לביטול חמץ בארמית, שהיתה שגורה בפי המון העם במקומם; ומי שאינו מבין ארמית, יבטל בתרגום נוסח זה לשפה המובנת לו. ובדיעבד, אם אינו מבין את נוסח הביטול, אך יודע כי תוכנו הוא ביטול החמץ, הביטול חל.
 - לדעת השולחן ערוך ורוב הפוסקים, אדם יכול לשלוח שליח לעשות 'ביטול' חמץ לחצו. אולם, יש מחמירים בדבר, משום שביטול חמץ הוא כעין הפקר, והפקר לא ניתן לעשות על ידי שליח. ויש להחמיר כדעה זו, אם לא בשעת הדחק. וללא מינוי שליחות - לכל הדעות אין אדם יכול לבטל את חמצו של חברו.
- ענינים שונים**
- "שלוחי מצוה אינם נזוקים", דהיינו, שהעוסק במצוה, לא יתכן שמחמת עיסוקו במצוה, ייגרם לו נזק, וכל שכן מוות, חלילה. ואין הדברים אמורים אלא באופן שהנזק והסכנה אינם שכיחים.
 - לא ניתן לעשות הפקר על ידי שליח, משום שהפקר נחשב כעין נדר, ואדם אינו יכול לעשות שליח לנדור עבורו; ומסיבות נוספות.

גליון 382
שנה ט' תש"פסיפורי
צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תורה למשפחת קליימן על האישור לשרהנש בתמנית

סיפורי חז"ל

זהירותם של חז"ל

רבי חנניה היה מגדולי ישראל, וכדי לפרנס את משפחתו עסק במסחר בדבש שהיה מצרך שהופק בסביבות עירו ציפורי. חביות רבות הן של דבש דבורים והן של דבש תאנים מונחות היו במחסנו, ולשם היו מגיעים לקוחות לקנות סחורה. יום אחד הגיעו אל מחסן הדבש אנשים מעיר אחרת, ורצו לקנות דבש רב, מכר להם רבי חנניה את הכמות הגדולה שבקשו, וקיבל תמורתו סכום כסף נכבד, הקונים יצאו כשחביות הדבש על שכמיהם, העמיסו אותם על גמלים ופנו לשוב לעירם. כשמעמד רבי חנניה לנעול את המחסן ולשוב לבית המדרש, התברר לו כי במקום למכור לאנשים דבש דבורים, מכר להם בטעות דבש תאנים. מיהר לרחוב העיר, לחפש את הקונים ולומר להם כי טעה, אולם הללו יצאו כבר את העיר, ואיש לא ידע להיכן הלכו. צער רב מלא את לבו של רבי חנניה, על הנזק שנגר לקונים, ועל כך שאין ביכולתו לתקן את המעוות. חלף זמן, ואותם קונים שוב הוזמנו לציפורי, הכירם רבי חנניה ורץ לקראתם כדי לתקן את טעותו, "רצוני להודיע לכם", אמר, "כי אותו דבש שמכרתי לכם בפעם הקודמת לא היה דבש דבורים, אלא דבש תאנים, מתוך טעות נתתי לכם ממנו, ועתה מוכן אני להחליפו!" השיבו הקונים: "אין כל פסול בדבר, להיפך, הדבש ההוא היה טוב למלאכה שבה אנו עוסקים, ממנו חפצנו לקנות או, וממנו חפצים אנו לקנות גם היום. לא היתה כל טעות". שמח רבי חנניה על שלא נכשל בהונאה אפילו בטעות, ולמרות זאת, נהג לפניו משורת הדין, ואת כל הכסף שקיבל בעבור הדבש נידב לבנין בית מדרש בעיר ציפורי.

פרשת השבוע

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (ל"ב א')

מסופר: פעם התארח הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זיע"א הי"ד בבית הכנסת הגדול דברנוביץ' בשבת שובה. והרב דמתא הג"ר דוד ווייצל עמד להשמיע את דרשתו כמנהג ישראל קדושים. לפתע באו שלוחים להודיע שהרב אינו חש בטוב ולא ידרוש היום. מיד נשאו הכל את עיניהם לעבר ר' אלחנן שידרוש, הוא ניסה לסרב ולא הועיל, האנשים הוסיפו להפציר בו שידרוש. עלה אפוא לבימה ופתח בדברי הקדמה שקישר לפרשת השבוע 'האזינו'. משה רבינו שתורתנו הקדושה מעידה בו שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, איך הגיע לדבר בנוסח 'האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי', הוא בשר ודם בן תמותה יקח לו עדים שיהיו חיים וקיימים לעולם? אלא המשיך ויישב, משה רבינו בנשימה אחת מתרץ את עצמו, "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיני", אינני אומר לכם אפילו דבר אחד משלי רק משל הקב"ה, ובשביל כבודו יתברך הריני רשאי לקחת אפילו עדים חיים וקיימים לעולם. אף אותי, הוסיף בהתנצלות, אין לשאול מי שמך מוכיח ומטיף ליהודי ברנוביץ', לא אגיד לכם שום דבר משלי אלא דברים המפורשים בתורה.

הצור תמים פעלו וגו' צדיק וישר הוא (ל"ב - ד')

מסופר: הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זיע"א האריך ימים והגיע לזקנה מופלגת. פעם שאלו אותו תלמידיו במה הארכת ימים? השיב הרבי, תמיד קבלתי הכל באהבה ולא הרהרתי אחרי מעשיו של הקב"ה, שהרי ברור כשמש כי כל מעשי ה' מוצדקים וטובים. אולם אם האדם שואל קושיות ומתלונן כלפי שמיא, מעלים אותו השמימה, נותנים לו תשובות, ומראים לו שהכל טוב ומוצדק, ואני אינני מתלונן, לכן לא מעלים אותי כדי לראות ולהיווכח בצדקת השם יתברך.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים 6:47 ת"א: 6:49 ר"ת: 7:25

זמני כניסת השבת

ירושלים: 5:36 ת"א: 5:51

האזינו וחסג הסוכות

“בעזרת השם תבין את הדבר!” – הבטיחו הרבי אך לא פירש

מאומה.

בשלהי חודש אלול של אותה שנה, כבר ידוע היה בכל המחוזות הקרובים והרחוקים, כי יבול האתרוגים נפגע קשות מפגעי מזג האוויר, וכי השגת אתרוג הדר לחג הסוכות תהיה כרוכה בקשיים מיוחדים. ישראל קדושים, המהדרים במצוות החלו מיד לנקוט בכל האמצעים הדרושים כדי לייבא אתרוגים ממדינות אחרות, ובמיוחד חרדו החסידים להשיג אתרוג ממרחקים בעבור הרבי הקדוש שבליזענסק. ואולם ככל שנקפו הימים התברר, כי המשימה קשה עוד יותר משיערו בתחילה.

במוצאי יום הכיפורים, קרא רבי אלימלך, לבנו רבי אלעזר, והורה לו לצאת בנסיעה מהירה לאחת הערים בפרוסיה – היא גרמניה – כדי לקנות שם אתרוג הדר לחג הסוכות. על אף שנהיר היה לרבי אלעזר כי בדרך הטבע אין לו סיכוי לשוב מן הדרך הרחוקה לפני החג, לא שאל שאלות ולא הקשה קושיות, כי אם יצא תיכף ומיד למלאות אחר מצוות אביו.

ואכן לאחר מאמץ ויגיעה לא מועטים, עלה בידי רבי אלעזר לרכוש אתרוג מהודר כדת וכהלכה, ואולם הדבר היה כבר בערב החג כאשר האפשרות לחזור הביתה לפני החג שוב לא היתה במציאות, והוא נאלץ להשלים עם הרעיון כי ייאלץ לחוג את חג הסוכות בניכר.

כל אותו היום, התרוצץ רבי אלעזר בין חצרות התושבים היהודיים שבאותה העיר, כשהוא תר אחר סוכה כשרה כדת וכהלכה, אשר ניתן יהיה לכרך עליה “לישב בסוכה” ללא חשש ולסעוד בתוכה את סעודת החג – אך לשווא. תושבי המקום לא הצטיינו בדקדוקים יתרים בהלכה, והסוכות המועטות שהוקמו בעיר היו כשרות אך בדיעבד. עגמת נפשו של רבי אלעזר עקב כך היתה גדולה ורבה, פי כמה וכמה מזו שגרמה לו השהייה בחג בארץ נוכריה. בדלית ברירה גמר בלבו כי מלבד סעודת החובה שבלי ללחוג הראשון, יכלכל את עצמו במשך כל ימי החג בפירות ובירקות בלבד, ובכך יפטור את עצמו מחיוב אכילה בסוכה מדאורייתא.

לאחר תפילת ליל החג, בעודו יושב בבית הכנסת והוגה בספר, פנה אליו לפתע אחד מיהודי המקום ושאל: “היכן מתכוננים אתם לסעוד בחג הסוכות?” ועוד בטרם הספיק רבי אלעזר להשיב, המשיך הלה ואמר: “בביתי תוכלו למצוא סוכה כשירה למהדרין והינכם מוזמנים לסעוד אצלי במשך כל ימי החג!”

עם כניסתם אל בית האיש, אורו עיניו של רבי אלעזר, למראה הבית היהודי המובהק שניגלה לעיניו. מזוהות גדולות קבועות היו בפתחים, הצניעות ניכרה היטב בחלל וריח של יהדות שורשית בדרך ישראל סבא נדף מכל פינה. מלבד התלבושת האשכנזית של בעל הבית כדרכם של מרבית היהודים בפרוסיה, התנהל כל הבית על פי התורה והמצווה, וגם הסוכה המפוארת, אשר לתוכה הוביל בעל הבית את אורחו ענתה על כל דרישות ההלכה ללא שום פגם ופקפוק.

הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק בחג הסוכות בניכר

חסידים ואנשי מעשה לצד המוני עמך ישראל וגם צדיקים נסתרים מל"ו הצדיקים הנסתרים שבדור, מכתתים היו את רגליהם לליזענסק, כדי לשחרר לפתחו של צדיק הדור, הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל. על אחד מהם, אשר הופיע ביום מן הימים בליזענסק, מסופר הסיפור הבא:

בין ההמונים שצבאו על פתח היכלו של הרבי רבי אלימלך, צצה לפתע דמותו של אדם לבוש בחליפה קצרה, כמנהג הגויים, דבר שהיה בלתי מצוי בימים ההם בין שלומי אמוני ישראל יושבי מדינות גאליציא ופולין. תלבושת כזו, הוכיחה בדרך כלל על בעליה, כי פרש מדרך ישראל סבא, רחמנא ליצלן, והתבולל בין הגויים. ואולם עד שהיה סיפק בידי הגבאים לעכב בעדו ולהרחיקו מסביבות המעון הקדוש, חמק הלה בוריוות אל החדר פנימה והגיע עד לפני הרבי.

לפליאתם של הנוכחים, קיבל הרבי רבי אלימלך את פני האיש בחיבה יתירה, האיר אליו פנים, נטל את הפיתקא אשר הושיט לו הלה וקרא בה בעיון רב.

אדהכי והכי, מיהרו הגבאים להזעיק את בן הרבי הגדול, הלא הוא הצדיק הקדוש רבי אלעזר, אשר הוראותיו היו קובעות להם כיצד לנהוג במקרים מביכים כגון זה, שכן ידועה היתה קפידתו הרבה של הרבי על המשנים מן התלבושת היהודית המקורית, עד כדי אי נכונות לקבל את פניהם בהיכלו.

ברם, הפנים המסבירות בעליל שהראה הרבי לאיש, העידו כמאה עדים, כי מדובר הפעם במקרה יוצא מן הכלל, עד כי גם רבי אלעזר נותר מנגד דומם, מבלי לנקוט עמדה, כשעיניו מרותקות למחזה הנדיר.

לאחר שסיים הרבי לקרוא את הפיתקא שמסר לו האיש, נשא אליו את עיניו ושאלו בנימה אבדית:

“האם יש לך בקשה מיוחדת?” “הן” – השיב האיש בשפה הגרמנית ובקול רם, אשר נשמע היטב בכל פינות החדר – אחלה את פני הרבי להתפלל בעדי, כי מי שלבי שבוי באהבתו, יפנה אף הוא לאהבה אותי!”

הופעתו ותלבושתו של האיש, לצד השפה הגרמנית שבפיו, ועל הכל בקשתו המוזרה הצדיק לכאורה נזיפה חמורה ומנה אחת אפיים, ואולם למרבה הפלא, הוסיף הרבי להאיר לו פנים ביתר שאת, ואף נשא את קולו וברכו כפי בקשתו לאמור:

“הקדוש ברוך הוא יעזור לך וימלא את משאלת לבך, שנשוא אהבתך ישיב לך אף הוא אהבה!”

לאחר שסיים רבי אלימלך לקבל את קהל המשחרים לפתחו, נכנס רבי אלעזר אל הקודש פנימה וניסה לדלות מפי אביו הקדוש, את פשר היחס הלכבי שניתן לאותו ‘אשכנזי’, הלבוש בבגדי נוכרים ומדבר בשפתם, והמענה האוהד שניתן לבקשתו המוזרה.

משל ונמשל

צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך

הקדוש ברוך הוא נתן באדם מתנה, והיא השכחה, דהיינו שיש לאדם לשכוח דברים שצריך לשכוח, כגון צרות שאדם עובר בימי חייו, אולם את המצוות יש לזכור ולא לשכוח, ולכן צריך לדעת איך להשתמש בשכחה.

משל לראובן שחייב לשמעון סכום של כסף ואינו רוצה לשלם, וראובן לא עוזב אותו, בכל יום בא ותובע ממנו כספו. מה עשה שמעון? הלך אצל ידידו לוי ואמר לו: תן לי עצה מה לעשות, שאני לא רוצה לשלם והוא לא עוזב אותי, ומה יהיה הסוף? אמר לו אתן לך עצה, כשיבוא אצלך וידרוש את כספו, תעשה עצמך כמשוגע, תתחיל לצפצף, לשרוק ולרקוד. ויעש כן שמעון, כשבא אליו ראובן לבקש את כספו, ראה אותו שנשתגע, כך היה גם בעוד כמה פעמים שבא לבקש כסף והיה רואה אותו כאחד שיצא מדעתו. נתייאש ועזב אותו. ויהי היום ושמעון נצרך לו לאיזה סכום כסף, הלך אצל ידידו לוי ולווה ממנו, כשהגיע יום המוגבל, בא המלווה לדרוש את כספו התחיל להשתגע. תיכף היסה אותו המלווה ואמר לו: מה שיעצתי עליך וכי בעבורי יעצתי לך?

הנמשל מובן, כבר נתבאר מעלת השכחה אשר חנן ה' את האדם, כי אם לא יהיה שכחה העולם היה נחרב כמו שכתב הרמב"ם זכרוננו לברכה, לולא כת המשוגעים שעוזבים את התורה והולכים אחרי בנינו של עולם העולם חרב, והאדם הולך עם זה השכחה ושוכח את בוראו ומחללו חס ושלום, ואין נבלה יותר מזה, השכחה שנתן הקדוש ברוך הוא, היא רק איזה שעות ביום בשביל פרנסה, אבל לא לשכוח אותו חס ושלום, וזה שכתוב "צור ילדך תשי" והיפך מזה, שהצדיקים לא די שאינם כפויי טובה, אלא עושים ההיפך ויש להם הכרת הטוב.

(רבי יעקב בעל המשלים)

לע"נ

ורד כהן ע"ה

הונצח ע"י בעלה

ידידינו מר ארז כהן הי"ו

לאחר שנוכח ביראת השמים המופלגת של האיש ובני ביתו, ולאחר ששוחח עימו בדברי תורה והלכה ונוכח לדעת, כי גם בדיני הכשרות יכול הוא להיות סמוך ובטוח על האיש ועל ביתו. נאות רבי אלעזר לסעוד את סעודות החג על שולחנם. ואכן נחת רוח מרובה מצא רבי אלעזר בצל קורת מארחו אשר אף ידע לערוך את שולחנו לפני ה', ולא פסק פומיה בכל שעת הסעודה מדברי תורה שמחים ומאירים כדרך גוברין יהודאין, תלמידי חכמים יראי ה' וחושבי שמו. לאחר תום ימי החג, כאשר בא רבי אלעזר להיפרד מעל מארחו ולהודות לו מקרב לב על הכנסת האורחים הנאה שנהג בו ועל ההנאה הרוחנית העצומה שהסב לו במחיצתו, הואיל לבטא בשפתיו תמיהה שניצבה בפניו במשך כל ימי החג ולא ידע את פתרונה: "ברשותכם" – נענה ואמר למארחו – "אבקש לדעת את פשר הכיסא הריק, אשר הוצג בראש השולחן לצדכם בסוכה, בכל הסעודות בכל ימי החג והמועד, מבלי שאיש יישב עליו!" מדוע ריק? – התפלל המארח על השואל ועל שאלתו – "וכי לא ראיתם כי ביום הראשון ישב עליו אברהם אבינו, ביום השני – יצחק אבינו, ביום השלישי – יעקב אבינו, וכן בשאר הימים לפי סדר בואם של האושפיון הקדושים?" "לא לא ראיתם!" – הודה רבי אלעזר. "חבל! חבל מאוד שלא ראיתם אותם!" הצטער המארח האשכנזי מעומק לבו.

כאשר חזר רבי אלעזר מפרוסיא אל בית אביו לליזענסק, מיהר לספר לפניו בראשונה בהתרגשות מרובה, את דבר הכיסא הריק אשר ניצב בסוכת מארחו ואת ההסבר שקיבל על כך. התחייך רבי אלימלך חיוך רב משמעות ופתח ואמר: הבטחתי לך כי בעזרת השם, תבין את פשר קבלת הפנים הנלבבת שערכתי ליהודי האשכנזי שביקר אצלי לא מכבר. ובכן לשם כך שיגרתי אותך לפרוסיא, כדי שתזכה להכיר מקרוב את אותו יהודי אחד מן הצדיקים הנסתרים שבדור, הזוכה לראות עין בעין את האושפיון הקדושים, המבקרים בסוכתו מדי שנה בשנה.

"ועתה אגלה לך גם, כי האיש ביקש ממני או להתפלל בעדו שהשכינה הקדושה אשר אותה הוא אוהב בכל לבו ונפשו, תאהב אף היא אותו!"

[למען לא יטעה הטועה לומר, כי מסיפור זה מוכח, שאין להקפיד על הלבוש ועל הסביבה וכי ניתן להתלבש כ'אשכנזי' ולהתגורר בעיר 'אשכנזית', ואף על פי כן לזכות לארח את שבעת הרועים בסוכה... נענה ונאמר: לא היא! אדרבה! דוק מינה לאידך גיסא: רק מי שהוא בעל מדריגה כה נעלה, הזוכה לארח את שבעת הרועים בסוכתו – הוא, ולא אחר, רשאי להסתיר את עצמו בלבוש 'אשכנזי' ולהתגורר בעיר 'אשכנזית' מבלי לחשוש פן יבולע לו].

צנתרות הזהב (ח"ב עמ' סב)

לע"נ

הר"ר יוסף ב"ר זאבז"ל

ובנו הר"ר מרדכי ב"ר יוסף ז"ל

נלב"ע ט"ו תשרי תנצב"ה

נדבת בנו ואחיו יבלחט"א

הר"ר דוד משה שמואל הי"ו

צ'ין אדם לחברו

לא התביישתי בפשוטי העם

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א היה מזמין אליו אל הסוכה אנשים פשוטים מאד. כששאלוהו פעם לטעם הדבר, מפני מה נראה לו לשבת בסוכה דוקא עם פשוטי עם כאלה? השיב הצדיק סניגורן של ישראל: לעתיד לבוא כשיזמינו את כל הצדיקים להיכנס אל סוכת עורו של לוי, ואני לוי יצחק גם אני יהיה לי חשק להיכנס אל אותה סוכה, הרי בודאי יעקב אותי מלאך בכניסה, וישאל בכעס איך אתה מעיז להידחק כאן בין צדיקים וגדולי עולם? ואומר לו על כך: אל סוכתי נתתי גם כן להיכנס לאנשים פשוטים, וכלל לא התביישתי בהם.

שמחה של מצוה

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א (יומא דהילולא ט"ו תשרי) היה מפורסם כאוהב ישראל גדול ומכניס אורחים עצום. מעשה ונקלע יהודי אחד מאוחר בלילה לעירו של רבי מרדכי'לע ובא לבקש אכסניה בביתו של הרבי. ובהיות שהשעה היתה מאוחרת מאד הגבאי כבר לא היה שם. הצדיק בעצמו קיבל את פני האורח והציע לו מיטה, וישאלוהו אם הוא רעב ורוצה לאכול? האורח השיב בחיוב שרצונו לאכול. וילך הרבי ויביא לו לחם וחמאה, הנוהג בימים ההם היה לאפות לחם בבית, ודרכם היה

לעשות לחם גדול מאד, שהיה מספיק למשפחה שלימה לכמה ימים. ולחם כזה הגיש לו הרבי, וכדי שיערב לו אכילתו באכלו כל כך מאוחר שהיה כבר בשעה שתים בלילה, לא רצה להשאירו לבדו, לכן התיישב הצדיק אצלו להיות לו לצוותא. כשהאורח סיים לאכול את הפרוסה הגדולה שהיתה די והותר לכמה ימים, שאלו הרבי אם ירצה עוד פרוסה אחת? השיב הן, וימהר הרבי ויגיש לו בשמחה ובמאור פנים. בסיימו לאכול את הפרוסה השניה שאלו הרבי שוב אם רוצה עוד? והלה השיב כן, אוכל עוד, וכך אכל עוד ועוד עד שכמעט וגמר את כל הלחם, דבר שהיה חוץ לדרך הטבע שאדם אחד יכול לאכול כל כך הרבה. כאשר שאלו הצדיק שוב אם ירצה עוד לאכול? השיב ואמר: לא, יותר כבר לא נכנס בקרבי. ויפנה רבי מרדכי'לע אל האיש ויאמר לו במחילת כבודך, ברצוני לשאול אותך האם תמיד אתה אוכל כל כך הרבה? אמר לו האורח: האמת לא אכחד מכבודו כי אין זה מדרכי כלל, אבל כשראיתי איך שהרבי זורח וזוהר משמחה ורווה נחת וחדווה על כל טעימה וטעימה שאני טועם, גמרתי בנפשי לגרום לו הנאה זו, ולכן אכלתי במסירות נפש ממש, לא היה באפשרותי לאכול יותר. כאן רואים מעלת שניהם גם של הרבי וגם של היהודי הפשוט.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י"ג תשרי

הרה"ק רבי שלום שכנא מפראהביטש ב"ר אברהם המלאך (תקפ"ח)
הגה"ק רבי עקיבא אייגר ב"ר משה (תקצ"ח)
יום ראשון י"ד תשרי
הרה"ק רבי ישראל ב"ר שבתי מקאזניץ (תקע"ה)
הרה"ק רבי יוסף צבי ב"ר ישראל דושינסקי (אב"ד ירושלים - תש"ט)
יום שני ט"ו תשרי
יעקב אבינו
הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ב"ר ישכר בער (תרנ"ו)

יום שלישי ט"ז תשרי

הרה"ק רבי שמעון מירוסלב ב"ר ישראל (תרנ"ו)
הרה"ק רבי צבי הירש ב"ר שלמה שפירא (דרכי תשובה - תרע"ו)

יום רביעי י"ח תשרי

הרה"ק רבי משולם איגרא ב"ר שמשון (אב"ד פרעסבורג - תקס"ב)
הרה"ק רבי נחמן ב"ר שמחה מברסלב (תקע"א)

יום חמישי י"ט תשרי

הרה"ק רבי אליהו ב"ר שלמה זלמן (הגאון מוילנא - תקנ"ח)
הרה"ק רבי יעקב יצחק ב"ר אשר (היהודי הקדוש - תקע"ד)
הרה"ק רבי אליעזר (יחזקאל) ב"ר יצחק פאפו (פלא יועץ - תקפ"ד)

יום שישי כ' תשרי

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשל ב"ר יעקב (רבי העשל מקראקא - תכ"ד)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נחמיה הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אדון" יסודות ויסודות על המעשים.

קדושת הסוכה (א')

א) ראוי למעט בדברי חול כשנמצא בסוכה, ובוודאי שצריך לזוהר מלדבר לשון הרע ורכילות וכדומה בתוך הסוכה. (משנה ברורה סימן תרל"ט ס"ק ב')

ב) אם צריך לדבר מענייני עסק וכדומה, אין לו לצאת מהסוכה, כי בישיבה בסוכה מקיים מצות ישיבה בסוכה. (שער הציון שם ס"ק ד')

ג) יש לזוהר שלא להכניס לתוך הסוכה את הקדירה עם המאכלים, ולערות שם בתוך צלחות של המסובים, אלא יערה המאכלים לתוך הצלחות מחוץ לסוכה. (שו"ע שם סעיף א' ומשנה ברורה ס"ק ה')

ד) לאחר האכילה יוציא מהסוכה הצלחות שאכלו בהם ולא ישאירם בסוכה. (שו"ע שם)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

לע"נ

מרת פייגא מלכה שיינברגר ע"ה
ב"ר יהודה לייב זצ"ל
נלב"ע י"ד תשרי תנצב"ה

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת לכוונת "עין חמד" - מקהלת ציון

פרשת האזינו - פנינת הלב

**"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁמּוֹ לְבַבְכֶּם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מַעֲדִיד בְּכֶם הַיּוֹם
אֲשֶׁר תִּצְּוּ אֶת בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת"
(דברים לב, מו)**

הייתה מצווה אותנו לעשות כן.

לדוגמא: התורה הקדושה אסרה עלינו לאכול שקצים ורמשים- עלינו לזכור כי אנו נמנעים מאכילתם לא בשל תחושתנו האישית, שדברים אלו מעוררים בנו סלידה ורתיעה.

אלא אנו נמנעים מלאכול אותם בשל ציווי של מלך מלכי המלכים, אשר לימדנו כי אכילה מעין זו, הרי היא 'סם המוות' לנפשנו.

נמצא איפוא, כי בקיומן של כל המצוות שבתורה- צריכים אנו להכניס את ה'לב' שלנו, את ההרגשה ואת הכוונה, ורק אז נצא בהם ידי חובתנו.

הוא אשר מצווה אותנו משה רבינו: "שִׁמּוֹ לְבַבְכֶּם!". כלומר, הכניסו את הלב שלכם אל מעשה המצווה- ואז תהיה שמירת המצוות שלכם ראויה ומתוקנת כפי שנדרש מאיתכם.

יהי רצון שנזכה להכניס את ליבנו בקיום של כל מצווה ומצווה ונחוש את ציווי הבורא כ'סם החיים' לנפשנו בכל צעד ושעל שאנו עושים.

בברכת שבת שלום וחג סוכות שמח
הרב אליהו חיים פנחס שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

זמן לילה

זמן	כניסת לילה	צאת לילה	יציאת חג
19:27	18:48	17:37	י"מ
19:23	18:45	17:54	ח"א
19:24	18:46	17:55	מ"ב
19:26	18:47	17:56	כ"ג

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמם ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה ניט יוסף בן רוחמה נתנאל בן ג'ינה אילן בן ג'וליאט אסף בן סופיה דוד עומרי בן יהודית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית אליהו טליה עדן אסתר בת שולמית יפית בת ג'ינה שירי ימנה בת שולמית שמעון בן שולמית אנאל חביבה בת שולמית אורן בן נעמי שושנה שירה בת סילביה מיטל בת שושנה סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורגי' בן דליה אפרת

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דרי' בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי מרדכי ניזרי' בן פרח- בריאות ואריכות ימים סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית נועה בת מזל טוב משה מנחם בן רחל דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי' בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי' בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעמה סימי בת סוליקה שלו בן מזל פחמימה אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורי' אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה שאול בן סילביה משה בן דזימה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רונית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל נעמה בת שרה בנימין בן ברכה רפאל אבידן בן תקווה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלמה לנוריאל בו אסתר

לרפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר ולידל אלחנן רפאל בן איריס ולידל אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאלהיו ניזרי' בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

להצלחת ורפואת כל עם ישראל

שואל ומשיב בהלכה - אכילה בפסח



מה הדין אם ירדו גשמים בליל חג הסוכות, קודם שהתיישבו לאכול סעודת ליל החג? וכן מהי חובת מצוות לולב בחג סוכות?

? שאלה:

להלן סיכום ההלכה מפי הרב אליהו פנחס, רבנות מקומית מבשרת ציון:

! תשובה:

אם ירדו גשמים בלילה הראשון של החג, פטור מלאכול בסוכה, שנאמר: "בִּסְכַּת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). "תִּשְׁבּוּ-כַעֲיִן תִּדְּוֹרוֹ", מכאן שהמצטער פטור מן הסוכה. ויש חולקים ומחמירים בלילה הראשון, שצריך לאכול כזית בסוכה, גם כשיורדים גשמים, והעיקר להקל. ואף המחמירים לא יברכו ברכת 'לישב בסוכה', שספק ברכות להקל.

מי שלא אכל בסוכה בלילה הראשון של החג, מחמת הגשמים, ונכנס לביתו וקידש, ובירך שהחיינו בעת הקידוש, ולמחרת בבוקר הייתה הרווחה ופסקו הגשמים, יש אומרים, שיחזור לברך שהחיינו בקידוש, ויש חולקים וספק ברכות להקל ולא יברך.

מצוות לולב מוטלת על כל איש ואיש מישראל ליטול ארבעת המינים (לולב אחד, שלושה הדסים, שתי ערבות ואתרוג אחד) לברך עליהם ולנענע אותם בשבעת ימי החג. אישה פטורה ממצווה זו (ולפי מנהג האשכנזים טיטול בברכה) וכן אין נוטלים לולב בשבת, מכיוון שגזרו חכמים, שמא ייטול הלולב בידו ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים.

מצוות נטילה הינה ביום ולא בלילה וכל היום כשר לנטילת לולב. המהדרים במצוות - יש מהם הנוהגים לברך על הלולב ולנענעו בתוך הסוכה, ואת הנענועים, שבשעת אמירת ה'הלל' עושים בביה"כ. אדם, שאין לו לולב, יכול לקחת מחברו ב'מתנה על מנת להחזיר' ויוצא בו ידי חובה. נוטלים את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל, גם מי שאיטר יד.

סגולה לעשירות



להלן סיפור שנשלח ע"י אחד מקוראנו הנאמנים שהתרחש עם אביו ויש בו כדי ללמדנו כי מעבר לעצם קיום מצוות הסוכה הרי שיש בה סגולה נוספת לעשירות. ומעשה שהיה- כך היה: "הסיפור אירע עם אבי, הרב בן ציון נחמיה פרסברגר ז"ל. הוא התגורר בבילגוריי שבפולין עם אישתו ושבעת ילדיהם. אולם הנאצים ימ"ש שחטו את כולם. הוא בחסדי שמיים זכה להינצל ולעלות לארץ, בחוסר כל. אבי לא התייash וכאן בארץ ב"ה הקים את ביתו מחדש ונישא בזיווג שני".

"כשהגיע לארץ הוא התגורר בקיבוץ 'חפץ חיים' ובהמשך התגורר בבני-ברק ומשם עבר לירושלים. שם התגורר ברח' המצור באיזור קטמון. אבי הקים את משפחתו בשנית וזכה למשפחה לתפארת בת שישה ילדים. הדירה שלו הייתה בת שני חדרים קטנים ובה נולדו כל ילדיו".

"מטבע הדברים המקום היה צר מאוד ולא היה מסוגל להכיל את משפחתו הגדולה. כדי לאפשר למשפחה המונה שמונה נפשות לישון בדירה קטנה זו הוא נאלץ לעשות חורים בקירות ולמעלה שם ברזלים ודף עץ וכך אחד הילדים ישן למעלה בקומה שניה. הקושי היה רב. באחד הימים התלונן אבי לפני יהודי ת"ח וירא שמיים על כך. אמר לו הרב: "בתורה הקדושה כתוב: 'וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכָּתָה וַיָּבֶן לוֹ בָּיִת' (בראשית לג, יז). אם אתה רוצה לזכות לבית, תעשה סוכה גדולה ויפה וה' בעז"ה יעזור לך". שמע אבי לעצת הרב. קנה סוכה גדולה מעץ. עמל, יגע ובנה סוכה גדולה יפיפיה.

חלפו מספר חודשים. יום אחד ניגשו אליו יהודים ממתפללי בית-הכנסת ואמרו לו שהם ראו את הדוחק הרב ושהוא מתגורר בדירה כל כך קטנה עם משפחה בת שמונה נפשות ולכן הם החליטו לעזור לו. הם אירגנו מגבית שעלתה יפה וכך יכלו לקנות לו דירה גדולה בת שלושה חדרים גדולים ונפלאים בבניין מהשיכונים ברח' חזקיהו המלך גם כן באיזור קטמון, וכולנו, כל הילדים גדלנו בדירה זו עד שהתחתנו".

הכנסת אורחים



הגאון רבי יעקב טולידאנו זצ"ל מצרפת דבק מאוד במצוות הכנסת אורחים. באחת הפעמים אירח הצדיק בכבוד רב יהודי קשה יום מארץ ישראל, שהתנהגותו הייתה מוזרה ונחשב בעיני עצמו לתלמיד חכם. יום אחד הלך אחד התלמידים לבית הרב ומצא שהבית סגור, ועל הדלת היה מוצמד פתק שכתב הרב לאותו יהודי בלשון הקודש.

הרב פנה אליו בתוארי כבוד, והתנצל שהוא נאלץ לנסוע בדחיפות לכמה שעות, עוד כתב לו, שהשאר מאחורי הבית דלת פתוחה, סעודה מוכנה, ויכול הוא לשהות בבית כל זמן שיחפוץ...

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל
PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו'
נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084
כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי
בטל' 052-6329144
(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים- הגאון הרב שלום סאפרין מקאמרנא זצ"ל

הגאון הרב שלום סאפרין מקאמרנא זצ"ל בעל ה'מעשה שלום'- נולד ב-כ"ד תמוז ה'תרע"ו (1916) בעיר בוריסלוב שבגליציה. נקרא שמו בישראל שלום ע"ש סבו מצד אימו (הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א). דור רביעי לאדמו"ר הראשון לבית קאמרנא, הרה"ק המקובל רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל זיע"א (בעל 'היכל הברכה'- העיד על עצמו, שכבר מגיל שנתיים עד חמש השיג מראות נפלאים ואף את רוח-הקודש). למד בישיבת צהלים בעיר הונגריה וכן למד בישיבת ראחוב ובמיוחד בישיבת מונקאטש. בניסיון ניצל מהשוואה, כשברגע האחרון עלה על ספינת מעפילים, שהפליגה מרומניה לארץ ישראל, כשהוא מקיים בספינה במסירות נפש עילאית את המצוות.

כשהגיע לארץ נלקח למחנה מעצר בעתלית. שם הכשיר את מטבח המחנה וניהל בית כנסת ואורח חיים לאנשים החרדים, שרצו להרגיש טעם שבת וחג. אחרי ששוחרר מהמחנה בחר לגור בשכונת 'שערי חסד' בירושלים והחל לשמש כרב של בית הכנסת 'קהל חסידים'. היה בידידות עם שאר רבני השכונה, ביניהם הגאון ר' דוב בעריש וינפעלד (הגאון מטשעבין), הגאון ר' שלמה זלמן אוירבך וכו'. נפטר ב-י"ג תשרי ה'תשנ"ח (1997). חי כ-81 שנים. ציונו בחלקת הרבנים בהר המנוחות בירושלים. על שמו הוקמו המוסדות התורניים 'עטרת שלום' בתי מדרש וישיבות וכוללים, הוצאת ספרים וכן הוצאת עלון שבועי תורני בשם 'עטרת שלום' ועוד.



סבא (מצד אביו): הגאון ר' אברהם מרדכי מקאמרנא (בעל ה'מדרכי אברהם'). **סבא (מצד אימו):** הגאון רבי יצחק פלאם זצ"ל (רב ואב"ד בעיר קראטשין ולובו). **אביו:** הגאון ר' חיים יעקב מקאמרנא (בעל ה'פרי חיים'). **אימו:** הרבנית מרת חיה. **נשותיו:** הרבנית מרת ציפורה יוטא (בזיווג ראשון- בת של הגאון רבי בן ציון וויס ואב"ד העיר ראסוויגף. נפטרה ממחלה יחד עם בנה הקטן אהרון), הרבנית מרת גאלדא לאה (בזיווג שני- בת הגאון המפורסם רבי ישראל יצחק רייזמן חבר הבד"ץ העדה החרדית בירושלים). **ילדיו:** האדמו"ר המקובל רבי נתנאל סאפרין שליט"א, ר' אברהם מרדכי מירושלים ור' אליעזר צבי מבית שמש ובתו מרת חווה סימא ע"ה (נישאה לר' יששכר שטוקהמר).

מרבותיו: הגאון ר' לוי יצחק גרינוואלד, הגאון ר' שלמה זלמן פרידמן, הגאון ר' חיים אלעזר שפירא (בעל ה'מנחת אלעזר'), הגאון ר' ישראל הגר מוילז'ניץ (בעל ה'אהבת ישראל') והגאון ר' אהרון רוקח מבעלזא. **מתלמידיו:** ר' אברהם צבי בק (רבה של מלברון). **מספריו:** **מעשה שלום- על התורה ינפש שלום- על תהילים ינשמת שלום- על פרקי אבות.**

כאשר רבינו עלה על ספינת מעפילים שהפליגה מרומניה לארץ ישראל, התברר לו שאחיו, ר' מנחם מאניש יושב בכלא על עוון ריגול, מיד עשה את כל המאמצים לשחררו למרות שידע, שהוא עומד להפסיד את ההפלגה ולמעשה הצלת חייו תלויה בספינה זו. בסיכומו של עניין בחסדי שמיים הצליח גם לשחרר את אחיו בערבות מתאימה - וגם להספיק להגיע לספינה, שבאמצעותה הגיע לארץ ישראל וכך ניצל מהשוואה האיומה ברגע האחרון.

בזמן ההפלגה רבינו מסר את נפשו על המצוות ובכללם גם על נטילת ידיים, ולכן בחר לישון על הדרגש הנמוך על יד הרצפה - קרוב לדוד המים שעל הספינה, וכן בימי החנוכה הדליק נרות חנוכה על הספינה משמן ששמר מהמנה היומית הקצובה לאוכל.

רבינו אמר, שמי שיעזור לו לחתן את בנו הגדול יבטיח לו את כל מה שצריך. אחד העשירים הגדולים בלונדון אמר לו, שהוא מוכן לשלם את הוצאות החתונה, אבל בתנאי אחד: יש לו משפט עם גוי, ולמרות שהוא יודע, שהוא זכאי, הוא חושש מתוצאות המשפט, מכיוון שהשופט שעתיד לדון בענייניו ידוע בתור אנטישמי - ובוודאי יפסוק לרעתו. ולכן הוא רוצה, שהצדיק יבטיח לו, שיצא זכאי. אמר לו רבינו: "אל תדאג, יהיה בסדר". **ביום המשפט בבוקר שמעו בחדשות, שהשופט האנטישמי הלך לישון במיטתו ולא קם בבוקר. לפיכך נקבע, ששופט אחר יפסוק בעניינו, והוא זיכה את העשיר כדברי רבינו.**

רבינו נהג לקום בכל יום בשעה שלוש לפנות בוקר כדי לעשות תיקון חצות וללכת לבית הכנסת ללמד שיעור במשניות ולהתפלל עם הנץ החמה. אחר התפילה היה מלמד גם שיעור בהלכה. כשהיה צעיר לימים, והיו לו ילדים קטנים בבית, חשש רבינו, שאם יקום לפנות בוקר בבית, ילדיו יתעוררו משנתם ויהיה גזל שינה וכן עלול הוא להעיר את רעייתו, ולכן בחר לישון בחצר, שהייתה לו לפני הבית. רבינו ישן על ספסל שהיה ברוחב שלושים ס"מ בלבד, וכך נהג גם בימי החורף הקרים לישון על הספסל, וכך העביר את שעות השינה הקצרות שלו.

רבינו נהג לשים בעצמו את הסכך על הסוכה, אפילו כשהיה זקן והיה לו קשה לעלות על הסולם. מספר שנים לפני שנפטר, עלה על הסולם ונפל ושביר את רגלו. שנה לאחר מכן חשבו התלמידים, שבוודאי השנה לא יטרח לשים את הסכך בעצמו אחרי מה שקרה בשנה הקודמת אלא יבקש מאחד הבחורים עזרה. אולם להפתעתם הרבה ראו ערב החג, שרבינו לקח את הסולם ועלה על שלביו והניח את הסכך כדי לקיים את המצווה בעצמו ובהידור.

לאחד מחסידי רבינו היה בן, שחלה במחלה קשה ל"ע והרופאים לא נתנו שום סיכוי שיבריא. בצר לו פנה לרבינו, שאמר לו לעשות פידיון, בדרך זו: האבא של הבן יעניק לו את הבן במתנה, וכך הוא יהיה בנו של הרב, והרי על הבן שלו לא גזרו בשמיים, שיהיה חולה במחלה. וכך עשו מעמד נתינת מתנה של הילד החולה לצדיק, והילד הבריא נגד כל התחזיות, וכל השנים הרבי החזיק את עצמו כאבא של הבן ואף טרח לנסוע עד לאמריקה - בשביל להשתתף בחתונה של הילד.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"
צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה.
בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אמונה תמימה



מה אפשר לומר ליהודי רוסי, שבאמת רואים את הרצון שלו לדעת וללמוד והכל בתמימות? הרב לקח את האתרוג הראשון ולא האמין למראה עיניו. האתרוג היה מושלם! נקי, נקי! עם בליטות ושקיעות!

חשב הרב: "נו, מילא, יכול לקרות". הוא לקח את האתרוג השני ופליאתו הייתה עצומה: האתרוג השני היה מהודר ברמה גבוהה מאוד, לא פחות מהאתרוג הראשון! הרב היה המום למראה עיניו.

הוא לקח את האתרוג השלישי. הוא היה מהודר להפליא, ממש כמו האתרוג הראשון והשני. הוא חשב, שאולי הוא לא רואה טוב, ולכן הוא הלך להראות את הפלא הזה לשאר הרבנים, שהיו שם.

הם הסתכלו, הסכימו עם הרב ונדהמו מהאתרוגים המהודרים, ואמרו: "האתרוגים האלו הם פסגת ההידור. הלוואי, שאנחנו נזכה השנה לקיים את המצווה עם כאלו אתרוגים מהודרים".

לאחר מכן המורה צדק בדק את הלולים... הלולב הראשון היה מהודר להפליא, סגור לגמרי וירוק. הרב כמעט יצא מכליו. הלולב השני היה מהודר לא פחות מהראשון, והלולב השלישי היה מהודר לא פחות מהשני הרב פשוט היה המום.

הרב חשב לעצמו: "זה הרי לא יתכן. הרי היהודי הרוסי לא יודע לבחור... איך הוא זכה בכאלו של סטים ארבעת המינים מהודרים לו ולבניו?". ניתן היה לראות את הפליאה בפני הרב. לפיכך שאל אותו היהודי הרוסי לסיבת הדבר. לאחר שהשיב הרב, כי שלושת הסטים של ארבעת המינים הם מהודרים ברמה מדהימה סיפר:

"אני חי עם בורא עולם, דיברתי אל האלוקים לפני שֶהִגַּעְתִּי לכאן, ואמרתי: 'אבא שבשמיים, אתה יודע, שאני אוהב אותך, אתה יודע מה שאני עברתי ברוסיה - לא הרשו לי לדעת, שאתה קיים, לא נתנו לי ללמוד את התורה הקדושה".

"אם היו מרשים לי ללמוד תורה, אתה יודע, שאני הייתי דבוק אליך, הִגַּעְתִּי לארץ ואני משתדל ללמוד ולדעת, אני לא יודע הלכות, אני לא יודע לבחור את ארבעת המינים. אני מבקש ממך, ריבונו של עולם, שאתה תבחר בעבורי את ארבעת המינים עבורי ועבור בני".

סיים הרב מישקובסקי את דבריו באומרו: "אין לנו מושג כמה הקב"ה אוהב כל יהודי ויהודי! והכי חשוב: 'תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ, אותו יהודי זכה לכך בזכות אמונתו התמימה בבורא עולם!".

(מעובד מתוך 'אמונה שלימה' חומש דברים - מאת ידידי ורעי, ר' צבי נקר)

אדם שיש לו אמונה תמימה בבורא העולם ומתפלל למי שאמר והיה העולם, אין ספק שיזכה שיענו בקשותיו. להלן סיפור מופלא שיש בו כדי ללמדנו על כך: הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א סיפר, שהוא שמע מראש ישיבת 'כפר גנים' הגאון הרב ישעיהו גריינמן שליט"א: כשהתקרב חג הסוכות, הרב ישעיהו גריינמן ישב וברר את ארבעת המינים.

כמובן, בוררים את המהודר שבמהודר ובודקים כל אחד מארבעת המינים בזכוכית מגדלת. היה שם רב מירושלים שברר יחד איתו ותוך כדי בדיקה סיפר לו את הסיפור הבא:

בבני ברק אירגנו מכירת ארבעת המינים במחיר מוזל עבור בני תורה. הסחורה לא הייתה הכי יפה, אך בהחלט מהודרת יחסית למחיר המבוקש...

מורי הצדק שם החליטו, שיענו רק על שאלות ספציפיות כדי לחסוך זמן, רק אם למישהו יש שאלה ספציפיות ויבוא וישאל- יענו לו, וכך יוכלו לתת מענה לכולם.

הגיע יהודי ממוצא רוסי, שנראה אדם מן השורה. הוא פנה לרב ואמר: "כבוד הרב, אני ממש מבקש סליחה. הרבנים אמרו, שיענו רק על דבר מסוים. אני רוסי, אתה בטח שומע זאת לפי המבטא".

"כשאני הייתי ילד, הרוסים לא איפשרו ליהודים לשמור תורה ומצוות. אני בכלל לא ידעתי, שיש אלוקים בשמיים... כולם פחדו ולא סיפרו לי כלום על היהדות".

"גם הורי חששו מאוד, שכן המשטרה הרוסית ברגע שחשדו במישהו שמלמד תורה או עוסק ביהדות, היו פורצים לביתו, מחפשים חומר ו'תופרים לו תיק' ואחר כך שופטים אותו".

"פעמים רבות השופט היה מגלה אותו לסיביר לשנים רבות. הטמפרטורה שם בימות החורף עלולה להגיע ל-40 מעלות מתחת לאפס ואף מתחת לזה. במקרים אחרים היו אוסרים אותו לשנים רבות בכלא הרוסי".

"ידיעותיי בנושא יהדות שאפו לאפס. הורי אמרו לי, שאני שייך לעם היהודי. ביקשתי לעלות לארץ וב"ה הרוסים הסכימו. כך הִגַּעְתִּי לארץ לפני כשלוש שנים. התחלתי להכיר את בורא העולם ואת התורה הקדושה והמצוות שכל יהודי מקיים".

"הבעיה היא לגבי ארבעה מינים אני לא יודע, אפילו איזה שאלות לשאול... אני בחרתי לי מספר סטים, שנראו לי יפים מבחוץ, בבקשה, האם תוכל לבדוק ולומר לי אם מה שבחרתי טוב או לא טוב... כמובן, לשמע דבריו, הרב הסכים לבדוק את שלושת הסטים שקנה. עבורו ועבור שני בניו, שעלו איתו לארץ.

לע"נ



הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב חיים אבישלום בן בלונקה זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל הרב מנחם בן יקטוריה בצרי זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל אביבה בת איירן ע"ה זרה בת שושנה רייזל ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה אברהם בן יונה ז"ל עמרם בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל נעמי בת כחנן ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל מרים בת בלה ע"ה מזל בת שמעון ע"ה חי יזי בן קלרה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה יעקב בן נעמי ע"ה סלים בן פרחת ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל לטיף בן פרחת ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מרים בת אסתר ז"ל מישא אסתר בת זרה ע"ה דניאל רפאל בן חגית ז"ל שמעון בן חנה ז"ל אברהם בן דינה ז"ל אביבה לוי ע"ה עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה אסתר בת גולה גאולה ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל חווה בת יעקב צבי ע"ה רפאל בן אסתר ז"ל ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה

גליון באר הכחשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

סוכות

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת האזינו

א	צדיק וישר הוא - קבלת הנהגת הבורא
ד	בצילא דמהימנותא - רמזי אמונה ובטחון במצוות סוכה
ז	ראשון לחשבון - ד' ימי טהרה שבין יוהכ"פ לסוכות
ט	תעשה ולא מן העשוי - עשיית המצוות מתוך הכנה, בהשתוקקות והתלהבות ובשמחה
יג	אושפיון - ענין צדקה וחסד בימים אלו

סוכות

יז	אך שמח - מתוך האמונה יבוא לידי שמחה
יט	ושמחת בחגך - שמחת החג וסגולותיה
כא	שם שמים על הסוכה - קדושת הסוכה ושם ה' השורה בה
כד	וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה
כה	הלל וזמרה - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים
כו	על נטילת - הרי הוא כביכול בנוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו
כו	שפע ברכות - סגולת מצוות ארבעת המינים
כז	בנגד האברים - רמזי ד' מינים לקדושת האדם
כט	אזיר פוסל - הולך בטל כישן דמי
ל	ברכת מוערך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה

הושענא רבא

לא	אחר החתום - יום מסירת הפתקין
לב	בשפון תליא - בידינו לקרוע רוע גזר הדין ולהחריק עלינו שפע רב
לד	יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח
לה	והושיענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה

שמנ"ע ושמח"ת

לז	עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת
לח	עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות
לט	תעלה תפילתי - תיקון לתפילות של כל השנה
לט	שישו ושמחו - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה
מא	תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו
מב	עכבו עמי - בקבלה מוכה ישאר קשור לכל השנה

פְּרִשְׁתַּת הָאֲזִינוּ

עוֹלָה, וְכִמּוֹ שְׁאֻמְרָנוּ זֶה עֵתָהּ (בְּמוֹסָף דְּר"ה וְיוֹה"כ) 'וְכָל מַאֲמִינִים שֶׁהוּא דִּינָן אִמְת'.

וּמִמִּילָא גַם לַעֲתָה כִּי תִמּוֹט רִגְלוֹ ח"ו יוֹדֵעַ הוּא כִּי 'כָּל מַאי דְּעֵבִיד רַחֲמֵנָא לְטָב עֵבִיד', שְׁהָרִי 'צְדִיק ה' בְּכָל דְּרָבִיו וְחִסִּיד בְּכָל מַעֲשָׂיו, וְלַעוֹלָם אִינוּ מֵבִיא 'רַעָה' עַל הָאָדָם, אֲלֵא רַק נִרְאִית הִיא כְּרַעָה וְאִין זֶה אֲלֵא טוֹבָה עֲבוּרוֹ. פְּעָמִים שִׁזְכָּה לִרְאוֹת בְּעֵינֵינִי כִּיצַד הִיתָה ה'רַעָה' הַכְּנָה לִישׁוּעָתָהּ, וְפְעָמִים שְׁבָאָה לִזְכָּכוּ וְלִהְרַבּוֹת שְׁכָרוֹ

צְדִיק וְיִשְׁרָהּ הוּא - קִבְּלַת הִנְהַגַּת הַבּוֹרָא

בְּפְרִשְׁתָּן (לִב ד'), 'הַצּוֹר תָּמִיד פִּעְלוֹ כִּי כָּל דְּרָבִיו מִשְׁפָּט

א-ל אִמּוֹנָה וְאִין עוֹלָה צְדִיק וְיִשְׁרָהּ הוּא'. בָּאֵן הוֹדִיעֵנוּ הַכְּתוּב יִסּוֹד הָאִמּוֹנָה בְּהַקְב"ה כִּי תָמִיד פִּעְלוֹ וְצְדִיק וְיִשְׁרָהּ הוּא, וּבְאִמְתָּ יִיאֻמַּר, כִּי מִקְרָא זֶה צְרִיךְ לַעֲמֹד נֶגֶד עֵינֵי הָאָדָם וּלְבֹו בְּכָל עֵת וּבְכָל שַׁעָה לְקַבֵּל אֶת כָּל הִנְהַגַּת הַבּוֹרָא עִמּוֹ בְּאַהֲבָה וּבְתַמִּימוּת, מִתּוֹךְ אִמּוֹנָה שְׁחֹרָה שִׁישׁ מִנְהִיג לְבִירָה, א-ל אִמּוֹנָה וְאִין בּוֹ

א. וְע"י זֹאת הָאִמּוֹנָה יִתְהַפֵּךְ הַכָּל לְטוֹבָה, וְכִמּוֹ שְׁפִירָשׁ הִרְה"ק ה'אֹרֶחַ לְחַיִּים' מִזְלָאֻטְשׁוֹב זי"ע בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב בְּפְרִשְׁתָּן (לִב א) 'כִּי שֵׁם ה' אִקְרָא הָבּוֹ גּוֹדֵל לְאִלּוּקֵינוּ', בְּהַקְדָּם הַמְשַׁל שְׁאֻמְרָנוּ הַבְּעַש"ט ה'ק' זי"ע לֵאב שְׁשִׁינָה מִלְּבוּשֵׁי לְהַבְעִית אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן, וְתִכְפֵּי שְׁמִינֵי הָבּוֹן כִּי אִין זֶה אֲלֵא אֲבִיו וְקוֹרָא אֲבִי אֲבִי, מִיד מִתְמַלֵּא הָאֵב רַחֲמִים עַל הָבּוֹן וּמּוֹרִיד אוֹתָם לְבוּשִׁים וּמִתְגַּלָּה לְפָנֵי הָבּוֹן, וְכִךְ כָּל תַּכְלִית ה'הַסְתָּר' וְהַצֵּעַר אִינוּ אֲלֵא בְּכַדִּי שְׁנִבִּין שְׁהַקְב"ה אִינוּ עוֹזֵב אוֹתָנוּ אֲלֵא רַק הַסְתִּיר פָּנָיו בְּכַדִּי שְׁנִקְרָא אֵלָיו, וְכִשִּׁישׁ לוֹ לְאָדָם הַכְּרָה זֶה מִיד נִעְלָמִים כָּל הַמַּחֲצִיאוֹת וְהַהַסְתָּרִים וּמִתְבַּטְּלִים כָּל הַצֵּעַר וְהַיִּסּוּרִים. וְזֶהוּ שְׁאֻמְרָנוּ הַכְּתוּב כִּי שֵׁם ה' אִקְרָא בְּעַת שִׁיחִיָּה צֵעַר ל"ע מִתּוֹךְ הַהַכְּרָה שֶׁהָכָל מֵאֵתוֹ, וְגַם אוֹתוֹ צֵעַר בְּאֵי מִיִּדֵי הַקְב"ה, וְאִנִּי קוֹרָא לוֹ, עי"ז הָבּוֹ גּוֹדֵל - הֵינִי מִידַת הַחֹסֶד לְאִלּוּקֵינוּ - הוּא מִידַת הַדִּין, כִּי הָאִמּוֹנָה שֶׁהָכָל מִהַבּוֹרָא יִת"ש מִמִּתִּיקָה כָּל הַדִּינִים וּמִבְטָלָת אֶת כָּל מִינֵי צֵעַר וְיָגוֹן.

ב. אִיתָא בְּגִמְרָא (קִידוּשִׁין כו.), 'נִכְסִים שְׁאִין לָהֶם אַחֲרִיּוֹת נִקְנִין עִם נִכְסִים שִׁישׁ לָהֶן אַחֲרִיּוֹת' - כְּלוּמַר, שְׁה'קוֹנָה' עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה קִנְיָן בְּקִרְקַע וּבְפַעוּלָה זֶה נִקְנִים לוֹ 'אֲגַב הַקִּרְקַע' גַּם הַמְטַלְטֵלִים שְׁבַדְעַת הַמּוֹכֵר לְתִיתָם לוֹ, וּמִסְתַּפְקַת הַגִּמְרָא הָאֵם קִנְיָן זֶה מוֹעִיל דִּיִּקָּא כְּשֶׁהַחֲפֵץ הַמְטַלְטֵל נִמְצָא בְּקִרְקַע אוֹ לֹא דוּקָא... וְהוֹכִיחוּ מִמָּה שֶׁלִּמְדָנוּ ב'בְּרִייתָא' שְׁקִנְיָן זֶה מוֹעִיל גַּם אֲגַב קִרְקַע כָּל שֶׁהוּא, וְהִרִי זֶה בְּרוּר שְׁאִי אִפְשָׁר לְהַעֲמִיד חֲפֵץ הַמְטַלְטֵל ב'קִרְקַע כָּל שֶׁהוּא'... וּמִכָּאֵן מוֹכַח שְׁאִין צוֹרֵךְ לְהַעֲמִיד אֶת הַמְטַלְטֵלִים בְּתוֹךְ הַקִּרְקַע, וְדָחוּ בְּגִמְרָא אֶת הַהוֹכָחָה, כִּי בְּוֹדָאִי יֵשׁ בִּידוֹ לְהַנִּיחַ שֵׁם חֲפֵץ כִּי יִכּוֹל לְהַעֲמִיד בְּקִרְקַע זֶה מַחֲטָה, וּמִקְשָׁה כ"כ הִרְבָּה טִרַח הַתָּנָא לְלַמְדָנוּ אוֹפֵן שְׁאִפְשָׁר לְקַנּוֹת מַחֲטָה שְׁאִינָה שׁוּוֹה כְּמַעֲט מֵאוֹמָה, וְתִרְיָךְ רַב אִשִּׁי - מִי גִילָה לָךְ רַז זֶה שֶׁהַמַּחֲטָה אִינָה שׁוּוֹה, אוֹלִי מְדוּבָר בְּמַחֲטָה שְׁבִרְאָשָׁה תְּלוּיָה 'אֲבָן טוֹבָה' - מִרְגְּנִיתָא, שְׁשׁוּוִיָּה אֲלִפִי זוּזִי. שְׁמַעְתִּי מִחֲכָם אֶחָד שְׁלִיט"א שְׁרַמְזִי יֵשׁ בְּדָבָר, שְׁפַעְמִים מִרְגִּישׁ אָדָם שֶׁהוּא נִדְקָר מִן הַשָּׁמַיִם (אוֹ עי"ז בְּנֵי הָאָדָם) ב'מַחֲטָה', עַס שְׁטַעֲכַט, עַס טוֹט וּוְיִי (הַמַּחֲטָה דוֹקֶרֶת וּמַכֵּיבָה), אֲבָל זְכוּר תִּזְכּוֹר, עַל הַמַּחֲטָה תְּלוּיָה מִרְגְּנִיתָא דְשׁוּיָא אֲלִפִי זוּזִי...

וְיִתְבָּאֵר עוֹד, כִּי הִנֵּה 'מִרְגְּנִיתָא' זֶה אִין לָהּ מִקּוֹם עַל גְּבִי הַקִּרְקַע, שְׁהָרִי כָּל גּוֹדֵל הַקִּרְקַע הִיא רַק 'כָּל שֶׁהוּא', וְאִי אִפְשָׁר לְהַנִּיחַ בָּהּ שׁוּם חֲפֵץ אֲלֵא רַק לְנַעוֹץ בָּהּ מַחֲטָה, וְנִמְצָא שֶׁהַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה לְקַנּוֹת אֶת הַמִּרְגְּלִית הִיא אֵךְ עַל יְדֵי הַמַּחֲטָה, וְלַעֲנִינֵנוּ יִיאֻמַּר, כִּי לְפַעְמִים רּוֹצִים מִן הַשָּׁמַיִם לְהַשְׁפִּיעַ עַל הָאָדָם כָּל מִילֵי דְמִיטָב, אֲלֵא שֶׁהוּא כ'קִרְקַע כָּל שֶׁהוּא' - שְׁאִינוּ מוֹכֵן לְקַבֵּל אֶת הַבְּרָכָה, וְאִין עֲצָה אֲלֵא לְתַלּוֹת בּוֹ מַחֲטָה 'וּלְדַקְרוֹ' בִּיִּסּוּרִים וְלְהַבִּיא עֲלָיו עֲגַמַת נַפְשׁ וְעי"ז יוֹכֵל 'לְקַנּוֹת' אֶת כָּל הָאוֹצָר הַמּוֹכֵן בְּעַדוֹ.

עוֹד יִיאֻמַּר בְּזֶה, כִּי לְכַאוֹרָה כָּל פַּעוּלַת ה'מַחֲטָה' הִיא עֲשִׂית 'חֹר' בְּבִגְד, אִמְנָם בְּאִמְתָּ כָּל תַּכְלִיתָהּ וְיִיעוּדָהּ הוּא לְחַבֵּר בֵּין שְׁנֵי דְבָרִים (וְכַגּוֹן כְּפַתּוֹר לְבִגְד וְכִי"ב), שְׁמַכְנִיסִים אֶת הַמַּחֲטָה עִם הַחוּט שְׁבָה עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאֶחָדִים, וְנִמְצָא שְׁאִין כָּאֵן 'חֹר' וְקַלְקוֹל אֲלֵא הֵא גּוֹפָא הַתִּיקוֹן וְהַיְחִיבוֹר. וְעַד"ז יִיאֻמַּר כִּי כָּל ה'מַחֲטָה' שְׁנִדְקָר בָּהֶם יְהוּדִי לֹא בָאוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ 'חֹרִים' ח"ו אֲלֵא נִוְעַדוּ רַק לְחַבֵּר אוֹתוֹ לְאֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים.

וְהִנֵּה נִוְדַע מִהַבְּעַש"ט ה'ק' זי"ע (עי"ז בְּעַש"ט ע"ה), פְּרִשְׁתָּהּ מִקֵּץ בְּהַעֲרָה ד, וְעוֹד) כִּי זֶה הַנִּפְקָ"מ וְהַחִילּוֹק שְׁבִין הָאִמִּירָה 'כָּל דְּעֵבִיד רַחֲמֵנָא לְטָב עֵבִיד' (בְּרִכּוֹת ס:) לְבִין נַחוּם אִישׁ גַּם זֶה שֶׁהִיָּה אוֹמֵר 'גַּם זֶה לְטוֹבָה' (תַּעֲנִית כ.א.), כִּי בִיאוֹר 'לְטָב עֵבִיד' הוּא - כְּדִי שֶׁתִּצָּא טוֹבָה מִתּוֹךְ הַרְעָה, מוֹסִיף עֲלֶיהָ נַחוּם אִישׁ גַּם זֶה וְאוֹמֵר גַּם זֶה - אוֹתָהּ רַעָה טוֹבָה הִיא

בני ישראל ושלחם ביד פשעם, אולם הכתוב מסיים ואמר (פסוק כח) הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת, כי ישראל הם מאמינים ובני מאמינים, הם צריכין להבין זאת כי הנגלות הוא ענין נסתר ולעתיד הכל ידעו כי היה לטובה, כמו שנאמר (תהילים צו יא) 'ישמחו השמים ותגל הארץ'... ותגל אותיות גלות. עכ"ל.

ובכל שיאמין יותר כי הקב"ה 'צדיק וישר הוא' אזי יוכל להשיג מידת ה'בטחון'ה', ועל ידי זה ימשיך עליו שפע ברכות ברחמים וחסדים¹, כי 'לא יכלמו לנצח כל החוסים בך'².

לעולם הבא³. וכדאיתא ב'ספרי' בפרשתן על מה שנאמר (פסוק ז) 'זכור ימות עולם - אמר להם הקב"ה, כל זמן שאני מביא עליכם ייסורים בעולם הזה תזכרו כמה טובות ונחמות עתיד אני ליתן לכם לעולם הבא'⁴.

ובה ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לר"ה ד"ה ויאמר) במה שנאמר בפר' נצבים (לעיל כט כג) 'ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת' וגו', וצריך ביאור מדוע הזכיר הכתוב שה'גוים' ישאלו על מה עשה ה' ככה, וכי בני ישראל לא יתמהו על כובד הנגלות, ומבאר וז"ל, אך הפירוש בזה, כי דוקא הגוים יהיו תולים כי כובד הנגלות הוא מחמת אשר עזבו, שחטאו

בעצם, וכדרך שנתהפך עפרו של נחום איש גם זו לחיצים, נמצא שטובה היתה לו בעפר עצמו... והאומר שגם זו לטובה מתוך אמונה שלימה הרי באמירה זו מהפך האדם את הרעה עצמה להיות לו לטובה. ולדברנו, כל מכה ומכה הרי מלבד ש'לטב עבד' - שתצא טובה מתוך הרעה, הרי בעצם 'גם זו לטובה', כי עצם המכה טובה היא שמחברת ומקרבת את היהודי אל הקב"ה.

ג. ובה ביארו בנוסח התפילה (בברכת השיבה שופטנו) 'והסר ממנו יגון ואנחה ומלוך עלינו מהרה אתה ה' לבדך בחסד וברחמים', כי תחינתנו ובקשתנו להסיר ממנו יגון ואנחה, שאף שהייסורים מכניעים לבו של אדם וממשיכים אותו אל הקב"ה, אך מלוך עלינו אתה ה' בחסד וברחמים, כי אין כוונתנו ח"ו לילך בפריקת עול ובהפקרות, אלא שגלוי מלכותו ית' עלינו תהיה מתוך חסד ורחמים.

ד. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שלח תרנ"ד"ה בפרשת) מבאר לשון הכתוב 'א-ל אמונה' וז"ל, שאלוקותו ית' מתגלה בעולם הזה לפי האמונה שנמצא בבני אדם.

עוד כתב ה'שפת אמת' (שבת שובה תרס"ב ד"ה שובה) לפרש לשון 'א-ל אמונה' שהנה נאמר (ירמיה ג יד) 'שובו בנים שובבים נאם ה' כי אנכי בעלתי בכם', כי באותה שעה שאמר הקב"ה 'אנכי ה' אלוקיך' נטבע בתוך נפשות בני ישראל כח אלוקי, אלא שהוא גנוז ונסתר 'וכפי האמונה שמאמין האדם כי יש בו כח אלקות כך מתגלה אליו, ולכן נקרא הקב"ה א-ל אמונה, שכפי האמונה שבאדם כך מתגלה בו', וזהו שאמר שובו בנים שובבים כי אנכי בעלתי בכם - שהרי בכל אחד ואחד יש בכל מצב את הכח של 'אנכי', ותמיד בידו להתקרב לבוראו כבראשונה.

ה. סיפר 'מרא דעובדא' מעשה נפלא שהיה עמו לקראת חג 'שמחת תורה' בשנה שעברה (תשע"ט), ובה היה מעשה, כרבים וטובים השתוקק אף הוא לעלות לרגל להסתופף בצל רבו, לשאוב שמחה והתרוממות וקדושה לכל השנה, וחפץ לשכור דירה בקרבת מקום עבדו ועבור כל בני משפחתו, אלא ש'פשפש ולא מצא' (כי תושבי אותה שכונה נשארים בביתם בחג ואינם נוסעים למקומות אחרים) עד שמצא דירה הראויה ומתאימה כפי צרכי המשפחה. אלא, שבשנים האחרונות התאגדו קהילות רבות ועשו תקנה גדולה שלא לשכור דירות בסכום גבוה מכפי שנקבע, בכדי שלא יוכלו המשכירים להפקיע את השער ולדרוש הון רב שאין יד הכל משגת (וכל העובר על ה'תקנה' הרי הוא חב לאחריני...), ובעל הדירה ההיא דרש מחיר גבוה באלף שקלים יותר מכפי שקבעו העסקנים ולא הסכים בשום פנים ואופן להשכיר בפחות, באמרו שאין כדאי לו כל אותו טירחא אלא רק באותו סכום שנקב. האברך הנ"ל לא רצה 'לשכור את השוק' ולגרום להפקעת המחירים ועל כן לא 'סגר' עמו על שכירות הדירה, וחפץ אחר דירות אחרות.

הימים עברו בזה אחר זה ועדיין לא נמצאה דירה אחרת, התחזק ביחד עם ב"ב באמונה כי 'רווח והצלה יעמוד ליהודים' והשי"ת יעזרו למצוא את מבוקשו ולהגשים משאלת לבו. בהגיע ליל 'הושענא רבא' הלך מיועדנו ל'בית המדרש' לקריאת משנה תורה ולאמירת תהילים כנהוג, וחזר לביתו בשעה 12.53 לאחר חצות, באותה שעה קדמוהו בני הבית בתרועות שמחה כי 'ב"ה יש לנו דירה לשמחת תורה', לא עבר 'רגע כמימריה' והנה הטלפון מצלצל, ומיהו המצלצל, זה אותו 'בעל הדירה שממנו בקשו לשכור את הדירה, והודיע להם שהוא מוכן להוזיל את מחיר הדירה באלף שקלים פחות ממה שדרש תחילה, ומסכים להשכיר להם במחיר שנקבע על ידי ה'וועד'. מיד אמרו לו בני

הבית שלא התכוונה לומר כי השיגה דירה אחרת, אלא שכל כך התחזקה באמונה בהקב"ה שימציא להם מבוקשם עד שכבר היתה בטוחה שאכן כך יהיה ושרתה עליה רוח שמחה על ישועת ה' כי תבוא, ובתוך כדי דיבור סיכם עם בעל הדירה שהוא שוכר אותה לשמחת תורה. והיה זה לאות ולמופת כיצד חיזוק האמונה מתוך שמחה הביא את ה'ישועה', שתיכף ומיד השיגו את חפצם והסכים להוריד דמים הרבה ממה שרצה בתחילה (ובפרט שהתקשר בשעה מאוחרת בלילה, דבר שאינו רגיל בין הבריות).

ואכן זה האיש המאמין באמת ובלב שלם הרי עוד בטרם תבוא הישועה כבר הנו שרוי בשמחה לגודל בטחונו בא-ל הטוב שיתן לו שאלתו. וכך שמעתי לאמר בשם הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע במה שכתב ה'בעל הטורים' (ריש פר' ואתחנן) כי 'ואתחנן' בגימטריא 'שירה' (515), ולכאורה מה עניין זה לזה ומה שייכות יש בין תחינה לשירה, אלא כי האיש המתחנן ומתפלל אל הבורא יתב"ש צריך להיות בטוח שתתקבל תפילתו עד שכבר מעכשיו שמח הוא, והתפילה בוקעת ממנו בדרך 'שירה'.

ו. שמעתי לבאר בהא דכתיב (איכה ג כב) 'חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמי', על פי דבריו הנודעים של הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע (הובא בנועם אלימלך ד"ה וכן תאמרו) על הפסוק (ויקרא כה כ-כא) 'וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וציויתי את ברכתי לכם בשנה הששית, ועשת את התבואה לשלש השנים', וצריך ביאור, דלכאורה משמע שאם לא ישאלו 'מה נאכל' לא יבוא השפע, וכי עונש מגיע להם על אשר לא שאלו מה נאכל. וביאר הרה"ק הרר"ז, דזה וודאי כשברא הבורא את העולם העמיד הנהגת עולם שירד תמיד שפע לצרכי בני אדם ללא הפסק כלל, אלא כשאין לאדם בטחון בבורא ב"ה הריהו מקלקל ח"ו את השפע. והשתא אתי שפיר שאם יבטחו בה' ולא ישאלו 'מה נאכל' - לא יחסר להם מאומה, אבל אם ישאלו 'מה נאכל' יגרמו ח"ו לקלקל את השפע, ובאה התורה לומר, שאעפ"כ 'וציויתי את ברכתי' מחמת קיום מצות שמיטה. עפ"ז יש לפרש כי הנה 'תמנו' ר"ת וכן תאמרו מה נאכל, וזהו שאמר הכתוב חסדי ה' - זוכים אנו לחסדיו המרובים, כי לא תמנו, ר"ל כלומר שאין אנו כאותם שנאמר בהם 'וכי תאמרו מה נאכל', אלא בוטחים אנו בתמימות ובלב שלם, על כן לא כלו רחמי אלא נמשך השפע תמיד מבלי להפסיק. ובדרך זה יתפרש גם מה שאנו אומרים ב'ברכת מודים' הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך כי מעולם קוינו לך, שמאחר שתמיד אנו מקווים לישועתו ונשענים עליו באמת ובתמים על כן לא כלו רחמי ולא תמו חסדיו, אלא נמשכים הם כפי רצונו ית' להשפיע תמיד לבריותיו באין מחסור.

ז. כאשר פרצה ה'מלחמה' הנוראה (בשלהי שנת תרצ"ט) והנאצים ימ"ש החלו להתקדם לתוך מדינות פולין וליטא, נחפזו הכל להימלט על נפשם ולברוח למקומות מרוחקים יותר או להתחבא בתוך יערות (עד שבתוך זמן קצר התברר להם כי כבר אין לאן לברוח). גם בני משפחת 'הרב מבריסק' ה"ה הגרי"ז הלוי סאלאוויטשיק זי"ע רצו לברוח אך המתינו להכרעתו של 'הרב'. לאחר ששקל הרבה בדעתו הגדולה האם מעשה זה הוא אכן בגדר 'השתדלות' הכרחית או שיש בזה סתירה לחובת הבטחון בהקב"ה הכריע כי אמנם צריך לנוס אל היער הסמוך, אך הזהירם שלא יטלו עמם שום מאכל ומזון, אלא 'יקחו' את האמונה ב'אין עוד מלבדו'... ואכן יצאו לדרך כשאין ברשותם אפילו פרוסת לחם אחת. לאחר כמה שעות שהלכו בדרך הופיע כנגדם איש יהודי הנושא שני סלים גדולים מלאים במיני מאכלים טובים ומשובחים, ושאלם האם כבר אכלו היום, והשיבוהו שעדיין לא נכנס לפיהם אפילו משהו, מיד הראה להם את מה שבידו, וסיפר להם, כי היה אמור להתקיים שמחת נישואין וכבר בישלו את כל האוכל עבור סעודת החתונה, אלא שלצוק העתים נדחו הנישואין למועד בלתי ידוע ונשארו כל התבשילים באין דורש, ולא מלאו ליבו להשליכם לאשפה שלא לעבור על 'בל תשחית', ועל כן נטלם עמו בכדי לתת אותם להולכי דרכים הרעבים, ואם ברצונם 'הרי שלהם לפניהם'... החל הגרי"ז לחקור ולדרוש אודות כשרות המאכלים, ולאחר שהתברר לו כי אכן הכל בתכלית ההידור והדקדוק הרשה לבני ביתו לקבלם ממנו, ונתיישבו לאכול 'כסעודת שלמה בשעתו' באמצע היער... והורה הגרי"ז שלא להשאיר מאומה מן האוכל ולשמור אותו למחרת, כי צריך לבטוח בה' שיספק להם למחר צרכיהם כמו שדאג להם ביום זה. והמשיכו להעמיק במנוסתם לתוך היער.

ויהי למחרת ושוב הופיע לפניהם איש אחר וסלי מזון בידו, ואותם הדברים בפיו, שהכינו סעודת נישואין והתבטלה... וקבלו מידו ופתחו את הסלים להוציא את המאכלים בכדי להתיישב ל'סעודה', ואכן היה שם כל מיני מאכל מלבד ה'לפת' המוגש בסוף הסעודה. פשיטא שאיש לא היה מוטרד מחסרון הלפת... חוץ מ'הרב' בעצמו... והיה הדבר לתימה רבתי בעיני כולם, שהלא אפילו בעיתות שלום מעולם לא היה מעניינו איזה אוכל מוגש ומוכן עבורו, ועל אחת כמה וכמה בעת מלחמה... ובפרט שאכלו יותר מכדי שבעם, ולמי 'חסר' בדיוק עכשיו 'מנה אחרונה'...

במצות סוכה כתב הב"ח (ריש סימן תרכ"ה) דכולי עלמא לא פליגי שהיא צריכה כוונה, דהא מקרא מלא דיבר הכתוב 'למען ידעו דורותיכם', וכיון שנתנה תורה טעם המצוה על כן צריך להתבונן ולהבין טעמה, ולדעת למה ציוותה תורה לצאת מדירת קבע ולשבת בדירת עראי, ומה טעם יש בזכירת ישיבת בני ישראל בסוכות כשיצאו ממצרים^ט. אלא, שמתוך כך יבין כי הקב"ה בורא ומנהיג את כל העולם כולו, ברצותו שיעבדם

בצילא דמהימנותא - רמזי אמונה ובטחון במצוות סוכה והזמן גרמא להתחזק במצוות האמונה, לקראת חג הסוכות בו אמרה תורה (ויקרא כג מב-מג) 'בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלוהיכם'^ח. והנה בין כל מצוות התורה יש מצוות שהכוונה מעכבת בהן ויש שאינה מעכבת (ע"י בשו"ע ונו"כ או"ח סימן ס), אולם

ונעמד הגרי"ז על רגליו ושאל בכובד ראש האם מישוהו השאיר אמש מהסעודה, ונאלמו הכל בדומייה ואיש לא ענה, חזר הגרי"ז על שאלתו ודרש לדעת מי השאיר אתמול מהאוכל, עד שקם ילד קטן והודה כי אכן השאיר משהו. הורה לו הגרי"ז לספר בקול גדול מה הותר למשמרת, וסיפר כי חשש שמא לא יהיה להם מה לאכול על כן נטל מעט לפתן והניחו בצנצנת בכדי שיהיה לו היום מה לאכול. פנה הגרי"ז לכל אותם שהיו עמו, ואמר להם, ראו והתבוננו בכל מעשי ה', הילד השאיר לפתן על כן לא קבלנו היום בדיוק את הלפתן, וכל זה ללמדנו עד כמה הקב"ה שומר ומגן עלינו כפי מידת בטחונו בו, ואם נסמוך עליו לבדו נזכה לראות תמיד כיצד הוא מגן לכל החוסים בו. ח. והנה ידוע שמדרגת 'ידיעה' היא גבוהה יותר ממדרגת 'אמונה', שאינו רק מאמין אלא יודע בבירור שכך הוא הדבר, וכנגד זה אמר הכתוב למען ידעו דורותיכם, כי על ידי מצות סוכה ניתן להגיע למדרגות הגבוהות ביותר בהשגת האמונה ועד לדרגת ידיעה.

וכך כתב בספר 'קרן לדוד' (חלק המועדים, חג הסוכות אות יב), 'כי מי שיושב בסוכה לשם שמים, מרגיש עצם קדושתה בהתלהבות ורשפי אש, ומרגיש הארת המצוה, ויודע נאמנה כי זכינו להיקף ענני הכבוד, ואי אפשר להסביר הדברים להבינם, כי אם חכם מבין מדעתו ישכיל וידע כי כנים הדברים הנאמרים'.

ט. וכלשון המאירי ב'בית הבחירה' (הקדמה על הש"ס ד"ה כל זה הערה) שם מפרש את הכתוב (תהלים קיט קכו) 'עת לעשות לה' , שהמקיים מצוות רק בגלל שעתה העת והזמן לקיום המצוה, ואינו מתבונן ומכוון בטעם המצוה, הרי זה בכלל 'הפרו תורתך' ח"ו, כי לא באלה חפץ ה', רק 'עבדך אני הבינני' - לדעת ולהבין עומק הטעמים של המצוה ולקיימן בדעת ובכוונה שלימה, כי אם יאכל מצה בפסח וישב בסוכה בחג הרי הוא כדמיון חמור הנושא אלומותיו בעת הקציר, וענבים בשעת הבציר, ומשא החיטים בעת הטחינה, ואינו נשאר אצלו מאומה מכל המשא הכבד הזה, ואל יטעה אדם לחשוב כי בודאי אין הכוונה אליו שהרי איש פשוט הוא ואינו מבין בסודות ובכוונת המצוה, זה אינו, כי על כל אחד לכוון לפי דעתו והשגתו, וכלשון המאירי שם 'וכן הענין לבני ההמון, אשר לא ישיגו אל זאת המעלה להתבונן בענין המצוה, ובמה שראוי להימשך ממנה, שהם עם מיעוט שכלם ראוי להם להתעורר בעשותם המצוה להיות כוונתן בה דרך כלל קיום גזירה מוטלת עליו מאת ה', ועשית הדבר לכבודו יתברך, ולכוונת עשיית המצוה'. ואכן לפעמים יכול האדם לצאת מביתו לסוכה, וגם לנענע בד' מינים בהתלהבות ובדביקות, ועם כל זאת עדיין לא הגיע למטרת המצווה ורצון הבורא, כי כולו עסוק ח"ו רק בטפל ולא בעיקר.

משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה עובר מדי יום ביומו בין גבולות המדינות עם רכב מפואר מלא חול, והיו שומרי הגבול תמהים ושואלים מאי האי, השיב האיש ואמר, שהוא בונה כעת ארמון מפואר ורחב ידיים בעירו, וכיון שהחול באותה מדינה זול יותר על כן הוא נוטל חול מאותו מקום לצרכי הבנייה, אולם השומרים לא קבלו את תשובתו התמוהה, שהרי החול כמעט ואינו עולה מאומה, וחשדו בו שבודאי הוא מסתיר בהם אבנים טובות ומרגליות וברצונו להשתמט מלשלם עליהם מכס כדן, לפיכך ציוו עליו לרוקן את כל החול אשר ברכבו וניפו את הכל בנפה וכברה, אך לתדהמתם לא מצאו שם מאומה, בלית ברירה נתנו לו לעבור בין הגבולות, וכך נמשך המחזה הזה במשך תקופה ארוכה, מדי יום ביומו היו השומרים מנפים ומסננים את החול אך חוזרים בידיים ריקניות, שלא מצאו שם מאומה, לאחר זמן מה הודיע העשיר לשומרים, שסיים לבנות את הארמון ומעתה אינו צריך לעבור עוד בין הגבולות. היה שם חכם אחד בין השומרים, שבהיחבא ביקש ממנו שיגלה לו את סודו, וכי שוטה הוא לטרוח להעביר חול מהתם להכא להרוויח כמה פרוטות, אמר לו העשיר, לא אגלה לך עד שתבטיח אותי שלא איענש

הדפנות המקיפות את הסוכה מרמות על ענייני עולם הזה המסבב את האדם מלמטה, אולם המשביל מרים את עיניו כלפי מעלה ויודע שה'סבך' הוא העיקר, להבין שההשגחה העליונה פקוחה עליו תדיר, והוא מאמין בבורא יתב"ש שמספק כל צרכיו בכל עת ובכל רגע. ועיקר מצות סוכה הוא להזכיר לבשר ודם את ענן ה' החופף עליו, 'ועל כן הסבך למעלה מעשרים פסול, שאז יושב בצל דפנות ולא בצל סבך, לרמוז על השם בטחונו שתבא לו תשועתו על ידי ענייני העולם - שזה פסול, ולא נרצה לפני ה'".

תחת יד מצרים, וברצותו רווח להם בהוציאם מארץ מצרים - כי הכל בידי שמים... ומוזה יבין להנהגת ה' עמו כי הכל מיד ה' לטובתו הגמורה, ובידים טובות הוא נתון בכל עת ושעה'.

ובה כתב הרשב"ם על הכתוב 'למען ידעו דורותיכם - למען תזכרו, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו חודאה למי שנתן לכם נחלה, ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' יא.

ועל כך נאמר (סוכה ב.) 'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי', וכלשונו של הר"ק ה'שפת אמת' ז"ע (תרמ"ה ד"ה מצות), מצות הסוכה הוא מדת הבטחון בה' יתברך, כמו שכתבו רז"ל (סוכה ב.) 'צא מדירת קבע'

ביסוד הדברים ביאר ה'ערוך לנר' (סיום למס' סוכה, נדפס בסוף המסכתא) מה שאמרו בגמרא (סוכה ב.) לפסול סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה כי אז נחשב כיושב בצל דפנות ולא בצל סוכה. ומבאר הער"ל כי

ולא תגבה ממנו מכס על כך, ואכן, לאחר שהובטח לו על הדבר הזה לגלג עליו העשיר 'וכי לחול הייתי צריך, הרי לא חסר לי חול בחצר ביתי, אלא בכל יום נכנסתי ברכב חדש ויקר ושבתי עם רכב אחר ישרן ופשוט, וכל מעשי לא היו אלא בכדי להבריא את הרכב המפואר ולמכרו בהון רב, וכדי להסיח דעתכם מן העיקר מלאתי את הרכב בחול, וכך חשבתם בכל עת עברי 'מה יש להילך זה בתוככי החול', ושכחתם לגמרי לחשוב על הרכב עצמו, אף לנו ייאמר - היצר מסיח דעתנו על דא ועל הא כדי שנשכח מה'נקודה הפנימית'.

'מעשה' באחד שנצרך לדרוש ברופאים עקב מחלתו ל"ע, ורצה לעמוד על טיבו של רופא פלוני אם מומחה הוא ובקי במלאכתו או שמא אינו אלא 'סנדלר'... ויצא לברר 'מה הבריות אומרות'... ושאל את ידידו האם מכיר הנך את הרופא הלזה והשיבו בהן, והחל לחקור אודותיו, נענה לו ידידו, מה אומר ומה אדבר... פשיטא שטוב לך לילך אליו, כי ב'חדר ההמתנה' שם שוהים ה'ממתינים' לתורם יש 'מזגן' (עירקאנדישען) חזק מאוד המצנן היטב את האוויר, גם עומדים שם ניצבים כסאות מפוארים ומשובחים אשר נוח מאוד לשבת עליהם, אף כלי מיוחד (מתקן) מים קרים עומד לטובת הציבור... שמע אותו 'השואל' בחוסר סבלנות... ושאלו, מה אתה אומר על הרופא עצמו... השיב הידיד בכסילותו, אכן הרופא עצמו אינו מומחה כל כך, אך כדאי ללכת אליו בגלל ה'חדר ההמתנה'... גער בו, וכי מחפש אני אחר חדר המתנה או אחר רופא... כך היצר הרע מבלבל ומסיח דעת לחשוב על 'חדר המתנה' ולא על העיקר... י. וכמו שכתב הנצי"ב ב'העמק דבר' על הפסוק 'בסכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכות. למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם', וז"ל כפל המקרא להזהיר כל האזרח על ישיבת הסוכה, משום דתכלית המצוה לפי הפשט לצאת משיבת קבע לדירת עראי כדי שישיתמו בעלי האסיף אל לב שמכ"מ אינם כתושבים בארץ אלא כגרים, וכמו שאמר דוד (מלשה"כ תהילים לט יג) 'כי גרים אנחנו תושבים ככל אבותינו'. ולפ"ז הייתי אומר דמצות סוכה לא ניתנה אלא לבעלי קרקע בא"י ויש לו אסיף ולבו רחב עליו, אבל עני הנודד אין צריך למצות סוכה, משום הכי חזר והזהיר 'כל האזרח וגו'', ופירש הטעם ע"ז במקרא הסמוך. למען ידעו וגו' כדי שלא יהיו מתיאשים מן החיים הטובים אפילו אין להם אחוזת נחלה ושמחה טבעית, מכל מקום ידעו ממצות סוכה, כי ניתן לזכור ישיבתם בסוכות בהוציאו אותם וגו', והרי היה אז מכל מקום שמחת עולם על ראשם. והרי אני ה' אלוקיכם מנהיג ומשגיח עליכם לעולם ואין מעצור ממנו ית' להשפיע טובה וברכה גם בלי אחוזת נחלה, עכ"ל.

יא. כעין זה הביא ה'כתב סופר' (ד"ה ולקחתם) מדברי הרמב"ם (מו"נ ח"ג פמ"ג) בטעם מצוות נטילת ד' מינים, 'שאחר שקצר ואסף התבואה יתן כל אחד שבח לה' ויודה לו, ולא יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי כל זה, וציוה ה' ליקח מפירות הנאים והמובחרים, עיין בו'.

באר הפרשה - פרשת האזינו

לב כמים לפניו ית'ג'. ובודאי כן הוא מוטבע בלבות בנ"י שבכל עת שצריכין ישועה בוטחים בו ית'ד. ולכן השי"ת סובך עליהם בימים אלו כמ"ש (שם לב י) 'והבוטח בה' חסד יסובבנהו'טו.

ואכן, לכן נצטוונו לשבת בסוכה דייקא בזמן הזה - 'וחג האסיף תקופת השנה' (שמות לד כב), כי בעת

- שלא לבטוח בעושר ובנכסים, רק לבטוח בה'י, ולכן הוא זמן שמחתנו. כי אין שמחה כשמחת הבוטח בה' באמת, כמו שמבאר בספר חובת הלבבות. ולכן נוסדו תפלות והושענות בחג הזה, לידע כי כל ברכות השנה תלוי רק בעזר השי"ת, ולא לבטוח באסיפת כל התבואות לבית, וכמו שנאמר (תהילים סב ט) 'בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבבכם'. וע"ז רמז ניסוך המים - לשפוך

יב. איתא במשנה (סוכה ט): 'העושה סוכתו תחת האילן, כאילו עשאה בתוך הבית', יש שרמזו ששני פסולים אלו דומים במהותם - כי תכלית מצוות סוכה היא להביא את האדם לידי אמונה בהשי"ת, ולזה תהא הסוכה תחת כיפת השמים בלי שום הפסק, להורות לאדם שיהא תלוי אך ורק בבורא יתב"ש, ולא יסמוך על כוחו ועוצם ידו של בשר ודם. וממילא לא יחפש אחר מגן ומחסה של 'הבית' או 'האילן', אלא ישליך על ה' יהבו, ויחפש את הכוכבים המאירים משמים לתוכה, ולכן אמרו בירושלמי (סוכה פ"ב ה"ג) שלכתחילה עדיף שיראו את הכוכבים מתוך הסוכה, שלעולם ימצא את אור האמונה מתוך החושך.

בעת נישואי הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זי"ע נשא לפניו אביו הרה"ק ה'קדושת יו"ט זי"ע דברי כיבושין קודם החופה, ובתוך דבריו אמר, הנה מעמידים את החופה תחת כיפת השמים, הידעת בני את טעם הדבר, אלא כדאיתא במסכת סוכה (ב:) על הפסוק (ישעיה ד ו) 'וסוכה תהיה לצל יומם', שאליבא דאמת הוה ליה לומר 'וחופה תהיה לצל יומם', ומסקנת הגמרא 'תרת' שמעת מינה (עיי"ש). ולהסביר קשר העניינים שבין סוכה לחופה, כי הסוכה צריכה להיות דווקא תחת כיפת השמים, לרמז לאדם שבכל דרכיו וענייניו ישא עיניו השמימה, וידע שאפילו דבר קטן לא נעשה כאן בעולם הזה אם לא הכריזו כך קודם לכן בשמים ממעל, כיו"ב אמרו חז"ל 'צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי' - כלומר שיפסיק לחשוב שהעולם הזה קביעות יש בו, אלא תדע שעולם הזה ארעי הוא, ואין לך אלא לחסות ב'צילא דמהימנותא' בצל האמונה - שהכל מתנהל ממעל.

כענין זה הוא גם ענין החופה, שמעמידים אותה תחת כיפת השמים בלא שום הפסק וחציצה לשמים, לרמז לחתן, הנך עומד להקים בית נאמן לה' ולתורתו, שא נא עיניך השמימה, ותדע לך כי אין על מי לסמוך כי אם על אבינו שבשמים, ושלא תחשוב לסמוך עלי - אביך (הקדושת יו"ט), או על ה'שווער' שלך וכיו"ב, כי לא הם יפרנסוך ויכלכלוך, כי אם 'אב הרחמן' הזן את העולם כולו בטובו, הוא ימלא כל מחסורך בכל עת ובכל שעה (ולפלא היה, שמיד אחר ה'שבע ברכות' נשבה ארון האלוקים והקדושת יו"ט נסתלק לשמי רום, ובאמת לא יכול היה לתמוך בבנו החתן).

יג. וכך כתב ה'רבינו יונה' בספרו 'שערי העבודה' (אות יא) וז"ל, והמתפלל בדמע תפלתו נשמעת שהרי שערי דמעה לא ננעלו, והדמעה היא כנגד ניסוך המים שהיו מנסכים על גבי המזבח, כדאמר בבראשית רבה (עח טז) ר' בון אומר, כל אותן שנים שהיה יעקב בבית אל לא נמנע מלנסך וכו', ואלו הן הדמעות שהיה בוכה בשעה שהיה מתפלל בבית אל, עכ"ל.

יד. איתא בגמרא (ע"ז ג) שלעתיד לבוא יגיד הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', יש שביארו כי הקב"ה יבוא לנסותם בענין ה'אמונה בה'. ולכן נותן להם מצוה קלה וסוכה שמה והיינו הסוכה שהיא צילא דמהימנותא - יסוד האמונה, כאשר כוונת הנסיון האם יאמינו בהשי"ת בכל מצב, דהיינו אף כאשר הם יושבים מוקפים רק בדפנות של 'עראי', ובאמת, הגוים אינם מאמינים רק כאשר הינם במצב של ראש גגו (ב'שפיץ') - כשהכל מתנהל על הצד היותר טוב ומזלם מאיר להם פנים.

וזהו אומרים 'מיד כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו', אך אז 'מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז' זה הטבע, היינו שהקב"ה משנה מזלם משוב לרע, ולפתע הם מפסידים כספם ורכושם - לראות אם עדיין המה מחזיקים באמונתם, אך הם 'מבעטין ויוצאים', משא"כ בני ישראל עם קדוש מחזיקים עצמם בכל מצב באמונת אומן (וראה כע"ז בספר אור ישע פר' וזאת הברכה ע"ש).

טו. ובזה יש שביארו (בשם הגרש"ר הירש) דלכן פסול לסכך במחובר לקרקע (וצריך להיות הסכך תלוש), כי האדם שהוא בעל נחלה הרי הוא נטוע ומחובר היטב לקרקע - כלומר בנכסים אלו מבטחו ומשענתו, לזה אמרינן ליה -

- וכי ראשון הוא והלא יום חמשה עשר הוא... אלא ראשון לחשבון עונות. והרחיבו חז"ל בדבריהם עוד (ויק"ר ל ו) שביום הכפורים הכל מתענים, 'ומיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצוות, זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו, וביו"ט הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקב"ה, ואומר להם, מה דאזל אזל, מן הכא נחיל חושבנא'.

וביאר השל"ה הקדוש (מס' סוכה תורה אור ב) וז"ל (בשני קצת), כי כשם שבחמלת ה' עלינו נתן לנו את יוהכ"פ כדי לכפר על עוונותינו, כך אלו הארבעה ימים הם ענפים מיום כפורים לכפר עונות של השנה שעברה, בזכות שבני ישראל טורחים ועוסקים במלאכת שמים עם התעוררות הלב, יש בימים בעצמם מעין מחילה וסליחה ענפים מיום הכפורים וכו', על כן החכם עיניו בראשו לעסוק במצות סוכה ולולב בעסק ובטורח גדול ובדמים יקרים לשם הידור מצוה, ותהיה לו התעוררות גדולה בלבו, וישוב אל ה' וירחמהו, וישמח ישראל בעושיו. עכ"ל.

והנה דרשו חז"ל (ר"ה יח.) 'דרשו ה' בהמצאו - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים',

האסיפה יש מקום לחשוש שמא יבוא אדם להיות סמוך ובטוח במעשי ידיו להתפאר, וישכח חלילה כי הקב"ה הוא הון ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ע"כ נצטוונו לקיים מיד מצוות סוכה. וכך כתב ה'כלי יקר' על הפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', נקט אזרח שהוא לשון 'תושב', לפי שבזמן אסיפת התבואה מן השדה כל אחד רוצה לילך מן השדה לתוך ביתו לישב בו ישיבה של קבע, וחששה התורה אולי על ידי ישיבת קבע ירום לבבו כי מצאה ידו כביר וישמן ויבעט, על כן נאמר 'כל האזרח' - הרוצה להיות כתושב בעולם הזה ולא כגר אליו צוה ה' לצאת מדירת קבע לדירת ארעי כדי שיכיר בפחיתות ערכו שאינו בעולם הזה כי אם גר ולא תושב... ועל ידי זה לא יבטח בצל קורתו כי אם בצל ש-ד-י יתלונן, כמו שעשו ישראל בצאתם ממצרים שלא ישבו בבתים ספונים וחשובים, כי אם בהיקף שבעה עננים אשר כבוד ה' היה בתוכם וזהו 'בצל ש-ד-י' ולא בצל קורות בתיים ארוים, עכ"ל.

ראשון לחשבון - ד' ימי טהרה שבין יוהכ"פ לסוכות

איתא במדרש (תנחומא אמור ב) על הפסוק (ויקרא כג מ) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו'

צא מבית זה למשך שבעת ימים, צחצח את מוחך מכל אלו המחשבות, וקבע דירתך בדירת ארעי ב'צילא דמהימנותא' (צל האמונה הטהורה).

טז. והאריך בזה ה'יערות דבש' (ח"א דרוש ו) 'אבל האיש הירא וחרד לדברו של מלך מלכו של עולם, לא תהיה לו סוכה זו לבד בחג הסוכות, כי אם כל השנה יהיה לו הכל לדירת עראי, וילין בצל סוכה ויצא מדירת קבע, ויהיה הכל בעיניו כגר וכאורח בעלמא, ויביט בכוכי השמים - לשים בה' מבטחו, מבלי לבנות בתים באבנים משכיות, וחדרי מלכים ברצפת בהט ושש וכדומה מתענוגי בני אדם להרחיב דעתו, עכ"ל.

ועיי"ש עוד, שההסתפקות במועט מסוגלת לאריכות ימים, דהכי חזינן שבאלף שנים הראשונים מבריאת העולם היו מאריכים ימים, 'וכן אבותינו אברהם יצחק ויעקב היו שוכני אהלים, והוא שהאריך ימיהם, כי לא חרדו לפגעי אש שישרוף ארמונם, ולא פחדו לקול אויב ורעב ומגיפה, כי מהר נתקו חבלי אוהלם ויתידות משכנותם, היינו שאין זו סגולה רוחנית גרידא, אלא כך הוא נמי בטבע העולם, שמחמת ההסתפקות במועט אינו בא לידי דאגה לעולם, שהרי לעולם יספיק לו במה שיש לו, ובגלל שנפשו שלווה יאריך ימים.

יז. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, כי כשבני ישראל משלמים דמים מרובים על קניית ארבעה מינים הרי הם גורמים לעצמם שנה טובה ומתוקה, וביאור הדבר, כי השטן בא בימי הדין ומעמיס על מאזני המשפט את חבילי עוונותיהם של בני ישראל, לעומתו טוען הסנגור - וכי מה רצית מהם אחרי שהשטן מפתה אותם בכל מיני פיתויים והם בתמימותם נתפתו לדבריו... ומתחיל וויכוח ביניהם האם אכן, תמימים הם בני ישראל או לאו... ונופלת ההחלטה לבודקם לאחר יוהכ"פ, והנה בימים אלו יוצאים בני ישראל ומשלמים הון רב על ארבעת המינים... מיד שש הסנגור וממהר בשמחה לטעון לפני ב"ד של מעלה - ראו עד כמה תמימותם מגעת, שבקל אפשר לרמותם, כי איזה בר דעת משלם יותר מכמה פרוטות על פרי עץ, וכל שכן על הלולב ובדי ההדסים וערבות, מכאן תראה כמה תמימים וקלים הם להתפתות - מעתה בטלה כל 'טענה' עליהם - מדוע חטאו ולא עמדו בנסיון, כי היצר הצליח היטב לרמותם, ובדין הוא שיתנו להם שנה טובה ומתוקה בספרן של צדיקים גמורים.

ואילו בארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות ויום ראשון של חג הסוכות אין לו רשות להשטין (בדוגמת יוה"כ פ גופיה), ומאז הוא ראשון לחשבון עונות י"ה.

נפלאים דברי הגה"צ אב"ד קו'יגלוב הי"ד (ארץ צבי, סוכות), המבאר, דהנה איתא בגמרא (שבת קיט:): 'אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, מפני שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא', אמור מעתה, בימים הללו נחשב כל איש מבני ישראל כ'תינוקות של בית רבן' - אחר שנטהרנו מכל עוון וחטא בכפרת 'עיצומו של יום' הכיפורים, ולא עוד, אלא שבימים אלו אף גדלה מעלת ישראל יותר מתשב"ר, שהרי הם אינם מצווים ועושים ואילו ישראל עם קודש מצווים ועושים ו'גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' (קידושין לא.)^ט.

זמ"מ ידע כי אף לאחר מחרת יוה"כ יש לו לעמוד איתן במלחמה התמידית כנגד היצר, כמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס ח"א נב: ד"ה א"ג י"ל) על לשון הגמרא 'גירא בעינך דשיטנא' (בגטילת הלולב), וז"ל. יש לדייק מאי טעמא לא אמר סתם גירא

ויש לדקדק, דבין ר"ה ליוה"כ פ ליכא כי אם שבעה ימים ולא עשרה ימים, ומהו שאמר 'עשרה ימים', לפיכך מחדש השל"ה (שם אות ע) דקאי (גם) על עשרה ימים שבין יוה"כ פ ועד הושענא רבא, דמצינו שיום הכיפורים נקרא ראש השנה, כמו שנאמר (יחזקאל מ א) 'בראש השנה - בעשור לחודש', וכמו כן מצינו שהושענא רבא נקרא יוה"כ פ, כי אז נשלם החתימה, ונגמר יום הכיפורים במלואו ובטובו, והוא 'עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים', כלומר ממחרת יוה"כ פ ועד הושענא רבא [ולא עד בכלל], שהם עשרה ימים שלמים, ללמדנו שגם הם ענפי התשובה - וגם בהם יאמר לנו עם קרובו 'דרשו ה' בהמצאו', ואל יאבד אדם שעת הכושר הלזו.

איתא בגמרא (יומא כ.) 'השטן' - בגמטריא שס"ד, לרמז ששס"ד ימים מתוך שס"ה ימי השנה יש לו רשות להשטין, יצא יוה"כ שאין לו רשות להשטין אז. ולכאורה צריך ביאור, כי אין שמו השטן אלא שטן בלבד (בלא אות ה' בתחילתו), א"כ אינו אלא בגמטריא שג"ט. ומחדש ה'יערות דבש' (ח"ב דרוש י) שאכן אין לו רשות לאסמוני כי אם שג"ט ימים בשנה כמספר 'שטן',

יח. הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (מהרי"ד סוכות) פירש את הפסוק (תהלים ס ח) 'אלוקים דיבר בקדשו אעלוזה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד', שהקב"ה דיבר בקדשו 'אעלוזה ה', (שהקב"ה שמח בחמשה ימים) **שחמשה ימים בשנה משתעשע הקב"ה בחביבותו ושמח עם כלל ישראל.** אלו יום הכיפורים וארבעה ימים אחריו עד חג הסוכות, והם בבחינת 'אחלקה' פירוש 'אחלק ה' ששונים ומובדלים ימים אלו משאר ימות השנה העולים בגמטריא 'שכם', שהרי יש שס"ה ימים בשנה וכאשר תוריד מהם חמשה יעלה המספר ש"ס כמנין 'שכם', ומכאן נלמד חשיבות הימים הללו.

והוסיף לפרש עוד בדרך רמז בסיפא דההוא קרא 'ועמק סכות אמדד', דהנה שיעור הכשר סוכה הוא עד עשרים אמה לשלש דפנות, נמצא ששים אמות גובה לכל הדפנות יחד, והלא יש ששה טפחים באמה, הרי ש"ס טפחים לדפנות הסוכה, והיינו 'ועמק סכות' שממדת הסוכה 'אמדד' ויתקן שאר ימות השנה, כי על ידי מצות סוכה יוכל לקדש שאר הימים שיהיו גם הם בבחינת 'אעלוזה'. הוסיף בנו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, לרמז בפסוק (תהלים לט ו) 'הנה טפחות נתתה ימי', שמדות הטפחים של הסוכה יתנו עוז ותעצומות בכל 'ימי' אלו שאר ימות השנה, כי ימי החג מתקנים את שאר ימות השנה להיות כחמשה ימים שבין יוה"כ פ לסוכות.

יט. ידועים הדברים, שבימים אלו שבין יוה"כ פ לסוכות לא היה יכול הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע לצמצם את מוחו ולהתעמק בתורת ה', מחמת רוב געגועיו להקב"ה אחר שזכה להיטהר ולהזדכך, ועל כן היה מחבר אז שירי ערגה וזמירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, וקיצצם יחד וחברם בספר 'שירת משה'. ופשוט דהני מילי לצדיקי עליון דוגמתו, אבל אנשים פשוטים כערכנו צריכים להשתדל שלא לצמצם את הראש בדברים אחרים... רק בתורה ולתפילה.

ומן העניין להביא מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (האזינו תרמ"ח ד"ה בפסוק) וז"ל, וכמו כן בימים אלו אחר ר"ה ויוה"כ פ נתקנו נפשות בני ישראל להיות טהורים, ולכן בחג הסוכות נידונין על המים (ר"ה טז.) היינו לקבל השפע הבאה משמים ואין מים אלא תורה. וביוה"כ פ נטהרו הנפשות ולכן בסוכות רוח נכון יחדש בקרבנו. וצריכין בימים אלו בין יוה"כ פ לסוכות להשתוקק לקבל הארת התורה בסוכות.

עצמו שמקיימין המצוה, כיצד יתכן שיו"ט של סוכות שבו מקיימים מצוות ד' מינים וישיבה בסוכה הוא 'ראשון לחשבון עונות' ושוב אין מחילת עונות, ואילו בימים שלפניו, בהם טרודים במצוות ומתכוננים לקראת החג, אין נחשבים העונות.

יסוד נפלא הוכיח מכאן הרה"ק ה'שפת אמת' (האזינו תרל"ד ד"ה בטור) וז"ל, אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלחה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה?... ויש לדון קל וחומר ממה שאמרו ז"ל (יומא כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, כל שכן מדה טובה, הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת השי"ת טובים מהמצוה ושומרים האדם, וע"ז אין עושין עונות עכ"ל. וכעין זה כתב עוד במקום אחר (בחוקותי תרמ"ד) שתיקון הנפש תלוי ברוב הרהור ותשוקה לעבודת הבורא.

והיינו טעמא, כי עיקר הנחת רוח שיש לו להקב"ה אינו מעשיית המצוה גרידא אלא מהשתוקקות הלב לעשות רצונו ית"כ, ומההתלהבות דקדושה שיש

לשטן ואמר בעיניך. י"ל דביום הכיפורים נצחנו המלחמה, ואפשר שנבוא לחשוב כי ברח השונא (היצר הרע) ואנו רודפים אחריו והוא אינו רודף אחרינו. וזה אינו, אדרבא, מיד אחר יום הכיפורים נתהפך אחר הרודף, ומשזכינו להיות טובים וגדולים ביום הכיפורים נעשה לעומת זה 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו' (סוכה נב.), וצריך להתחזק במלחמה הגדולה הזאת המעותרת, ועל כן כשנטל לולב אמר גירא בעיניך דייקא, שלא נחשוב שהוא יורה חץ בעורף השטן הבורח ממנו ע"ד 'ידך בעורף אויביך' (בראשית מט ח), אלא גירא בעיניך שהוא עומד בפניו לנגדנו לרדפנו. והיינו 'ראשון לחשבון עונות' - שלא תחשוב שהוא סיום וסילוק עונות ותתעצל במלחמה זו, לא כן הוא, אלא אדרבא ראשון לחשבון עונות, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו וצריך עזר יותר, עכ"ל.

תעשה ולא מן העשוי - עשיית המצוות מתוך הכנה, בהשתוקקות והתלהבות ובשמחה

והנה הקשה הט"ז (ריש סי' תקפ"א) 'למה באמת יהיה עדיף ההכנה להמצוה של סוכה יותר מן היום

כ. כעין זה ביאר גם הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע שמכן נלמד על חשיבות עסק ההכנה למצוה ושהיא גדולה מן המצוה. והוכיח זאת הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (סוכות ליל ב' תרצא) מ'שמחת בית השואבה', שעשו בבית המקדש שמחה גדולה קודם שאיבת ניסוך המים - משם שואבין רוח הקודש, ולא כתיב כן על גוף המצווה - ניסוך המים לאחר הקרבת תמיד של שחר, אלא שההכנה למצווה יכולה להביא יותר אור ושמחה מהמצווה עצמה.

עוד הוכיחו יסוד זה, שהנה נחלקו חכמי ישראל והצדוקים היכן הציתו את הקטורת ביוה"כ, שהצדוקים אמרו שממה שנאמר (ויקרא טז ב) 'כי בענן אראה על הכפורת' משמע שצריך לתקנו מבחוץ ויכנס כבר כשהענן עולה מהקטורת, אכן חכמי ישראל למדו מהאמור (שם יג) 'ונתן את הקטורת על האש לפני ה'" - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, אלא יתקן בעמדו בבית קדשי הקדשים, והיינו שהצדוקים אמרו ש'הכנה למצוה' פחותה היא מקיום המצוה עצמה, וממילא 'אין ראוי' לתקן את הקטורת ולהכינה למצוותה במקום הקדוש והנורא לפני ולפנים, אכן חכמי ישראל אמרו שההכנה למצוה היא כמצוה עצמה וראוי לאותה הכנה שתיעשה אף היא בבית קודש הקדשים.

כא. מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, שפעם פגש את השטן בין כסה לעשור כשהוא עצב, שאלו לעצבות זו מה היא עושה, ויאמר השטן, שהנה הוא רואה ספינה מלאה אתרוגים המפליגה ממדינה למדינה, ועליהם הולכים בני ישראל לברך בחג הסוכות, והלא אמרו (סוכה לח.) שנענועי ארבעת המינים המה 'גירא בעינא דשטנא' [-חיצים בעינו של השטן], לא עברו ימים מועטים ושוב פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן, אך הפעם היה שמח וטוב לב, וסיפר להרה"ק מבארדיטשוב שפעל פעולות שונות ונתנו לו זכות בשמים להטביע את הספינה, וממילא לא יוכלו בני ישראל ליטול את הארבעה מינים, בחול המועד סוכות פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן בפעם השלישית, ובפעם הזאת היו שוב פניו נפולות, תמה הרבי ושאלו על כך, שהרי מילאו את משאלתו והטביע את הספינה, וא"כ מה לו כי ילין עכשיו, השיב השטן ואמר 'אכן הצלחתי במזימתי ורוב האתרוגים לא הגיעו למחוז חפצם, אך בדרך לא דרך הצליחו כמה סוחרים להעביר אתרוגים בודדים מהכא להתם, ובני ישראל עם קודש הוזילו ממיטב כספם ושילמו סכומי כסף עצומים כדי לזכות במצוה זו, והשתוקקות ורצון אלו גדולים וחשובים יותר מכל עיקר המצוה גופא, ועל כן הנני עצב ומתחרט על שגרמתי להטביע את הספינה, כי טוב היה לי שיהיו אתרוגים מהודרים בריוח, וממילא תמעט השתוקקותם'...

וכבר פירש מרן הבעש"ט הק' זי"ע בהא דכתיב (תהלים פא ה) 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב', שאם האדם מקיים מצות ה' כמו 'חוק', היינו כמעשה קוף בעלמא, בפעולות הידים והרגלים מבלי לצרף את המחשבות שבראש וההרהור שבלב²¹, בזה הוא מעורר חלילה 'משפט לאלוקי יעקב', אלא צריך לגשת אל הקודש מתוך התלהבות ורגשות הלב²².

ונודע מה שכתב הרמב"ם (סוף הלכות לולב פ"ח הט"ו) וז"ל, 'השמחה שיטמא אדם בעשיית המצווה, ובאהבת הא-ל-ל שציווה בהן, עבודה גדולה היא'²³.

לו לאדם 'סביב' המצוה²⁴, והשמחה והרגשת האושר בקיום המצוה.

איתא בגמ' (סוכה יא:) 'לפרש במה שנאמר (דברים טו יג) 'חג הסוכות תעשה לך' - 'תעשה ולא מן העשוי'. והגידו צדיקי הדורות כי רמז גדול נרמז בדברי הגמ' ללמד על אופן צורת עשיית כל המצוות שיהיו בבחי' תעשה ולא מן העשוי, שלא יקיים אותם בלא לב וכמצוות אנשים מלומדה עד שתהא המצוה 'נעשית מאיליה'... אלא 'תעשה' אותם עם הכנה ראויה מקודם²⁵ ומתוך התלהבות וחיות בשמחה של מצוה²⁶.

כב. נהגו העולם להעניק ל'חתן' קופסה מכסף להכניס בו ה'אתרוג', והנה שונה הידור מצוה זו משאר הידורי מצוה, כגון מנורת כסף לנרות חנוכה, וגביע לקידוש והבדלה שהם בגוף המצוה (בחפצא) משא"כ 'אתרוג פושקע' שהוא מחזיק לאתרוג קודם המצוה ולאחריה - ולא בשעת מעשה כלל. וביאור הדבר, כי 'אתרוג רומז ללב', ועיקר הלב בנוגע לקיום המצוות הוא ה'עסק' והשתוקקות שלפני המצווה, ולאחריה - שאינו יכול להיפרד מהמצוה. וזה עיקר החשיבות...

כג. ידוע מאמר העולם על הפסוק (הושע יד י) 'צדיקים ילכו בם, ופושעים יכשלו בם', כי הצדיק מכין עצמו לפני המצווה והולך לקראתה, משא"כ פושעים לא יחשבו רגע אחד בטרם יבואו לידי המצווה, רק יכשלו בם, כמי שנתקל בטעות באיזה מכשול המונח על הארץ.

כד. עפ"ז פירשו בלישנא דגמ' (סוכה ב.) 'אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי', והנה עיקר המצווה היא בישיבה בדירת עראי, ואם כן לאיזה צורך הזכירו שצריך לצאת מדירת קבע, ומה נפקא מינה היכן ישב מקודם, ומדוע לא אמרו בלשון קצרה 'כל שבעת הימים שב בדירת עראי', אלא ללמדנו שאין די ב'ישיבה' בעלמא בלא מח ולב.. אלא צא מדירת קבע, כלומר 'צא מעצמך' ותתבונן במעשיך בישיבה בסוכה. **כה.** פעם שאל הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע אדם קל דעת אם הוא ישן בסוכה, השיבו הלה, שאין בידו לישון בסוכה מפני הצינה, נענה הרה"ק מסקווירא ואמר 'מעולם לא ראיתי תפלת שמו"ע בקרירות כתפילתך, ואעפ"כ ראיתי שאתה ישן טוב בתפילתך...' כללו של דבר, עיקר עבודת האדם - לקיים כל דבר באש ותבערת קודש. **כו.** בדרך זה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שלכן עושים 'נענועים' בארבעת המינים כנגד הלב, שהוא בכדי לעורר את הלב לעבודת ה' [ובזה מפרש הטעם שבשב"ק אין נוטלים לולב, כי קדושת השבת מעוררת את לב האדם לעבודת ה', ואין צורך בלולב].

פעם שאל הרה"ק מקאברין זי"ע בערב חג הפסח את אחד החסידים האם כבר יש לו אתרוג לכבוד החג, תמה הלה ושאל, מה ענין אתרוג לחג הפסח... אמר לו הרבי, 'אתרוג - דא ליבא...', ובזה פסח וסוכות שווים שצריך להכין את הלב לקראת היום טוב (בית אברהם סוכות ד"ה האתרוג).

הנה איתא בירושלמי (סוכה ג א) ש'לולב היבש פסול' דכתיב (תהלים קטו יז) 'לא המתים יהללו י-ה'. ומעתה יש לדרוש קל וחומר, ומה אם המקיים מצוה כשהוא מלא חיות - אלא שהלולב שבידו יבש הוא, אינו יוצא ידי חובתו משום 'לא המתים יהללו י-ה', ק"ו בן בנו של ק"ו כאשר הלולב ירוק ומלא חיות אלא שהאדם הנוטלו 'יבש' הוא, מבלי חיות, בודאי שיש בו חסרון של 'לא המתים יהללו'...

כז. וכבר אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, שבד 'ערבה' עולה כמה גראצע"ס [-פרוטות], ומ"מ עולה חשיבותו למעלה למעלה עד שהוא הוא ה'חפצא' של 'יום ערבה' - יום הושענא רבא, אין זה אלא שהשמחה עושה אותו לדבר חשוב, כי אינו דומה מצוה הנעשית מתוך שמחה אלפי זהב וכסף ויותר, למצוה הנעשית כמצות אנשים מלומדה.

לעומת זאת, הרה"ק רבי מענדל מוויטעפסק זי"ע (פרי הארץ מכתב כב) מבאר במה שאמרו חז"ל (חגיגה כז.) 'פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון', והקושיא נודעת, שאם כן מדוע נקראים הם בשם 'פושעי ישראל' אחר שמרבים

בפועל נותנים לו אלף אלפים דינרי זהב אם יעשה אותה מצוה^{כח}, עכ"ל^{כט}.

וכה אמר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ליקוטים, אבות ד"ה אם למדת) שרק מצוה הנעשית בהתלהבות נותנת כח באדם לעמוד בנגד יצר הרע, ומבאר בדרך משל לאחד שמלמדים אותו תכסיסי המלחמה, כיצד לאחוז בכלי זיין והיכן לעמוד בכדי שיוכל לפגוע בקמים כנגדו, והנה באותה שעה אזי אין נותנים 'אש' בכלי זיין שלא

דבר נורא כתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (הקדמה לשער המצוות) וזל"ק, והנה אנחנו ראינו כמה וכמה מצוות שעושים בני אדם ואינם מתקיימים דברי רבותינו ח"ו בענין גודל שברם אפילו בעולם הזה, אבל השרש שהכל נשען עליו הוא, שבעשיית המצוה אל יחשוב שהיא עליו כמשא וממחר להסירם מעליו, אבל יחשוב בשכלו כאלו בעשותה אותה המצוה ירויח אלף אלפים דינרי זהב, ויהיה שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ מלב ומנפש ובחשק גדול, כאלו ממש

בעשיית מצוות, ומבאר, שאכן מקיימים מצוות לרוב אבל אינם שמחים ונהנים בעשיית מצווה, על כן נגרע כל ערך מעשה המצווה. והוסיפו על דבריו בדקדוק לשון הגמ' שהם מלאים מצוות, כלומר שממלאים עצמם במצוות, עושים מצוה אחת, ועוד מצוה ועוד מצוה מבלי להתלהב ולהתפעל מכל מצווה בפני עצמה.

כח. סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שבחודש אלול עלה זקינו הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע להתיישב בארץ ישראל, ומבעוד מועד הכין לדרכו שופר לראש השנה וארבעה מינים לחג הסוכות, והנה, בערב סוכות (בהיותו על הספינה) הבחין שהערבות נכמשו ויבשו, ונפסלו מלצאת יד"ח בהם, מיד הפציר ברב החובל שיעצור באחד מאיי הים כדי שיוכל לקטוף משם ערבות לחג, הלה התנגד לבקשתו בכל תוקף – כי מדוע יתעכב בהפלגת הספינה בגלל אדם אחד החפץ בכמה בדי ערבות, אולם הרה"ק מלעלוב לא הרפה ממנו, וללא אומר דברים הוציא את כל הכסף הרב שהיה לו באמתחתו (כי בטרם יציאתו מארצו קיבל סכומים גדולים ממקורביו וחסידיו) והושיטו לרב החובל, והבטיח לו את כל כספו אם ימלא את בקשתו, ואכן להצעה זו לא סירב רב החובל וזכה הרה"ק מלעלוב לקיים את המצוה כתיקונה, ובזאת הגיע לאר"י בחוסר כל, ושלח לבקש מגבאי הצדקות בחו"ל שיוסיפו לשלוח לו מעות תמיכה, ויהי כאשר קיבלו מכתבו תמדה מאד על בקשתו, שהרי נתנו לו סכום מכובד מאד בטרם עלייתו לאר"י, ורק לאחר חקירות ודרישות נודע להם ממסירות נפשו לקיום המצוה, שהסכים לתת את כל אשר לו 'בעד נפשו', כי קיום המצוות בער בעצמותיו, וכל חפצי העוה"ז לא היו חשובים בעיניו למאומה מול התענוג והשמחה שהיו לו מלעשות נחת רוח לבורא יתב"ש.

כט. מעשה בבני קהילה אחת שהיה ישובם במקום רחוק ונידח שבאחת השנים לא נמצא שם אתרוג לקראת חג הסוכות, יום אחד נקלע למחוזם סוחר שבידו היה אתרוג והסכים למכרו להם בסכום גבוה מאד. נאספו ראשי הקהילה ושלחו שלוחים החליטו לחזור על פתחי אנשי העיר כדי שכל אחד יתן יותר מכפי יכולתו למען יוכלו לקנות אתרוג בשותפות, ואכן, כל בני העיירה קיבלו את פניהם בסבר פנים יפות ונתנו בשמחה יותר מכוחם ויכולתם, אך בין התושבים היה קמצן אחד שחשב לעצמו, דממה-נפשך אינו צריך לתרום מהונו למען קניית האתרוג, כי אם לא ירכשו בסוף את האתרוג מחמת מחסור בכסף, הלא אונס רחמנא פטריה ומה יש בידם לעשות, ואם בסוף יצליחו הגבאים לאסוף כסף מאחרים וירכשו את האתרוג, מה טוב ומה נעים, ויזכה אף הוא ליטול את האתרוג חנם אין כסף, וא"כ למה לו להוציא מכספו ורכושו כדי להשתתף בקנייתו, ואכן כך עשה, וכאשר הגיעו גבאי העיר סירב לתת להם תרומתו, ואף אחר ריבוי הבקשות והתחנונים לא הסכים בשום אופן להזיל מכספו למען מצוה רבה זו. לאחר מאמץ גדול מאד הצליחו ראשי הקהילה לקנות את האתרוג, והשמחה רבתה מאד אצל כל בני העיר, ביום הראשון של חג שחרית נעמד ראש הקהל בהתרגשות וארבעה מינים בידי, בתחילה בירך המרא דאתרא על הלולב והאתרוג ברחימו ודחילו, ואח"כ עברו כל אנשי הקהילה לפניו לברך עליהם בהתלהבות עצומה, בין העומדים היה גם אותו קמצן שרצה גם הוא לנענע את הארבעה מינים, אולם כאשר הבחין בו ראש הקהל, הודיע לו שלא יתן לו לקיים את המצוה, למען ישמעו ויראו שהפורש מן הציבור לא יוכל לבוא בסוף ולקצור הפירות חנם אין כסף, ויהי כשמוע כן הפציר בראש הקהל שיתן לו לקיים המצוה, אך תחנוניו ובקשותיו נפלו על אזניים ערלות ואף אחר שהבטיח שבצאת החג ישלם סכום כסף גדול לקופת הקהל לא הסכים ראש הקהל בשום אופן לתת לו את האתרוג כדי לנענע בו.

היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן להקב"ה, והיינו טעמא כי מיעטו בעיניו קרבתו אל אלוקים [על ידי הרצועה שלא היתה בחלקו], ועדיין נשתוקק ליותר מכל זה, ואינו מסתפק במה שישג ממנו, על כן 'ידיד ה' ישכון לבטח עליו' - ר"ל אהבת ה' בטוחה שלא תזוז ממנה, ומים רבים לא יכבוהו. עכ"ל.

והיינו שכאן חזינן אצל בנימין - שהרצון וההשתוקקות גרמו לו שנעשה אושפיזן לשכינה, ומכאן ילמד כל אחד שאף אם אינו מצליח להשיג ולהתעלות בעבודתו כפי רצונו, אעפ"כ אל יפסיק מלהשתוקק אל ה', כי בסוף יזכה לסייעתא מן שמיא כהנה וכהנה, וראייתו שהרי בנימין הצדיק היה מצטער ברצונו לזכות לרצועה זו (שיצאה מחלקו של יהודה) בחלק מביהמ"ק, ולמעשה זכה ליותר - שנבנה קדשי קדשים בחלקו. ומכאן, שההשתוקקות והרצון תגביה ותטהר את האדם הרבה יותר ממה שדימה בעיניו, והבא לטהר מסייעין אותו

אין בו צורך עתה. ויהי היום והוצרך לצאת למלחמה, והביא עמו את כלי המלחמה אך לא נתן בהם אש אלא אחו בהם כמו בזמן שלמדהו, ופשיטא ואין צריך לומר שמיד שבו אותו האויבים ושחקו על משבתו. וכך על דרך זה הוא הנמשל, שהקב"ה נתן לנו את התורה והמצוות כדי שנוכל להילחם עם היצר הרע, ו'ע"י המצוות שאנו עושין בהתלהבות גדול בחשק עצום אנו נדבקים בפנימיות המצוה... ונרחקים מהחומר. ולפי גודל התלהבות בן הוא התרחקות מהחומר ובא יותר להשגת הבורא. אבל העושה בלי התלהבות רק מצות אנשים מלומדה הוא כמו העבד הנ"ל שאין נותן האש בכלי זיין בעת המלחמה".

ועל ידי ה'השתוקקות' להתעלות בעבודתו ית' ולהתקרב אל השי"ת יזכה לשפע סייעתא דשמיא שאכן יוכל להתעלות כפי משאלת לבו. וכך איתא ב'דרשות חתם סופר' (ח"א דף מה. ד"ה ידיד) על הפסוק (דברים לג יב) 'לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו, חופף עליו כל היום', כי חז"ל (זכחים נג) דרשו מהבא ואמרו 'רצועה

למותר לציין שלבו של הקמצן התפלץ בקרבו, אך את הנעשה אין להשיב, וכיון שהוא השתוקק עד מאד לקיים מצות-עשה מן התורה כמצות היום, לכן כשיצא ראש הקהל מבית המדרש וארבעת המינים בידיו, פתח הקמצן ובירך בכוונה 'על נטילת לולב' והרים את ראש הקהל ונענע אותו לכל ארבע רוחות העולם, ובכך נרגעה רוחו שהרי סוף סוף נטל את ארבעת המינים כמצוות היום, באותה שעה פרצו כל הנוכחים בצחוק גדול בראותם את מעשיו, אך הוא לא התייחס כלל לאלו שלעגו לו כי היה שש ושמח על שזכה לקיים את המצוה.

עברו ימים ושנים ואותו קמצן נפטר ונסתלק לעולם שכולו טוב, משנעמד לפני בית דין של מעלה עשו עמו דין וחשבון ומצאו בו שהכף של העבירות מכריעה את הכף של הזכויות, וכמעט פסקו להוליכו לגיהנם, אך אז הופיע מלאך טוב והזכיר את נטילת הלולב שקיים באותה שנה, ובירר אם חישבו גם מצות נטילת לולב באותה שנה, משהשיבו לו הדיינים בחיוב, הוסיף הסניגור ושאל אם העלו גם את כובד משקלו של ראש הקהל על המשקל, תמיהו הדיינים ושאלו מה ענין ראש הקהל להכא, דהא לא נצטוינו לנענע כי אם ד' מינים בלבד, אולם הסניגור המשיך לטעון דמכל מקום הרי כל מה שנענע את ראש הקהל היה בגלל שבער בקרבו לקיים המצוה, ולכן צריך להעלות את משקלו על כף המאזנים, ואכן קיבלו את טענתו בב"ד של מעלה, וזה מה שהכריע את הכף לזכות וניצל עי"ז מדינה של גיהנם. ועתה הבה נתבונן במעשה זה, הלא אם לא היה הלה משתוקק ומצפה בכל לבו לקיים המצוה, היה פוטר עצמו בטענת 'אונס רחמנא פטריה' ותו לא, ואף שמצד הדין כך הוא, אך אם היה מתברך בלבבו לומר כן היה עלול לרדת לבאר שחת רח"ל, ורק הרצון וההשתוקקות הם גרמו לו להרים את ראש הקהל ולנענעו, בבחינת אהבה המקלקלת את השורה, ועי"ז ניצל מדין קשה בגיהנום.

ל. מעין הדברים כתב הרה"ק בעל ה'תניא' (פרק כו) שרק על ידי השמחה אפשר לנצח במלחמת היצר, וז"ל, ברם כגון דא צריך לאודעי כלל גדול, כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי, כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה, הנה אם האחד הוא בעצלות וכבדות ינוצח בקל, ויפול גם אם הוא גבור יותר מחבירו, ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבדות הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, כי אם בזריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם.

אלף אלפי פעמים יותר ממה שברצונו וברעתו ב'שערי תשובה' (או"ח תרכה) בשם 'אור צדיקים' להר"מ פאפר"ש זצ"ל, 'יש להרבות בצדקה ערב סוכות לג', להתקדש'.

אושפיזין - ענין צדקה וחסד בימים אלו
הזמן גרמא להרבות בצדקה וחסד, אם בצדקת ממון, אם בצדקת הוויתור - תן לו משלך לב. וכך הובא
ערב סוכות, וכתב ב'יסוד ושורש העבודה' (פי"ב) 'הנה זה היום של ערב סוכות, הרי הוא בכי יתן איש אשר ידבנו לעשות צדקה כי רבה היא מאד ביום בזה, וגם

לא. מעשה הובא במדרש (קה"ר א א) ברבי חנינא בן דוסא 'שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה דבר, מה עשה, יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושבה וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים, ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים וכיון שלא היה לו הניחוהו והלכו להם, זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו וכו' ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים, ביקש ליתן להם שכרם ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם, אמרו לו, דומה רבינו, שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים'.

וב'שפתי צדיק' (לפסח אות לו) מביא לדקדק בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, מדוע ניגש רבי חנינא בן דוסא אל המלאכה לסתת את האבן בידעו שאין בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, והלא ידע ששום בשר ודם לא יטרח להעלות את האבן עבורו לירושלים חנם אין כסף, ולמה אם כן טרח והתייגע לסתת ולהכין את האבן לבית המקדש. אלא היינו טעמא, כי על ידי גודל התשוקה שיגע בעצמו בסיתות ונקיון האבן, עי"ז נפתחה לו ישועה משמים לצוות למלאכי השרת להעלות האבן וגם אותו לירושלים, כן תמיד בכל עובד השי"ת יהיה קודם מלא התלהבות ותשוקה בענייני עבודת השי"ת, אף שרחוק מהשכל שיוכל לגמור. ומוסיף עוד (אות לו) 'אמר זקני הק' ז"ל הלימוד מזה, שעל ידי התשוקה לעבודת הקודש יוכל אדם לעבוד אף מה שאין מבין בשכלו איך וכיצד יגיע לזה, כשהוא עושה את שלו בא לו סיוע משמים יותר מהבנת האדם ונגמר הפעולה טובה, ובמקום אחר כתב ה'שפתי צדיק' (פר' שמות אות יד) 'אף שעל פי דרך הטבע לא היה לו מבוא איך יעלה לירושלים, מכל מקום בגודל התלהבות התשוקה עשה מה שבאפשרות לו לעשות, והשאר מסייעין משמים, וכן לכל הרוצה באמת לעבוד השי"ת, אחר שמייגע בכל יכולתו מסייעים משמים'.

לב. עובדא נפלאה מסופר על הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (הח"ח חייו ופעלו חלק ג' עמ' תתקכב), בעת המלחמה בגלותו בסנובסק שברוסיה, לא היה ניתן להשיג אתרוגים, רק ל'חפץ חיים' הובא אתרוג מהשנה שעברה, שבאין ברירה יצא בו ידי חובת ארבעת המינים. ויהי לפלא בעיני מקורביו, שבבוקר בירך על 'ארבעת המינים' ואילו לנענועים בשעת הלל לא אבה להשתמש בהם, ונמוקו. שהרי בזה ייגרם צער וחלישות הדעת - לרבים ממתפללי בית הכנסת, אשר נפשם כלתה מהשתוקקות לערוך מנהג הנענועים ואין לאל ידם עשות כן, והרי ענין צער וחלישות דעת נוגע לעשין ולאיון, בעוד שנענועים אינם אלא מנהג, לו יהי מנהג עתיק ומקודש. 'ובכן, יתכן בלי נענועים'.

לג. גם יש להיזהר ביותר לגמול 'צדקה וחסד' עם בני ביתו... ושלא יהיה כאותם הגומלים חסדים לכל העולם חוץ מבביתם פנימה. מספרים על אחד הצדיקים, שראה תלמיד שהיה מחפש ותר שעות ארוכות אחר אתרוג מהודר בערב חג הסוכות שחל בשבת, ולאידך גיסא לא הקפיד לקיים חובת היום שאמרו (פסחים קט). 'חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל'... (עיי' בשו"ע או"ח תקכט ב, כיצד משמחן, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממון), לפיכך ניגש אליו והעיר לו 'אתה עסוק במצווה דרבנן (דלולב ביו"ט ראשון של חג אינו דוחה שבת, ובשאר הימים נטילתו מדרבנן זכר למקדש), מדוע לא תתן לכה"פ כיו"ב לקיום המצווה מן התורה...'

ודברי תורה צריכים חיזוק בימי ערב החג כשהטרדות מצויות שלא לבוא לידי כעס ומחלוקת ח"ו. וכבר היה מעשה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בזקנותו לאחר שנשא את זיווגו השני, שבנה את סוכתו בעמל רב ככל דקדוקיה והלכותיה, אולם כאשר ראתה הרבנית את הסוכה אמרה לו לפי תומה, שלדעתה עדיף טפי לבנות הסוכה בקצה השני של החצר, ויהי כשמוע את דבריה הלך תיכף ופירק את הסוכה ובנאה במקום אשר קבעה היא, אך כאשר ראתה את הסוכה במשכנה החדש, חזרה בה והודתה שהצדק עמו, וראוי יותר לבנותה במקום שהיתה בתחילה, ותיכף הלך ה'חפץ חיים' בניחותא ופירק את הסוכה ובנאה בפעם השלישית כאילו לא אירע דבר ובלי אומר ודברים.

הוא זמן אסיפה לאסוף הביתה על כל ימי החג להזמין עונד כתב (פ"א) אחיי ורעי קדושי ה' ידידי עליון ואהובי ולארח עניים מהוגנים בני תורה על שולחנו^{לד}, והם חלק הו' אושפיזין קדישין^{לה}.
נפשי, הביטו אל שיעור חשיבתם של מקיימי מצוה זו, אלו הן הנוחלין ומנחילים הנאולה והחירות לו ולבניו

ידוע העובדא דהוה אצל הרה"ק מזלאטשוב זי"ע (בנוסח שהובא בתורת המגיד מזלאטשוב) בימים אשר דחקות ועניות היו מנת חלקו ולא היה לו לחם לפי הטף, והנה ברשותו היו תפילין יקרות שירש מאביו הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע, והרבנית הפצירה בו רבות שימכרם כדי להאכיל את עולליה הרעבים אבל הוא לא הסכים לכך בשום אופן. שנה אחת בהתקרב חג הסוכות לא היו אתרוגים מהודרים בכל גלילות זלאטשוב, ושמע הרה"ק מזלאטשוב שיש סוחר אחד שהצליח להשיג אתרוג אחד מהודר והוא מוכן למוכרו בעבור חמישים רייניש שהיה סכום רב ועצום, למותר לציין גודל השתוקקותו של הרה"ק מזלאטשוב לקנות את האתרוג כדי לקיים בו מצוות ה' אך לא היה בידו לפרוטה אפילו שוה פרוטה, לכן מכר אותם התפילין היקרים לאחד מעשירי העיר תמורת חמישים רייניש, ובמעות אלו קנה את האתרוג כדת וכדין, וכשהאתרוג בידו חזר לביתו שמח טוב לב על שזיכה אותו הקב"ה עם אתרוג לחג הקדוש הקרב ובא.

בכניסתו לביתו הבחינה הרבנית באתרוג, וביודעה שיש מחסור גדול באתרוגים תמדה בפניו מהיכן השיג סכום כסף גדול כל כך כדי לקנות האתרוג, אולם הרה"ק מזלאטשוב לא הסכים לגלות לה, ורק לאחר שהרבנית להפציר בו מאד הוכרח לגלות לה שמכר את התפילין היקרות בעד האתרוג המהודר, ויהי כשומעה כי כן נתמלאה רוגז, ובשעת כעסה צעקה עליו איך עשה כדבר הזה, דהא זמן זמנים טובא הרי היא מפצירה בו למוכרן ומעולם לא הסכים לכך אף כאשר היה הדבר נוגע לחיי נפש לקנות לחם צר ומים לחץ עבור הילדים הרעבים, ואילו כדי לקנות האתרוג מכר את התפילין בקלות, ולא נתקררה דעתה עד שמרוב כעסה נשכה את הפיטם ונפסל האתרוג, ויהי כראות הרה"ק מזלאטשוב כן לא העיר לה ולא כלום ואף לא הראה לה שום סימן של כעס וקפידה, רק נשא עיניו כלפי שמיא ואמר 'רבש"ע, תפילין אין לי, אתרוג אין לי, וכי גם אכעס', ובזאת פנה לעסקיו ולא הגיב מאומה. בלילה נתגלה אליו אביו בחלום, וגילה לו, שגדול מעשה האחרון יותר מן הראשון, וההתאפקות מן הכעס היתה חשובה בשמים יותר ממה שפיזר מעותיו לקניית האתרוג, ועי"ז ביטל כמה גזירות רעות.

לד. בעלי הרמז רמזו מדברי חז"ל (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', ומדוע עושים סוכתם בראש גגם דוקא, אלא היינו טעמא, כדי שלא יוכלו העניים להגיע לשם, אבל בני ישראל מדה אחרת יש להם, ועושים סוכות בחצרותיהם (שבדרך כלל הוא מקום גלוי ופתוח לכל) כדי שכל דכפין ייתי ויכול כדי שבעו.

לה. וכמו שמפורסם על הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע שפיזר ונתן לאביונים סכומים עצומים בערב סוכות, ואף שבכל השנה היה מרבה לתת מתנות גדולות לצדקה, ביותר היה מפזר כסף רב בימים אלו לאין שיעור, וכבר אמר בקדושתו, שאין לך 'נוי סוכה' יותר מן הצדקה שמחלקים בערב סוכות.

ונתנו צדיקים רמז בדבר, כי הנה שיעור סוכה כשרה הוא שתי דפנות העשויות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, וכלומר, ששתי דפנות יהיו במשך שבעה טפחים בגובה עשרה, והשלישית תהא טפח בגובה עשרה, צא וחשוב מניין הטפחים שיש בדפנות הסוכה, והרי לך ק"נ טפחים (כל דופן הוא שבעים, והשלישית היא עשר), ועוד שיעור הסכך הוא שבעה על שבעה דהיינו מ"ט, סך הכל עולה למנין קצ"ט טפחים שהם כמניין 'צדקה'.

בימים שבין יוהכ"פ לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים, באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שיתן מנדבת לבו עבור העניים, בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאד, ועדיין לא השיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו, והלא חייך קודמין, נענה הגה"צ מטעפליק ואמר אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה על מנת להחזיר, אבל, לאותה משפחה ענייה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים ח"ו, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...

אחריו לדורות עולם, וכבוד ה' חופף עליו כל היום, והוא יושב בצל סוכה וקדושי משכני עליון - האבות הקדושים באים להתלונן עמו בצל סוכה, והם שמחים עמו בשנותן אז מלחמו לדלים אביונים הגונים בעלי תורה, ועניים מרודים יביא ויאסף אותם הביתה ל' והם יקחו חלקם של הני אושפיון עלאין קידישין, ומברכתם יבורך גבר ה' שבעה ברכות, ואיך לא יתלהב ויחם לבבו אל הזהירות והשמירה מעולה בזה מאד מאד.

ואכן, נאים הדברים למי שאמרם, כי בדידיה הוה עובדא, שביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיתן לו את הארבעה מינים במתנה על מנת להחזיר כדי שיוכל לצאת בהם ידי חובתו. לאחר בירור הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, משדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה, נודע לו, שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאד מתגובת האב שבודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור, ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו, וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר 'אתרוג כנגד הלב', כי ביותר חפץ הקב"ה בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זי"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר, פעם אחת בדרכו לקנות את ה'אתרוג', פגש ביהודי פשוט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו, הנה, לפרנסתי הנני משמש כ'בעל עגלה' המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עלי ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר מטה לחמי, בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך בכדי לקנות סוס חדש, נקב הכפרי בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג, ללא אומר ודברים הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר, ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר....

כאותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק זי"ע, ובחג הסוכות שחרית התפלל ה'שרף' אצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו, וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך, בלית ברירה סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.

לו. וביותר ביום ראשון שהוא אושפיזא דאברהם אבינו ע"ה - מכניס האורחים. מסופר על הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע שהקפיד מאד שיהיה לו אורח ביו"ט ראשון של חג יומא דאושפיזא של אברהם אבינו, באחת השנים לא מצא אורח שיסב על שלחנו וציוה לבנו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע שיחפש ברחובות ובשווקים אחר יהודי עני שאין לו מה לאכול, ואכן יצא הבן במצות אביו ולאחר חיפושים מצא שיכור אחד מתגולל באשפתות והבין שאין לו היכן לסעוד סעודת החג, מיד נטל אותו אל בית אביו וכיבדו בברבורים ושלי ודגים, כשהוא אומר שאצל אברהם אבינו לא היו האורחים טובים יותר מאורח זה, רק בטוב לבו הכניס כל עובר אורח בכל מצב שהוא, ולכל הפחות ביום הזה צריך ללכת בדרכיו ולהיות דבוק במידותיו.

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוותרנות המצלת ממיתה משונה, ומעשה שהיה כך היה באחד מיקירי קרתי דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר, ומן המחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם, והודיע להם, שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו, ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר, שמעו הלה את בקשתו וניסה להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבניינה, ועל כן ייותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם את אזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן. כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה, התחילו לכעוס על השכן שיש בו מדת סדום, וכי מה איכפת לו

באר הפרשה - פרשת האזינו

ובן כתב השל"ה הקדוש (מס' סוכה נר מצוה ח) חלקם להעניים היושבים סביב שלחנו, ואם אין לו 'כללו של דבר, שיזמין האדם תחלה בפיו סביב שולחנו, אזי ישלח לעניים לביתם, כי זה לצדיקים הנזכרים (היינו האושפזין), ואחר כך יתן חלקם הראוי להם.



להשים את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא ע"פ כללי דחושן משפט, ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי השכן הרע, אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא ישב בסוכה הגורמת צער ועגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הבנין עראי ולהעבירו למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשביעת רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה, נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר, מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלש אבני ירושלים גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום, היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים, הרי שעל ידי שהעביר על מידותיו לפנים משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

סוכות

בתכלית ההטבה, ומפורשים הדברים ב'אור החיים' הק' (שמות כב ו) וז"ל. אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו, עכ"ל - וכלומר, אף כשאין נראה לאדם בעיניו בשר במה וכיצד הקב"ה מיטיב עמו... מ"מ באמונתו יראה בן - שהכל לטובה לו, ומתוך אמונתו תשלוו נפשו לך ואז לא פסיק חוכיה (שחוק) מפיו כל ימיו לט, כי יודע הוא שהכל לטובה, וגם יבוא לידי בטחון גמור שבוודאי הקב"ה לא יעזבנו, וממילא נס יגון ואנחה, ותתמלא נפשו בשמחה^מ.

אך שמח - מתוך האמונה יבוא לידי שמחה הנה אתא ובא חג הסוכות זמן שמחתנו - שבו ציוונו הבורא יתב"ש (דברים טו יד-טו) 'ושמחת בחגך... והיית אך שמח', ורבים ישאלו 'שמחה מנלך כאשר חבילי טרדות מקיפין אותנו מימין ושמאל, לא מצאנו מנוח. אף מי שנתברך בבנים ובנות כשתילי זיתים סביב לשולחנו בריאים ושלמים בגו"נ, ידאג בכל עת שלא תפסק הטובה ממנו, ומידת השמחה רחוקה ממנו והלאה. תשובתו אחת היא - אב לנו בשמים, היושב וזוכר כל אחד מבריותיו ובכל רגע ורגע מטיב להם

לז. בדרך צחות פירשו שהנה יש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (או"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיט'ן פטעם אראפ' (כ'שהפטים' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך... מתוך אמונה כי הכל לטובה, והכל יתהפך לטובה.

לח. כה אמר האלטער (סבא) מסלבודקא, הנה, על הלכה אחת שהרמב"ם השמיט מחיבורו, תשב כל הלילה ליישב על מה ומדוע השמיטה הרמב"ם. אמור מעתה, מדוע על רכוש או שאר ענייני עולם שהקב"ה בכבודו ובעצמו השמיט ממך יש לך טענות, ואינך מנסה ליישב ולהבין שהכל מן השמים.

אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ניגש פעם אוד מוצל מאש שסבל ייסורי איוב במשך שנות ה'מלחמה', ואף אחר שנסתיימה המלחמה לא מצאה נפשו מנוח לגדל צערה. ובבואו לפני ה'חזון איש' פתח את פיו ודיבר בכעין תרעומות כלפי מעלה, שאינו מבין היאך עשה ה' ככה לעמו. פתח החזו"א גמרא, הראה לו על תוס' מסוים הידוע כמוקשה הבנה, וביקשו, ירחם נא מר עלי ויבאר לי דברי התוס'. עיין הלה בדברי הגמ' ובתוס' אשר עליו, והחל לנסות לבאר הדברים, אבל החזו"א לא נתן לו והקשה עליו בכה וכה. עד שהודה הלה שאין בידו לבאר התוס'. נענה החזו"א ואמר לו, הרי לך, שאף כמה שורות ב'תוספות' אחד אין בידך לבאר ולהבין דבריהם, ומה טענות יש לך על הנהגת בורא עולם. והיאך תחשוב שיש בידך להבין כבשוננו של עולם...

וכבר אמרו לבאר בפסוק (תהילים צב ו-ז) 'מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת', וצ"ב וכי רק הכסיל לא ידע ולא יבין, הרי מפורש כתיב ברישא 'מאד עמקו מחשבותיך' וכלומר שאף מהחכם נסתרים דרכי ה'. אלא אדרבה כך פירשו, מה גדלו מעשיך - מאד עמקו, ואכן, רק ה'חכם' יבין שמאד עמקו מחשבותיו ואין בידו להבין את הנהגת ה', אבל הכסיל 'לא יבין את זאת' - אינו מבין שמאד עמקו מחשבות ה', וחושב שיש בידו להבין את הנהגת ה'.

לט. סיפר לי בעל המעשה אשר היו לו צרות הרבה רח"ל, ונכנס להגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושפך בפניו ליבו, נענה לו הגרש"ז ואמר, כי מכיר הוא יהודי שהוצרך לעבור ניתוח ומני אז אינו שומע באוזן אחת, גם אלמן הוא ל"ע, ובנוסף לכך יש לו ג' ילדים שלא זכו לפרי בטן, ומכל מקום שרוי הוא תמיד בשמחה ובכל עת פניו שוחקות ומחייכות, אמר לו הלה שאינו מאמין שיתכן כדבר הזה, שוב חזר בפניו הגרש"ז על דבריו והלה עמד על שלו שאי אפשר שיהיה כן, עד שאמר לו הגרש"ז, יהודי זה עומד בפניך עתה ומדבר עמך...

מ. והשמחה עצמה בכוחה להוציא מכל חבילי דמעיקין ולהמשיך את כל ההשפעות הטובות. וכך ביארו בפסוק (תהילים קכו ו) 'הלוך ילך ובכה' - שלא בשמחה אלא בעצבות, אזי 'נושא (רק) משך הזרע', אבל אם 'בוא יבוא ברינה' אזי 'נושא אלומותיו' - חבילי חבילין של שפע.

וכך פירש הרה"ק רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע פירש במה שנאמר (שם ב-ג) 'אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים', שלעתיד לבוא כאשר ייגאלו עם בני ישראל ויגדיל הקב"ה את חסדו עמם, יבואו הגוים וישאלו מדוע 'הגדיל ה' לעשות עם אלה', וכי צדיקים גמורים היו בכל שנות הגלות, ומדוע

ומהאי טעמא נקבע 'זמן שמחתנו' לחג הסוכות, כי שיקיים 'מצות החג' וישריש בקרבנו את האמונה הטחורה
 כאמור כל עניינו של החג הוא לישוב ב'צילא' בלשון הכתוב 'למען ידעו דורותיכם', אזי באמונתו 'יחיה'
 דמחימותא, שזהו כל מהותה של הסוכה מא, ועל ידי ותסור כל דאגה וצער מקרבנו^{מב}.

יקבלו שכר רב כל כך, על זה יענו להם בני ישראל ויאמרו – 'הגדיל ה' לעשות עמנו' על כי 'היינו שמחים', היינו
 על אף רוב הסבל והצרות הרבות שסבלנו בשנות הגלות לא מְשָׁה השמחה מלבנו לעולם, ותמיד התחזקנו בבורא
 כל עולמים בשמחה של מצוה, ועל כן בדין הוא שניטול 'שכר טוב'.

מא. מעשה באחד שאמר לרבו שהוא מתיירא להיכנס אל הסוכה אחר שהיא מלאה בשמות הקדושים (וכפי שיתבאר
 להלן), וכיצד 'ידרוך עליהם'.... נענה לו הרבי, תנוח דעתך, כי האדם עצמו נושא שם שמים עליו, וכמו שידוע
 משם האר"י ז"ל, שעל פניו של אדם נראה את שם ה', כי שתי עיניים כל אחד בצורתו נראה כאות י', ויחדיו עולים
 למנין כ' (20=10+10), הוסף את חוטמו הנראה כאות ו', ויחדיו עולים למנין כ"ו, כמנין שם הוי"ה, וממילא 'בדין' הוא
 ש'שם שמים' יכנס למקום הקודש.... אמנם אין 'ההיתר' אלא באיש שמח וטוב לב, אבל אם הוא עצוב ומר לו עד
 ש'מוריד את אפו' (לאזט אראפ די נאז) הרי אין האף בצורת ו' אלא בצורת נו"ן... ושוב אין כאן שם הוי"ה... וכבר אינו
 כדאי לדרוך על שמות הקדושים... ואף שהדברים נאמרו ב'דרך צחות' ולא להלכה... אך זאת למדנו כי ה'סוכה'
 משפיעה שמחה וטוב לבב, ועצבות וסוכה הרי זה תרתי דסתר.

מב. משל למה הדבר דומה לנער קטן שעלה ל'באס' (אוטובוס) ובכה בקול גדול, שאלו ה'נהג' למה תבכה, ויען הנער
 ויאמר כי מוכרח הוא לנסוע באוטובוס להגיע לביתו, אך מה אעשה ואין הפרוטה מצויה בכיס לשלם על
 הנסיעה. נכמרו רחמי הנהג והוציא מעות מכיסו, נתנם לנער ש'ישלם' לו על הנסיעה, ונתן לו כנגדם טיקעט (כרטיס)
 המאשר את התשלום, ויצאו לדרכם, אחר זמן מה והנה רואה הנהג כי שב הילד אל שקו ואל בכייתו, וישאלהו
 בעה"ב, מה עכשיו... כלומר מה אירע לך כי חזרת לבכייתך. ויען הנער, ראיתי ששאר הנוסעים מקבלים ממך גם
 מעות לבד מהכרטיס (כעודף על התשלום), ומדוע קיפחת אותי ולא נתת לי כי אם כרטיס בלא צירוף מעות עמהם...
 ולנער קטן בדעתו זה נדמים כל אותם ה'מתאוננים ומתלוננים', כי כל הרגשת הצער נובעת מחמת שמרגיש תמיד
 ש'חסר' לו... חסר לו כסף... חסר לו בריאות וכו' וכו', כי נדמה לו ש'מגיע' לו כל הטובות שבעולם, אמנם אם
 יתחזק באמונתו לדעת שהקב"ה הוא מנהל את העולם והוא הנותן, אזי יתברר לו היטב שלא 'מגיע' לו כלום... כי
 הקב"ה משפיע בכל עת ובכל שעה מאוצר מתנת חנים, וכפי הטובה האמיתי בעבורו, וממילא ישמח בחלקו.

ידוע מאמר ה'חכם', שלכל אחד יש 'חצי כוס מלאה' בשפע וכל טוב, וגם (נדמה לו כי) 'חצי כוס ריקנית', וכך היו
 זקני ירושלים אומרים (ומטו בה בשם הרה"ק הנועם אליעזר מסקולען זי"ע), אל תתעצב אל לבך בראותך כי חצי מכוסך ריקנית,
 כי האמת אגיד, אינך אלא טועה, מעולם לא הייתה הכוס כל כך גדולה, מעיקרא הייתה הכוס קטנה ומלאה כולה...
 כלומר מדוע גמרת בדעתך שלפי רוממותך מגיע לך כך וכך...

וכנגד זה היה אומר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על עצמו, שהוא תמיד מלא שמחה וחדווה מאחר שהוא
 נמוך קומה, וממילא אינו רואה אלא את חצי הכוס המלאה (שהיא התחנונה ונראית גם לנמוכי קומה...). ויש בדבריו ללמד
 לקח ומוסר שאם 'ינמיך' את עצמו, ויסיר מליבו את המחשבות ש'חייבים' לו... אזי יראה אף הוא תמיד רק את
 החצי המלא...

באחד בדרך צחות אמרו בלשון הכתוב (תהלים קטז יג) 'כוס ישועות אשא', שצריך לישא ולהגביה את ה'כוס',
 שיתבונן ויראה עד כמה 'כוס הישועות' גדולה ועד כמה רבו חסדי ה' עליו, וממילא תשרה עליו השמחה, כי בהיות
 הכוס בגובה עליון יראה תמיד רק את החצי המלא בברכת ה'...

עוד יאמר בהאי עניינא, כי כבר אמרו חז"ל (קה"ר א לב) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, יש בידו מנה
 מתאוה מאתים, יש בידו מאתים מתאוה לעשות ארבע מאות', וכבר התקשו בזה, שהלא יש לו 'מנה' ומתאוה
 לעוד אחד וא"כ נמצא שמת וחצי תאוותו בידו. אלא שהרדיפה אחר התאוות גורמת לו להיות תמיד בהול ומבולבל,
 נוטלת ממנו את יישוב דעתו, ומביאתו לידי צער ועגמת נפש על שחסר לו את ה'מאתיים'. וממילא נמצא שתמיד
 חסר לו שני דברים. א. ה'מנה' השני. ב. מידת השמחה והמרגוע, וממילא אין לו אפילו חצי מתאוותיו בידו, שהרי
 יש לו 'מנה' אחד בלבד וכולו יגון ואנחה על מה שאינו מצליח להשיג... אמנם הסוכה שהיא 'דירת עראי' מורה
 על ההסתפקות במועט וכמבואר לעיל, וכאשר יקנה לעצמו מידת ההסתפקות אזי יגיל וישמח כל היום.

(בסוכות) השי"ת זיכה אותנו לישב בצלו. והוא מעין בחי' חגן עדן... ושם היא השמחה כמ"ש 'כשמחך יצירך בן עדן'. והגם שכ' ויגרש את האדם - אעפ"כ יש זמנים שמתנצץ קצת הארה מבחי' חגן עדן. והשי"ת מבנים אותנו לדירה זו שחל עלי' שם שמים כדאיתא בגמ' והשמחה במעונו. לכן דירה זו (הסוכה) מביאה השמחה. ובוודאי ע"י טהרתן של ישראל ביוכ"פ יש שמחה לפניו במרום. לכן יש לנו לשמוח בשמחת הבורא ית'. וז"ש לפני ה' תטהרו^{יד}.

בדברים הללו כתב גם האלשיך הקדוש (תו"מ אמור) לבאר את ענין השמחה כי היא מחמת גודל השמחה ששורה כביכול אצל הקב"ה בעת הזאת, 'כי לא שמח ה' במעשיו מאז ברא העולם עד הזמן ההוא' (כשנבנה המשכן, עיי"ש)... וגם ככל דור אין לו יתברך ימי

ביוצא בזה כתב ה'חובת הלבבות' (שעה"ב ריש פ"א) 'מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו בעניין אשר יבטח עליו'.

ושמחת בחגך - שמחת החג וסגולותיה

מתאמרא בשם הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע לבאר הטעם שמצינו בתורה שמצות שמחה עדיפא מנשילת ד' מינים, שהשמחה נוהגת כל שבעה ואילו ולקחתם לכם אינו אלא ביום הראשון, שבא הכתוב ללמדנו שהקב"ה אוהב את השמחה וחפץ שיהיו בריותיו בשמחה על בן הגדיל המצוה יותר^{יג}.

איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ג ד"ה ימי) וז"ל (בשינוי). ימי הסוכות נקראו זמן שמחתנו - כי

ושורש מידת ההסתפקות במועט והדרך לקנות אותה הוא על ידי חיזוק האמונה, שמאחר שידע הוא שהקב"ה הוא נותן לחם לכל בשר ותמיד מיטיב ודואג ו'עושה להם כל צרכיהם', אם כן 'דיו' במה שחננו הבורא ית"ש, כי אם אכן היה 'טוב' עבורו שיהיה לו יותר הרי היה הקב"ה משפיע עליו עוד ועוד, ואם לא נתן לו גם את 'תאוה' זו סימן שאין זה בכלל צרכיו...

וכבר כתב ה'חובות הלבבות' (הקדמה לשער הבטחון) 'הבוטח בה' ישיג תועלת הממון, רצה לומר פרנסתו, ותימנע ממנו טרדת המחשבה של בעל הממון והתמדת דאגתו עליו, מפני שבבטחונו בה' לא ירדוף אחר פרנסתו ולא יעשה כי אם ההשתדלות המוטלת עליו והקב"ה יסייע בעדו ויתן לו די מחסורו אשר יחסר לו. וממילא לא ירבה בהשתדלות יתירה.

ושמעתי בדרך צחות לבאר את הנוסח (בסליחות) 'השתדלו והרבו תחינה ובקשה' השתדלו והרבו - היכן ובמה יש להרבות ב'השתדלות', תחינה ובקשה - להרבות בהשתדלות לפרנסה באופן של תפילה על כך מותר וצריך, אבל לא בהשתדלויות אחרות.

אגב אורחא, הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ביאר את הטעם שקוראים מגילת קהלת בחג הסוכות, דהרוצה להיות ב'שמחה' יזכור היטב שכל קניני עוה"ז הכל הבל.

מג. ויתבונן כל אדם בעצמו עד כמה טרח ויגע למצוא ארבעת המינים כשרים ומהודרים, כמה זמן השקיע בהם... כמה מעות הוזיל מכספו עליהם... ואם כן קל וחומר עד כמה צריך 'להתייגע' לקיים מצות שמחה שהיא נוהגת מדאורייתא כל שבעה... ולא יתן 'כף רגל' לשטן המבלבל בכל כוחו להביאו לידי צער וכעס.

ואף אם קשה לו לשמוח יזכור מה שביארו לשון המיעוט ב'אך שמח', שבא הכתוב לומר דאע"פ שהוא מרגיש בעצמו שאין בידו לשמוח כראוי וכהוגן, יעשה הוא את המיעוט שיש בידו לעשות, כי רק זה מה שהקב"ה דורש ממנו. מד. ולא עוד, אלא שעל ידי השמחה ימשיך את הטהרה לכל ימות השנה, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע שהיה משמח את החתן בשמחת נישואיו, ניגש אחד השושבינין אל הרבי ושאלו, וכי את החתן צריך לשמח, והלא מזלו מאיר לו פנים, וטפי יש צורך לשמח את הנדכאים ושבורי לב, השיב לו הרבי, הנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים ג א) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', ובוודאי בעת כזאת דואג החתן מאד שלא יחזור למצבו הראשון ח"ו, לכן צריך להזכיר לו שעל ידי מדת השמחה יזכה להמשיך להיות במצב זה, כי השמחה היא כחומה בצורה שלא יבא לידי עבירה ועון. והכי נמי חובתנו ממחרת יום הכיפורים לחסות בצל כנפי השמחה, וממילא לא יכשל בעבירה ועון, וזו הייתה קללת אדם הראשון אחר חטא עץ הדעת 'בעצבון תאכלנו' (בראשית ג יז), וכן כתיב התם (פסוק טז) 'בעצב תלדי בנים', וכיוצא בו אחר חטא העגל כתיב (שמות לג ד) 'ויתאבלו', משמע שמדת העצבות היא פועל יוצא מן החטא, וכן תאמר להיפך - ע"י השמחה לא ימעד ולא יכשל לעולם.

לעתיד, ותהיה לעולם שמח, ומעם 'אך' כי לא תהיה כי אם כן'. היינו שבשכר מצות השמחה בחג יזכה להמשיך את השמחה לכל השנה כולה, 'אך' אם לא 'כן' לא תהיה שמח...

בעין זה כתב ה'אברבנאל' (פרשת ראה) וז"ל. 'והיית אך שמח - להבטיחו, שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות יהיה שמח וטוב לב כל השנה. ומסיים 'ואם תתעצב בראשית השנה - בעיצבון תאכלנה, כי כן טבע המציאות, השמח בחלקו שמחה וששון ישיג...'.
זב'פלא יועץ' (ערך סוכה סוד"ה ועוד נלוה) כתב 'וצונו לשמח שמחה של מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה, שכתבו גורי אר"י ז"ל, שמי שהוא שמח

שמחה בחג הסוכות, כי אז נקיים ישראל מכל עון אשר חטאו מחמת מחילת העונות ביום הכפורים^{מה}, ועל כן יען כי כל שמחתו יתברך הוא על טהרת נפשנו, אם כן ראוי הוא כי זכר יעשה יתברך בחג ההוא אל השנת ישראל זה הכשרון, הלא הוא על ידי הסוכות^{מיו}.

ובשל"ה הק' (סוכה נר מצוה סוף אות ט) מביא לשון הוזה"ק (ח"ג קג:) 'בעי בר נש למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין, באושפיזין אלין דשריין עמיה'.

זמה מאוד גדלה מעלת השמחה בחג הסוכות, וכמו שביאר ה'אבן עזרא' במה דכתיב (דברים טז יד-טו), 'ושמחת בחגך... כי יברכך ה' אלוךך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח', - 'ברכך' (לשון)

מה. עוד איתא שם, וז"ל, על הדרך שקרה בעת צאתם ממצרים על ענין חג הסוכות מעין זה יקרנו בכל שנה ושנה. כי מראשית השנה יתלכלך האדם בדברי עונות גברו מנו, ומראש השנה והלאה יעשו תשובה ויתקנו מעשיהם, ויתוקן העולם מאשר היה מתקלקל כל השנה ביום הכפורים. ולכן על ידי התיקון שהוא שמחתו יתברך, יהיה חג לה' בחג הסוכות, ואז מתמלא חסד על העולם. ועל כן אז הוא ניסוך המים ושמחת בית השואבה ששואבין שם רוח הקודש, מה שאין כן בשום חג מהראשונים.

מו. אמנם לאידך גיסא יש לדעת מה שכתב ב'משך חכמה' (אמור ד"ה אך) המדקדק בלשונות הכתוב בפרשת המועדות שבפרשת אמור (ויקרא כג) שמצינו ב' פעמים שנכתב תיבת 'אך' במשך כל עניני המועדות. א. גבי יום הכפורים, דכתיב (פסוק כז) 'אך בעשור לחודש השביעי'. ב. בחג הסוכות שם כתיב (פסוק לט) 'אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי', ומבאר ה'משך חכמה' טעמא דמילתא בדרך הפשט לפי דרכו, כי הנה עניין התקיעות בראש השנה הוא כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה', וכאשר ישוב בתשובה יכפר עליו יום הכפורים, ושוב יהיה שמח בחג הסוכות וכן יטול ד' מינים שגם הם עניני שמחה, וכדכתיב (פסוק מ) על מצוה זו ושמחתם לפני ה' אלוךכם שבעת ימים'.

ומעתה היה מקום לבעל דין לטעון ולומר, שאם לא התעורר בתשובה בר"ה ובעשיית שוב לא יכפר עליו יום הכפורים ויהיה מותר באכילה ובמלאכה, על כן נאמר 'אך ביום השביעי', ללמד שמכל מקום מחויב הוא ביום הכפורים בכל משפטיו וחוקותיו. על דרך זה היה מקום לומר שאם לא כפר עליו יוה"כ ולא הלבין חוט השני שוב אינו חייב בארבעת המינים ובשמחה, על כן נאמר 'אך בחמשה עשר יום', ללמד שאף על פי כן 'סוכות היום'... וכלשונו 'ואך בחמשה עשר וגו' ולקחתם לכם וגו' ושמחתם - בלא הבטה אל יוהכ"פ אם כיפר עליהן'.

ונראה דהרבה יותר מן הכתוב כאן להדיא נרמז בדבריו, ויש בהם לחזק רגלים כושלות העומדים על סף היאוש בבואם לחשב חשבון נפשם, והמה רואים שכבר עברו וחלפו ראש השנה ויום הכיפורים, ועדיין לא התעשת להתעורר מתרדמתו העמוקה, ובמחשבות אלו מנסה היצה"ר להפילו בפח היאוש והכשלון כי מה לו ול'שמחה'... אמנם להכי אמרה תורה 'אך' ללמד שלא יביט אל ימים הראשונים כלל, כי קדושת הימים של עכשיו קדושים ונעלים גם למי שלא השכיל לנצל אותם ימים נוראים כדבעי, ומעתה יתחדש לעבודתו וישמח ישראל בעושיו.

ואדרבה, על ידי שירבה בשמחה כמצוות הימים יזכה להתעלות בעבודתו ית', וכבר היה מעשה אצל הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, שפעם אחת בחג הסוכות התייגעו החסידים ועסקו בתורה במשך כמה שעות ברצופות, ומרוב שמחה ודביקות יצאו בשיר ומחול לכבוד היום, משנכנס ה'בית אהרן' וראה אותם רוקדים, נענה ואמר, הנה אמרו חז"ל (בר"ר ע ח) 'למה היו קוראים אותו 'בית השואבה', שמשם היו שואבים רוח הקודש', ואפשר לומר הכוונה 'שמשם' היינו מהשמחה 'היו שואבים רוח' מלשון רצון ככתוב (איוב לב ח) 'רוח היא באנוש', ללמדנו כי האיש שיש

בימים האלו (בסוכות) המקורות של רחמים וחסדים פתוחים על ידי אהבה והשמחה בזמן שמחתנו.

אמנם יש להיזהר שתהיה 'השמחה' שמחה של מצוה ולא הוללות, וכך כתב הרמב"ם (הלכות לולב ה יד) בשמחת בית השואבה 'לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין, והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע', וביאר הריטב"א (ב"ב קכא.) שלא כל מי שרצה לרקד שם היה יכול לבוא ורק חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין, והיינו טעמא, כדי שלא יבואו חלילה לידי הוללות, והרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תרל"ז ד"ה והיית) מצא רמז לכך מן הכתוב 'והיית אך שמח', ד'אך' בא למעט שמחה של הוללות.

שם שמים על הסוכה - קדושת הסוכה ושם ה' השורה בה איתא בזה"ק (ח"ג קנ:) 'תא חזי, בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא צילא דמהימנותא שכינתא פרסא גרפהא עליה מלעילא' (בוא וראה, בשעה שהאדם יושב בצל הסוכה פורסת השכינה כנפיה עליו מלמעלה) מ"ט.

ומזב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, מובטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח.

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מפרש בשם אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע ('מגן אברהם' שוהמ"ס ד"ה וישת), 'זמן שמחתנו' שהיא מלשון הכנה והומנה כלשון המשנה (ביצה י:) 'זימן שחורים ומצא לבנים', היינו שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעה ימי החג, היא הבנה להמשיך שמחה על כל השנה כולה. כעין זה אמר הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע (ספר מאמרים שנת תרנ"ה, עמוד תיג), שהתמצית והעיקר של שמחה מושפעת מבח חג הסוכות.

גם מסגולת השמחה להציל על ידה מכל צרה וצוקה מ', כמו שאמרו חז"ל (מובא ברש"י במדבר כט יח) שצ"ח הכבשים שמקריבים בחג הסוכות, באים לכפר על צ"ח קללות שבתוכה שבפרשת כי תבוא, ומבאר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא בשם משמואל סוכות תרע"ג ד"ה ברש"י בשם אביו) כי ע"י השמחה שב'זמן שמחתנו' מתכפרים צ"ח הקללות הבאים על חסרון השמחה, כמו שנאמר שם (כה מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה' מ"ח.

איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קנ:) 'וכשם שבימים הנוראים המקורות נפתחין על ידי היראה, בן

לו רצון לעבודת ה' זוכה ל"קודש' דהיינו קדושה, וכדי לזכות לרצון עליו להתחזק במדת השמחה, כי היא מביאה את האדם להשתוקק ולרצות להתקרב לחי עולמים.

מז. בדרך צחות הגיד הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שלכן נשתרש אצל העולם לשיר את לשון הכתוב 'ושמחת בחגך והיית אך אך שמח', שכופלים פעמיים את תיבת 'אך', שהרי 'אכין ורקין מיעוטין הן' (סנהדרין מט.), וכן קיי"ל (ב"ב יד.) 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', ומאחר ש'אך' שמח בא למעט על כן כופלים לומר אך אך בכדי שיהא מיעוט אחר מיעוט להרבות השמחה.

יש מהצדיקים שביארו לשון המיעוט ב'אך שמח' שבא הכתוב לומר דאע"פ שהוא מרגיש בעצמו שאין בידו לשמוח כראוי וכהוגן, יעשה הוא את המיעוט שיש בידו לעשות, כי רק זה מה שהקב"ה דורש ממנו.

מח. צדיקי קמאי פירשו הטעם שפסוק זה נאמר באמצע התוכחה, שלכאורה היה צריך להיות כתוב בתחילת התוכחה או בסופה, ולא להפסיק בו באמצע, רק הא גופא רמזה תורה, שהן אמת דבר קל הוא לשמוח בטרם תבוא עליו עת צרה ח"ו, וכן בידו לשמוח אחר שעברו עליו הזמנים הקשים, אך מה ה' אלוךך שואל מעמך, שאף בשעה שהוא עובר נסיונות קשים בגשמיות וברוחניות גם אז יתחזק ברוחו ויאמין שהכל לטובה ולברכה, ואבינו אב הרחמן דורש טובתו כל הימים, וממילא יבא לידי שמחה וחדוה.

מט. אין איש מישראל הנמנע ממדרגה זו, אפילו מי שחושב עצמו מפשרותי ופחותי העם, וכך הוכיח הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, ממה שדרשו חז"ל (סוכה יב.) מאי דכתיב (דברים טז יג) 'באספך מגרנך ומיקבך - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', ללמדנו שגם הפחות שבפחותים שהוא כ'פסולת' גם כן זוכה לעלייה בחג הסוכות, ולהיות כהסכך שהוא חלק משמותיו של הקב"ה.

זה לזה... (ובפשטות הכוונה שלמידים שרק בגובה עשרה טפחים נחשב כרשות בפני עצמו). וביאר בספר 'חסד לאברהם' (להנה"ק רבי אברהם אזולאי זצ"ל, מעין רביעי נהר נח), וכן הוא ב'שפת אמת' (תרמ"ב ד"ה כתיב) דבא לומר שהשכינה שרויה בכל סוכה יא, לכן אין לעשות את הסוכה פחותה מעשרה כי אז לא תשכון בה השכינה.

והוא על דרך שהסמיכו בספרים (עיי' שם משמואל סוכות תרע"ט, ועוד) את הפסוק (שה"ש א ד) 'הביאני המלך חדריו' למצוות סוכה - לומר שהנכנס לסוכה כמי שנכנס לחדרו הפנימי של הקב"ה בכבודו ובעצמו^י, על כן 'נגילה ונשמחה בך', כי עוז וחדוה במקומו^י.

וב'אוהב ישראל' (ליקוטים לסוכות) ביאר, ענין הסוכה הוא כדוגמא שאנו רואין את התרנגולת שמתחילה מצפצפת וקוראת לבניה ונותנת מזונות לפניהם, ואחר כך מכנסת אותם תחת כנפיה. כענין הזה נוהגת השכינה הקדושה עמנו, בראש השנה ויום הכיפורים היא כותבת לנו מזונות וחיים טובים, ואחר שקוצבת לנו מזונות אזי מכנסת אותנו תחת כנפיה. וזהו ענין סוכות שהאמא הקדושה מסככת אותנו בכנפיה, עב"ל.

והנה אמרו בגמ' (ד:): שסוכה שאין בה עשרה טפחים פסולה - ונלמד ממה שאמרו שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה. ולכאורה צריך ביאור מה שייכות

יש שרמזו כן בהלכות נטילת לולב (סוכה לז:): 'מוליך ומביא, מעלה ומוריד', היינו אף אם התרחק להיות בבחינת 'מוליך', יש בידו לבוא לידי 'מביא' ולחזור לשורשו בקדושה.

צדיקים הגידו בגודל קדושת הסוכה דגם האיש הפשוט וההמוני מתקדש מאד בקדושתה ורמזו במתני' (סוכה כב.) המעובה כמין בית כשרה, שאף מי שנכנס לסוכה מגושם בעביותו כמו שהוא בבית ג"כ מקדשתו הסוכה למעלה ראש מפני שגדולה קדושתה עד מאד.

לעומת זאת ביאר הרה"ק מקאצק זי"ע במאמרם (סוכה כה:): 'מצטער פטור מן הסוכה', דמאחר והוא יושב בקודש הקדשים ובצל השכינה, איך יתכן שירגיש בצער ודוחק גשמי, ולפיכך פטור הוא מן הסוכה, כלומר שאינו מקושר ומחובר למצוה זו, וזה בגלל שלא השיג את פנימיות המצוה כלל.

נ. רמז לה הרה"ק העטרת צבי זי"ע (דרכי חיים ושלום דף רסד) שלזה רמז הפיוט 'יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה', שביוהכ"פ מזכירים ומבקשים שמירה בזכות הסוכה.

נא. הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שחזמה"ס תרע"ג) מבאר מדוע אין נוהגים לומר 'שלום עליכם' בליל ש"ק בחוה"מ סוכות, ומוסיף עוד ע"פ מה שהגיד אביו הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם רבותיו שאם יבוא מלאך למקום שבני ישראל מתקבצים ומתאספים יתבטל המלאך מחמת פחד ה', שהרי אמרו (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ולכן אינו יכול להישאר שם 'על אחת כמה וכמה שיש לומר, שאין ביכולת המלאך לבוא אל הסוכה מפני פחד ה' ומהדר גאונו, כי חל שם שמים על הסוכה, והאושפיזין גבוהין הרבה מן המלאכים כידוע, א"כ אין מקום לאמצעים', כי בסוכה גדולה מעלת כל יחיד ויחיד מישראל שאין המלאך יכול להגיע אליו, כי הוא יתבטל מגודל הקדושה השורה שם, 'ובזה תוכחת מגולה לכל איש היושב בסוכה לידע מה שלפניו', עכ"ל.

פעם דיבר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, בענין ה'סדר' באמירת 'שלום עליכם' בשבת חול המועד סוכות (לנוהגים לאומרו), האם מקדימים 'אזמין לסעודתא' - להזמין את האושפיזין, או מקדימים 'שלום עליכם' למלאכי השרת תחילה, והעיר אחד הנוכחים, שמצד הסברא נראה שצריך להקדים שלום עליכם, שהרי 'שלום עליכם' תדיר יותר שאומרים אותה בכל שבת ושבת 'תדיר ושאינו תדיר קודם', נענה הרה"ק, לא כן, כי אינו דומה אמירת 'שלום עליכם' של שבת אחת לחברתה, שהרי ביאת המלאכים בליל שב"ק תלויה בהכנת האדם בששת ימי המעשה, שכפי גודל עבודתו כך באים אליו מלאכי עליון חשובים ונעלים יותר, ולכן לא שייך לומר דאמירת שלום עליכם בשבת תדירה טפי, כי הכל תלוי לפי הענין ובכל שבת ושבת היא מציאות חדשה. ולענין גוף השאלה הכריע, דעדיף לומר 'אזמין לסעודתא' תחילה, כי בזה מזמינים את האבות לישב עמנו בסוכה, ואילו בשבת מזמינים את המלאכים, וידוע שמעלת הצדיקים המהפכים את החומר לצורה גדולה יותר ממעלת המלאכים שאין להם חומר וגוף כלל, לכן מצד הדין צריך להקדימם לפני המלאכים.

נב. עוד דרשו חז"ל (שה"ר ב יט) את הפסוק (שה"ש ב ו) 'שמאלו תחת לראשי' - זו סוכה, וימינו תחבקני - זה ענן שכינה לעתיד לבא, וביאר האר"י ז"ל ב'פרי עץ חיים' (שער חג הסוכות פ"ד) על פי מאמרם (סוכה ז:): ששיעור הכשר סוכה הוא שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, והוא כעין צורת חיבוק שמחבק איש את רעהו, דהא כמו כן

היינו שהאדם מכין סוכה מעצים ואבנים בעולם הזה ועל ידי זה זוכה לשבת בצל של הסוכה העליונה, 'והגם שאין ערך ודמיון כלל עם כל זה מוכרח לומר כן'.

כתב ב'סוד יוסף' (פרק עז) 'היושב בסוכה ולומד או מתפלל, הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות עליונים, שכל עולם נקרא יום, כידוע', וזהו דכתיב (ויקרא כג מב) 'בסוכות תשבו שבעת ימים' פירוש שהאדם נכנס בשבעה עולמות עליונים בימי החג.

כיו"ב כתב ב'יערות דבש' (חלק א דרוש ו) 'כי סוכה עשויה לענן ה' יומם על הסוכה, ואף שאין נראה, מ"מ ברור ואמת, מי שיושבים בסוכה לשמה ועוסקים בתורה ושמחים בחג במצוה ושמחת מועדות, שענן ה' חופף למעלה מעלה, עין ראתה ותאשרונו'.

הנה כתב הרמ"א (או"ח א א) כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו

ובך איתא בגמ' (סוכה ט.) בשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה (והיינו שחל קדושת שם שמים על הסוכה בשם שחל שם שמים על הקרבנות) יד.

איתא בגמרא (סוכה ב.) 'אדם יושב בצל סוכה'. וכן בזה"ק (ח"ג קנ:) נקראת הסוכה צילא דמהימנותא. וצ"ב, כי הלשון 'צל' קאי על מי שאינו יושב תחת דבר המיצל רק במרוחק ממנו מעט, כהיושב סמוך לאילן והצל של האילן מתפשט עליו, ואילו היושב בסוכה הרי הוא יושב תחת הסוכה, ולא בצילה.

ומבאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע ('זרע קודש' ליל א' דסוכות) ע"פ דברי חז"ל במדרש (עי' של"ה הקדוש, תולדות אדם שער הגדול אות ה) לפרש הכתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך' שכמו שכל תנועה שהאדם עושה נראים תנועותיו בצל, כיו"ב מעורר האדם בהנהגתו בעולם הזה שיתנהגו כן למעלה - שיתנהגו עמו כמידתו. וזהו ענין הסוכה, שאנו עושין בדוגמת סוכה עליונה, ולכן נקראת 'צל סוכה' שסוכה דידן היא בדמיון ודוגמת סוכה עליונה'

בזרועו של אדם יש שלשה פרקים, א' היא הפרק הסמוך לכתף, ופרק הזרוע עצמו, ופרק של אצבעות, וכביכול הקב"ה מחבק את ישראל בסוכה ביד ימינו על ידי שלש דפנות כשהשלישית הכשירה בטפח. והדברים נוראים על גודל הקרבה והאהבה שמתעוררת מהקב"ה לישראל.

נג. ויש להסמיך לכך דברי הש"ס בחגיגה (ה:) שהקשו משני פסוקים הסותרים זה את זה, דכתיב (ירמיה יג יז) 'במסתרים תבכה נפשי', לאידך גיסא כתיב (דברי הימים א' טז כז) 'עוז וחדוה במקומו', ומשני לא קשיא 'הא בבתי גוואי הא בבתי בראי' וברש"י שם פירש, דבפסוק הראשון שנאמר שהקב"ה בוכה איירי לענין הבתים הפנימיים [-בתי גוואי] של הקב"ה כביכול, ואילו בבתי החיצוניים [-בתי בראי] אכן עוז וחדוה במקומו, אולם ברבינו חננאל על שולי גליון הגמרא מפרש איפכא, שבבתים הפנימיים 'עוז וחדוה במקומו' ואילו כלפי חוץ בבתי בראי 'במסתרים תבכה נפשי' [וכעין שמחת חתן וכלה, שבמעמד החופה כולם בוכים, ואילו בחדר היחוד שמחים, ונמצא שהסוכה היא בבחינת חדר היחוד של קוב"ה וכנסת ישראל כביכול], ולפי זה יש לומר דבימי הדין של ראש השנה ויום הכיפורים נמצאים בני ישראל בבתי בראי, ושם מלך במשפט יעמיד ארץ בלא סימני חיבה ואהבה, ואילו בחג הסוכות זוכים ישראל להיכנס בבתי גוואי, בחדר לפניו מחדר אצל מלך מלכי המלכים, והתם הלא 'עוז וחדוה במקומו' ואין שם כי אם השראת מדת השמחה.

נד. וביותר, ב'תורת כהנים' (אמור יב) יש 'הווה אמינא' שצריך לבנות את הסוכה בהר הבית, דדרש התם 'חג הסוכות שבעת ימים לה' - יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה', ופירש הראב"ד (שם בשולי הגליון) פירוש, שיעשה סוכה בהר הבית ויקדש אותה לשמים (דומיא דחגיגה שמקריבה בבית המקדש), אלא שלמדו מהפסוק 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' - חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט. נמצא שכה שגבה קדושת הסוכה שהיה 'הוא אמינא' להצריך לבנות את הסוכה דייקא במקום המקדש, והיינו, שקדושת הסוכה היא כקדושת בית המקדש.

הפרי מגדים כתב לאסור לעשות הסוכה קפנדריא דומיא דקדושת המקדש (כדאיתא בברכות נד.), וכ"ש שריקה אסורה מקל וחומר.

ומהאי טעמא יש במקובלים (פרי עץ חיים שער חג הסוכות סוף פ"ג) שיש להיזהר לאכול בסוכה על שלחן של ארבע רגלים, דומיא דשלחן הפנים שהיה עשוי מארבע רגלים, ואם כי אין דברינו אמורים להלכה למעשה, אך ישמע חכם ויוסף לקח בקדושת המקדש השורה בסוכה.

גם כל שמה של 'סוכה' מורה על שם שמים שחל עליה, וכדאיתא בזה"ק (תק"ז ב:) ש'סוכה' היא כמנין שם הוי"ה ואדנ"י (כמנין צ"א).

וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה

הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע פירש במה שאומרים (בהושענות, אום אני חומה) 'שואנים הושע נא', והלא 'וכל מאמינים שהוא עונה לחש', וא"כ מדוע שואנים 'הושע נא', אלא, כי אכן, בר"ה ויוהכ"פ יש להתפלל בלחש ובהיחבא כדי שלא יפריעו המקטרגים והמשטינים, אבל בסוכות שאנו יושבים ומתייחדים בצילא דמהימנותא, לכן אין ביד המקטרגים להיכנס פנימה^נ, ממילא יש בידנו לשאוג ולבקש ישועה, שהרי אין מי שיעכב בעדינו (הובא בהקדמת הרה"ק החקל יצחק מספינקא זי"ע לספר אמרי יוסף, בראשית אות ב).

ואכן מצינו לצדיקי הדורות שהפליגו בגודל מצוות סוכה אשר על ידה ניתן להיפטר מכל עקתין בישין^נ, ולזכות לחיים טובים^נ בשמחה ובשלום^נ, ולפרנסה גדולה בהרחבה^נ.

והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך. באמת אמרו, כי האף אומנם שדברי הרמ"א נסובו על כל יהודי באשר הוא נמצא, מ"מ ביתר שאת ועוז ייאמר כן גבי היושב בצל סוכה, שהוא יושב בבית המלך, וכך כתב ה'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ד) 'וכן היה מנהג מורי ע"ה [הרמ"ק], שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושתה גדולה, והעד שעצי סוכה חל עליהם קדושה ואסורים כל שבעה'.

ויזכור מה שהביא ב'משנה ברורה' (תרל"ט סק"ב) 'ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול, ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכ"ש שיהיה זהיר מלדבר שם לשה"ר ורכילות ושאר דיבורים האסורים', וב'ביכורי יעקב' (סימן תרל"ט סק"ב) מביא גם הזהיר בשל"ה מאד שלא לכעוס בסוכה'.

הוסיף לפי"ז ה'קב הישר' (פרק צה) וז"ל, ולכן אנו מתפללין (ברכת השכיבנו בתפילת ערבית) 'ופרוס עלינו סוכת שלומך', כי בזכות הסוכה שאנו מקיימין אותה יהיה השם שלם וכסא הכבוד יהיה שלם. עוד כתב בהמשך דבריו 'שכל זמן שהסוכה היא נעשית כהלכתה ובטהרה וכו' אז הסוכה היא מרכבה להקב"ה ושכינתה, וסוכה היא במקום בית המקדש מעט, כי בית המקדש נקרא 'סוכת שלם'.

נה. וכדאיתא בזה"ק (ח"ג ק: שאומרים קודם התקיעות) **שיעקב ברח מעשו אל תוך הסוכה.** וכה כתב ב'שער הכוונות' (ענין סוכות דרוש ד, עי"ש) להאריז"ל, 'ענין הסוכה הוא, שאנחנו ישראל בני מלכים עושים סוכה ויושבים בצל אור המקיף ההוא המתפשטת בה המקיף וסובב אותה כעין סוכה, כדי שנמשיך אלינו מן האור המקיף ההוא, ומבואר ב'בני יששכר' (חודש תשרי מאמר י אות ז) **שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים,** ומסמיק ליה מן הכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', עליך דייקא - פירוש באור מקיף, ואז מתייראים החיצונים מן אור המקיף, 'כי הם חיצונים ואין להם מקיף, בסוד הכתוב (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', ודי בזה למשכיל'. ומוסיף לפי זה, דכל מה שהאדם מדקדק ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוות הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף. ודבר ברור, שכל אחד ואחד זוכה לכך בשעה שהוא יושב בסוכה, ואין שום חילוק בין צדיק גמור המכיר ב'סודות התורה' ליהודי פשוט המכוון לעשות רצון ה' על ידי ישיבתו בצילא דמהימנותא, כי כולם זוכים להינצל מכל החיצונים.

נו. ב'תפארת שלמה' (מועדים הוש"ר) רמז לה בדברי חז"ל (סוכה כה:) **'מצטער פטור מן הסוכה', שבסגולת מצות סוכה אפשר להיפטר מצער ומצוקותיו,** והיינו 'מצטער פטור' נפטר מצרותיו על ידי מצות 'סוכה', וזהו נמי מה ששינו שם (דף כה.) 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה' - שיהיו נפטרים מכל חולי ומכאוב, ויתרפאו ופואת הנפש ורפואת הגוף על ידי הסוכה, אמן.

גם על ידי קיום מצות סוכה יש ביד האדם לקרוע גזר דינו שפסקו עליו בימים הנוראים, וכך אמר הרה"ק ה"ייטב לב' זי"ע, דאע"פ שפסקו עליו 'חייב' בר"ה ויוהכ"פ יכול על ידי קיום מצות סוכה להפך את 'חייב' לר"ת של (תהלים קמט ה) 'יעלזו ח'סידים ב'כבוד ירננו'.

ובנותן טעם להביא דברי הרה"ק ה'שפת אמת' (תרנ"ג ד"ה איתא בזה"ק) שכל פסוק זה נדרש על חג הסוכות, שכן 'יעלזו חסידים בכבוד' היינו בענני הכבוד (והסוכה היא כנגד אותם עננים) וכן 'ירננו על משכבותם' - כי המצוה היחידה שמקיימים בשעת השינה היא לישון בסוכה.

נז. וכמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליקוטים לסוכות וה"ר ד"ה כל), **שהמקיים מצות סוכה זוכה לאריכות ימים,** ורמזו בפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', דתיבת 'אזרח' עולה בגימטריא כמנין 'גבורה' (216), **שהבטיח השי"ת,**

כי בא לשפוט את הארץ, והיינו שמשפוטאים בני ישראל זכאים בדין - כשבא ה' לשפוט את הארץ, אז ירננו עם 'עצי היער' אלו הדר' מינים, ומבאר ה' לבוש' (סימן תרנא סק"ח) הכוונה 'לפי שביום הכיפורים באין לדין ישראל ואומות העולם, ואין יודעין מי יצא זכאי ומי יצא חייב, נתן הקב"ה מצוה זו לישראל, שיהיו שמחים בלולביהם באדם היוצא לפני השופט זכאי ונותן השופט מקל או דבר אחר לסימן שהוא יצא זכאי וישמח בו, והנענוע הוא הרינון, שהוא השיר והשבח להקב"ה על נסיו ונפלאותיו אשר עשה עמנו'.

ידועים דברי 'ספר החינוך' (מצוה שכד) בטעם מצות הלולב, וז"ל. 'לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה הקל לעמו לעשות לפניו חג באותו העת, לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלוקים בעת ההיא, ציונו ה' לקחת בין ידיו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו

גם עצם ימי החג הם ימי רחמים וחסדים גדולים, וכך כתב הגר"א (קול אליהו אמור) וז"ל. בגמרא במס' סוכה (דף כח:) 'הי' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון של מים על פניו, ויש לדקדק מדוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא ליתן כוס לרבו. אכן יבואר עם מה שנודע כי ראש השנה ויום הכפורים המה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצוות לקחת הלולב וישיבת הסוכה - והימים האלה המה ימי רחמים להמתיק הדינים ע"י המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם... וזאת נודע כי המזיגה הוא עירוב מים בין להמתיק את חריפותו שיהי' ראוי לשתייה, וזהו ענין המשל לעבד שבא למזוג כוס לרבו - היינו לבטל חריפותו... עכ"ל. נמצינו למדים שאף אם חרצו עליו דינו לרעה ח"ו בימים הנוראים בידו להמתיק עתה את הגזירה לחסדים טובים^פ.

הלל וזמרה - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים במדרש (ויק"ר ל ד) הסמיכו מצות נטילת לולב לפסוק (דה"א א' טו לג) 'אז ירננו עצי היער מלפני ה'

שכל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזקנים, ולכן אזרח בגימטריא 'גבורה', שיגיע לגבורות, כמו שכתוב (תהלים צ י) 'ואם בגבורות שמונים שנה'.

גם יזכה ל'רפואה', וכמו שרמז לה הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע בלשון הכתוב (דברים לב לט) 'מחצתי ואני ארפא', שעל ידי 'מחיצות' הסוכה יזכה שיתקיים בו 'ואני ארפא' (הובא בתורת אבות).

נח. כתב ב'כף החיים' (סימן תרכ"ו סק"ו) בשם ה'יפה ללב' (ח"ה אות ג) 'מאן דזהיר במצות סוכה, ולעשותה כתיקונה, מובטח לו שלא יהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה', ובספר 'סגולת ישראל' (מערכת מ אות יח) מביא סגולה להינצל ממחלוקת 'למוד מסכת סוכה [בכל ימות השנה], וזהו תצפנם בסוכה מריב לשונות' (תהלים לא כא).

וכן מקובל בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שבכל ימות השנה למד מסכת סוכה, ואמר שלימוד זה מסוגל שישכין ה' מנוחה ושלוש בתוך ביתו, וממילא גם תבוא הגאולה השלימה כאשר יפרוש ה' סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

נט. וכך כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לסוכות), וז"ל. במשנה פרק ב לסוכה (כח.) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. הנראה לרמז בזה על פי מה שנתבאר כי על ידי שהיה יושב בסוכה היה ממשיך השפעות טובות על שולחנו (רמז לפרנסתו של אדם) של כל השנה בתוך הבית שלא יחסר כלל. וזה גם כן מה שאמר (שם כט.) מנא מיכלא חוץ לסוכה, פי' כח הסוכה להמשיך שפע פרנסה לכל אחד ואחד גם חוץ לסוכה כאשר יהיה בביתו כל השנה.

וראה עוד מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה מצות) שכתב 'מצות הסוכה נותנת ברכה והארת קדושה לדירת האדם', ובזה מפרש מה שנאמר למען ידעו דורותיכם שהוא מלשון דירה, ש'כיון שהמצוה בדירה נשאר ממנה ברכה לדירת האדם'

ס. הרה"ק 'שפת אמת' זי"ע (תרח"ח ד"ה במדרש) מפרש נוסח הברכה בשמו"ע (מחיה מתים) 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה', מלך ממית ומחיה זה ראש השנה ויוה"כ"פ שהקב"ה מלך מלכי המלכים יושב על כיסא מלכותו במשפט וחותר קצבת חיים לכל ברואיו, 'ומצמיח ישועה' בחג הסוכות שאפשר לפעול ישועות ולבטל את הגזירות רעות,

א (ח) 'והוא עומד בין ההדסים'. 'וערבי נחל' זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים סח ה) 'סולו לרוכב בערבות ביה שמו', נמצא שכל הד' מינים מרמזים על הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכשאנו נוטלים אותם הרי אנו כביכול נוטלים אותו יתב"ש^א.

ולפי זה כתב ב'רביד הזהב' (להרה"ק רבי ישראל דוב גילערנמער מיאשניצא זי"ע, כי תצא ד"ה אופן ב') דברים נוראים בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וז"ל. 'שמעתי מפה אדומ'ו הקדוש זי"ע, גבי ארבעה מינים שכלול, שהם נגד השם הוי"ה ב"ה, ולקח האדם בידו ועושה בו כביכול ברצונו^ב.

שפע ברכות - סגולת מצוות ארבעת המינים

כתב ה'בני יששכר' (תשרי מאמר י כד) בשם הקדמונים (ע' בראש דוד להחיד"א פרשת אמור) שכתבו בקבלה, שעל אותן ארבעה מינים אין שולט עליהם שום שר בדרך שאר המינים, והוא הוראה נפלאה לישראל שאינם נתונים תחת השרים^ג, ומבאר דבריהם על פי מה שאמרו (בר"ר י ו) 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל

[וביותר לפי המבואר במדרש שיובא להלן, שכל הארבעה מינים מורים על הקב"ה], והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח, כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע ארבעה המינים כולם משמחי לב רואיהם'.

בספר 'אמרי שפר' (ברכות יז:) להנה"צ רבי שמעון דייטש זצ"ל כתב 'וכן היה נוהג מורי הגאון מהרמ"ם (החתם סופר) ז"ל (לאחוז ארבעה מינים בידו בעת התפלה, כמנהג אנשי ירושלים בסוכה (מא:) ועי' בטור ושו"ע תרנב ב), והיה מעיד, שחיוב מצוה גורם כוונת התפלה כל כך, שמתפלל ביו"ט של סוכות ע"י אחיות לולב בכוונה שלימה יותר מיום הכיפורים'.

על נטילת - הרי הוא כביכול נוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו

בתיב (ויקרא כג ז), 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל'. ואיתא במדרש (ויק"ר ל ט), 'פרי עץ הדר' זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים קד א) 'הוד והדר לבשת'. 'כפות תמרים' זה הקב"ה שכתוב בו (שם צב יג) 'צדיק בתמר יפרח', 'וענף עץ עבות' זה הקב"ה דכתיב (זכריה

וכל המשפט בראש השנה היה להצמיח ישועה זו. ואולי לכן אומרים 'הושענות' בחג הסוכות, כי אפשר אז לזכות לישועות גדולות ונפלאות בימים נעלים אלו.

סא. ב'בית יוסף' (סימן תרנא סעיף יב) מביא בשם הריקנטי (פרשת אמור ד"ה ולקחת), שצריך להחזיק את האתרוג יחד וצמוד עם שאר המינים, 'וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב ראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי, שמו הרב ר' יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב ביו"ד ה"א, והיה מרחיק הה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות, ואמרתי לו, מה זה עשית, והשיב כך נוהגים במקומנו, ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה [רבי יצחק] מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג (היינו שלא נטלם בצוותא חדא), והבנתי פתרון חלומי וחזר בו, ומסמיך לכך דברי חז"ל הנזכרים, שכל הארבעה מינים מרמזים על הקב"ה, לכן צריך ליטלם ביחד.

בענין זה הובא משם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שלכן נהגו לעשות 'קושיקלאך', ותוחבים בהם ההדסים והערבות יחד עם הלולב, כי כשם שיש לזהר בכתיבת שם הוי"ה שלא יתפרדו האותיות זו מזו, כמו כן צריך נמי להשגיח לבל יהיו דבוקים האותיות יחד יותר מדאי, כי גם זה פוסל בכתיבה, ולכן מפרידים ועושים כיסים לכל מין למען יהא ניכר כל מין ומין לעצמו.

סב. וכעין זה מביא בספר 'חמדה גנוזה' (ח"ב ע' מז) בשם חותנו הרה"ק ממעליץ זי"ע, שהרה"ק מראפשיץ זי"ע היה אומר בכל שנה בהושענא רבא 'והנה יש מאמר בפי העולם, אם אני אוחו אותך בידי אז אני תקיף ממך, ומוכרח אתה לשמוע לי, כן הוא כעת שאנחנו אווזים את השי"ת בידנו כביכול מוכרח השי"ת לשמוע תפילתנו'.

סג. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קלח). אמר, ש'ערבה' עולה בגמטריא כמנין 'זרע' (277-), שנטילת הלולב עם ערבה (וכן נטילתה בהושענא רבא) מסוגלת לזש"ק ולזרע ברכ' ה'. ומקורו בפרי עץ חיים שער הלולב פ"ג (עיי' אמ"פ השלם תס"ה, שצריך לבשל את הערבה ועי"ש), ולפי דבריהם יומתק מאד, שהרי אמרו (תענית ב.) 'שלשה מפתחות בידו של הקב"ה, שלא

מינים הללו, ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים, שד' מינים הללו הם הכלי זיין שלנו (תיקו"ז כט.), ובהם מוליד ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומשטין על ישראל כולם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום^{סה}.

כנגד האברים - רמזי ד' מינים לקדושת האדם

כתב ה'חינוך' (מצוה שכד) וז"ל. האתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמוז שיעבוד בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה, וההדרס דומה לעינים^{סז}, לרמוז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדבור, לרמוז שישים רסן בפיו ויכוון דבריו, ויירא מה' אף בעת השמחה, עכ"ל^{סח}. והיינו, שהיצר פותח במלחמה על כל אחד מאבריו, וע"י 'נטילת ד' המינים' ייזכר במלחמה המוטלת עליו^{סה}.

ברקיע, ששם אתו ואומר לו גדל', ובמינים אלו ליכא שרים הממונים עליהם, וכל גדילתם אינם אלא בהשגחתו יתב"ש, לכן יכול לבוא לידי דביקות בעת קיום מצוה זו.

כתב הרא"ש (סוכה פ"ג כו) בשם הירושלמי דהנענועים בהלל הם כדי לנענע כחו של קטיגור. וכן כתב המהרש"א (ח"א סוכה לח. ד"ה ממשי) שנענוע הלולב בא לעצור 'כח הטומאה מסטרא דשמאלא דסטנא', היינו לבטל כח הרע שלא יוכל לקטרג.

כתב הרה"ק מרימינוב זי"ע (מנחם ציון האוינו) 'בימי החג אנו נוטלים ארבעה מינים שהם כמו מכבדות, לכבוד ולטאטא בהם כל רשעי ארץ, שאנחנו בני ישראל עומדים עלינו מקטרגים הרבה בכל דור ודור משבעים אומות^{סז} וכו', ודבר זה הוא אמת ויציב גמור, כמו שהייתי רואה אותו למראה עינים, שכל ישראל (יהודי) בורא לעצמו שבעים אומות (בכל פעם שהוא עובר על ציווי השי"ת) וצריך להבניעם, על כן אנו נוטלין הארבעה

נמסרו ביד שליח, וחדא מינייהו מפתח של חיה, אמור מעתה, דכיון שדרשו 'וערבי נחל - זה הקב"ה' והיא לא נמסרה ביד שליח על כן בשכר מצוה זו זוכים מדה במדה לדבר אשר המפתחות נמסרות בידו יתב"ש. **סד.** וכותב עוד שבריאית שבעים אומות העולם נבראו על ידי חטאו של אדם הראשון כשאכל מן העץ הדעת, 'שאם לא חטא אדם הראשון לא נבראו כלל אותן השבעים אומות, שתכלית הבריאה היה רק על ישראל שעלו במחשבה תחילה' (כמבואר במדרש בר"ר א ד), ומכל מקום חלילה מלהרהר אחר אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, כי היה איש אלוקים קדוש, ותאמינו לי שצפרנו היה חשוב ומאיר יותר מכל, רק מכל מקום מעשה שהיה היה, שעל ידי קלקולו נבראו שבעים אומות.

סה. עוד מסגולות ארבעת המינים הוא כמו שכתב ב'אליה רבה' (תרמה ס"א) 'לולב בגימטריא ל"ו ל"ב, כלומר ל"ו צדיקים בכל דור, ונגד ל"ו מסכתות, ול"ב היינו תורה המתחלת בבי"ת ומסיים בלמ"ד, ולולב בגימטריא חיי"ם היינו תורה, [ויזכה] לבנים צדיקים שיש להם לב בתורה'.

ובמהרי"ל (הלכות לולב) כתב ש'לולב' בגי' 'חיים' לרמוז שהקונה אתרוג עם לולב יפים, זוכה לחיי העולם הזה והעולם הבא. **סו.** מענין לענין, בדרשות מהר"ם בריסק (סוכות, ב) כתב לרמוז בהדסים שדינים להיות משולשין כנאמר ענף עץ עבות. והעולם קורין להדס המשולש 'תלת על תלת', והנה ההדס הוא כנגד העין ונרמז בזה שצריך להתבונן בעין שכלו הדק היטב היטב הדק בב' השילושים, הלא המה, דברי עקביא בן מהללאל (אבות ג א) הסתכל בשלושה דברים - מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', והשנית - דברי רבי (שם ב א), הסתכל בשלושה דברים דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

סז. יש שדקדקו, שהנה בתורה נזכר 'אתרוג' תחילה, וכדכתיב 'פרי עץ הדר וכפות תמר' וכו', אמנם במשנה (סוכה פ"ג) נשנו דיני אתרוג באחרונה, וצריך ביאור מה ראו חכמים לשנות מסדר הכתוב. וביארו בזה, כי התורה פתחה באתרוג שהוא רומז ל'לב' כי הוא העיקר, אך חז"ל רצו להורות לנו את הדרך שעל ידה נזכה לטהר לבנו לעבדו באמת, על כן נקטו תחילה דיני שאר המינים הרומזים לשאר האברים, ללמד שאם ישמור על האברים כדבעי יזכה לטהרת הלב כראוי.

סח. הנה איתא בזוה"ק (תיקו"ז כט.) שארבעת המינים הם 'מנא דקרבא' (כלי זיין) והם באים להכריז 'דידן נצח, דידן נצח' - שבני ישראל ניצחו ב'מלחמה' בימי הדין. ולכאורה צריך ביאור, כי בנוהג שבעולם ה'מנצח' מניח ועוזב

וידע כי רמז נפלא מצינו ב'ארבעת המינים' להורות וכך אמרו חז"ל (ויק"ר ל יב) שארבעה מינים שנוטלים כי לא ידח ממנו נידח, לכל איש מִיִּשְׂרָאֵל יש בחג הסוכות הם כנגד ארבע מדרגות באנשים, 'אתרוג' תקווה טובה, ובתנאי שיתחבר עם הצדיקים והישרים^{סט}, יש בו טעם וריח, 'לולב' יש בו טעם (שהוא מעצי דקל

את כלי המלחמה, והחיילים עוברים עם מלכם בראשם מתוך מנוחה ושלווה הנפש, אם כן מהו שציוונו לצאת עם 'כלי הזיין' בידינו. אכן אמרו צדיקים, ששונים הם פני הדברים במלחמת היצר, שאף אחר שניצח האדם שוב ושוב עליו לדעת שהוא נשאר 'איש מלחמה' ואדרבה זה הניצחון, שיצא עם כלי הזיין בידו - להמשיך לעמוד איתן בקשרי המלחמה, כי זה כל האדם.

וכך פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לשבת שובה סוד"ה עוד אמר) את הכתוב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', כי נעוריך אלו ימי הבחורות שהאדם עובד את בוראו בהתלהבות ובזריזות, אהבת כלולותיך אלו השנים באמצע החיים שאז קומתו שלימה בגשמיות כמשמעות כלולותיך, והעיקר אני זוכר לך 'לכתך אחרי במדבר', הוא בחינת אחוריים, כשאין אור וטוב לו ח"ו, אלא 'במדבר', בארץ לא זרועה, ועם כל זה מתחזק עצמו בכל מה דאפשר לו לפי כחו ושכלו, זאת יקר וחביב לפני השי"ת יותר מן הכל, עכ"ל.

פעם הובא אתרוג נקי ומהודר בתכלית ההידור בגידולו בקומתו ובמראהו לפני הרה"ק רבי שלמה (הראשון) מבאבוב זי"ע, לתמיהת מקורביו התפעל הרה"ק מיופיו והדרו ואעפ"כ הודיע כי לא בזה חפץ, ולא יברך על אתרוג זה, רק על אתרוג אחר שהכין מבעוד מועד, והנה מפני הכבוד והיראה לא העזו להעיר לו על כך מאומה, אולם בעת התפלה החליט אחד הגבאים שאם הרבי אינו נוטל את האתרוג המהודר מדוע לא יקיים הוא את המצוה בתכלית השלימות, משנטל את האתרוג באימה ובמורא נשמט האתרוג מידו מרוב פחד נפל ארצה 'מיט'ן פיטם אראפ' (עם פני הפיטם לארץ), ויהי כאשר התכופף להרים את האתרוג הבחין דמעיִקרא היה הפיטם מחובר במחט אל האתרוג, ונמצא שהיה האתרוג פסול מן הדין, חיש מהר התפשט דבר המעשה בקרב החסידים וענו כולם ואמרו כאחד, שרוח הקודש שורה על הרבי, ובעיניו הפקוחות ראה וידע שלא לברך על אתרוג פסול, משנודע הדבר להרה"ק מבאבוב דחה את דבריהם, והגיד להם שאין כאן שום מופת או רוח הקודש כלל, לא מיניה ולא מקצתיה, 'רק כאשר ראיתי שהביאו לפני אתרוג בתכלית השלימות אשר אין בו מום שבגלוי, ידעתי שבודאי יש כאן מומים שבסתר, כי אין שלימות בעולם הזה...!'

ונראה שיש ללמוד חיזוק גדול מסיפור זה, שהרי האתרוג רומז על הלב כאמור, ועל האדם לדעת שלא להתייחס בכל מצב שהוא, ואע"פ שאדם רואה נגעי וחסרונות עצמו אל יפול ברוחו וידע שאין שלימות בעוה"ז, וזו עבודתו להיות כסדר 'איש מלחמה' ולנסות להתגבר נגד המלך זקן וכסיל, וזו מטרת בריאתו בהאי עלמא, ועל כן אל יתייחס מן הנפילות מפני שהן הן חיותו בעוה"ז.

סט. מספרים, שבימי הקומוניסטים ברוסיה, אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, ובאחד המרתפים היתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד, וכיון שהיו יושבים בחדר קטן וצפוף היו כמה מן המשתתפים שרצו לבקש ממנו שיפסיק לבא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין כלום והוא רק גורם לדוחק במקום, פעם שאלוהו בדרך כבוד על מה ולמה יושב מר עמנו הרי אינך מבין מאומה, נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המזיגה כדי ללגום מעט יי"ש, ובשלחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונודע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, 'וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי, אם ישבת עמהם הרי אתה כמותם ממש, ומהם למדתי שעל ידי הישיבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כי אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמהם, ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שעל ידי הישיבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבודאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתי'.

ומעתה אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה אל ישתמט מן הציבור, אלא ישכים ויעריב לבית המדרש, וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיבוב מצוה.

גרועה מן הכל, וגרע מסכך פסול דהיינו העסק בדברים גשמיים, דאע"פ שאינו עוסק בתורה ואינו מכוון במעשיו לשם שמים מכל מקום עדיף זה מהמבזבז זמן לריק.

בחידידושי 'חתם סופר' (סוכה נג.) מפרש דברי הש"ס שם 'כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', ויש לדקדק, וכי היאך אפשר לאדם הישן לראות את שינתו, אלא רמזו כאן על עוד מין ממיני ה'שינה' וכמו שאמרו (מג"א תקפ"ג ו) 'הולך בטל כישן דמי (וגרע ממנו)', ושינה זו שייך לראותה בעיני אדם, כי יושבי קרנות יראו זה את זה ושניהם עוסקים בהבליהם, והרי הוא כישן (כלשונו של החת"ס), ולזה אמרו, שבשמחת בית השואבה - שמשם היו שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה ח א), לא ראו שינה בזאת ביניהם, כי אם כן, לא היו זוכים למדרגת רוח הקודש (כמבואר בזה"ק ח"ב קלא:), ורק בגלל שמילאו את הזמן כראוי וכו' להשיג מדרגות ולהתעלות ע"א.

שגדלים עליהם תמרים) אך אין בו ריח, 'הדסים' יש בהם ריח אך אין בהם טעם, ואילו 'ערבות' אין בהן לא טעם ולא ריח, כיו"ב יש בין בני ישראל מארי תורה ומצוות, תורה בלא מצוות, מצוות בלא תורה, וגם אלה שאין בהם לא תורה ולא מצוות, וכך אמרה תורה לאגד יחדיו את כל ארבעת המינים יחדיו, ויבואו אלו ויכפרו על אלו. כיו"ב, בבני ישראל כאשר הם באחדות ואגודה אחת משלימים הם זה את זה.

אור פוסל - הולך בטל כישן דמי

פסק המחבר (תרל"ב א ב) 'סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, ואילו אור פוסל בשלשה', ותמוה, מדוע החמירו באור שיפסול בשלשה ואילו סכך פסול אינו פוסל עד שיהא בו רוחב ארבעה טפחים, ידוע הביאור בשם הרה"ק מקאצק זי"ע (וכן איתא מהרה"ק מקאומיר, הובא במאמר יחזקאל) כי הבטלה - בדוגמת האור שהוא ריק,

ע. ומהאי טעמא צריך להשגיח מאד להתחבר עם יראי שמים, והם יוכלו לסייע בעדו בעבודת ה', הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל אב"ד דק"ק 'חוג חתם סופר' היה אומר בשם הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, דהנה הערבה אין בה לא טעם ולא ריח ובכל זאת נוטלים אותה בחביבות יחד עם שאר המינים, ומנענעים אותה בסילודין, אולם בהושענא רבא כאשר הערבה יוצאת מן הקבוצה ולא עוד אלא שהוא מתחבר עם עוד ערבות דוגמתו שאין בהם לא טעם ולא ריח, אזי מיד חובטים את כולם, כי אסור להתקרב לחבורה של רשעים.

כיוצא בזה מספרים על בן בליעל, שכאשר הוכיחו הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע על עוונותיו, השיב בעזות מצח, הרי הרבי הוא בבחינת האתרוג שיש בו טעם וריח, ואילו אני הריני כערבה שאין בה לא טוב ולא ריח, אף סוף סוף הא בלא הא לא סגיא, ואם יטול איש אתרוג מהודר שבמהודרים מבלי שיצרף ביניהם את הערבה לא יקיים ידי חובתו לעולם, אם כן, מה בין ביני לבין רבינו, הלא שנינו זקוקים זה לזה, וכל אחד בפני עצמו אינו שוה כלום, השיב לו הרה"ק מפרימישלאן כאיוולתו, החילוק פשוט מאד, הן אמת שבודאי לכתחילה ראוי שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו ית"ש בלבב שלם, אולם כאשר הרשע מוציא עצמו מן הכלל ומתחבר עם חברים כמותו, אזי נוטלים את כל בדי הערבות בצוותא חדא וחובטים אותם בקרקע עד אשר יצא נפשם...

ענין נפלא בזה, אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שיחות החפץ חיים, מכתבי הרב ר' אברהם אבא קאסאווסקי אב"ד ביאנאוו, עמ' קלג) וז"ל, שמעתי מפיו הקדוש בענין הארבע מינים, זה טעם וריח, זה טעם ולא ריח, וזה ריח ולא טעם וזה לא טעם ולא ריח יבאו אלו ויכפרו על אלו, וכמאמרם עה"כ (עמוס ט ו) 'ואגודתו על ארץ' וכו', וכה אמר, האתרוג אשר הוא במדרגה הכי גבוהה, הת"ח, גם הוא צריך להיות אגוד לשאר המינים. אבל השלושה מינים קשורים ביחד תמיד כל היום, אבל האתרוג, מתדבק להם בשעת עשיית המצוה ואח"כ הוא שב למקומו. והענין נפלא עד מאוד, עכ"ל. ולמדנו כאן, כי הרבה הרבה יש להזהר להדבק רק בחברים טובים, וזה האתרוג - השמור, יזהר עצמו ביתר שאת להמצא רק בסביבת 'אתרוגים' (ואף מי שאינו בדרגת 'אתרוג' יזהר מהפחותים ממנו).

עא. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה רגיל לחזור על דברי זקנו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ד ד"ה שמחת) לבאר מאמרם 'כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', על פי דברי המדרש (שמו"ר מז ז) שהטעם שמושה רבינו לא היה ישן בהיותו בשמים ארבעים יום וארבעים לילה, כי ידע שבכל רגע שהוא ישן הרי הוא מפסיד מן התורה, משל למלך שאמר לאוהבו למדוד דינרי זהב, ויקבל במתנה כל מה שימדוד, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משה מודד התורה ולא אכל ולא שתה, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי

ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה

איתא בגמ' (סוכה נג.) שבשמחת בית השואבה בחג הסוכות זרקו 'אבוקות של אור' מיד ליד, ונרמז בזה ענין המשכת האור למקומות רחוקים ולכל ימות השנה, שבעת כזאת צריך להדליק ולהבעיר את האבוקה שיהא רישומה ניכר לעולמים^{עב.}

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"נ ד"ה הימים) פירש נוסח התפלה (בשלש רגלים) 'והנחילנו ה' אלוקינו בשמחה ובששון מועדי קדשך', שישארו לנו הימים טובים כנחלת עולם (כדוגמת נחלה הבאה לאחר שהמוריש עוזב את העולם).

וצריך האדם לבקש שאכן יזכה להמשיך את קדושת המועד גם לשאר ימות השנה, וכמו שפירש ה'אבודרהם' (סדר ערבית של פסח) נוסח הבקשה 'והשיאנו ה' אלוקינו שהוא מלשון משא, והיינו שמתפללים מאת ה' שיטעין ויעמים עלינו משא של קדושה יותר ממה

שיש בידינו לקבל (ואז יזכה לפירוש האחר של 'והשיאנו' שמשמעו מלשון 'נשיאת ראש'). עוד פירש שהוא מלשון המשנה (ר"ה כב:) 'משיאין משואות', דהיינו אבוקות ולפידים, שיאיר ה' לנו ע"י ברכת המועד.

בדברים האלה פירש הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות מהורות עניני שבועות) וז"ל. והשיאנו לשון משואות - זאלסט אונז אריין פלאקערין און אריין שיינען קדושת יו"ט (האר בנו קדושת יו"ט), לשמחה מען זאל זיך קענען נעמען א שטיקל שמחה (שנוכל לקבל לכה"פ מעט שמחה מהיו"ט).

ובל זה תלוי ביגיעתו והשקעתו של האדם בימים אלו, כי אם הוא לא יעשה מאומה באתערותא דלתתא לא יצליח לקנות בפנימיותו מן ההארה הנשפעת באתערותא דלעילא, ודומיא דאבוקה ולפיד שצריך לנער חזק כדי שיתפס האור בכולו, כן נמי צריך האדם להתעורר, 'זיך געבען א שאקל', כדי שיהא רושם של האור ניכר בו לכל ימות השנה.



[הקב"ה] אלא ארבעים יום בלבד, ומהאי טעמא נמי לא ראינו שינה בעיינינו בשבעת ימי החג, מפני שידעו והבינו כי אם אישן אני מפסיד, וממילא לא יכלו לישן.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע פירש בפסוק (קהלת יב א) 'וזכור את בוראך בימי בחורותיך', דקאי על המועדים וזמנים שאומרים בסדר התפלה 'אתה בחרתנו', כי הימים הללו נשגבים המה ביותר, והזכור אז את בוראו יזכה 'עד אשר לא יבואו ימי הרעה' - שהאור ידחה את החושך ולא יבואו ימי הרעה (הובא באמרי הרי"ם קהלת, ועוד).

עב. איתא במשנה (יומא סו:) 'על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים', רמז בה הרה"ק רבי ישראל מקארלין זי"ע (המכונה ה'ינוקא') שבחג הסוכות יורד שפע גדול בעולם שיכול להספיק לאדם מחג הסוכות זה ועד חג הסוכות הבא עלינו לטובה בשנה הבאה, לכן 'פאק זיך אהן די טעשער' (מלא כיסך מברכות שמים) בשפע רב, ברוחניות ובגשמיות לכל ימות השנה.

ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ח ד"ה שמיני) את הפסוק (שמות לד כב) 'וחג האסיף תקופת השנה', שחג הסוכות הוא 'תקופת השנה' פירוש עיקר ותוקף הקיום של כל השנה, 'ולכן נקרא חג האסיף, שאוסף בו כוח ותוקף לכל השנה'.

הסביר הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע אב"ד נאסאד מדוע נקראת מצות סוכה בלשון חז"ל (ע"ז ג.) 'מצוה קלה', דהנה בגמרא (גיטין נו:) מצינו שהיתוש נקרא בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, היינו שיש לו פה להכניס המאכל, אך אינו מוציא, ולזה רמזו בריאת שם הסוכה 'מצוה קלה' - כי יש בה סגולה, להאיר בלבבות בני ישראל ושלא יצא האור לעולם - שתמיד ישאר בתוך חדרו של הקב"ה.

הושענא רבא

אחר החתום - יום מסירת הפתקין

כתב בזה"ק"י (ח"א רב. בתרגום) ביום ההוא של 'ראש השנה' נכתבים ה'פתקים', וכולם נמצאים באוצרו של הקב"ה, אם זוכה האדם לשוב בתשובה שלימה קורעין את האגרות הללו. ואחר כך הכין הקב"ה את יום הכיפורים כיום תשובה - אם שב, טוב, ואם לאו, מצוה המלך לחתום האגרות. אם זכה ועשה תשובה שאיננה בשלימות, תולים לו עד היום האחרון שהוא עצרת - יום האחרון של חג הסוכות, ואז, זכה ושב בתשובה יקרעו האגרות, ואם לאו... יצאו הפתקים בית המלך וימסרו בידי הממונים לקיים הפסק, וכבר אינם חוזרים אל המלך רק ייעשו בפועל. והרי שיום הושענא רבא הינו 'יום הדין' כראש השנה וכיום הכפורים".

ואף שלכאורה משמע שהפתקים נמסרים בשמיני עצרת ולא בהוש"ר, כבר ביאר האר"י הקדוש (שעה"כ ענין סוכות דרוש ו, והובא ביסוד ושורש העבודה פט"ז) 'אעפ"י שנמסרו ה'פתקין' ביום הושענא רבא, עדיין לא ניתן רשות להשליחים לפעול דבר עד שמיני עצרת' - אם ישוב מיד יקרעו אותם הפתקים".

ובכך כתב הרקאנטי' בפירושו על התורה (פרשת שלח) 'ולכן יש אומרים ביום הושענא 'חתמו', היינו

שאמרו בפייט 'בראש השנה ישפוטנו, וביום צום כיפור יכתבון ובים הושענא רבא יחתמו'.

וביערות דבש (ח"א דרוש ו) 'והנה בינוניים אין נכתבים כלל בראש השנה, וביום הכיפור נכתבים, וחתימה שלהם יו"ד ימים אח"כ, וזהו סוף ב' לתשרי שהוא ליל הושענא רבא' (ומסיים, ולכך לא נכתב בתורה, כי תורה בכללה לצדיקים וכשרים נאמרה, שהחתימה שלהם ביום הכפור).

וזה לשון ה'סדר היום' (סדר יום הוש"ר) 'ולחיות היום הזה נורא מאד, ובו נחתמים כל הספרים כולם, והפסקי דינים ניתנים ביד כל תובע ומשטין, לכן צריך להרבות בו צדקה תפלה ותחנונים, לעורר הרחמים העליונים שירחמו עלינו, ויחתמו אותנו בספר חיים ובספר צדיקים לגאולה וישועה'.

הן הן הדברים אשר הביא השל"ה הק' (תחילת מס' ר"ה) בשם הקדמונים, שנתנו סימן בפסוק (עמוס ג ד) 'אריה שאג מי לא יירא', אריה ר"ת א'לול ראש השנה יום כיפור ה'ושענא רבא, כי גם בהאי יומא שואג האריה 'ומי לא יירא' מפחד הדין".

גם מצינו שיש בו מחילת עוונות דומיא דיום הכפורים, וכמו שכתב ב'מטה משה' (סימן תתקנו) מחז"ל, אמר הקב"ה לאברהם, אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום

עג. הנה נסדר לומר דברי הזה"ק האלו בסוף הלילה, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

עד. וביאר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הטעם שלא נזכר בתורת הנגלה מגדולתו של יום זה שהוא יום חיתום וגמר דין, כי לפנינו בישראל היתה ידיעה זו (שיום הדין הוא) גורמת להשבית ולהפריע את העם מקיום 'ושמחת בחגך', לכן הסתירו חכמינו דבר היותו יום הדין, אבל אחר ירידת הדורות שאין רועדים וזוחלים כל כך מיום הדין, ולאידך גיסא רצו חכמינו שישכילו בני ישראל לנצל שעת הכושר זו, על כן גילו לנו קדושת היום כי הוא נורא ואיום, וגמר החתימה בו ביום הוא (הובא בהליכות שלמה לחג הסוכות עמוד רמא).

יש להוסיף נופך ביתר שאת, דאף בדורות הראשונים היה דבר הדין והמשפט ידוע ליודעי חן אלו חסידים ואנשי מעשה, והם ידעו איך לרצות את בוראם על ידי 'אבוקות של אור' ושמחה יתירה, כי השמחה היתה נעשית מתוך פחד ויראה, ובכך היו מרקדין ומבטלין כל הדינים דמעיקין, בבחינת 'שמחתי מתוך יראתי', אבל בדורות האחרונים איכא למיחש שמא מתוך השמחה יבואו לידי קלות ראש חלילה, לכן ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון יראת שמים, וכדי לעוררם גילו חז"ל רז זה, דאיכא דינא בעלמא בהאי יומא.

עה. אלא דיש דעות בין המקובלים האם ניתן רשות לשליחים בעלות השחר דשמיני עצרת או בתפילת מוסף. עו. בספר 'הליכות שלמה' (לחג הסוכות עמוד רמא) הביאו ממנהגי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בלילה הזה, וז"ל. 'מתחילת ליל הושענא רבא היתה הנהגת רבינו באימה ויראה כבימים הנוראים, ומשעת צאת הלבנה עסק רוב שעות

בשפון תליא - בידינו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב

ענד איתא ב'זוה"ק (ח"ג לב.) 'תנינן, ערבה דדמיא לשפון (ערבה הדומה לשפתים), הכי הוא ודאי בהאי יומא

בשפון תליא' - כלומר, ביום הזה הכל תלוי בפי האדם. ובזמן זה - קודם גמר הדין עדיין בידנו להציל כל אחד את נפשו ונפשות ביתו^ט.

בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים, כדכתב ה'רוקח' (הל' סוכות אות רבא) שבית דין היו מדקדקים לעבר ולחסר את החודשים כפי הצורך כדי שלא יחול הושענא רבא להיות בשבת, וכל כך למה, 'כי היו בוכים ומתחננים על המים, לבך לא יתכן בשבת'. ויש לנו להתבונן היטב בזה, כיצד דוחים את כל שאר ה'מועדים' שבירח האיתנים כר"ה ויוה"כ מחמת יום הושענא רבא, ומי נדחה מפני מי, הוי אומר קטן מפני גדול... ולא עוד, אלא שלא חששו לגרום שלא יחול ראש השנה בשבת ויבטלו תקיעת שופר בשבת, ולא מרחו אלא שלא יחול הושענא רבא בשבת, ומכאן תלמד על מעלת התפילות ונחיצותן ביום זה (והם כפיקוח נפשות ממש) עד שאי אפשר שיחול בשבת^פ, על כן 'שפכי כמים לבך'

המיוחד לכפר בו עונותם, וזהו הושענא רבא, אמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכפורים, ואם לאו יהיה בחושענא רבא...^{עז}

גם איתא ב'זוה"ק' (ח"ג לב.) שבלילה הזה יכול כל אחד לראות על הצל שלו מה יעלה בגורלו ביו השנה, אם נמצא הצל חסר יעבור עליו מרעין בישין רחמנא ליצלק, ואם צלו שלם יוכה לשנה טובה. והביאו ה'רוקח' (הלכות סוכה אות רבא) מה שנגזר בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים - מראה בצל בחושענא רבא, ומבאר הטעם על פי ששנינו (ר"ה מז.) 'בחג נידונין על המים', ולכן 'בלילה שלפניו [צריך] לראות כמה קרקפתא דגברי צריכין לפרנסה, ומראין בצל, ואומרים המלאכים פלוני לא יחיה - הרי אינו צריך למים ולפרנסה'^{עח}, והנה, לדין יאמר כי כבר כתב הרמ"א (תרסד א) 'שאין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בריו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות', מיהו דבר ברור הוא שאנו עומדים בסיום הדין - וכל עתידו בשנה הבאה עלינו לטובה עומד לפנינו מנגד, ועדיין יש בידו להתנער מעפר ולהציל את נפשו.

הלילה באמירת תהלים בהתעוררות רבה, ואף בימי זקנותו קם ממשכבו כמה פעמים במשך הלילה והמשיך באמירת תהלים, וכן זירז לבני ביתו שירבו באמירת תהלים וכו', ושנים רבות התפלל ביום זה תפלת שחרית כוותיקין, והוסיף שם, שמאד לא הוי ניחא ליה מאנשים שעלו לביתו 'ביקורי חג' לקבל פניו בלילה הזה, ואף עם אלו שבאו דיבר רק בקוצר אמרים, ומיד בתום שיחתו עמם חזר לאמירת תהלים.

עז. וכן כתב ה'מחבר' (סי' תרס"ד ס"א) 'ומרבים קצת בנרות כמו ביום הכיפורים'.

עח. ומ"מ, לעולם אל יתייאש, כי ידועים דברי 'ספר חסידים' (תמב) וז"ל, אחד לא ראה בליל הו"ר צל ראשו, והתענה הוא ואוהביו הרבה צומות ונתן צדקה הרבה, וחי כמה שנים אחרי כן כדכתיב (משלי יא ד) וצדקה תציל ממות. **עט.** הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע אמר כי 'הושענא רבא' מתפרש בג' לשונות וכולם אמת, חדא, שהקב"ה שהוא רם ונשא וישענו, וזהו הושענא רבא, כלומר שמבקשים אנו מה'רבא' הוא הבורא יתב"ש, השני, שיושיע הקב"ה את בני ישראל עם קודש המכונים 'בני בכורי ישראל', (שמות ד כב), ולפי"ז יתפרש הושענא את 'רבא', ועוד זאת בתראי, שיושיע אותנו הקב"ה בישועה גדולה ובגאולה שלימה ורבנית שכולנו מצפים ומחכים לה.

פ. ומעתה יתבאר היטב מה שמסופר על הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע שנכנס לבית המדרש בליל הושענא רבא, וראה שני אברכים המשוחחים ביניהם שיחת חולין, מיד ניגש אליהם ואמר להם 'מסתמא הנכם מדברים עניינים דחופים עד מאד שאי אפשר לדחות אותם מחמת חשיבותם, אולם מכל מקום היה עדיף טפי אם הייתם משוחחים בענין דחוף זה בעת תפלת 'כל נדרי' מאשר בלילה קדוש זה...', כי אכן חובת היום בתפילה אפילו יותר מים הכפורים.

פעם נכנסו קבוצת אברכים דורשים ומבקשים אל החסיד המפורסם רבי אליהו ראטה ז"ל (מנקיי הדעת שבירושלים, ומשמשו בקודש של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע) בליל הושענא רבא, וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק, מיד נענה בסערת לבו - אין הזמן פנוי אפילו לשיחות חיזוק וכיוצא בהן, מהרו וקחו ספרי תהלים בידכם והתפללו... כי חובה לנצל רגעים ושעות אלו במלואם, כי הזמן בוער כאש, ואסור לבזבז שעת כושר כזו.

ביום זה כי כל מהות וענין חיי האדם תלויים ביום המאורסה שחייבה התורה בעונש 'על דבר אשר לא צעקה' (דברים כב כד), נמצאנו למדין מכאן 'כשהאדם

יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון [ולא אונס], וכן כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (הוש"ר לב) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דמצינו בנערה תקנו חז"ל שכל איש ישראל יצעק היום 'הושענא' פג, משמע שאם יצעק יענה לו בוודאי פג. ומחויב כל אחד

פא. הוה עובדא אצל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהאריך בתפלה בהוש"ר שחל להיות בער"ש עד שכבר כמעט פנה יום, ולכן הכריזו בבית המדרש שהנשים ימהרו ויחזרו לביתם כדי להדליק נרות שבת בזמנה בטרם יעבור הזמן ולא יכשלו ח"ו בחילול שבת, ולקהל הקדוש שעמדו סביבו כחומה, פתח ואמר מנהמת לבו הטהור בקדושת היום בדרך משל, למה הדבר דומה לעיר אחת שתושביה סרחו על מלכם, ושופטי בית המשפט גזרו עליהם כליה, בצר להם התייעצו עם שרים ויועצים ונודע להם שביום פלוני נוהג המלך לטייל בגינה פלונית, ובאותה שעה אפשר לגשת אליו כדי לבקש ממנו חנינה.

באותו יום התייצבו פרנסי ונכבדי העיר באותה גינה, וציפו בדריכות לקראת בואו של המלך, אך חלפו שעה ושעתיים והמלך לא הופיע, אולם הם המשיכו לחכות עד שכבר נטו צללי ערב ועדיין לא ראו את הכרכרה של המלך, ומאד התעצבו אל לבם שמא הפסידו את תקוותם האחרונה. בין המשלחת היה גם פקח אחד, שאמר להם בבטחון 'מי לכם עוד כהמלך בכבודו ובעצמו - שבוודאי שומר על חוקי המדינה', ואם דרכם של מלכי המדינה לטייל כאן ביום זה, בודאי שהוא שוהה כאן בקרבתנו אלא שלא גילה סודו לאיש, ומה שאין אנו רואים אותו בגלוי ובתפארתו הוא משום שהוא מסתובב בבגדים פשוטים, לכן הבה נצעק כולנו אל מלכנו שיושיענו בכל מקום שהוא, ובזאת פנה הרה"ק מסאטמאר וסיים לומר לשומעי לקחו בזעקה 'עוד מעט יבא היום ויפנה, ואף שנדמה בעיני האדם שאינו זוכה לגילוי השכינה, אל יחשוב שכפי מה שנדמה לו כך הוא באמת, כי זה אינו, רק הקב"ה אתנו אע"פ שאינו נראה בעיני בשר, ולכן הבה נצעק כולנו כאחד 'הושע נא והושיעה נא אבינו אתה'...', שהרי אבינו הוא בכל מקום שהוא, ועל כן 'הושע נא' מכל צרינו, כי זה העיקר והיסוד לזעוק לבורא כל עולמים מעומק הלב, געבען א געשריי צום באשעפער, ובודאי יוושע.

פב. הנה זועקים אנו הושע נא והושיעה נא אבינו אתה, ונסמך את דבר המעשה הידוע מהגאון רבי ישעי' ברדאקי זצ"ל שהיה ממייסדי הישוב בעיה"ק ירושלים, בעת אשר הפליג בספינה לעלות לארץ הקודש יחד עם בנו ובתו הקטנים נשברה הספינה באמצע הדרך (כשכבר היו קרובים לא"י) וקפצו לים לשוט ע"פ המים, האב הגאון רבי ישעי' לקח עמו את בנו ובתו ושט יחד עמם... תוך כדי שחייתו בים הרגיש שכוחותיו אוזלים, והבין שאם ימשיך לשאת את שתייהם עליו יטבעו כולם במים אדירים, בשעה קשה זו התבונן ובירר לעצמו את ההלכה מי עדיף, ומי מהם הוא מחויב להפקיר בעבור השני, והחליט שהצלת הבן קודמת להצלת הבת כמבואר בפוסקים. בטרם עשה מעשה לעזוב את בתו הטובעת, אמר לה בלב נשבר ובחרדה, הנה ביררתי את ההלכה, וכדי להציל לכה"פ ב' נפשות הנני מוכרח לעזוב אותך לנפשך... מששמעה הבת את דברי אביה, החלה לזעוק 'אבי'... 'אבי'... אין לי על מי להישען כי אם עליך - האם תעזבני ותשליכני למצולות ים (רחם נא עלי, מבלי 'לחשוב חשבונות' שעפ"י דין יש לך לעשות כן), לשמע דבריה נזדעזע האב עד מאד, והחל זועק אל ה' שיצילם מן המיצר, והרגיש מיד שהוא מקבל כוחות חדשים בעוז ותעצומות ובכוח זה המשיך לשוט עד חוף מבטחים כשכל הג' שלמים ובריאיים. והמשיך לשחות עם שניהם עד החוף וניצולו כולם. כך היו מרמזים אנשי ירושלים בפסוק (תהילים סח לה) 'תנו עוז לאלוקים' שבתפילתנו אנו נותנים כביכול עוז וכח כלפי מעלה לעזרנו ולהושיענו. וכן כתיב (שם קלא ב) 'כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי' וברש"י 'הנני עליך כמו שאין לו ידים ורגלים כגולם מוטל לנגדך, כגמול שהוא נתון עלי אמו נפשי בקרבי לנגדך כיונק על שדי אמו'. וכן פי' ב'מצודות דוד' נפשי כתינוק הנגמל משדי אמו שכל בטחונו על אמו כן בטחוני בד' (ספר מאריה דארעא דישאל תולדות חייו של הגר"ח זאנענפעלד).

אף אנו נאמר זעקת הבן אל אביו אבי אבי מחויבת לפעול כל מיני ישועות - מבלי לעשות חשבונות מה יש לעשות עפ"י דין ויושר - אלא ברחמים גדולים יושיענו ויצילנו, ע"כ בעמדנו בזה היום הושענא רבא נזעק הושע נא והושיעה נא 'אבינו אתה' - על מי נשען אם לא עליך אבינו שבשמים, כאשר נזעק כן בודאי נוושע ב'הושענא רבא'...

לצעוק אף שאינו יודע מה הוא צריך ומה חסר לו, אעפ"כ יצעוק סתם הושענא'.

יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח ואף מי שאין בו מעשים, והוא דומה לערבה שאין לה לא טעם ולא ריח, יכול לבקש ולהיענות ביום הזה^{פד}, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פוכות תר"מ ד"ה ערבה) דהנה אמרו במדרש (ויק"ר ל"ב) שה'ערבה' היא כנגד מי שאין בו לא טעם ולא ריח, ומה חשיבותם של אלו - 'אך הפה שהוא עיקר כחן של ישראל - הקול קול יעקב, אם כי בוודאי קול הצדיקים שיש להם טעם וריח עולה למדרגות רבות ביותר, אעפ"כ יש להם תערובות מעשים טובים, [אולם] מי שאין לו טעם וריח הוא רק תפלה בלבד, וזה שאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעטוף' היינו שמתעטף כולו בתפלה כמו"ש 'ואני תפילה', וזה ערב לפניו יתברך, ונקראת ערבה (ובלומר ש'ערבה' הוא מלשון 'ערב'). ומטעם זה נקרא

'הושענא רבא', כי ביום זה נושעים בו גם השפלים שאין להם טעם וריח כנ"ל, והוא ישועה גם לדורות השפלים שלנו שאין לנו רק תפלה, וביום זה נפתח שערי תפלה בפיהם של ישראל', והו' הושענא רבא', שאפשר לזכות לישועות גדולות ביום הזה, אפילו לאיש שהוא בבחינת ערבה ואין בו לא טעם ולא ריח^{פה}.

והטעם שמכונה בשם הושענא רבא יתבאר על פי מה דאיתא במדרש (שמו"ר מה ו) על הפסוק 'וחנותי את אשר אחון', באותה שעה הראה לו הקב"ה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנן לצדיקים וכו', ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר וחנותי את אשר אחון, למי שאני מבקש לחון, וכן 'ורחמתי את אשר ארחם', ומשום כך הערבה שאין בה טעם וריח זוכה לישועה גדולה ולאוצר גדול משל צדיקים

הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ליקוטי אמרים אות יג) מבאר הטעם שאומרים תחילה 'אני והו' הושיעה נא', לאחר מכן מבקשים 'אנא הושיעה נא', שוב חוזרים ומאריכים בלשון הבקשה 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא' עד שלבסוף אומרים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', בדרך משל לבן מלך אשר גרשו אביו מהיכל המלך, ומרוב עיתים וימים נקרעו בגדיו עד שהלך לבוש בסחבות, בבגדים מטונפים ומקורעים, והתעורר לחזור אל המלך, אך התבייש להודיע כי בן המלך הוא, על כן ביקש נדבה, ונתנו לו כפי שנותנים ל'ארחי פרחי' ולקבצנים מן השוק, אך הלה לא הסכים לקבל וביקש נדבה גדולה יותר, והסכימו למלא מבוקשו ונתנו לו מתנה מכובדת יותר, אך שוב מיאן לקבל, שאלו המלך מפני מה אינו מתרצה בסכום מעות שקיבל, השיב כי קרוב הוא אליו 'ומן הדין' שיקבל כפי שנותנים לקרוב, ואכן העניק לו המלך מתנה הגונה, אך הלה חזר וטען שקרוב הוא מאוד אל המלך ואין ראוי שיקבל כפי שנותנים ל'קרוב רחוק', עד שלא היה יכול להתאפק וצעק מקירות ליבו הלא אתה אבי... כך בתחילה מתביישים אנו לבקש ועל כן מבקשים רק 'הושיעה נא' במתנת חנם, אך בהמשך מבקשים אנו יותר כדין קרוב על כן 'הושע נא והושיעה נא', עד שלבסוף צועקים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', ומאחר שאנו בנין ואתה אבינו אם כן אין גבול לשיעור הנתינה, וכמה שתתן לנו אינו מספיק לגודל רחמנות האב על הבן...

פג. וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (אמרות משה עמו' צא) על כל ימות השנה שבכוח תפילתו של כל יהודי ויהודי, לפעול כל משאלות לבו לטובה ולברכה תיכף ומיד. אך מה שאנו רואים לפעמים שלא פעלה התפילה, הוא מפני שחסר לו אמונה בכוחה של תפילה, ואדם המאמין שבכוח תפילתו לקרוע רקיעים ולפעול עבורו כל מאי דבעי, הרי הוא פועל ללא כל שהות כל משאלותיו, וק"ו ביום 'הושענא רבא' זה.

פד. בדרך רמז אמר הרה"ק בעל ה'אמרי אמת' מגור זי"ע להעמיס בלשון חז"ל (שבת לא.) 'צפית לישועה', שעל האדם לצפות ולקוות להשי"ת ביום הישועה זה הושענא רבא, ושאלה זו ישאלו את האדם בבית דין של מעלה, מדוע לא 'צפית לישועה', כי גם הנבזים והשפלים במצבם הרוחני יכולים להיוושע ביום נשגב זה.

פה. כיו"ב כתב עוד ה'שפת אמת' (תרנ"ג ד"ה ליום) וז"ל. מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום. כבר כתבנו שנקרא הושענא רבא שיכולין להוושע בו אפילו השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כחם. אלא דהא כתיב (תהלים קטז ו) 'דלותי ולי יהושיע', פירוש על ידי שיודעים שהם דלים וצריכין להוושע - תבוא להם הישועה. וכ"כ חז"ל אעפ"י שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל... כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקנו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים.

(שם ה) 'והתמו בטבעת המלך', וסתם המלך רומז למלך מלכי המלכים - שנותן החותם לצדיקים, ואומר להם 'כתבו על היהודים וחתמו בטוב בעיניכם', ונותן הממשלה אל הצדיקים, והנה אמרו חז"ל (ויק"ר ל ט) לולב זה הקב"ה, על בן לוקחין ממנו (מהלולב) את הטבעת, להראות אשר חותם הטוב של הושענא רבא, הן לזכות והן לחוב, הכל מוסר הקב"ה לישראל לעשות כרצונם וחפצם.

שנינו בסוכה (מה). 'מצות ערבה כיצד, מקום היה למטה מירושלים ונקרא 'מוצא', יורדין לשם

מפני ששופכת נפשה בתפילתה עד שמעלה חן בפני המקום ב"ה, וזהו הושענא רבא.

והושענא אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה

כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (הוש"ר אות ד) לרמוז במה שנהגו להסיר הטבעות שבבלולב ביום הושענא רבא¹⁹ (שוש"ע סימן תרס"ד ס"א), שהוא כמו שכתוב (אסתר ח ב) 'ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי', כי החותם נמצא בטבעת המלך כמו שכתוב

פו. בגמרא (שם) איכא תרי טעמי למה מוליך ומביא ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, ועוד 'כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד, כדי לעצור טללים רעים', ובפמ"ג (משב"ז סימן תרנא סק"ב) כתב נפק"מ בין הטעמים, ופותח וכותב 'לי העני יש בכאן רמז', דלהטעם שמנענע כדי להעיד שכל ארבע רוחות שלו יתב"ש אם כן אינו צריך כי אם הולכה והבאה ולא לכסכס בעלים, אבל לטעם 'כדי לעצור' צריך טירוף וכסכוס כדי לנענע כחו של קטיגור, והגם שהוא איירי בנענועים שבכל ימי סוכות, מיהו מדבריו למדנו טעמא רבא למה בהוש"ר נוהגים להוריד ולהסיר הטבעות, שהרי ביום הזה צריך להשתיק הקטיגור ויקח הסניגור מקומו, ועל ידי הסרת הטבעות מתנענע הלולב חזק יותר.

שנה אחת פתח הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע בקול חוצב להבות אש קודש, ואמר דברים נוקבים בדרך משל, למה הדבר דומה, לבן מלך שהלך שובב והסתובב באשפתות ולא התנהג כמעמדו הרם, לכן גרשו המלך מעל פניו והגלה אותו למדינה רחוקה, והנה בבואו לשם קיבלו אותו בני הכפרים בגסות כדרך שקיבלו שאר האנשים, וכמה שניסה להסביר להם שהוא בן מלך היו לועגים לו ומבזים אותו בכל עת ובכל שעה, ולא עוד אלא כיון שניסה לשלוט ולמלוך עליהם היו מכים ומציקים לו ומלבישים אותו בבגדים צואים, למותר לפרש גודל צערו של הבן וייסורי נפשו מתוך מצבו השפל, והתחיל להתגעגע אל אביו בגעגועין עזין, ומה רבה היתה שמחתו כאשר לאחר זמן רב נודע לו שבתוך כמה שבועות יבוא המלך לבקרו, אולם גם בני הכפר שמעו על דבר ביקורו של המלך, וידעו שאם יתוודע למלך מה שעוללו לבנו יענשו קשות, על כן מיהרו והסירו ממנו את בגדיו הצואים ותחתיהם הלבשו אותו בבגדי חמודות, והתחילו לכבדו בכבוד מלכים, וכאשר הגיע המלך שמח מאד לראות את בנו לבוש בבגדי יקר ותפארת והולך בדרך טובים ומתנהג בדרכי מלוכה, עד שכבר החליט בלבו שיהא טוב לבנו שישאר עוד באותו כפר כדי שיושלם במידותיו הטובות. כאשר נודע לבן על החלטת אביו נשבר לבו בקרבו, והלך להתייעץ עם אחד מאוהביו כדת מה לעשות, והוא אכן נתן לו עצה הגונה, שימהר לפשוט את בגדיו המפוארים וילבש תחתיהם את הבגדים הצואים, ובזאת יכנס אל אביו ויגלה לו שהוא לבוש בבגדים אלו במשך כל ימות השנה, ויבקש על נפשו בתחנונים על הסבל והעינוי מבני הכפר שמתאכזרים עליו ומענים אותו בצרות קשים ומרים.

והנמשל ביאר ה'קדושת יום טוב', דהנה הנשמה יורדת לעולם הזה ובמשך כל השנה מטנף הגוף את הנשמה, וגורם לה לסבול צרות ויסורים, אולם ביום מן הימים שומע הגוף כי בא ה' לשפוט את הארץ בראש השנה, ולכן חוזר האדם בתשובה ומזדכך ומנקה את הנשמה מכל לכלוך, עד שבימים הנוראים עומד האדם באימה ויראה לפני אדון הכל ומתלבש בבגדים נאים ולבנים צחים כשלג, ואף אומר בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמלאכי השרת משרתי עליון, עד שנראה בעיני הפמליא של מעלה שאין יותר טוב מחיבורם של הגוף והנשמה גם יחד, אולם הנשמה יודעת שכל הפעולות הללו אינן אלא לשעה, וכאשר יחלפו הימים הנוראים יחזור הגוף לסורו ח"ו, ולכן אנו מסירים את הטבעות מהלולב בעת תפלת הושענא רבא, להורות ולגלות דעת על גודל צערנו ושיחנו מזה שאיננו קשורים ואגודים במלך א-ל חי וקיים כדת וככון, וכל השנה אנו לבושים בבגדים צואים, וחוזרים בתשובה ומתוודים ומודים לפני הקב"ה בחרטה על העבר ובקבלה על העתיד שמכאן ואילך נהיה טובים באמת, ואז צועקים 'הושענא'.

ההושענות מ'מוצא' לרמז שנפטרים ביום זה מכרנא דמלכא פח.

ובך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמב:) 'ובהושענא רבא על ידי חביטת הערבה, הכל הוא בכדי לחמתיק הגבורות, ושיושפע החסדים בעולם'.

עוד כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף יז:) 'ובפרט בהושענא רבא צריך מאוד לעשות תשובה בעת חביטת הערבה, שבעת ההיא הוא גמר החתימה, וצריך האדם מאוד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועי"ז בורא בריה חדשה כידוע, כי ערבה בגימטריא זרע, ובגימטריא עזר'.

ומלקטין משם מורביות של ערבה, ואמרו שם בגמרא, 'מאי טעמא קרי ליה מוצא, אידי דמיפק מכרנא דמלכא קרי ליה מוצא', פירוש כיון שהוציאו אותו מכלל חיוב המס, על כן נקרא 'מוצא' כי הוצא מן המס.

וב'שיר מעון' (להגר"ש סופר, הוש"ר ד"ה במתני') מבאר בדרך רמז, דקאי על 'כרנא דמלכא דשמיא' אלו היסורים שנגזר על האדם לסבול בהאי עלמא, וידוע מה שכתב האר"י ז"ל (שער הכוונות סוכות דרוש ה) ומקורו טהור בזוה"ק (פר' צו לא:) שבהושענא רבא מבטלין כל הדינים בחביטת ה' ערבות פ' וממילא אין עוד כרנא דמלכא לשלם, ולכן היו מלקטים



פז. כתב במנורת המאור, שמעתי שיש בה בערבה של הוש"ר סגולת שמירה למתכוין בה בסכנת דרכים. ומן העניין לציין מה שכתב בספר ליקוטי צבי (עניני תפילת הדרך) בשם קדמון שאם נמצא על אם הדרך במקום סכנה אם יש אתו ערבה חבוטה מה טוב, ואם לאו יזכר במקום שהניחו ויאמר אני והו הושיעה נא ויראה ניסים. כעין זה כתב הכף החיים בשם ספר התניא, שהיו מניחים את הערבות החבוטות בראש מיטתן לחיוב מצוה. וכמה יש להתבונן בדבר שאם המחזיק בערבה חבוטה ואומר אני והו הושיעה נא רואה ניסים והוא שמירה בדרך, אם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר למחזיק בידו אגודת ערבות ביום הושענא רבא וחובטן ואומר אני והו עד כמה שעת הכושר היא להשפיע עליו שמירה עליונה בכל העניינים.

ידוע שבימי מלחמת העולם הראשונה חילק ה'אור שמח' לאותם שנאלצו לצאת לקרב מהערבות החבוטות לשמירה ולהצלה מסעירות המלחמה, ואכן כל אותם שקבלו מידו שבו לביתם בריאים ושלימים בגוף ובנשמה, ולא מילתא זוטרתא היא כלל כידוע. ובספר המידות מביא בשם ספר יפה ללב שסגולה לפחדים אצל ילדים וכדומה, מפחד לילה וחלום, שיניח מהערבות מתחת מראשותיו וישן עליה וייעלמו הפחדים.

פח. וכיון שניתנה הרשות לדרוש יש להוסיף על דבריו, דהנה מבואר ב'ספר החינוך' (מצוה שכד) שהערבה דומה לפה, והרמז שצריך לשמור את הפה מלשון הרע, וכיוצא בזה הסביר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מה שאמרו (סוכה לד.) בסימני הצפצפה שהיא פסולה לערבה 'עלה שלה עגול, ופיה דומה למגל', היינו שהוא מצפצף כציפור 'ועלה שלה עגול' דהיינו פתוח ואינו נזהר לסגרו כראוי, והיינו דאמרו שם 'פיה דומה למגל', היינו שדוקר את חברו בחרב פיפיות ומעליבו ומביישו, ומשום הכי הביאו את הערבות הכשרות מהעיר 'מוצא' שנפטרים שם ממס המלך מלכי המלכים, לרמז שהשומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואפשר שלכן נוטלים אגודה של חמש ערבות בהושענא רבא וחובטים אותה חמש פעמים, שהוא כדי לכפר ולתקן את חמשה מוצאות הפה, שהרי ערבה מורה ומרמזת על שמירת הלשון.

שמנ"ע ושמח"ת

אהבת שמיני עצרת שהיא על ידי שמחה, ויום השמיני הוא בעצמו כמו יוהכ"פ [כי בשניהם יש בקרבן מוסף רק פר אחד לחטאת], ואפ"ה קדושתו יותר מיוהכ"פ - על ידי שמחה - חדוותא דמלכא עם ישראל³.

ובבך מבאר החת"ס הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם, שמתענג על ה' וחדוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

עוד איתא בזה"ק (ח"א רח:): על הפסוק (בראשית מה א) 'ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, וז"ל' (בתרגום) בשעה שהקב"ה מתייחד עם בני ישראל, אין שאר אומות ועמים יכולים להיכנס עמם, בגין כך (במדבר כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', כי בזמן הזה נמצא הקב"ה בחבורה אחת עם בני ישראל לבדם, ועוד מפרש כן על הזמן העתיד לבוא, אך כבר כתב ה'שפת אמת' (תרל"ב ד"ה ח' ימי) דקדושת שמנ"ע היא בעין דלעתיד לבוא, ונמצא ששני הפירושים עולים לקנה אחד.

כתב הרמב"ן בפירושו על התורה (פרשת אמור) לבאר הטעם שאין צריך ליטול אתרוג בשמיני עצרת

עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת

איתא בזה"ק (ח"ג לב.) 'וישראל ביומא דא [בהושענא רבא] מסיימי דינין דלהון [מסיימים את הדינים], ושראן בברכתא [ומתחילים את הברכות], דהא ליומא אחרא [שמיני עצרת] זמינין [בני ישראל] לאשתעשעא במלכא^פ לנטלא מניה ברכאן לכל שתא [לקבל מאתו ברכות לכל השנה] ובההוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו [ובאותה שמחה לא יימצאו אלא בני ישראל לבדם], ומאן דיתיב עם מלכא זנטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה' [וכל היושב לבדו עם המלך - כל העולה ברצונו יבקש וימלאו בקשתו].

נפלאים המה דברי הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין ח"ב סוף פכ"ז) שלשון 'חג' מורה על חוגה ועיגול הסובב על נקודה פנימית ומרכזית, ולכן שמיני עצרת לא נקרא חג (עי' שו"ע סימן תרסח), כי כל שאר הימים טובים סובבים את נקודת השמיני עצרת, כי הוא קדושה העליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת יוהכ"פ, ולא שייך לקרותו חג.

הוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, סוכות תקפ"א ד"ה והיית), שקדושתו שונה משל יום הכיפורים, שהרי קדושת יוהכ"פ היא על ידי עינוי הנפש ואילו קדושת שמיני עצרת היא על ידי שמחה, וזה נקרא (שה"ש ז ז) 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', כי אהבת ה' על ידי עינוי, כמו יוה"כ, למטה ממדריגת

פט. איתא בשפת אמת שבחג הסוכות אנו יושבים בסוכה תחת הסכך שהוא בחי' החופה שהקב"ה פורש חופתו עלינו, ואילו ביום שמיני עצרת הוא כענין היחוד לאחר החופה [ועיין עוד ב'בני יששכר' (מאמר י אות י) שהפליג נוראות בגודל הקרבה והאהבה שיש בשמיני עצרת מה שאין הפה יכול לדבר לרוב קדושתם].

והנה בכל המועדים הזהירה תורה (דברים טז טז) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', ולא יראה את פני ה' ריקם', כי אין ביאת האדם רצויה לפני הקב"ה כאשר היא ריקנית, אלא בכדי שיוכל בשר ודם לקבל פני השכינה עליו לרצות את קונו בקרבות כדי להתקרב אל השי"ת, אבל בשמיני עצרת אינו צריך לעשות כלום כדי להוסיף דברי ריצוי לקרב בין ישראל לאביהם שבשמים, אלא עצם ביאתו הוא השמחה והריצוי לפני הקב"ה, 'כדי שאהנה מכם'.

צ. בדרך רמז פירש הגר"א (ביאור הגר"א משלי לא כה) את הפסוק 'עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון', עוז זה ראש השנה שהקב"ה יושב על כסא דין בעוז ותעצומות לשפוט כל יושבי תבל, הדר זה סוכות שנוטלים פרי עץ הדר כמצות היום, 'ותשחק ליום אחרון' זה יום אחרון של חג - שמיני עצרת שעליו נאמר (דברים טז טז) 'והיית אך שמח' (ומשם נלמד (סוכה מה.) שמחה ליו"ט אחרון של חג).

לאומרים בבונה גדולה, כי מלבד שכל תיקון של הימים מיום ר"ה עד שמיני עצרת הוא נשלם, והכל תלוי ביום הזה, עוד בה, כי אין בכל אלו הימים יום רצון לה, לשמוע ה' תפילתו בכל מה דבעי ביום הזה^{כב}.

והרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע אמר, שתפלת 'גשם' בשמיני עצרת מסוגלת לפרנסה. וב'ייטב פנים' (שמחת הרגל אות א) הביא הטעם שמתפללים תפילת גשם [דהיינו עניני גשמיים] בשמיני עצרת, כי בו פוסקים על האדם מסת פרנסתו, ורמזו כן בפסוק (במדבר כט, לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', וידוע כי חז"ל אמרו (ביצה כח:) לכם - לכל צרכיכם, המורה על כל צרכיו הגשמיים של האדם, ורמזו גם בלשון חז"ל (סוכה מח.) 'שמיני' [עצרת] רגל בפני עצמו הוא, היינו שהוא הזמן הראוי להעתיר ולבקש על צרכי עצמו, שישפיע קוב"ה השפעות טובות גם בענייני גשמיים.

הפליג ב'עבודת ישראל' (לשמיני עצרת) עד כמה ניתן לפעול בהאי יומא, דהנה בגמרא (תענית ז.) נחלקו האמוראים כמה 'גדול יום הגשמים', רבי אבהו אמר 'גדול יום הגשמים מתחיית המתים', רבי יהודה אמר 'כיום שניתנה בו תורה', רבא אמר 'יותר מיום שניתנה בו תורה', ובהמשך הסוגיא (שם ע"ב) 'כיום שנבראו שמים וארץ', ורב אושעיא אמר 'שאפילו ישועה פרה ורבה בו', ועי"ש עוד דברים נשגבים, ופירש העבודת ישראל, ד'יום הגשמים' קאי על יום שמיני עצרת שבו מתפללים על ה'גשמים'. ונפלא הדבר למתבונן, כי הרי כלל ידוע ש'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', נמצא שכל דברי האמוראים גם יחדיו מתקיימים היום... ורפואות וישועות לרוב נשפעות בעת הזאת^{כג}.

והזמן גופא משפיע רב ברכות על בני ישראל, כפי שמביא הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שמח"ת

ו"ל. אבל בשמיני אינו צריך - כי הוא עצמו הדר. ואף כי וודאי רב הנסתר על הנגלה בדבריו הקדושים, מכל מקום חזינו כאן, שהיום גדול ונורא וכולו הדר שבהדרים, וב'ספר החינוך' (מצוה שכה) כתב הטעם שאין נוטלין לולב ביום השמיני כי יום שמיני עצרת כולו לה'.

עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות איתא בחז"ל (ילק"ש פנחס תשפב) 'ביום השמיני עצרת - למה נעצרו עוד יום אחד, רב אמר, משל למה הדבר דומה, למלך שהגיע לו יו"ט, באו אריסיו וכבדו אותו, באו בני ביתו וכבדו אותו, היתה מטרונא מרמזת בהם, עד שנוהג עמכם תבעו צרכיכם מן המלך, כך התורה מרמזת לישראל תבעו צרכיכם'. והיינו כי הזמן מסוגל לקבל כל התפילות ולהשפיע שפע טוב לכל השנה הבעל"ט, ובלשון הזוה"ק הנ"ל כל מה דבעי שאיל וידיב ליה, על כן כביכול התורה מרמזת לישראל אל תאבדו את שעת הכושר ואת העת-רצון המיוחדת הזאת, אלא תבעו צרכיכם. כי לגדול התעוררות האהבה דרחים קוב"ה לבניו הרי הוא ממלא להם כל משאלותיהם, ואנו דומים לבן המתחטא אל אביו שעושה לו בקשתו.

ובמזו שכתב ב'יסוד יוסף' (פרק עט) 'ומנהג ישראל להוציא כל הספרי תורה שבהיכל, להראות חיבה גדולה להש"ת ב"ה, כמו אב האוהב לבנו חביבו, ופותח לו כל גזי אוצרותיו, ואינו מונע ממנו כלום, הכי נמי להריק אלינו כל האורות הקדושות, באופן שגם אנחנו נהיה כלי מוכן לקבל קדושה העליונה, ולא לפגום ח"ו^{כד}.

ובך כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל (מועד לכל חי כה א) וז"ל, מאד מאד יזהר בתפילות שמיני עצרת,

צא. הא למה הדבר דומה, ליום השוק שהרוכלים מוכרים חפצים יקרי ערך במחירים מוזלים ביותר, והנמצא שם יכול לקנות 'מציאות' בפרוטות ולמוכרם בביתו בסכום רב ועצום, והטיפש יסתובב כל היום כולו בשוק ולא יקנה מאומה, ובלילה יחזור לביתו וימרוט את שערות ראשו בצער על שלא ניצל את ההזדמנות הנפלאה.

צב. וכן זירז הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע לסיים את ספר תהלים בשמיני עצרת, כי שערי שמים פתוחים ביום הזה, ואף אמר שבית המדרש שאין מסיימים בו תהלים לא יקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי זמנים אלו מסוגלים מאד לתפילות שתתקבלנה.

צג. בליקוטי מהרי"ח כתב בשם הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע לרמזו על זה היום בלשון הכתוב (תהלים קד כט-ל) 'תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון, תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה', 'יגועון' - זה ראש השנה שכל הבריאה מתחלת מחדש, והבריאה הקודמת כלא היתה ובבחי' גויעה. 'ואל עפרם ישובון' - כנגד יום כיפור שבו הבריות

עצרת אפשר עדיין לתקן ולקבל על עצמו עול מלכות שמים ולשוב בתשובה לפני הבורא יתב"ש^ה.

תעלה תפילתי - תיקון לתפילות של כל השנה

דרש הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (מהר"י, סוכות) בדברי חז"ל (סוכה מה). 'שמיני' [עצרת] רגל בפני עצמו, לענין פז"ר קש"ב' (סימן לששה דברים ששמ"ע שונה מחג הסוכות, וסימנך פז"ר קש"ב, עי"ש ברש"י ותוס'), היינו שביום זה מתקבצות כל התפילות שמאיוזה סיבה לא עלו לרצון לפני כסא הכבוד, והיו מפוזרים בעולמות העליונים ועתה עולים לפני כסא הכבוד לרצון והקב"ה מקשיב להן, והיינו 'פזר קשב' שהקב"ה מקשיב לתפילות הנפזרות^ז.

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (לסוכות) בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם רבו הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע שהזהיר לחסידים שביום שמיני עצרת יתפללו כולם בציבור, ובוזה יתוקנו כל התפילות אשר התפללו ביחידות בכל השנה^ז.

שישו ושמחו - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה

אשרי השמח בשמחת התורה ושכרו הרבה מאד, כמו שמובא ב'יסוד ושורש העבודה' (פמ"ז) 'וכל הזהיר בשמחה של תורה ביום הזה, במזח שלא יפסוק תורה מזורעו'. וכך היה מנהג גדולים וקדושים שהיו מפוזים ורוקדים בכל כוחם ומעוזם לכבוד התורה הקדושה^ח, וכה כתוב ב'שער הכוונות' (דרושי חג הסוכות דף קד).

תרע"ג) בשם 'אדמו"ר [רבי חנוך העניך] הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר', שלכן אין מברכין 'ברכת כהנים' בשמחת תורה^ד כי ביום הזה קוראים בתורה וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים את בני ישראל, 'וגנאי הוא לברכות משה רבינו ע"ה שנצטרך עמהן עוד לברכות של הכהנים'.

והקשה ה'שם משמואל' על דבריו, דא"כ לא יעלו הכהנים לדוכן לעולם, שהרי ברכותיו של משה לעולם קיימות, לפיכך מחדש, שבעת שקורין את הברכות (בכל שנה ושנה) הוא כאילו משה רבינו ע"ה עומד עדיין ומברך את הברכות, ולכן רק אז יש משום גנאי להוסיף בברכות (ומוסיף שם, שהוא בתנאי, שנהיה 'כלים' [ראויים] לקבל כמו אז - היו הברכות פועלות תיכף, כי הברכה לא חלה אלא לפי ערך הכנת המקבל, עי"ש).

והחכם עיניו בראשו להרבות בתפילה מתוך התעוררות תשובה, בכדי שיוכל לפעול לעצמו ולכל בני ישראל 'שנה טובה ומתוקה', וכמו שביאר הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (באר משה שמנ"ע ד"ה ביום השמיני), שלכן נקרא רגל זה בשם 'עצרת' מלשון עצירה ועיכוב, שהגם שהפתקין יוצאין בהושענא רבא, עכ"ז מעבבין אותן עד שמיני עצרת, שיש עוד זמן להאדם בשמיני עצרת לשוב בתשובה ולקבל עליו מלכותו יתברך, עול מלכות שמים שלימה, וזהו (במדבר כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה' - שאפשר לעצור ולעכב את הפתקין, ולכן כתיב 'תהיה לכם' - אותיות 'מלך', כי עד שמיני

נדמים למלאכי השרת ואין בבחי' אדם. 'ותחדש פני אדמה' - כנגד שמנ"ע שממנו נשפע הברכות לחידוש האדמה והשנה כולה.

צד. אין זה לכל המנהגים, אלא שרבו המקומות שנהגו כן.

צה. הובא בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לרמז בדברי הגמרא (עירובין נד.) החש בראשו - שלא עבד כראוי בראש השנה, יעסוק בתורה- ישרים עצמו ביום שמחת תורה.

צו. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, (שער יששכר, זמן שמחתנו אות יז) שיש לו בקבלה איש מפי איש עד ה'חוזה' מלובלין זי"ע אשר קיבל ממרן הבעש"ט זי"ע מפי אליהו הנביא, שהמכוון בתפלות בשלשה ימים אלו, הוש"ר שמיני עצרת ושמחת תורה, מובטח לו שיכוון בתפלה בכל ימות השנה.

צז. הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע היה נוהג מזמן לזמן להתפלל ביחידות (וסוד ה' ליראיו), שנה אחת בשמיני עצרת הבחין אביו הרה"ק רמ"מ מקאצק זי"ע, שבנו אינו נמנה בין המתפללים, ושלא לקרוא לו, באמרו שביום הזה חותמים גזר דינו של אדם בענין הפרנסה, וכדי להוציא כאור דינו צריך להתפלל בציבור, ונתן רמז לכך, כי בפסוק (דברים טז טו) 'והיית אך שמח אמרו (סוכה מה). לרבות יום אחרון של חג לשמחה, וס"ת של והיית אך שמח הוא חת"ך כשמו של המלאך הממונה על הפרנסה כידוע, לרמז שאז גמר החתימה בענין הפרנסה.

צח. כתב בשלמי חגיגה (דף רצ"ב ע"ב, יו"ל בשנת תק"נ) בשמחת תורה, אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה בשמחתה של תורה, לתקן את פגמי נשמתו אשר פגם בכבוד תורת ה' תמימה, ומצא כדי גאולתו, ונוסף על

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר בשם אביו הרה"ק מהר"ש זי"ע, 'מה הם הריקודים איני יכול להגיד לכם, אולם זאת אוכל לומר, שכל התפילות שאין להן עליה בכל השנה כולה עולים ביום הזה על ידי הריקודים' (מדבר קדש) קב.

כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לפסח דף צד.) אמר שמחת ריקודין ביו"ט הוא מדריגה גבוהה ממדריגות הגבוהות שיש בתפילה. התפילה מדברים בפה, וכשעוזר לו הקב"ה נאמר (תהלים קמה כא) 'תהלל ד' ידבר פי

למהרה"ו זי"ע, 'וראיתי למורי ז"ל [האר"י הקדוש] שהיה נוהג מאד בדבר זה, להקיף את הס"ת, או לפניו או לאחריו, ולרקוד ולשורר לפניו בכל יבלתו^{צט}, בליל מוצאי יום טוב אחר תפלת ערבית. ומפי השמועה מקובל עוד, שהיה האר"י הקדוש עובר מביהמ"ד לביהמ"ד כדי לרקוד עם התורה במשך שעות ארוכות^ק.

והנה בנוסח התפילה שתיקן החיד"א איתא, שבכוח הקפות אלו יפלו כל המחיצות של ברזל המפסיקות בינינו לבין אבינו שבשמים^{קא}.

שזה מה שאמרו הראשונים כי כל הזהיר בשמחה של תורה כהיום הזה בטוח שלא יפסק תורה מזרעו, ושראו לרב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה כהיום הזה, והעידו עליו שעד שלושה דורות היו מיוצאי ירכו שלשלת חכמים וידועים ומרביצים תורה זה אחר זה חבל נמרץ, וידעו הכל זה זכה על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ראו מעולם בשום גדול בתורה עושה כן, וברוב גדולתו היה מניח ומכרכר בכל עוז ומעורר לבות בני אדם לאמר שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישראל.

סוד גדול גילה לנו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (הובא בתפארת רבותינו דף קיז), דהנה כתיב (שמואל ב' ו טז-כג) כי מיכל לא היה לה ילד כי 'ותבז לה בלבה' - שהביטה בבזיון על דוד שהיה מפזז ומכרכר לפני ארון ה', אמור מעתה, במידה טובה מרובה - להיפך, המפזז ומכרכר בכל עוז מבלי להביט על עצמו ועל כבודו, יזכה לילד... עובדא ידענא באחד מבני חבורתנו שהמתין כמה וכמה שנים מיום נישואיו ועדיין לא זכה לחבוק בן, מה עשה, בהגיע יום שמחת תורה בעת הריקודים לכבוד התורה, היה מפזז ומכרכר באופן נפלא, וממש ביזה עצמו לשם כך, ואכן, כעבור תשעה ירחים נולדה לו בתו הבכורה, וכמעשהו בראשונה כן מעשהו שנתיים לאחר מכן, וגם אז זכה לבן כתשעה ירחים לאחר^כ. אחד מידידיו ששמע ממנו על ה'סגולה', והוא גם נתנסה ב'חסרון בנין', הלך להתפלל ביום שמח"ת (תשע"ז) באיזה 'מושב זקנים' - מקום שאין מכירין אותו, והתבזה בעבור כבוד התורה, ובחודש תמוז הכניס את בנו בכורו בבריתו של אברהם אבינו.

צט. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה רוקד עד כלות כוחותיו ממש בשמחת התורה, וכאשר שאלו אותו פעם מהיכן שואב כוחות עצומים כאלו לרקוד בעוז ותעצומות (וכל זאת אחרי עבודתו בקודש בימים הנוראים, ובפרט שכיום אתמול בהושענא רבא האריך בתפילה ותחנונים במשך שעות ארוכות), השיב בדרך צחות 'הרי שמיני רגל בפני עצמו...' (סוכה מח.) והיינו שהקב"ה נותן לאדם רגלים חדשות שיוכל לרקוד בהן ביום הזה...

ק. ב'מעשה רב' (אות רלג) מביא ממנהגיו של הגר"א ביום הזה, 'ושמחים שמחה גדולה, ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הס"ת שבע פעמים וכו', והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד, ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף, ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הס"ת'.

קא. הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי שלום דוב מליובאוויטש זי"ע, שבמשך ארבעים ושמונה שעות של שמיני עצרת ושמחת תורה [-בחוץ לארץ משום ספיקא דיומא חוגגים יום טוב שני של גליות] 'דארף מען זעהן מייקר זיין, יעדער רגע קען מען שעפן אוצרות מיט עמערס און קאדקעס בגשמיות וברוחניות, און דאס איז דארך די ריקודים' (שצריך מאד לייקר ולהחשיב את השעות הללו, לנצלם במלואם כהוגן, כי בכל רגע אפשר לדלות ולמלאות דליים וחביות של השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ואפשר להשיגם על ידי הריקודים בעת ההקפות, הובא בספר המאמרים שנת תשי"א עמוד 79).

קב. שנה אחת בשמחת תורה אמר הרי"ץ, שבעת ההקפות אפשר לבקש ולפעול דברים נשגבים ביותר, כי מחזיקים את הס"ת בחיבה ומראים שאנחנו בבחינת 'חבוקה ודבוקה בך' [ולא כמו בשאר ימי החג שמחזיקים את הס"ת אצל הבימה ומסבבים אותה], והסביר את הדבר במשל, כי כך דרכו של העולם שאין החנווני מקיף בסחורתו כי אם למי שיודע ומכיר בו שהוא משלם את חובותיו, ואילו לאלו שאין משלמים כהוגן ימכור רק במזומן בלבד כדי שלא להניח מעותיו על קרן הצבי, ולכן קוראים הריקודים בשם 'הקפות', כי בעת הזאת יכול כל אחד לקבל השפעות

על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור, היינו כי הוא ביקש לדעת ולהבין סוד שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו, וזהו 'כשאני עומד על רגל אחת', השיב לו הלל, 'דעלך סני לחברך לא תעביד', כי ביותר צריך להקפיד בזה בעת ההקפות, להיזהר עד מאד בכבוד הזולת ולכבד כל אחד ואחד יותר מכפי כבודו, וכן שלא לפגוע חלילה באחרים, דבכהאי גוונא יצא שכרו בהפסדו, ותפס את הטפל ועזב את העיקר רח"ל^{קד}.

ויברך כל בשר שם קדשו' - שנכנס בהבשר. וכשהוא במדרגה יותר נאמר (שם לה י) 'כל עצמותי תאמרנה' וכו'. וכן בריקודין הוא מגביה כל גופו בשמחת יו"ט.

בדרך רמז כתב ה'עטרת ישועה' (ד"ה במאמרם) לרמז בלשון המשנה (נגעים יב א) 'בית עגול אינו מטמא בנגעים' שעל ידי העיגולים והריקודים שעושים בשמחת תורה מסלקים ומבטלים כל הנגעים והפגעים רעים, וכל מרעין בישין^{קד}.

תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו

פעם נשאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מהו 'סוד ההקפות', והשיב, כשהנך מכוסה עם הטלית וכולך דביקות עם הספר תורה, אזי היזהר ביותר שלא לדרוך על כף רגלו של חברך, כי כשאיןך רואה לא תדע לעולם את מי לפייס, וזה סוד ההקפות^{קד}.

בה אמר הרה"ק מרוזין זי"ע (עירן קדישין שמיני עצרת) וז"ל, העיקר הוא ביום זה 'אהבת רעים' באמת, ולדרוך אחר השלום, והסימן לזה, שברוב העולם שכיחים ביום הקדוש הזה מחלוקת וקטטות ומריבות. ולכן אמרו חז"ל (שבת לא.) על אותו הגר שביקש מהלל הזקן גיירני

טובות ב'הקפה' ולמלאות אסמיו בסחורה רבה [נראה הכוונה, כי אחר עבודת האדם בימים הנוראים, אין לך אדם מישראל שלא התעורר בהם לתשובה, ועל כן נאמנים הם להקיף להם סחורה בהקפה], אולם אח"כ עליו לשלם את חובותיו מדי יום ביומו, על ידי הודאה וברכה תפלה ובקשה לפני מלך הכבוד.

קג. איתא ב'אמרי פנחס' (שער ד אות ד), שנה אחת לפני הקפות בשמחת תורה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע להחסידי רבי רפאל ז"ל, 'תדע רפאל, שעד עתה עשינו הקפות והיה בידינו מאני קרבא [-כלי זיין] גדולים וחזקים שהם הד' מינים, וא"כ עתה שאנו הולכים לעשות הקפות בידיים ריקניות, כי תפיסת הס"ת בעת ההקפה אין בה משום קיום מצות עשה כמו בנטילת לולב, נו זאג מיר רפאל, וואס פאר א פנים האט א מענטש אז ער מאכט הקפות מיט ליידיגע הענד [-איך מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש כאשר אנו ניגשים אל ההקפות בידיים ריקניות], נאר די עצה צו דעם איז [רק העצה היעוצה היא], שעתה יהיה האדם בעצמו קדוש כקדושת הד' מינים, ויהיה לבו בחינת אתרוג, ושדרתו בחינת לולב, ועיניו בחינת הדסים, ושפתותיו בחינת ערבה, ואז יש ביכולת לקחת הס"ת ולהקיף עמו בשמחה וריקודין..., ויהי כשמוע החסיד את דברי התוכחה של רבו ירדו פלגי דמעות מעיניו, בידעו שעדיין לא השיג קדושה זו, ואנה הוא בא, 'ואמר לו אדומ"ר זצוק"ל בזה הלשון, בדרך שחוק מעט, וויין נישט רפאל וויין נישט, דייך וועל איך מיט נעמען אויף מיינע פלייצעס' [כדי להרגיעו אמר לו 'אל תבכה, אני אשא אותך על כתפי...']^{קד}.

קד. פעם איקלע אורח אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, הגרח"ע קיבלו במאור פנים וכיבדו לעלות לסוכה לאכול ולשתות כדי להשביע את נפשו, כשהוא עצמו מתנצל בפניו, שהוא הצטנן מאד מן הקור, וכבר אמרו (סוכה כה:) 'מצטער פטור מן הסוכה', ואכן עלה האורח והתחיל לסעוד סעודתו בסוכה, לא עבר זמן רב והנה לפתע הגיע הגרח"ע לבוש במעיל אל תוך הסוכה, ועל פליאת האורח השיב 'אכן מצטער פטור מן הסוכה, אולם במצות הכנסת אורחים מחויב גם המצטער...'^{קד}.

עובדא זו הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, והיה מפרש בדרך צחות על פי זה מה שמצינו בצדיקי הדורות שלא יצאו מהסוכה אף שירדו גשמים, משום שהיו אצלם באותה שעה אורחים - האושפיזין קדישין, וירידת גשמים פוטרת מסוכה ולא מהכנסת אורחים... וללמדנו שבענייני מידות אין פטור מצטער.

קה. מסופר על הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע שבאחת השנים לאחר שגמרו את ההקפות בשמחת תורה בבית מדרשו, הורה לחזור ולערוך שוב את ז' ההקפות, והעם לא ידע מה יום מיומיים ועל מה עשה כן, אך בנו העיד לאחר

במדינה רחוקה מאד, ולבו היה מלא גענועים עזים לאביו המלך, אך מחמת המרחק הרב לא היה יכול לנסוע אליו, פעם אחת הגיע אביו לבקרו ושמה עמו הבן עד מאד, ובמשך הימים ששהה עמו היה מלא שמחה וחדוה, אולם בשעת פרידה נכנס הילד שעשועים' בהתרפקות לפני אביו, השתמח לפניו על הארץ ובכה וצעק 'חולת אהבה אני' אנא, אל תעזבני ואל תמשני, לבי אינני עומד לי, אי אפשר לי להיפרד מן המלך. התנצל האב באזני בנו ואמר, בני יקירי, אין לי כל רפואה לגענועך העזים, אך זאת איעצך בני, הבן עבורי דירה ראויה אצלך וכך אוכל לדור בקרבתך... אף כאן הקב"ה ובנ"י אומרים 'קשה עלי פרידתכם' אם כן עשו לי מקדש ושכנתי בתוכו - וממילא נשאר תמיד יחדיו.

ואם יאמר האדם הרי אני קרוץ מחומר, ואיך אוכל להכין משכן קדוש הראוי למלך מלכי המלכים הגדול הגבור והנורא, לזאת אומר הקב"ה 'עכבו עמי עוד יום אחד', שאין הבורא יתב"ש בא בטרוניא עם בריותיו, ואינו מבקש כי אם מילתא זוטרתא בעלמא,

ודברי שניהם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים' קי, שבתחילתה עשה קוב"ה כתנות עור לאדם הראשון וחוה, ובסופה נאמר שהקב"ה קבר את משה רבינו בגיא, ולכן דרך ארץ קדמה לתורה הקדושה קי, דהא בלא הא לא סגיא.

עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה

ביום זה מבקש הקב"ה מבני ישראל (עי' סוכה נה:) 'בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם' קי, ולכאורה קשה, מה יועיל לשחות עוד יום אחד כדי להקל על הפרידה שבה קשה, הרי אדרבה, איפכא מסתברא, שכאשר יעים אהובים יתעכבו ביחידות עוד יום הרי הם מתקשרים יותר ויותר בעבודות אהבה, ובתום היום ההוא יקשה עליהם טפי להיפרד איש מעל אחיו.

ובביאור הדבר אומרים משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע בדרך משל, לבן מלך שנשא אשה

מכן, שהפציר באביו עד שגילה לו 'רז' זה היות ונכח שם תלמיד חכם חשוב אחד, אשר לא כבדוהו בהקפה כראוי לו והמהרי"ל הכיר שיש כאן עלבונה של תורה, על כן הורה לחזור ולרקוד עם ספרי התורה, כדי שיוכל לכבד את הלה כיאות בלא עשיית 'עסק' - לפייס את התלמיד חכם, כי פעמים ופיוס זה מרבה את הפגיעה לכן התחכם לערוך הקפות מחדש ואז כבר כיבדו כראוי לו, והכל בא על מקומו בשלום.

קו. מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע בשנים שעדיין היה דר בזוועהיל, באמצע יום שמיני עצרת - שמחת תורה, פשטה השמועה שצבאם של הרוסיים הגיעו אל תוככי זוועהיל, ובין אנשי הצבא היו הרבה יהודים, והללו לא אכלו ולא שתו כדבעי. תיכף פנה רבי שלומ'קה אל הגה"ח ר' יוסל קאז'ליק זצ"ל ואמר לו, מהר קח את השק ועבור עמו בכל בתי העיר לאסוף דברי מאכל עבור החיילים היהודים, אמר לו ר' יוסל מיד אחר ה'הקפות' אעשה כדברי הרבי, אך רבי שלומ'קה לא הסכים לו ואמר - התורה הקדושה תגיל ותשמח גם מבלעדי השתתפותך בהקפות, ואילו אנשי הצבא היהודים רעבים כבר עתה במה ישיבו נפשם. ואכן, ר' יוסל לא התמהמה ועשה על אתר כציווי הרבי, משחזר ר' יוסל לבית המדרש ובידו שק מלא עד גדותיו בדברי מאכל שתרמו בני העיר לצרכם של אותם יהודים, אורו פני רבי שלומ'קה, מיהר ולקח את השק, הניחו על כתפיו והחל לרקוד עם השק הקפות סביב הבימה. כי כל כך היה חשוב ונכבד אצלו כבודם של בני ישראל, והדאגה לצרכיהם.

קז. בדרך צחות אומרים העולם, שעל כן נקטה תורה דוגמאות אלו דוקא של גמילות חסדים, - להורות בזה שפעמים מצטדק האדם לומר, וכי לפלוני עלי להיטיב, הרי הוא בעצמו אשם בכל מצבו וגרם זאת לעצמו בידים וכדומה בשאר טענות, על זה אמרינן ליה, הרי גם אדם ואשתו היו אשמים בעצמם, שהרי בחטאם גרמו לעצמם שיצטרכו ל'כסות' ללבוש, ואף על פי כן 'ויעש ה' אלוקים כתנות עור וילבישם', (כמו כן לענין קבורת משה בגיא, שלא נכנס לארץ מפני מעשה ד'מי מריבה', ומ"מ התעסק הקב"ה בעצמו בקבורתו) אף אתה תנהג כן, ותתדמה בזה ליוצרך ובוראך.

קח. ואמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, הפירוש כי זה היו"ט הוא 'למשתוקקים ויש להם רצון לאחוז בהיו"ט', וזהו אומרו 'עצרת תהיה לכם' - כפי מה שקשה הפרידה אצל האדם, כן למעלה גם כן קשה עלי פרידתכם (ליקוטי

פנים ליל א' דסוכות אות ה) דהנה אנו מבקשים וזוכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה, יחשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד, וקשה, וכי בעבור 'יצאיה' מבית קטנה כזאת יש בידו לבקש שייחשב כאילו הרחיק 'גלות' ארוכה ורחוקה, אלא מבאר וז"ל. ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, (בראשית כד א) אפילו כל דהו משמע (כמו שדרשו יומא עד. - 'כל חלב' לרבות חצי שיעור פירש"י אפילו כל שהוא משמע). ו'מדה טובה מרובה' שאפילו כל שהוא ממש תנועה קלה לכבודו ית' עושה רושם גדול למעלה כמבואר בחובות הלבבות ק"ב... וזה סוד 'וזכות צאתי מביתי החוצה' (אפילו פעולה קטנה) יחשב לי בזאת [התנועה קלה] כאלו הרחקתי נדוד, ר"ל למעלה שם עושה רושם גדול כנודע.

'יום אחד' בלבד, איין קליינע קבלה [-קבלה טובה אחת שלימה ורצויה] ק"ט.

זכר לדבר הביא הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (נאות דשא), שבכל ימי חג הסוכות מרבים להקריב פרים הרבה על גבי המזבח, ואילו בשמחת תורה אינו מביא כי אם פר אחד, והיינו טעמא, כי בצאת החג צריך לעשות דבר קטן שיוכל להחזיק האור בקרבו, ובאלו אסור ללכת בגדולות, רק יקבל על עצמו דבר אחד קטן שיקיים בשלימות ק"א.

ודע שאפילו דבר 'קטן' יש לו חשיבות גדולה בשמים ממעל, וכך פירש הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב

קט. משל למה הדבר דומה לנברשת (chandelier) גדולה ומפוארת המאירה באור יקרות את כל ארמון המלוכה, אשר היא מחוברת אל התקרה על ידי 'מסמר' אחד. והגיע כסיל אחד וחשב לעצמו שהרי אין שום חשיבות למסמר הקטן שעולה כמה פרוטות, ועל אחת כמה וכמה שאין לו ערך כלפי הנברשת, אם כן מה צורך יש בו באותו מסמר, ומדוע שלא אסיר אותו מהתקרה ואשתמש בו לצרכיי... וכן עשה... גערו בו כולם ואמרו, שאמנם אין לו שום דמיון לגבי הנברשת, הן בגודלו והן בשוויו, אך מכל מקום, אי אפשר ל'נברשת' בלא 'מסמר', כי במה תחזיק הנברשת, וכיצד תשאר קבועה בתקרת הבית. כיו"ב תאמר, גבי הארות היו"ט העצומים והנוראים, שאינם מתקיימים אלא על ידי 'מסמר' אחד והוא הקבלה הטובה, ואף אם היא קטנה.

והנה מסופר, כי כה אמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע לחסידיו במוצאי החג, תדעו כי ה'אתה חוננתנו' הוא ה'אתה בחרתנו' [והיתה כוונתם לחזק ליבם כעבור כל הימים הנוראים וחג הסוכות ושמח"ת, שאין הקב"ה עוזב אותנו... אלא אני ה' לא שניתני בין בחול ובין במועד...], ונכלל בדבריו שצריך לזכור בימי החול, לאחר ההבדלה בין קדושת המועדות לימי המעשה, את היו"ט שעברנו זה עתה, לכל תפוג כל אותה רישומא דקדושה וההתעלות שהיתה בימי החג. וכעין זה ביארו בטעם שקוראים 'פרשת עריות' במנחה דיום הכפורים, שלכאורה מה מקום לפרשה זו העוסקת בחטאים הירודים ושפלים ביותר לזמן קדוש כ"כ כיוה"כ בו אנו כמלאכים, אלא ללמד לאדם שאם יבוא עליו ח"ו שעת נסיון יעלה על זכרוננו את יום הכפורים... ושוב לא יחטא.

אמנם יש לומר גם לאידך גיסא, שבימים בהם אומרים 'אתה בחרתנו' יזכור שעוד מעט ויאמרו 'אתה חוננתנו'... ויקבל על עצמו קבלה טובה להמשיך את קדושת החג גם לימי החול. וכך גם רצו לעורר אותנו ביוה"כ, שעתה בעמדנו במדרג הגבוהה ביותר נקבל על עצמנו גדרים וסייגים לכל תמוט רגלנו בימות השנה, ולא 'ניפול' לאותה פרשה...

קי. וכאותו חסיד שזכה להסתופף בצל קדשו של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע באחד מן המועדים, ובחזרתו נשאל על ידי חבריו 'ווי אזוי איז אריבער די יום טוב' (האיך עבר עליך היו"ט בצל הקודש), השיב להם החסיד 'די יו"ט איז נישט אריבער (היו"ט לא חלף ועבר חלילה), די יו"ט איז אריין געגאנגען' - אורות החג חדרו היטב בתוך כל עצמותיו... קיא. קבלה היתה לו להרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שלא לדבר אחר קריאת שמע שעל המיטה, פעם אחת בהיותו מוכן ומזומן לעלות על יצועו וכבר קרא קר"ש שלח אחריו אחיו הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לקרוא לו, ומפני הכבוד לא היה יכול לסרב, לכן הלך אל הרבי והחליט שהוא לא יתחיל לדבר, אולם ה'בית ישראל' דיבר עמו על עניינים שונים ובלית ברירה היה צריך להשיב ולענות על השאלות, ויהי כאשר חזר לביתו לא עלה על יצועו כל הלילה כדי שלא לעבור ולבטל קבלתו. וזו היא דוגמא של 'קבלה עד הסוף', שאם קיבל על עצמו דבר יקיימו בכל מצב שהוא.

קיב. וז"ל ה'חובת הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ה), וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגיל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לא-ל יתברך, ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במלה או בראיה, כי המעט ממך

באר הפרשה - שמנ"ע ושמח"ת

הושיעה את עמך וברך את נחלתך, בפיתקא טבא ק"י לשנה דתקיפא במצוות יושפע עלינו שפע רב לאורך ימים ושנות טובה ומתוקה ק"י, ומוזה החודש - ירח האיתנים חיים בבריות גופא ונהורא מעליא בכל מיני ישועות וברכות.



רב אצלו, וכן בענין העבירות. והקרוב שבדמיונם בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה. תעתק בגלגל מילין הרבה, וכן העתקת הצל באצטרולב. ואל ירבו בעיניך מעשיך, ואם יהיו לשמו, כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק החשבון'.

קיג. הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע היה מברך - יהא רעוא שיפסוק הקב"ה לנו ולכל ישראל לעכטיגע קוויטלאך, מיט גרויסע אותיות, (פתקאות מלאות כל טובות, באותיות גדולות) שאף נשים ועמי הארצים יוכלו לקרוא את הפסק.... כלומר, שיהיה בהם חסד נראה ונגלה.

ובזה פירשו מה שמבקשים בליל שב"ק 'מודה אני לפניך... על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי', ואם תאמר שכל מה שהקב"ה עושה אינו אלא חסד ורחמים, על כן מסיימים ואומרים ועם כל בני ביתי היינו שגם הם יראו את הרחמים והחסדים.

קיד. אומר היה הרה"ק מליובאוויטש זי"ע, דלכן מוסיפין לומר 'ומתוקה', ולא סגי לברך בשנה 'טובה', כי אף בהנהגת הסתר הרי אנו מאמינים בני מאמינים שהכל לטובה ונמצא שכל הנעשה לאדם בכלל 'שנה טובה' היא, אבל את ה'מתוקה' חייבים להרגיש ולא נקרא 'מתוק' כשמר לו והוא מאמין שיש טובה בדבר... וע"י ברכה זו נזכה לחסד נגלה לכל השנה הבעל"ט.

אגעדאנק

על פרשת השבוע

י"ט יום כיפור ופרשת האזינו תש"פ

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

כווננו כראוי, כי עתה בכל אופן יש לכל אחד חלק ונחלה בכוונה זאת. ועי"ז יתעלו כל האכילות ושתיית דכל השנה,

(הגרמ"י רייזמן - ח' תשרי ע"ז)

שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדרין
(מסכת יומא א, א)

למה נקראת שמה "לשכת פלהדרין"? נאמר בגמרא (יומא ח, ב) שהוא על שם "פקידי המלך", ש"פלהדרין" בארמית זה פקידים, ולמה פקידים? כיוון שבזמן בית שני שמשו כהנים גדולים שאינם ראויים, והיו מסתלקים מידי שנה בשנה, וכל שנה היה כהן גדול חדש, ודרכם של פקדי המלך שהיו מתחלפים מידי שנה בשנה, לכך נקראת שמה פלהדרין.

בספר ציוני תורה כתב: יש להבין, מה היה הצורך לקבוע שמה של הלשכה על שם פרט זה?

יתכן שרצו לעורר בזה את הכהן גדול, כשבא להתכונן לעבודת היום של יום הקדוש, שיתן אל ליבו שעלול הוא להישאר כפקיד המתחלף מידי שנה בשנה, ואם אינו ראוי לכך אולי יפרוש בעבור זה, לכן, תיכף כשהגיע לבית המקדש הודיעו לו שעתה הולך הוא לשהות שבוע ב"לשכת פלהדרין" - לשכת הפקידים המתחלפים מידי שנה.

[יש לציין דבר פלא ש"פלהדרין" עולה בגימטריה כמניין "סנהדרין"]

(ציוני תורה)

אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר איסור וכו' וכיוצא בהן. אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו וכו' או גזול וכו' אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו (רמב"ם הל' תשובה ב, ט)

יש לעיין בלשון הרמב"ם, מה שכתב פעמיים שיש לבקש מחילה, שמתחילה כתב "וירצהו", ולאחמ"כ כתב שוב "צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו".

ביאר בזה בשו"ת "דברי יציב" (או"ח ב, סימן רנח), שכמו שמצינו בתשובה על עבירות שבין אדם למקום שיש ג' תנאים: עזיבת החטא, חרטה וקבלה לעתיד. כך ב"בין אדם לחבירו", צריך את ג' התנאים, עזיבת החטא, חרטה וקבלה לעתיד, וזה מה שכתב הרמב"ם "שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו" היינו: "עזיבת החטא", ומה שכתב "וירצהו" היינו: "קבלה לעתיד", ומה שכתב "ולשאול ממנו שימחול לו" היינו: "חרטה".

(דברי יציב)

ועניינים את נפשותיכם

מקשים העולם, מדוע נקרא עינוי מאכילה ושתייה "עינוי נפש", הלא זהו עינוי של הגוף, ואילו הנפש אינה מתענה בזה.

קושיא מעין זו הקשו לגבי תלונת בני ישראל על המן: "ועתה נפשינו יבשה אין כל בלתי אל המן עיינו", וגם כאן לכא' אינו מובן מדוע אמרו "נפשינו יבשה", והלא הם דברו על עניין האכילה שהגוף הוא זה שנהנה ממנו?

ומתרצים בשם הרב מטשיבין זצ"ל, שהרי על המן בירכו רק ברכה אחת - "המוציא לחם מן השמים" לפני אכילתו, וברכת המזון לאחריו, אך ברכות בורא פרי העץ, אדמה ושהכל, בורא נפשות ואשר יצר - לא יכלו לברך, ממילא גם הנפש היתה יבשה.

הוא הדין לגבי יום כיפור. זהו היום היחידי בשנה שבו כמעט בלתי אפשרי לברך מאה ברכות, ולכן יש בו גם עינוי הנפש.

ראיתי בספר הנותן אמרי שפר לרבי ישעיה נפתלי בן הרה"ק רבי דוד'ל דינובער נכדו של הבני יששכר, ע"פ מש"כ בבית אהרן בשמו של הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זי"ע שכל האכילות שאוכלים בעיוה"כ הוא תיקון לכל האכילות של כל השנה. וכן אי' במדבר קדש להשר שלום מבעלזא זי"ע, שזה מתקן על כל האכילות והשתיית שלא היו כראוי.

וביאר שם איך הוא סדר התיקון, שהרי לשון הגמ' הוא 'וענייתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב, וכי בתשיעי מתענין והלא אין מתענין אלא בעשירי, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי'. והפירוש הפשוט ככתוב בספר החינוך, כיון שאנו מתענין בעשירי, רצה הקב"ה שיהיה לנו כח להתענות, וצוה לאכול בעיוה"כ.

אמנם מחשבה זאת כל ישראל מגדול ועד קטן מכוונים לכוונה זאת שיהיה לנו כח להתענות ביוה"כ, לעמוד בביהמ"ד כל היום. וכל כוס שאנו שותים הוא כי רצון ה' הוא שיהיה לנו כח להתענות. וכל ישראל מכוונים על כונה זאת.

והנה האכילה והשתיה של כל השנה מלבד עבודת בירור הניצה"ק והעלאת המדות שיש באכילה ושתייה, לקרב חלקי הקדושה שיש בניצה"ק שבמאכלים, הרי בשו"ע סי' רל"א כתוב בפשטות 'בכל דרך דעה' שבכל עת שהוא אוכל ושותה יכוון כדי שיהיה לו כח ללמוד ולהתפלל ולעבוד את ה'. והוא מלבד העלאת ניצוצי אהבה. וכשאדם מכוון לאכול ולשתות שיהיה לו כח לעבודת הבורא, אינה פיגול, שהרי קיים מש"כ בשו"ע, ולאחר מכן הוא מתפלל בזה הכח, והנה בולקע נתהפכה לנקדישך.

אך מכיון שלא קיימנו דברי השו"ע כל השנה, הנה בא יום אחד שכל ישראל מכוונים כונה זאת, הרי שהוא ממש תיקון שלם לכל אכילתנו במשך כל השנה שלא זכינו לכוון שיהיה לנו כח לעבודת הבורא, וזהו שלימות התיקון, בדבר שקלקלת, בו אתה מתקן.

ופעם אחת בשנה יש מצות עשה דאורייתא לקיים מצות סי' רל"א, ובכתבים כתוב שיש לאכול כמו שני ימים, וכתבו הספה"ק איך אפשר לאכול כמו שני ימים, אנה יכנס כל המאכלים האלה? אלא שמספר הסעודות שאין אוכלים ביוה"כ, הרי סדר הפשוט הוא לאכול בוקר וערב, בעיוה"כ אוכלים בבוקר, ובמקום סעודת הערב מקדימים לאכול בסעודת המפסקת, כמ"ש בגמ' פאה שהעני נכנס לאכול פתו מקודם, וכן סעודת לילה דיוה"כ הרי אנו אוכלים במוצאי יוה"כ, ונשאר לנו סעודה אחת שהחסרנו והוא סעודת הבוקר דיוה"כ.

והנה ארז"ל שצריך אדם לאכול שני שליש מכדי מלואו, והיה לנו לאכול ב' שלישים בסעודת הבוקר וב' שלישים בסעודת המפסקת, ובזאת אנו משלימים את סעודת הבוקר דיוה"כ ע"י שנאכל סעודה מלאה בעיוה"כ אחת בבוקר ואחת בסעודת המפסקת, והרי השלמנו עוד ב' שלישים, ונמצא שלא החסרנו כלום. ואכילה זאת היא כלי להאור של יוה"כ.

נחזור לדברי הנותן אמרי שפר, אם היה כתוב בתורה 'ואכלתם בתשיעי', לא היינו שומעים את התיקון על קיום סי' רל"א, לכן כתוב בתורה באופן כזה שיבין האדם שהוא אוכל כדי שיהיה לו כח להתענות, וזש"כ 'וענייתם', שתאכלו כדי שתתענו, לא כמו גוי שאוכל סתם, אלא יש עבודת ה' באכילתו, יהודי אין אכילתו מפורשת, אלא כתוב בה לשון וענייתם, שהיא הכונה הפשוטה שאוכל כדי שיוכל להתענות, וזה יהיה נחשב לו כמתענה. ובזה מתקן מה שלא קיים כל השנה מש"כ בסי' רל"א, ובזה עבד את ה' באכילה ושתייה דעיוה"כ, ונחשב לו ממש שהתענה, כיון שאכל רק כדי שיוכל להתענות. וזהו הנהגתנו כל השנה, אלא כל השנה אין בזה מצות עשה מפורש, משא"כ בעיוה"כ, מתקנים כל כוס קפה שבמשך השנה שלא

כתב בספה"ק ויחי יוסף (פר' שמיני) "ונראה לפרש בס"ד, עפ"י מה ששמעתי משמיה דאדמו"ר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שאמר לפרש מאמר הפייטן בסדר העבודה דיוה"כ שש ועירה דם הפר לתוך המזרק שבו דם השעיר וכו' דאינו מובן לכאורה מה ענין שש דקאמר בעבודה זו דייקא?

ופי' מרן זי"ע דהכה"ג עשה לעצמו חשבון הנפש, איך כפרת כל ישראל תלוי בו, והוא בעצמו הרגיש בנפשו שעדיין לא תיקן את אשר עליו לתקן, ואיך יזכה שעבודתו תהי' מקובלת. ומאוד הי' לבו נשבר בקרבו ע"ז, עד שמצא לו התחזקות שיכלול תשובתו בתוך תשובת הרבים, ובזכותא דרבים גם תשובתו ועבודתו הנוגע לתיקון נפשו תתקבל.

והנה הפר הי' בא בשביל כפרת כה"ג וביתו, והשעיר בשביל כפרת כל ישראל, וציוותה תורה לערב דם הפר ודם השעיר לרמוז דהכה"ג צריך לכלול ולאחד תשובת עצמו עם תשובת כלל ישראל, וזה נתן להכה"ג חיזוק ושמחה, והיינו דאמר הפייטן דבהגיע לעבודה זו שש שמצא לעצמו התחזקות ושש ע"ז כשעירב דם הפר המורה על תשובתו עם דם השעיר המורה על תשובת כלל ישראל, עכ"ל"ק".

בספר "סימן טוב" הביא: בתקופה הראשונה אחרי הסתלקות כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד מבעלזא זי"ע היה לבו של ממלא מקומו כ"ק מרן מהר"א זי"ע שבור מאוד בקרבו, ופעם אחת לפני כניסתו לביהמ"ד, התבטא מרן זי"ע ואמר, שאצל הכהן גדול בעבודה של יוה"כ נאמר "שש ועירה דם הפר בדם השעיר", שאפילו שדם הפר היה הרבה יותר מדם השעיר, נחשב שהזה משניהם, כי הדם המועט של השעיר לא מתבטל, ומכאן למדו חז"ל (חולין צח, ב) ש"מין במינו אינו בטל".

והנה, הכהן גדול היה נבון בדעתו מה שהוא נבחר מכל ישראל לעשות העבודה ביום הקדוש, למרות שישנם כאלו שהם במדרגה יותר גדולה ממנו, אבל היות שמעבודת יוה"כ נלמד ש"מין במינו לא בטל", נחה דעתו, שאע"פ שיש גדולים וחשובים ממנו אבל לא נתבטל מהם. לכן "שש ועירה" הכהן גדול, דהיינו ששמח ונתנחם בזה.

הפטרת יונה

הטעם שקוראים ביום כיפור הפטרת יונה, כתב בספר "עטרת משה", שבזה אנו מעוררים מליצה טובה עלינו, שכן כשהיה יונה בים, והיתה הסערה הגדולה, בקשו המלחים לידע בשל מי הסער הגדול הזה, וגם אחרי שנודע להם בשל מי הוא, כפי שעלה בגורל וכפי שהודה יונה בעצמו, עדיין התאמצו מאוד להצילו, כדכתיב "ויחחרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו וגו'" ויקראו אל ד' ויאמרו אנא ד' אל נאבדה בנפש האיש הזה", וגם אמרו "ואל תתן עלינו דם נקי". והרי כבר ידעו שרק בשבילו הם כמעט טובעים, אע"פ קראו "דם נקי", ומזה יוצא ביום הדין המלצה כלפי מעלה שכמה שרק חטאו והדין נתונה להיחרץ, כמה שמשמייים ירחמו אלף אלפי פעמים יותר מאותם מלחים גויים ופשוטי עם.

עוד מוסיף, כמה מוסר עלינו ללמוד מפרשה זו איך לחוס ולדון כל אחד לכף זכות, גם אחרי שמשערים דברי חובה עליו, ואפי' אם יוצא לו על ידי חבירו סכנת נפשות ממש, עדיין לדון לכף זכות.

(עטרת משה, יום כיפור)

פתח לנו שער בעת נעילת שער כי פנה יום.

בתפילת נעילה מזכירים תפילה ובקשה זו, ואף מוסיפים וחוזרים בקיצור על כל הפזמונים והסליחות של כל הימים שעברו.

ביאר בספר **עטרת משה**: הטעם שחוזרים על הפזמונים, מובא בספרים שזה כמו שחוזרין על ענייניו של שטר בשיטה אחרונה, טרם החיתום.

והוסיף עוד לבאר, עפ"י המובא בספר "כנסת ישראל", בשם הגאון הצדיק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, שפעם בא איליו אחד מאנשי שלומו, שהיו לו כמה וכמה עניינים וספיקות שרצה להעלותם לפני רבו, וכאשר ניגש אל רבו, נשכחו ממנו כל העניינים עליהם רצה לשוחח, וחזר לביתו. לאחמ"כ נזכר שוב, כי היו אלו דברים מאוד חשובים לו, וחזר אל רבו. והנה כשנכנס אל הרבי, שוב נשכחו ממנו כל העניינים, כך כמה פעמים, שכשחזר לביתו נזכר וכאשר שב אל רבו שכח. עד שפנה אל הרבי ושאלו מה הפשט בזה, ולמה שוכח הכל כשבא לשאול.

ענה לו, שמצינו אצל הכהן גדול כשהיה נכנס לקודש הקדשים היה מתפלל רק ביציאתו תפילה קצרה, ולכאורה זה דבר פלא שאחרי כל ההכנות לקדושת יום הכיפורים, וכבר זכה להיכנס לפני ולפנים הפעם היחידה בשנה שלא יתפלל אלא ביציאתו? ומה מתפלל? תפילה קצרה? ראוי היה שישפוך שם תחינתו ותפילתו על צרכי בני ישראל המרובים?!

ובנותן טעם להביא כאן את מה ששאלתי פעם את הגר"ח קנייבסקי שליט"א על דברי הגמרא (יומא ד, ב) שעוד לפני שדיבר ה' עם משה במעמד הר סיני, הוצרך משה להמתין בתוך הענן ששה ימים, כדי למקר אכילה ושתיה שבתוך מיעיו. ושאלתי להגר"ח שליט"א, מדוע הוצרך למקר אכילה ושתיה שבמעיו, הלא אכל רק מן, והמן נבלע באיברים?

וענה הגר"ח, שמשא רבינו כנראה קנה אוכל מהגויים בסביבה, כמו שכתוב על בני ישראל שעשו כך. ועל זה שאלתי: אם למשה רבינו היתה אפשרות לאכול מן שהוא לחם רוחני שמלאכי השרת ניזונים ממנו, כיצד הלך לקנות מהגויים אוכל? וענה הגר"ח שמשא רבינו רצה להרויח את הברכות שיברך על אותם מאכלים, שכן על ה"מן" היה מברך המוציא וברכת הוזן. וכשקנה מהגויים הרויח ברכת "מזונות" הענף' 'האדמה' 'בורא נפשות' ו'אשר יצר'.

שטן ביומא דכיפורי לית רשותא לאיסטוני (מסכת יומא כ, א)

בעל אמרי השכל מפרש בדרך צחות את המאמר "שטן ביומא דכיפורי ליה רשות לאיסטוני", על פי מה שאנו רואים אצל בעלי לשה"ר, הלומדים פרטי הלכות לשה"ר, וכולם יודעים אותם שאינם מדברים לשה"ר, ובכל זאת בבוא איש לשאול אותם על איש אחד מה טיבו, יענו בפי תמים "מה אעשה, אסור לדבר לשה"ר..." ודיו להכות במענה הזאת את האדם הנשאל עליו חרם, כי מובן של המשיב הוא שיש ויש מה לדבר, אמנם אסור לדבר לשה"ר, כי זולת זאת היה עונה אינני מכיר אותו, כן גם השטן בבואו ביוה"כ לפני הבו"ת אומר "לית לי רשות לאיסטוני" ולולא זאת הייתי מספר מהחדשות שראיתי היום בנהרדעא אבל מה אעשה פי סגור היום... וממילא עושה גם ביו"כ עבודתו ומשטין ברמז.

(לקוטי בתר לקוטי)

אשמנו בגדנו גזלנו

בספר "לקוטי יהודה" מביא בשם ה"שפת אמת" שהטעם לכן תיקנו את סדר ה"אשמנו" בסדר של א' ב', הוא משום שלולא זאת לא היינו יכולים לגמור מלמנות...

כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון

בעל תשובה התמרמר והתאונן בפני הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל על שהרבה לפשוע ולמרוד נגד השם יתברך, וגם אחרי ששב בתשובה חזר לפעמים על העבירות, כיצד - הוא דואג - תקובל עוד תשובתו?

הרגיעו הצדיק בדברי תפילת יום הכיפורים, וכה אמר: הברכה האמצעית שבשמונה עשרה מסתיימת כך "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור", לכאורה לפי דקדוק הלשון היה ראוי לומר כי אתה **סולח לישראל ומוחל לשבטי ישורון**?

אלא, שרצו מתקני התפילה לחזקנו ולעודדנו שסליחתו ומחילתו של הקדוש ברוך הוא אינו ענין חד פעמי, כי אם שדרכו לסלוח ולמחול כל אימת שיחזור יהודי בתשובה, ומצינו בגמרא בבא מציא (דף ל"ג) שדרשו על הפסוק "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו" (שמות כג ה) "רובץ ולא רבצן" (כלומר, החיוב של עזוב תעזוב עמו, הוא רק בחמור שבמקרה רובץ כעת, אבל אם דרכו של חמור זה הוא לרובץ תדיר, אין חיוב לעזוב עימו). נמצאנו למדים מכאן שכשישן' בסוף התיבה משמעותה היא שזה דבר שנמשך תמיד.

לפי זה, אומרים אנו בדקדוק רב: "כי אתה **סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור**" כי ה' יתברך אומנתו לסלוח ולמחול שוב ושוב. (חיים שיש בהם)

על חטא שחטאנו לפניך בבלי דעת

היצר הרע קרוי "מלך זקן וכסיל" (קהלת ד, יג). ואמרו במדרש "למה קורא אותו "מלך"? שהכל שומעין לו. ולמה קורא אותו "זקן"? שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנותו. ולמה קורא אותו "כסיל"? שהוא מלמד לאדם דרך רעה".

ואינו מובן: אמנם מדרין לדרך רעה, אבל בכזו חכמה, בעורמה כה רבה, בתחכום עצום ורב. ואיך מכנים אותו בשם "כסיל"?

והתשובה: כשקוראים לאדם: "מלך אנגליה", פירושו שהוא מלך על אנגליה. וכשאומרים: "מלך ספרד", מלך הוא על ספרד. וכשקוראים ליצר הרע "מלך כסיל", הרי הוא מלך על כסילים. כי מי כסיל כשומע לקולו ומאבד עצמו משני עולמות!

(והגדת)

ואז יתקיים לפני ה' תטהרו.

כוחה של תפילה ישראל

נסיים בסיפור שסיפר רבי יעקב קמינצקי זצ"ל מגדולי אמריקה, אודות כוחה של תפילה ומעשים, אגיואלדיגע מעשה.

בעיר סובאלק התגורר אדם רב גדול מגאוני הזמן שחיבר ספר: "שאלות תשובות עמודי אור". בכל 'תשובה' הלכתית בספרו הוא מסיים בחתימת שמו בתוספת: "העלוב".

(הנצי"ב מולאזין היה חותם "נפתלי צבי - העמוס בעבודה", וגאון זה חתם "העלוב"), מה הבסיס לחתימה תמוהה זו?

על כך סיפר רבי יעקב קמינצקי.

סבו של רבה של סובאלק, היה גביר ונגיד נכבד. הוא התפרנס ממכרז מכירות גדול של הימים ההם, בו בקרו רבים ונכבדים שרכשו את סחורתם. גם הגבירים הגויים נכנסו בשערי מרכז המכירות. הפריצים של העיירות מסביב ביקרו הרבה בחנות. וילך האיש הלך וגדול, עשירותו היתה לשם דבר. והקנאה בעקבותיה...

כאשר הקנאה אוכלת את הלב, החלו לדבר סרה על בתו של הגביר... היא, הבת, עסקה גם כן במכירת סחורות בחנות של אביה. ובעלי לשון הרע ומוציאי שם רע אמרו: "הפריצים הרי מסתובבים שם כל כך הרבה ובוודאי יש לה קשר איתם", לשון הרע, מי שלא יודע, הוא לפעמים כאש בנעורת, נורא ואיום, התוצאה הייתה: כל שידוך שהציעו לה, צד הבחור התעניין בעיירה ומיד שמע את הרינונים עליה, ואין שידוכים.

השנים חלפו. שנה שנתיים, - חמש שנים. הבת כבר בגרה והכאב גדל. האב היה אערליכער איד וידע כי בת ישראל אין לה לשבת גלמודה, וכדאי לה שידוך פשוט ולא לשבת בדד. הוא התאמץ להשיג לה לפחות שידוך פשוט. אך גם שידוך כזה היה קשה למצוא לה... מי יהיה להתחתן עם בת ישראל לא כשירה.

בסופו של דבר הוא מצא בחור שנאות להנשא עם בתו - "אהרון דער שמייסער" (=אהרון המצליף) בחור שמגיל שנה שנתיים הסתובב ללא מסגרת, ללמוד לא ידע, וברבות הימים השכיר את עצמו לבעלי העגלות של העיר - להכות את הסוסים, מאי משמע? כאשר העגלון מתעייף, התיישב הוא להחליף אותו ולהצליף את הסוס. אתם כבר מבינים איך הוא היה נראה. למעשה, אחד מבעלי העגלות בעיר היה אפטרופוס עליו. וכאשר הגביר אבי המדוברת הציע את בתו באונו העגלון, הוא לא הביע את הסכמתו על אתר, רק לאחר שבוע נתן את הסכמתו.

נו, ברוך ה', הם באו בברית האירוסין.

הימים חלפו, יום הנישואין הגיע.

בת הגביר עם אהרון דער שמייסער. עלבון. התאספו בחצר בית הכנסת לעריכת חופה וקידושין כאשר שמחה ועלבון משמשים בערבוביה.

רגעים ספורים לפני שהחתן בא לכסות את פני הכלה. נעמדה הכלה על רגליה ובמעמד כל האורחות שהצטופפו באולם, דיברה לפני מי שאמר והיה העולם - הקרוב "לכל אשר יקראוהו באמת":

"רבונו של עולם אתה יודע כי אני בת ישראל כשירה, ונקייה מכל רבב. אתה יודע! לכן בזכות זאת, אני מבקשת ממך, שתתן לי ילדים כשרים ונקיים מכל רבב". והדמעות עלו עד לב השמים.

מאותו זיווג נולדו לה ארבעה ילדים. שארבעתם היו מגדולי הדור ממש, אחד מהם הסובאלקער רב: הגאון בעל "עמודי אור" זצוק"ל.

ומכאן רמז לחתימתו בכל תשובותיו "העלוב". בזכות העלבון שליווה את אמו, הוא ואחיו זכו למה שזכו.

הנה כח תפילה.

"ואמרו חז"ל "אשרי מי שחושדין בו ואין בו".

ה' יעזרנו שלא נזדקק חלילה לביזיונות, בשביל להצליח מחמתם. ונזכה לתשובה שלימה ולגאולה שלימה לנו ולכל כלל ישראל במהרה בימינו.

(להגיד)



ויאמר אליהם שאוני והטילנו אל הים וישתק הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם (יונה א, יב)

רבי שלום שבדרון זצ"ל

אלא, העניין הוא, שכאשר הגיע הכהן למקום שיש בו כזאת השראת אור השכינה עצומה ונשגבה, נשכח ממנו כל ענייני גשמיות מהעולם השפל הזה. ורק ביציאתו משם כשהתחיל להיפרד מהקדושה, נזכר מעט מצרכי עם בני ישראל, והיה מתפלל תפילה קצרה, כיוון שגם אז היה בעיניו כטפל כל ענייני הגשמיות. וכך הוא כשבאים אל הצדיק ששוכחים כל דבר גשמי. ובזה רמזו "ובהגיע וגו' לבא אל המלך לא בקשה דבר. עד כאן מספר כנסת ישראל".

עפ"י זה מבאר בעל עטרת משה, שבמשך היום הקדוש אינו יכול לפצות פה ולבקש על צרכיו הגשמיים מחמת עוצם קדושת היום, ורק לעת הנעילה כשכבר פנה יום מתעורר ומקיץ מגודל האור והאהבה ששגה בה כל היום, ואז כמו הכהן גדול, מתפלל תפילה קצרה, במעט מילים המחזיקים את המרובה. וזה כוונת אומרו: "היום יפנה וכו' נבואה שעריך" שרק כעת בא עם בקשותיו אחרי שפנה יום.

(עטרת משה, יום כיפור)

מאוצרות המגידים

"אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיהו יז) מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל" (יומא דף פ"ה במשנה).

תפילת הכלה שעלתה לשמי שמים עם דמעותיה

רבי שלום שבדרון / מתוך וועד לתלמידים משיבת חברון

"אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, וכו' מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל"

יש להבין מדוע רבי עקיבא כופל את הלשונות ברישא של המשנה ובסיפא של המשנה: "לפני מי אתם מטהרים" ושוב "ומי מטהר אתכם", גם בפסוקים מביא רבי עקיבא ב' פסוקים "וזרקתי עליכם מים טהורים" ופסוק נוסף "מקוה ישראל ה'".

ידוע שישנם שני סוגי טומאות של בני אדם, וב' סוגי טהרה להם.

האחד, טמא שנטמא ממנו. וטומאתו שבעה ימים, ויש להזות עליו אפר פרה (שלישי ושביעי) אח"כ הוא מוסיף לטבול במקווה ונטהר.

ישנה טומאה קלה יותר, הנטמא בשרץ, שטומאתו רק יום אחד, ואינו זקוק להזאה מהכהן. הוא טוב במקווה ונטהר.

רבי עקיבא מתחיל ואומר: "אשריכם!", אשריכם, "לפני מי אתם מטהרים" אלו האנשים הגדולים המטהרים את עצמם, האנשים המסוגלים להיטהר בכוחותיהם. כי במשך ימות השנה אולי חטאו חטא קטן, ומיהרו וטיהרו את עצמם, רצים למקווה של הנפשות, ומטהרים את עצמם: "אתם מיטהרים".

אבל יש אנשים השקועים בטומאה עמוקה יותר מטומאת מת (רשעים בחייהם קרויים מתים) הללו הטמאים כטומאת שבעה, צריך להזות עליהם מאפר פרה. וידוע כי האדם שמזים עליו אינו עושה מאומה למען טהרתו, אלא רק עומד והכהן מזה עליו, היינו: "ומי מטהר אתכם" - הקב"ה מטהר אותנו.

ועל שתי הטומאות הללו מביא רבי עקיבא שני פסוקים.

הנה מגיעים עשרת ימי תשובה, שבהם הקב"ה מכניס התעוררות בלבבות, ושומעים בלב את הקול הקורא: "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישבו אל ה' - וירחמנו, ואל אלוהינו כי ירבה לסלוח". הוא זורק עלינו התעוררות אפילו על אלו שאין להם כח להתעורר לבד "וזרקתי עליכם מים טהורים" וכאשר ה' מעורר אותנו, רבים מגיעים אל הדרגה היותר גבוהה של טהרה, להיות מסוג האנשים שנוטר עליהם רק טומאת שרץ ויש להם אפשרות לטהר את עצמם על ידי כניסה למקווה מים. הם נכנסים למקווה של הקב"ה ומיטהרים "ואומר מקוה ישראל ה' מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

אשריכם ישראל!

אך אסור לנו לשכוח, כי מה שתלוי בנו, בטבילת מקווה, מאוד יש להזהר, היינו, שלא יהיה בבחינת "וטובל ושרץ בידו" אלא לזרוק את החטא, כמו כן, להיכנס בתוך המים, שלא ייצא אבר אחד החוצה, ואז הכפרה והטהרה רבה.

בערב יום כיפו המחשבה נתונה למצוות היום הבא: אוכלים כדי לצום, שותים כדי לצום, כל המח עסוק ב"לפני ה' תטהרו" כמלאכים, לכן, אומרים ברוך שם כבוד – בקול רם. אבל במוצאי יום הכיפורים כאשר מתחיל מעריב, מה המחשבה אומרת? "עוד מעט כבר אפשר לשתות קפה" וליד הקפה? יהיה לי עוגה, עוגת קרם... אם כן המלאך נעלם – ברוך שם כבוד מלכותו – **בלחש**.

כי המחשבה היא אבן הבוחן למצבו האמיתי של האדם. יש כאלו שגם כאשר בוכים "ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד" או "פתח לנו שער בעת נעילת שער" חושבים רק על גשמיות: פתח לנו שער – פרנסה, ותן לנו שער – אוי פרנסה, חננו ועננו – שיהיה לנו הרבה כסף. פרנסה! אשתי שבה פעם מהכותל וסיפרה כי אשה אחת הכתה על אבני הכותל בחזקה, בקולות קריאה: "אוי רבונו של עולם, פרנסה! רבונו של עולם – תן פרנסה!".

נכון מבקשים על פרנסה, אבל שהקאפ (שהראש) לא יהיה רק בפרנסה, וכי מלאך זקוק לפרנסה? עכשיו, ביום כיפור הרי אתה מלאך, נכון?...

עוד רגע אחד של יום כיפור

הרבי שלי נפטר בתחילת חודש חשוון.

ביום הכיפורים האחרון לחייו הוא צם כל היום, בסוף היום היה כמובן חלוש, ירד לביתו, וביקש שעשרה בחורים יתפללו איתו מעריב מיד בזמן המותר (ולא להמשיך בתפילה כמו בישבה) הוא ירד ואחריו עשרה תלמידים. אני לא הייתי שם. אבל העידו לי.

נותרו דקות ספורות עד מעריב. הוא ישב ליד השולחן וחשב מה שחשב. והבחין כי הבחורים משוחחים ביניהם על סתם. הוא הגביה את ראשו החלוש ואמר להם:

נאמר ביונה, כי הנביא אמר לנוסעי הספינה **"בשלי הסער הזה, שאוני והטילוני אל הים"** לשם מה הוא ביקש **"שאוני"** וכי הם לא ישאו אותו, בוודאי, כי אם הוא שוכב בירכתי הספינה, א"כ צריכים לשאתו לסיפון, יגביהו אותו ויטילוהו לים? התשובה היא:

"שאוני והטילוני" – תגביהו אותי מעל הסיפון, אל תשליכו אותי ישר לים אלא קודם הגביהו – **"שאוני"** מדוע? כדי להרוויח (להזכיר לעצמו ולאחרים מה הוא) עוד רגע של חיים, אל תזרקו אותי סתם כך כי אז יהיה לי עוד רגע של חיים...

בכך המשגיח שלנו רמז לבחורים להעריך עוד רגע של יום הכיפורים שהוא רגע גדול. (והם הזדעזעו אז ממשמעות נוספת של דבריו... על עוד רגע של חיים שלו באחרית ימיו).

רגע נוסף של יום כיפור – הוא רגע של נוסף של חיים. פתח לנו שער בעת נעילת שער – עוד רגע נוסף.

ברוך ה', ה' יעזרנו עוד ועוד, להתחזק ולעלות בתורה ובמידות טובות, שנה טובה וכל טוב וגאולה שלימה אמן.

(להגיד)

מחרת יום הכיפורים

כתב הארץ צבי מקוויקולוב על מה שאמרו חז"ל שיש חביבות יתרה לתורה של תינוקות של בית רבן שיש להם הבל פה שאין בו חטא, נלע"ד שיתרה מזאת הוא הלימוד תורה שיש בין יוה"כ לסוכות, כי אין בנו חטא מאחר שזכינו לכפרת יוה"כ, וחיבה יתרה נודעת לנו שאנו מצווים ועושים, שלא כתשב"ר שאינם מצווים ועושים. ולכן סוגרים את החידרים של הילדים באלו הימים, כי הלימוד תורה של כל ישראל הם בבחי' הבל פה שאין בו חטא. ואמר זאת לאבני נזר והסכים לדבריו.

(הגרמ"י רייזמן – י"ב תשרי ע"ו)

כותב הרמ"א {או"ח סימן תר"ט ס"ד} – **יש שכתבו שנהגו ללבש בגדים**

לבנים נקיים ביום כפור, דגמת מלאכי השרת; וכן נוהגין ללבש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתים ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר.

כותב השולחן ערוך {שם סימן תרי"ט ס"ה} – **יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה.**

כותב המשנה ברורה {שם} – וטעם העמידה, להיות דוגמת המלאכים.

עוד כותב השולחן ערוך {שם ס"ב} – **בליל יום הכפורים ומחרתו אומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם.**

כותב המשנה ברורה – **בקול רם. דהוא שירת המלאכים, וביום הכיפורים גם ישראל דומין למלאכים.**

רבי חיים קנייבסקי שליט"א כותב, כי כאשר שב מהלווייתו של רבי אליהו דושניצר זצ"ל מפתח תקוה, אמר לו החזון איש – "הנך שב מהלווייתו של אחד מל"ו צדיקים שבדור".

והוא, הרב דושניצר זצ"ל היה המשגיח שלנו בשיבת לומז'א בפתח תקוה.

הייתי אז צעיר אולי בן ארבע עשרה, אינני זוכר את כל דברי העמקות שדיבר איתנו באותו וועד, לפני יום כיפור, אבל מה שאני זוכר אומר לכם.

באותה שעה לא האמנתי שהוא – הצדיק הזה, מספר לנו כזה סיפור, שגרם חיוך לבחורים צעירים כמותנו, וכה אמר:

אתם נודעים בוודאי, מה הם הרגעים של לפני כניסת יום הכיפורים – "כל נדרי, ותפילה זכה שלפניה", - מי לא מתעורר. אבל החסידים, מעריכים ומחשיבים מאוד את העניין של שמחה (ואני אומר שוב שאינני זוכר את כל ההסברים, הייתי צעיר, רק זכורני כי התפעלתי שהוא מדבר איתנו כך) כולם כבר מתעטפים בטליתות ואחרים כבר הולכים עם מחזורים לבית הכנסת, והנה קבוצה של שלושה ארבעה חסידים הולכים לכיוון אחר, - להספיק עוד טבילה במקווה לפני יום הקדוש, והולכים בשמחה.

כאשר חזרו מהמקווה הם חלפו ליד שער של בית כנסת (של הליטאים). הציע אחד מהם לחבריו – "האם אתם רוצים לראות דבר מעניין, בואו אחר".

הם נכנסו לבית הכנסת של המתנגדים, הלכו אחריו. הוא ניגש לאחד היושבים קרוב לפתח, יהודי שהיה עטוף בטלית מעל ראשו ואמר תפילה זכה לפני כל נדרי. החסיד הנועז הזה הגביה מעט את הטלית מעל ראשו של היושב, הכניס את ראשו שלו מעט פנימה והוציא למולו את הלשון שלו...

ה"צדיק" הזה הזה מרוב כעסו סטר לו על לחיו – נתן לו צווי פעצ' = שתי סתירות...

הסתובב החסיד אל חבריו ואמר להם: נו, תפילה זכה בדמעות על העיניים...

ע"כ הסיפור, אינני זוכר בדיוק את מוסר השכל שאמר לנו.

מורי ורבותי. קורה שיושבים ואומרים תפילה זכה "הריני מוחל" ולפתע בא מישהו ומבזה את חבריו צועק לו: "זה המקום שלי! לך מפה! וכדומה, זה משפיל זה כועס וסוטר שניהם אומרים "הריני מוחל" הריני מוחל וסולח".

מסעודה המפסקת עד מוצאי היום

יהודי כאשר הוא, מתקדש ומיטהר לקראת היום הקדוש "לפני ב' תטהרו" אחרי שמסיימים סעודה המפסקת מברכים ברכת המזון (אני נזכר כיצד הרבי שלי אכל סעודה המפסקת. נכנסתי לביתו. הרבנית הגישה לו מרק. הוא אכל ועיניו נוטפות דמעות קדושות, לתוך המרק, טיף אחר טיף, וכך אכל: דמעות עם מרק... לא מרק עם דמעות, כ"כ בכה).

מתעטפים בטלית לובשים קיטל כמו מלאכים, כל נדרי ומעריב שמע ישראל ה' אלוקינו – ברוך שם כבוד, **בקול רם** כמלאכים. אחרי מעריב פרקי שירה ואומרים תהילים יש הנעורים כל הלילה.

שחרית, קריאת התורה מוסף, מנחה, מקיימים את כל חמשה העינויים הכתובים בתורה, מי יש לו זמן בכלל לדברים בטלים ביום הכיפורים – קודש מבוא ועד צאתו. – מצוה ועוד מצוה.

מתחילים נעילה ומגיעים עד "פתח לנו שער בעת נעילת שער" מסיימים "אבינו מלכינו" שמע ישראל, שבע פעמים – ה' הוא האלוקים, תקיעה גדולה, מסתכלים על השעון – אפשר להתחיל מעריב:

"והוא רחום יכפר עוון" מעריב, מגיעים ל"שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" ו"ברוך שם..." **בשקט. בלחש. שא... שא...**

נשאלת השאלה: בתחילת יום כיפור אמרו בקולועכשיו לאחר יום ארוך וקדוש, עדיין לא טעמו כלום, עדיין עטופים בטלית, לאחר יממה שלימה כמו מלאכים והנה אומרים "ברוך שם" בלחש?!

תשמעו תירוץ.

חונתי זצ"ל היה חסיד והוא אמר בשם הבעש"ט הקדוש את המימרא הזאת **"מחשבה דאדם היא אדם"** וכי מה הוא האדם – רגליים? אולי ידיים? גם בהמה יש לה ידיים ורגליים, אם כן מה הוא האדם? הנשמה, והוא חושב עם הנשמה. אם כן "מחשבה דאדם הוא אדם": היכן שמחשבתו נתונה זה הוא.

נשאלת השאלה – ולמה שנצטרך להיות דומים למלאכים ביום הכיפורים!?

אמר לי יהודי שהסיבה מאד פשוטה, היות וכל השנה אנחנו מתנהגים כבהמות והיות והקב"ה רוצה להחזיר אותנו לדרך הישרה, לכן הוא אומר שיום א' תסטה' מהדרך ותהיה כמלאך – אז תהיה לך עוד תקוה לשוב ולהיות בנאדם.

המקור ל – **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד** מובא בשני מקומות, הא' בדברי הגמרא והשני בדברי מדרש:

אומרת הגמרא {מסכת פסחים נו, א} – דאמר ר' שמעון בן לקיש כתוב בתורה על השעה שקיבץ יעקב את בניו לפני מותו {בראשית מט-א} ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכנה ולא היה יכול לגלות. אמר לבניו: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל קראו לו בשמו ה' אלקינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. נשאלת השאלה – מה פתאום בחר יעקב אבינו לומר דוקא את הפס' הזה?

אומרים המפרשים [שם], היות וביום הכיפורים אנחנו אומרים "כשהיו העם שומעים את השם המפורש יוצא מפיו של כהן גדול היו נופלים על פניהם ואומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'", כך כששמע יעקב אבינו את בניו אומרים 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', ייחד את השם ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

במדרש רבה בפרשת ואתחנן, מובאת סיבה אחרת: **אומרים חז"ל {דברים רבה, פרשה ב, אות לו} – על הפס' 'שמע ישראל', רבנן אמרין, בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקדוש ברוך הוא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והוריד אותה לישראל, ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא, אמר רבי אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קוזמין מתוך פלטיין של מלך, נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך, אבל ביום הכפורים שהן נקיים כמלאכי השרת, הן אומרים אותו בפרהסיא, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.**

לא נדרש מאיתנו לומר 'ברוך שם כבוד' היות ואנחנו נקיים כמלאכי השרת, אלא על מנת להיות דומים למלאכים, והשאלה שנשאלת היא, מדוע נדרש מאיתנו להיות דומים למלאכים ביום הכיפורים?

כדי לבאר את הדברים, נצטרך להקדים תחילה מספר שאלות, ולאחריהם נוכל לעמוד על ביאור הדברים:

אומרת המשנה {מסכת יומא פ"ח מ"ט} – עבדות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עבדות שבין אדם לחברו, אין {כד} יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו.

מספרת הגמרא {מסכת יומא פז, א} – רב הוה ליה מילתא בהדי ההוא טבחא רב היה לו דבר תרעומת על טבח אחד שחטא לו. לא אתא לקמיה לא בא הטבח אליו לבקש ממנו מחילה במעלי יומא דכפורי בערב יום הכיפורים. אמר איהו רב: איזיל אנא לפיוסי ליה אלך אני אליו כדי להתפייס איתו פגע ביה פגש אותו רב הווא בדרכו לטבחא. אמר ליה לרב: להיכא קא אזיל מר לאן הולך מר? אמר ליה רב: לפיוסי לפלניא להתפייס עם פלוני. אמר רב הווא: אזיל אבא למיקטל נפשא אבא [כלומר רב] הולך להרוג את הנפש! אזל וקם עילויה הלך רב ועמד על יד הטבחא. הוה יתיב וקא פלי ירשא הטבח ישב ושבר עצמות של ראש של בהמה. דלי עיניה וחזייה הרים הטבח את עיניו וראה אותו. אמר ליה לרב: אבא את אתה אבא, זיל לית לי מילתא בהדך לך! אין לי דבר אתך. בהדי דקא פלי ירשא בהיותו שובר עצמות ראש הבהמה, אישתמיט גרמא ומחייה בקועיה וקטליה נשמטה עצם, והכתה את הטבח בגרירתו והרגתו.

נשאלת השאלה – מאיפה לקח רב את ההלכה, שאדם שפגע בחברו צריך להמציא את עצמו אל החבר כדי שימחל לו?!! מישוהו פגע בי, אז אני צריך ללכת אליו בעצמי כדי שהוא יבקש ממני מחילה?!! והרי ידועה האמרה 'הרוצה את הרב – יבוא אליו', אם אתה פגעת בי – תבוא אתה אלי ותבקש מחילה!

אומר ר' איצ'לה בלאזר בספרו כוכבי אור, שרב למד מהנהגתו של הקב"ה, שנאמר {דברים כח, ט} והלכת בדרכיו – מה הוא רחום אף אתה רחום. מה הוא חנון אף אתה חנון; היות ואלו ימים שבהם הקב"ה קרוב אלינו ביותר, ומוטלת עלינו החובה לפייס אחד את השני, התבונן רב – "אנחנו פוגעים בקב"ה והוא בא להתפייס איתנו – איפה מצאנו דבר כזה?!! ואם כך נוהג הקב"ה, על אחת כמה וכמה שאנחנו כמותו!" – ולכן הלך אל הקצב כדי להתפייס איתו.

אילולי דבריו של ר' איצ'לה, יש להבין מה מונח כאן שרב הלך אל הקצב כדי לפייסו. לכאורה, הקצב היה צריך לבוא אל רב כדי להתפייס!

כדי לבאר את הדברים, אקדים הקדמה מדבריו של המתנת חיים: בא השולחן ערוך {או"ח סי' תר"ו} ומביא סימן שלם על חיובו של האדם לפייס את חברו לפני יום הכיפורים.

שואל המתנת חיים, השולחן ערוך והטור מעולם לא התעסקו בהלכות תשובה. אלא מי שעסק בהלכות הללו, היה דוקא הרמב"ם. אם ככה, מה התייחדה ההלכה הזאת, שהאדם חייב לפייס את חברו, שדוקא אותה בחירו השולחן ערוך והטור להביא, ולא את שאר הלכות התשובה כמו החרטה הוידי ונתינת הצדקה?

שאלה נוספת שצריכה ביאור:

ביום הכיפורים ישנה רשימה שלמה של 'על חטא' – מתחילים ממנחה של ערב יום הכיפורים, ממשיכים בערבית – שחרית – מוסף – מנחה, ובתפילת הנעילה כבר אין את זה, אלא ישנו נוסח אחר – לא ע"ז, לא גילוי עריות, לא שפיכות דמים ולא חילול שבת, אלא "למען נחלל מעושק ידינו"; הדגש העיקרי בתפילת הנעילה הוא דוקא על הגזל! **נשאלת השאלה – ישנם עבירות הרבה יותר חמורות מגזל, כגון חילול שבת. אז למה א"כ מאזכרים דוקא את ענין הגזל ולא עבירות חמורות יותר?**

שאלה נוספת שצריכה ביאור:

בני עדות אשכנז, מאזכרים בתפילת המוסף את הסתלקותם של עשרה הרוגי מלכות, ומבקשים מהקב"ה שבזכותם נזכה לצאת זכאים בדיון, והשאלה שנשאלת היא, איך בדיוק עשרת הרוגי מלכות קשורים ליום הכיפורים, שבחרו לאזכר אותם בתפילת המוסף? ואם נאמר שמחפשים אנשים שמסרו עצמם על קידוש השם, אפשר למנות את האבות הקדושים, או חנה ושבעת בניה?

בא המשך חכמה בפרשת 'אחרי מות', ומגלה לנו את צפונות יום הכיפורים:

שואל המשך חכמה, מה פירוש הנוסח שאנו אומרים "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון"?

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין ק"ב, א} – אמר ר' יצחק: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון, שנאמר {שמות לב-לד} וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם – היינו, כל סבל של יהודי בעולם הזה, עד בואו של משיח צדקנו, יש בו משהו מחטא העגל.

מחלק המשך חכמה את הנוסח הזה לשני חלקים – הא' ב'בין אדם לחברו' והב' ב'בין אדם למקום':

אומר המשך חכמה {פרשת אחרי מות} – והנה אמרו במדרש משלי {שוחר טוב סימן א}: ר' אבין אומר, בכל דור עדיין חטא של מכירת יוסף קיים. ונמצא, דהכפרה על האומה בכללה לפני ולפנים עדיין שם רושם החטא ממכירת יוסף. ולכן לשון של שעייר המשתלח משקל שתי סלעים, רמז למה שאמרו בשבת פרק קמא {י, ב}: אמר רב, לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מית שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ולכן יתכן כי הכפרה היתה לפני ולפנים בבית הכפורות וההיכל, מקום של בנימין, משום שהוא לא היה בחטא של מכירת יוסף, ולכן לא היה בעזרה חלקו של יהודה. וקרוב לזה מפורש בספרי ברכה {סוף פרק יב}: מפני מה זכה בנימין שתשרה שכינה בחלקו? לפי שכל השבטים היו במכירתו של יוסף, ובנימין לא היה. אמר הקב"ה: אם אני אומר לאלו שיבנו בית הבחירה, כשהם מתפללים לפני איני מתמלא עליהם רחמים שלא היו מרחמים על אחיהם.

נמצא שאמרו "פוקד עון אבות על בנים" – כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם {סנהדרין כז, ב}. וכשישראל חוטאים בדברים שבין אדם למקום, אז פוקד עליהם חטא העגל. ואם ישראל חוטאים בדברים שבין אדם לחברו – אז פוקד עליהם חטא מכירת יוסף. ומפני טעם זה לא נכנס בחושן, ששמות השבטים חקוקים על לבו לזיכרון לפני ה', והשבטים בעצמם הם הזיכרון {תוספות ראש השנה כו, א}. מפני שזה יהיה קטרוג, שהם בעצמם לא ריחמו על אחיהם, והיו מתנגדים ושונאים זה לזה, ולפני ולפנים עדיין חקוק חטאם בכל דור. ולכן להורות על כפרת החטא של מכירת יוסף היה כתונת מובחרת, וכמו שאמרו {זבחים פב, ב}: כתונת מכפרת על שפיכות דמים, שנאמר {בראשית לז, לא} "וישחטו שעייר עזים ויטבלו את הכתונת בדם".

זה שאמרו "כי אתה סלחן לישראל" – היינו על כל החטאים שבין אדם למקום, שהרושם הוא משורש העגל, שנאמר {שמות לב, ד} "אלה אליהן ישראל", ושם נאמר {במדבר יד, כ} "סלחתי כדברך". "ומחלן לשבטי ישורון" – היא על חטאים שבין אדם לחברו, ששורש שלהם הוא מחטא מכירת יוסף, שחטאו שבטי ישורון.

הדברים הללו, שופכים לנו אור חדש לגמרי על כל עבודת יום הכיפורים:

אמרנו, שאין יום הכיפורים מכפר על בין אדם לחבירו אלא עד שירצה את חברו. הוי אומר שכדי להתחיל את עבודת יום הכיפורים – עוד לפני כל האיסורים שישנם ביום כיפור – האל"ף ב"ת זה לרצות את החבר שלך תחילה, כי זה מעין הקטורת!

כותב הטור {אור"ח סימן תר"ו ס"א} – ויתן כל אדם אל לבו בערב יום הכיפורים לפייס לכל מי שפשע כנגדו. דעבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ושבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו. ואפילו לא הקניטו אלא בדברים – צריך לפייסו ... ועושין כן כדי שיהא לב כל ישראל שלם כל אחד עם חברו ולא יהא מקום לשטן לקטרג עליהם. והכי איתא בפרק {מ"ו} מפרקי רבי אליעזר: רואה סמא"ל שלא נמצא חטא בישראל ביום הכיפורים ואומר: רבון העולם, יש לך עם אחד בארץ כנעלאכי השרת. מה מלאכי השרת יחפי רגל אף ישראל יחפי רגל ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת אין להם קפיצה אף ישראל אין להם קפיצה ועומדין על רגליהם ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא. מה מלאכי השרת שלום ביניהם כך ישראל ביום הכיפורים, והקב"ה שומע עדותן מן המקטרגים ומכפר עליהם.

אומר המתנת חיים, מה שכותב השולחן ערוך שהאדם חייב לפייס את חברו, זה לא מהלכות תשובה; כאשר אדם פוגע בחבירו, יש בכך ב' חלקים: חלק א', פגעת בחבר שלך – אתה חייב לפייס אותו. אבל חוץ מהפגיעה בחבר, יש גם פגיעה ב'בין אדם למקום' – אתה צריך לבקש מחילה מהקב"ה על זה שפגעת בחבר שלך.

נשאלת השאלה – ומה קורה עם בנאדם רק פייס את חברו מבלי לעשות תשובה {חרטה, וידוי וקבלה לעתיד} – האם אותו עוון נמחל? אומר המתנת חיים, העוון הזה מתחלק לשניים – החלק של 'בין אדם לחבירו' – נמחק. אבל החלק של 'בין אדם למקום' – נישאר. ומה מכפר על זה? התשובה שעושה האדם ביום הכיפורים! – השולחן ערוך והטור לא מדברים על הלכות תשובה, אלא על הלכות יום כיפור! כמו שישנם חמשה עינויים האסורים ביום כיפור, כך ישנה הלכה נוספת לרצות את חברך! – לא מהלכות תשובה, אלא מהלכות עבודת יום הכיפורים! – ולמה?

אומר הטור, כי מלבד חמשת העינויים הנוהגים ביום הכיפורים, צריך לגרום לכך שעם ישראל יהיו מאוחדים לקראת יום הכיפורים – ולמה? כי מלבד חטא העגל שהוא כנגד 'בין אדם למקום', יש את חטא מכירת יוסף שהוא כנגד 'בין אדם לחברו', וכדי להוריד את הקטרוג של חטא מכירת יוסף, יש להביא לאחור ואהבה בין כולם ולאחדות בעם ישראל – וע"י כך מונעים את הקטרוג!

המפרשים עומדים על כך, שבין המלאכים אין קנאה ולא שנאה ולא תחרות. באופן תמידי, שוררת ביניהם אהבה – ואם ככה, נוכל להבין מה שאומרים בני עדות אשכנז בתפלת יום הכיפורים, אומרים בני עדות אשכנז: "על כן ברחמיך הרבים נתת לנו את יום הכיפורים הזה ואת יום מחילת העון הזה לסליחת עון ולכפרת פשע: יום אסור באכילה. יום אסור בשתייה. יום אסור בסיכה. יום אסור בתשמיש המיטה. יום אסור בנעילת הסנדל. יום שימת אהבה ורעות. יום עזיבת קנאה ותחרות. יום שתמחול לכל עונותינו".

נשאלת השאלה – מה קשור כאן 'אהבה ורעות'? התשובה פשוטה, כי זה חיוב נוסף של עבודת יום הכיפורים! ולכן קודם שמתחילים להתפלל, אנחנו אומרים "על דעת המקום ועל דעת הקהל ... אנו מתיירין להתפלל עם העבריניים" – ולמה? כי יום הכיפורים זה יום של אהבה ואחווה! חייבים כולם להתאחד! – וזה מה ששאל יעקב אבינו את בניו קודם פטירתו, האם כולם מלוכדים – ומה ענו לו? "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"; אמר להם יעקב אבינו: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – לכן ביום הכיפורים, כשאנחנו מלוכדים ומאוחדים – אז אנחנו יכולים לומר בקול את מה שאמר יעקב אבינו – "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"!

כמו שהאדם חייב לרצות את חברו, כך חייב האדם לפייס את בני ביתו; אם אדם יודע שמישהו נפגע ממנו, הוא מוכרח ללכת ולפייסו – על מנת שנהיה כולנו מאוחדים, ולכן נכנס הכהן גדול ביום הכיפורים עם הקטורת שמונה י"א סממנים, שא' הסממנים זה החלבנה, המסמל את פושעי ישראל.

(ברוך שאמר)

פרשת האזינו

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא

(לב, ד)

ביום הכיפורים, נכנס הכהן גדול לקדש הקדשים; הזוהר הקדוש קורא לזה 'התגלמות העשן', כמ"ש {שמות יט, יח} והר סיני עשן כלו; **אומר הזוהר הקדוש – עשן ר"ת עולם שנה נפש. והחייבור של ג' הדברים, נעשה ביום הכיפורים; עולם – המקום הקדוש ביותר – קדש הקדשים, שנה – הזמן הקדוש ביותר – יום הכיפורים, נפש – האדם הקדוש ביותר – הכהן הגדול.** מתארים לנו חז"ל, כמה הכנות היה עובר הכהן הגדול עד שהיה נכנס לקדש הקדשים:

אומרים חז"ל {מסכת יומא פ"א מ"א} – שבעת ימים קדם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדרין, ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, שמא יארע בו פסול. רבי יהודה אומר, אף אשה אחרת מתקנין לו, שמא תמות אשתו ...

{שם מ"ה}: מסרוהו זקני בית דין לזקני כהנה, והעלוהו לעלית בית אבטינס, והשביעוהו ונפטרו והלכו להם. ואמרו לו, אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלוח בית דין, משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה, שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין.

כשהיה הכהן גדול נכנס לקדש הקדשים, אומרת הגמרא, היו מלבישים אותו בבגדי בד ששווים היה אלף ושמונה מאות זוז – וזה למה? כדי שידע מה כובד המשא שהוא נושא על כתפיו! **אומר הירושלמי {יומא פ"א ה"ח} – כתיב {ויקרא טז} וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו. אפילו אותן שכתב בהן דמוות פניהם פני אדם היינו המלאכים לא יהיו באהל מועד.** פירוש הדבר, הקב"ה מתייחד עם הכהן הגדול ביום הכיפורים, בקדש הקדשים!

מספרת הגמרא {מסכת יומא לט, ב} – תנו רבנן: אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק אמר להם: בשנה זו הוא מת. אמרו לו: מניין אתה יודע? אמר להם: בכל יום הכיפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי ויצא עמי, והיום נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים נכנס עמי ולא יצא עמי. אחר הרגל חלה שבעה ימים ומת.

נשאלת השאלה – איך יכול להיות שעם שמעון הצדיק נכנס 'זקן' אחד, והרי אומר הירושלמי שאפילו למלאכים אין רשות להיכנס לקדש הקדשים בזמן שכהן גדול נכנס? אומר התוספות ישנים בשם הירושלמי, שזו היתה השכינה בכבודה ובעצמה!

אומרת המשנה {שם פ"ז מ"ד} – קדש ידיו ורגליו, ופשט וירד וטבל ועלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן, ולבש, וקדש ידיו ורגליו. נכנס להוציא את הכף ואת המחטה. קדש ידיו ורגליו, ופשט וירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ולהטיב את הנרות, וקדש ידיו ורגליו, ופשט. הביאו לו בגדי עצמו, ולבש. ומלין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקדש.

נשאלת השאלה – ולמה היה עושה יום טוב? **אומר הרמב"ם {פירוש המשניות} – לפי שהרבה פעמים מתים כהנים גדולים בקדש הקדשים אם לא היו ראויים או אם ישנו דבר ממעשה הקטורת.**

על עבודת הכהן גדול שהיתה נעשית אחת לשנה, עומד החפץ חיים בספרו שמירת הלשון:

כותב החפץ חיים {שם ח"ב פ"ה} – ויותר מזה נוכל לראות דבר נפלא ונורא מאוד שהכהן גדול כשהוא נכנס פעם אחת בשנה בבית קדש הקדשים עבודה הראשונה שלו קודם קבלת דם הפר וזריקתו היה הקטרת הקטורת, כדכתיב בתורה ואיתא ביומא {דף מ"ד} שהקטרת היה מכפר על חטא הלשון וכמו שאמרו שם "יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי". מזה נוכל להבין גודל קלקולו של הלשון שהגיע עד בית קודש הקדשים לפני ולפנים ושם צריך לזה הכהן גדול שהוא האיש המקודש מכל כלל ישראל והוא יראה לכפר שם לפני ה'. גם נוכל ללמוד הנהגה ישרה שבבוא האדם לתקן את ענייניו ולשוב בתשובה לפני ה' על חטאותיו, תחילת הכל צריך לראות ולתקן דבר זה והיינו חטא הלשון ואז יקובל תשובתו כמו שמצינו אצל כהן גדול שקודם בואו לכפר עון טומאת מקדש וקדשיו אף שהוא ג"כ עון כרת, מ"מ צייתה התורה אותו לתקן מתחלה לכפר על חטא הלשון ע"י הקטורת.

יוצא א"כ, כל עבודת הכהן גדול בקדש הקדשים – באה לכפר על חטא הלשון!

עפ"י הדברים הללו, נוכל להבין יסוד נפלא:

כותב הגאון מוילנא, ששני השעירים של יום הכיפורים, הם כנגד שני הציפורים שמביא המצורע לטהרתו. כמו שבציפורים א' נשחט וא' משתלח – כך השעירים, א' נשחט וא' משתלח.

פנינו אל חנויותינו כדי להשלים כמה התחייבויות לחג. פתאום הבחנתי כי חנותו של יעקב הומה קונים ואילו לחנותי לא נכנס איש.

עד הצהרים הרויח יעקב אחד עשר זהובים. סגר את החנות והלך לביתו. סר זוועף פניתי גם אני לביתי. בעוברי בשוק פגעתי בדוכנו של מוכר זכוכית נכרי והפלתי את סחורתי ארצה.

הכלים נשברו והמוכר הפליא בי את מכותיו, עד מהרה נגררתי לבית המשפט. השופט הריץ לשוק שמאי שהעריך את הנזק שעוללתי ב... אחד עשר זהובים. הגעתי אפוא לביתי חבול ומושפל וחסר אחד עשר זהובים.

אז ידעתי כי צדק רבינו וכי גדול אלקינו. עוד אמש נגשתי לבית ידידי יעקב אבודרהם ובקשתי את מחילתו. אחר כך פניתי אל רבנו ושיתפתי בסוף הסיפור.

נרגש ירד נפתלי עזריה מהבימה, ורבי יחיאל פתח בסדר התקיעות.

כי שם השם אקרא הבו גודל לאלקינו

בהמשך השירה אמר לנו משה 'כי שם השם אקרא הבו גודל לאלקינו' ודרז'ל שביקש מהם שיאמרו על כל ברכה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. וכן פרש"י מכאן אמרו שעונים ברוך שם אחר כל ברכה שבמקדש. והוא פלא שהוא אמר הברכה והם אמרו ברוך שם, מדוע לא אמר משה 'ברוך שם', האם מדין שאין המברך עונה על ברכתו, הרי זה לא אמן אלא ברוך שם,

ואי' במג"א סי' תרי"ט שביזה"כ אומרים ברוך שם בקול רם, כי משה רבינו 'גב' ברוך שם מהמלאכים, [וכן אי' בפיוט יזה"כ לאחר הוידוי, שברוך שם הוא שירת המלאכים] וכיון שזו גניבה, לכן אומרים אותה בחשאי כל ימות השנה, אך ביוזה"כ שכולנו מלאכים מותר לנו לומר בקול רם, שהמלאך יבין שמותר לנו לומר ברוך שם כי גם אנו מלאכים ביוזה"כ.

ופי' החת"ס בדרך הלצה, כיון שמשם רבינו הוא הגנב בעצמו, הרי הוא אסור לו להשתמש עם הגניבה, בוצע בך, לכן הוא אינו אומר ברוך שם, אך בבני ישראל הוא כבר שינוי רשות, אנו לא גנבנו, משה גנב והעבירה לנו, ולכן אנו אומרים ברוך שם והוא לא. ואע"פ שאמרו בגמ' פרק מרובה ששינוי רשות מהניא רק לאחר יאוש, והאם נתייאשו המלאכים מברוך שם, והרי מבואר בסי' תרנ"ט מג"א סק"ב, אלא שדבר שיוירד למעלה, אינו חוזר לשם, כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב, וכן אמרו בגמ' דאין מחזירים דבר למעלה, ולכן אין בזה איסור גניבה, שאם אחד גונב דבר שהדבר שוב לא יחזור לשם, בוודאי שינוי רשות קודם. וכיון שגנב מהם משה את הברוך שם, שוב אין להם את השירה הזאת לעולם. הרי זו גניבה אמיתית ונצחית. המלאכים מחפשים מיהו הגנב, ואין יודעים כי אנו אומרים זאת בחשאי. ולכן לא אמר משה 'ברוך שם' בתורה, שהוא היה הגנב בעצמו...

עכ"פ כיון שהמלאכים התייאשו שהם מרגישים שזה ירד כבר למטה ושוב לא יחזור למעלה, לכן אנו כן יכולים לומר 'ברוך שם' ברווח, שזה כבר לאחר ייאוש ושינוי רשות.

וזה שאמר משה 'ערוף כמטר לקחי', הגניבה שמסרתי לכם לומר ברוך שם, הוא לאחר יאוש, שהוא כמו מטר שאינו חוזר למעלה, לכן כי שם ה' אקרא הבו גודל, ותאמרו ברווח ברוך שם, כי כבר היה יאוש ושינוי רשות. אך אני איני יכול לומר כך.

(הגרמ"י רייזמן – י"ב תשרי תשע"ז)

כי דור תהפוכות המה בנים לא אמוץ במ (לב, כ)

הכוונה אפשר לומר על דרך המוסר כי דרך האנשים להמנע מן הצדקה באמרו שאין להם ליתן, אבל באמת הוא בהיפך, מפני שאינם נותנים - אין להם ליתן, כי הצדקה היא המפתח לשפע, ובאם זורק את המפתח במה יפתח האוצר?

וזה "כי דור תהפוכות המה" הם מהפכים הסדר, ומונעים עצמם מן הצדקה, מפני שאין להם, והיה טוב יותר ליתן ואז היה השי"ת משפיע להם כפל כפלים, אבל המה "לא אמוץ במ" איו בהם אמונה להאמין שבזכות הצדקה יעזרו ד' ויפתח להם אוצרו הטוב (חתן סופר)

ה לה' תגמלו זאת (לב, ו)

כתב הערוגות הבושם בפסוק 'ה' - לה' תגמלו לזאת'. ומובא באבן עזרא בשם ספר מאזנים לרבי שמואל הנגיד דארת ה' נתברר שהיא אות לבדה, וכן אומר הבעל קורא ה-לה' תגמלו זאת, ואין כדבר הזה בכל התורה כולה. [בגד - בא גז, שם האות א' נעלם, אך כאן יש תיבה שלימה של ה] והוא חידוש פלא.

לפעמים מסובב את האדם מאורעות שונות ואינו מבין למה ומדוע זה קורה לו. בא הכתוב וצווח אין עוול! בסיפור הבא (מוכא בספר "מרפא לנפש") מומחש רעיון זה: על בימת בית הכנסת בפריס עמד רבינו יחיאל מבעלי ה'תוספות', עטוף בטלית, אוחז בשופר.

המתפללים המתנינו ברטט לאמירת הברכות ולתחלת התקיעות, אלא שהפעם החליט הרב לשנות מהסדר הרגיל.

לפתע הפנה את ראשו והזמין בתנועת יד קלה את אחד האנשים לגשת אליו. חיש מהר פילס לו האיש דרך בין המתפללים, והתייצב לצדו של רבי יחיאל. זה היה נפתלי עזריה, צורך זהב ידוע בקהילה.

"על אף גודל השעה, ואולי דוקא בשל כך", פתח רבי יחיאל "מצאתי לנכון לשתף את כולכם בסיפור בעל לקח חשוב שתחלתו לפני שנה וסופו אמש. לפי סיכום מוקדם עם אחד מגבורי המעשה, ידידנו ר' נפתלי, אומין אותו כעת לספר לכם את השתלשלות הדברים".

הכל הביטו משתאים ברב ובצורך, סקרנים לשמוע את הספור. נפתלי היה נרגש. הוא בלע את רוקו, השתעל שעול נבון והחל בסיפורו:

ודאי מכירים אתם את שכני הטוב, עמיתי למלאכת הצורפות, יעקב אבודרהם. ובכן, ימים אחדים לפני ראש השנה שעבר שבנו שנינו מהעבודה, והאזנו לשיעור תורה. בשיעור למדנו את דברי הגמרא, כי "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה".

הדברים עוררו בנו התעניינות מיוחדת. בשיחה בינינו עלתה ההצעה להתענות תענית מיוחדת ולבקש מהקדוש ברוך הוא כי יגלה לנו כמה תהיה פרנסתנו בשנה הבאה.

כך עשינו, יומיים לפני ראש השנה צמנו וצפינו לאות כלשהו משמים. כלילה האחרון של השנה ארע הדבר, כל אחד ואחד מאיתנו חלם כמה כסף ירויח בשנה הקרובה. כשנפגשנו בבוקר ספרנו איש לרעהו בהשתאות את חלומותינו. חברי יעקב חלם כי בשנה הבאה ירויח מאתים זהובים. ואילו בחלומי שלי ראיתי כי ארויח רק מאה וחמשים זהובים.

החלטנו לפנות אל מורינו ורבינו ולספר לו על התענית ועל החלום. "אם לעצתי תשמעו", אמר, "כתבו במשך השנה הבאה כל הכנסה קטנה כגדולה, שתבוא לכם". כמובן שקבלנו את עצתו ונהגנו על פיה.

יום אחד נתגלע בינינו ויכוח חריף סביב סחורה שרכשנו בשותפות ומכרנוה ברוח נאה. כשבאנו לחלוק ברווח טען יעקב חברי, כי השותפות בעסקה היתה על דעת כן שנחלק ברווחים שווה בשווה. לעומתו טענתי אני, כי מכיון שהשקעתי ברכישה שני שלישים ואלף הוא השקיע רק שלישי, יש לחלק את הרווחים גם כן על פי אותי יחס.

פנינו לרב שיפסק דין תורה. "בידי מי נמצא עתה הרוח מהמכירה?" שאל, הכסף היה בידי יעקב. "האם יש לכם עדים או שטר על העסקה שעשיתם?" הוסיף הרב לחקור. לא היו עדים ולא היה שטר. "אם כן יעקב הוא ה'מוחזק' ועל נפתלי להביא ראיה לדבריו, באין לנפתלי כל ראיה, ישבע יעקב כי דבריו אמת הם ויזכה במחצית הרוח".

אבל יעקב מאן להישבע. "דברי אמת לאמיתם, אך להישבע אנני מוכן. ועל כן אוותר על הרווח המגיע לי". אמר. נטל אפוא יעקב לעצמו שלישי מהרווח ומסר לי את שני השלישים הנוותרים. הפער ביני לבינו עמד על עשרה זהובים.

המשכנו כמנהגנו לרשום את כל רוחינו. לפני כמה ימים, בהתקרב ראש השנה, הוצאנו את רשימותינו וסיכמנו את כל ההכנסות. התברר כי יעקב הרויח במהלך השנה, מאה שמונים ותשעה זהובים - אחד עשר זהובים פחות מבחלומו. ואילו אני הרוחתי מאה ששים ואחד זהובים, אחד עשר זהובים יותר מבחלומי.

באנו לפני רבינו וספרנו לו כמה הרוחנו. הוא לא חשב רבות וקבע מיד "ובכן, מסתבר כי בויכוח ההוא על העסקה, חברך הוא שצדק והיה עליכם לחלק ברוחים שווה בשווה".

"מדוע אפוא הפער הוא של אחד עשר זהובים בשעה שהויכוח בינינו היה על עשרה זהובים בלבד? ניסיתי לעמוד על שלי. תשובת רבינו היתה מוכנה בפיו. "זהוב אחד הוצאתי בשכר הסופר שכתב את כתב התביעה והשליח שקבע לכם זמן לדין", אמר.

ואולם אני לא עמדתי בפתוי, ולא הצלחתי להשלים עם הפסד פתאומי של אחד עשר זהובים, סכום גדול ונכבד. "איני משגיח בדברי חלומות", הפטרתי, וכדי להשקיט את מצפוני הוספתי "על פי דין התורה שפסק רבינו כפי שפסק ואני זכיתי בצדק וביושר בשני שלישים מהרוחים".

כניסה ללא כרטיס... מהו הכרטיס? נאמר בפסוק "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרא אמונים אלא "אמינים" מי שעונה אמן בכוונה, נפתחים לו שערי גן עדן, וללא זה השערים נעולים ואין כניסה... נורא למתבונן. כתוב בספר "ווי העמודים" (פ"י בסופו) כל איש מישראל ששומע ברכה מישראל מחויב לענות אמן, אפילו שומע מאשה או מקטן, ואם שומע ואינו עונה חייבמיתה, וסימן "אמן" נוטריקון אני מוסר נפשי, שכל אחד מישראל מחויב למסור נפשו על עניית אמן. וכל איש מישראל מחויב לומר הברכות בקול רם כדי שישמעו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויכולו לענות אמן, שמילת אמן עדות היא על הברכה שהיא אמת, ואם יאמר בלחש הוא כמו שמעלים להעיד על הדבר.

ולאהבת אחי ורעי בני ישראל אספר לפניכם מעשה רב ונורא שהיה בזמן הגאון רבי מרדכי יפה בעל ה"לבושים" כמו שסיפר לי חמי זקני מהר"ר אברהם וורטר ז"ל שאשתו היתה נכדת נכדו של הגאון מהר"ר מרדכי יפה זלה"ה. וכך המעשה: הגאון ר' מרדכי יפה נסע למדינת אטליא לוויניציא, כדי ללמוד חכמת עיבור החודש אצל החכם אבובה הספרדי, ולמד אצלו בערך ארבעה חודשים. ויהי מקץ ימים ויקר מקרה, תינוק אחד, בנו של החכם אבובה, בן ה' שנים, בירך על פרי ברכת בורא פרי העץ בקול רם, וכל בני הבית ענו אמן, פרט ל' מרדכי יפה שלא ענה אמן, שלא במתכוון. החכם אבובה כעס עליו מאד, גער בו בנזיפה גדולה ונידה אותו, הגאון ר' מרדכי יפה המתין ל' יום כפי הדין של נידוי מרב לתלמיד, אח"כ בא אליו ופייסו, וישאלהו מה פשעו ומה חטאתו ומה חרי האף הגדול הזה? השיב לו החכם: ידוע תדע, שאהבה גדולה אהבתך, אהבה שאינה תלויה בדבר, אבל תדע, שהיית חייב מיתה לשמים בשעה שלא ענית אמן על ברכתו של הילד, והנידוי היה לך לכפרה על הפגם הגדול שנגרם, ומחילת העוון יהיה לך בתנאי שבכל מקום ובכל קהילה שתדרוך כף רגלך תפרסם את גודל החטא והפגם של מי שאינו עונה אמן, וגם תפרסם את המעשה הנורא שאספר לך:

במדינת ספרד היו קהילות קדושות לפני גזירת תנ"ו, והיתה שם עיר גדולה לאלקים, עיר ואם בישראל. ובאותה עיר היה מלך שרצה לגרש את היהודים מעירו כמה פעמים, ובכל פעם האב בית דין שהיה חסיד ועניו גדול שנשא חן בעיני המלך, היה מבטל הגזירה.

ויהי היום, כעס המלך על היהודים וציוה לגרשם מארצו. חשובי הקהילה באו לבית הרב ובקשוהו שילך איתם אל המלך לבקש ממנו שיבטל את הגזירה. הרב רצה להתפלל תפילת מנחה לפני לכתם למלך, שהרי ראשית חכמה יראת ה'. אולם שליחי הקהילה הפצירו בו ואמרו: זוהי מצוה רבה של הצלת כלל ישראל, ועתה עת רצון לפני המלך. הרב נאות להם והלך עמם.

ויהי כראות המלך את הרב נשא חן בעיניו, וירץ לקראתו וינשקוהו. הרב החל לדבר עם המלך בענינים שונים, בתוך דבריו בא כומר ממדינות המלך, ויפול לפני המלך ובירך אותו ברכה ארוכה וחשובה בלשון שהרב לא הבין. כראות הרב שהכומר מאריך בברכתו ובינתים עובר זמן תפילת מנחה, הלך לפניה והתפלל. בסברו שיסיים תפילתו קודם שיסיים הכומר ברכתו, אולם באמצע תפילתו קם הכומר מעל הארץ וציוה לכל העומדים שיענו אמן על ברכתו כדי שתתקיים הברכה, וענו כולם אמן לבד מהרב שלא רצה להפסיק בתפילתו, לאחר מכן שאל הכומר אם כולם ענו אמן והשיבו כן. חזר ושאל האם גם הרב ענה אמן על ברכתו ואמרו לא. ויהי כשמוע הכומר כן, תלש שערות ראשו וצעק צעקה גדולה ומרה, ואמר בגללו לא תתקיים הברכה למלך. כשמוע המלך את דברי הכומר ויקצוף מאד על החסיד וחמתו בערה בו. ויהפוך להיות אכזרי כלפי הרב וציוה את עבדיו להורגו ולנתחו לנתחים... ויעשו כן עבדיו, המיתוהו ביסורים קשים וינתחוהו וישימו את הנתחים בתוך שק וישאום לביתו, ואחר כך גירש המלך את כל היהודים מארצו.

חבירו של הרב היה בצער גדול ולא ידע את נפשו, כל ימיו רצה לדעת על מה היה חרי האף הגדול הזה, ומדוע נהרג בשעה שהיה שליח מצוה להציל את כלל ישראל מגזירה רעה. והיה מתענה, וכזה מתפלל שיודיעו לו מן השמים על איזה חטא נהרג החסיד במיתה משונה כזו. ויתבודד בחדר מיוחד ומצטער על הריגת חבירו החסיד. עד שפעם בא אליו החסיד הקדוש כשהוא מתבודד בחדרו, ויחד חרדה גדולה לקראתו, ויאמר לו, אל תירא, דע לך, מימי לא עשיתי שום עבירה, אלא הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, פעם אחת בירך בני הקטן ברכה על הפת, ולא עניתי אמן אחריו. האריך הקב"ה אפו עד המעשה הזה, כשעמדתי לפני מלך בשר ודם ולא עניתי על ברכתו, וחרה למלך מאד באותה שעה נתעוררה עלי מידת הדין על שלא עניתי אמן על הברכה למלך מלכי המלכים, ודנו אותי על כך. לכן אתה חברי תספר את המעשה הזה לבנך ולבן בנך ולכל באי עולם ותוהירם על ענית "אמן", ופרח לו. אמר לו החכם אבובה לרבי מרדכי יפה שיפרסם מעשה זה, ויקרא אותו פעם בחודש להודיע לכל מהו העונש למי שאינו עונה אמן על ברכת תינוק, וכל שכן בביהכ"נ כששליח הציבור מתפלל תפילת שמונה עשרה ואומר קדיש.

בדרך הדרוש

הוא והושע בן נון. מדקדקים למה קרא אותו כאן לתומכו, אבל אמרו חז"ל [אבות ה, יח] כל המזכה את משה להיות מנהיג ישראל תו לא היה צריך לסעד, והיינו הושע ולא יהושע. נ"ל כי שם זה נתן לו לרמוז ה' יושיעך הרבים אין חטא בא על ידו, ולכן עתה שנכנס יהושע תחת הוא והושע בן נון, כנ"ל וק"ל: (כתב סופר)

וביאר הערוגות הבושם ע"פ דברי התרגום 'עם נבל ולא חכם, עמא דקבילו אוריתא ולא חכימו' ואמרו חז"ל בגמ' מנחות דעוה"ז נברא באות ה' ובעוה"ב באות י', כי עוה"ז הוא כמו אכסדרה ש' שרוצה לצאת מדרך הישר יכול לצאת, ומאי טעמא תלוי רגל ה' שאם הוא רוצה לשוב בתשובה יכול לעלות מהחלון העליון, ואינו יכול להכנס מלמטה ממקום שנפל, כי לא אסתייעא מילתא, רק צריך פתח מיוחד לבעלי תשובה. הרי שצורת אות ה' מורה על תשובה,

ואי' בספר אור לשמים שהיצר הרע רוצה להראות לנו שאות ה' הוא ח', כאילו אין מקום לחזור פנימה. וזהו החילוק בין חמץ למצה, היצר טוב מראה ה' ויצר הרע מראה ח'.

והעולם אומרים במחזור 'תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה', וכתבו במחזור בטעות 'צום קול ממון', ושכחו לכתוב תורה. הרי בבעלזא אמרו שהתשובה הכי גדולה הוא אביי ורבא, ובעל המחזור מזכיר רק צום קול ממון, וזהו טעות שיש במחזורים. וגדולי ישראל שכתבו את המחזור אומרים שמקור הדברים, כי צום קול ממון שוה בגימטריא, ושלשתם ביחד בגימ' זא"ת. כמ"ש בספר חוות יאיר.

אך בסידור האר"ז ל' לאחר תפילת שחרית כתוב בפירוש 'בעל תשובה שהיה רגיל לקרוא דף אחד יקרא שנים וריבוי התורה הוא עיקר התשובה' הרי מפורש יוצא מפי האר"ז ל' שעיקר התשובה הוא לימוד התורה.

וזה שצועק משה רבינו 'הל' תגמלו זאת', מה אתם רוצים להביא להקב"ה בתשובתכם? זאת בגימ' צום קול ממון, ב"ה שיש לכם באמת רשות מהמג"א למעט בעסק התורה ולומר תהלים ולעסוק בתשובה, וכמ"ש הגרי"ז מבריסק שאמר כל התהלים בעשרת ימי תשובה, והנה עכשיו היה לנו מ' ימים שעסקנו בזא"ת, צום קול ממון, עכשיו צועק משה רבינו 'הל', הרי עיקר התשובה הוא ריבוי התורה, תחזור בפרשת האזינו לאביי ורבא, עמא דקבילו אוריתא ולא חכימו, נכון שיש לך עם נבל, יש לך מה לתקן, אך תחזור לעסוק התורה שזהו עיקר התשובה.

(הגרמ"י רייזמן – י"ב תשרי ע"ו)

מאוצרות המגידים

"כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב, ג)

פירש רש"י כשאקרא ואזכיר שם ה' אתם הבו גדל לאלוקינו וברכו שמו.

רבותינו ז"ל הפליגו מאד בשבח עניית "אמן". כתוב בגמרא (שבת קיט) אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן.

ופירש המהרש"א: כי הגן עדן יש לו הרבה שערים מחיצה לפנים ממחיצה כמו שאמרו כל צדיק וצדיק נכוח מחופתו של חבירו, וכן אמרו כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו ואמר שזה העונה אמן בכל כוחו פותחין לו כל השערים מחדרי גן עדן. עכ"ד.

הרי לנו כמה מעולה היא עניית "אמן" בכוונה שהרי בשביל דבר קטן כזה פותחים לפניו כל חדרי גן עדן, יותר מצדיקים וחסידים אשר עמלו וטרחו בעבודת ה' בכל ימיהם.

עוד אמרו במדרש (ד"ר פז) כך שנו חכמים העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף, ולימדונו רבותינו ואם היה יכול לענות שלא תטרף דעתו, יענה, למה? מפני שאין גדול לפני הקב"ה יותר מאמן שישראל עוניו ע"כ. הרי שאין דבר חשוב לפני ה' כעניית אמינים. הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל משגיח דיישבת קמניץ אמר פעם חיזוק בענין עניית אמן בכוונה וכה היו דבריו:

בחוף לארץ נהוג שהמזומן לחתונה צריך לאשר שהוא משתתף בשמחה, ושולחים לו כרטיס כניסה. פעם, סיפר הרב שטרן, שכחתי לשלוח הסכמתי להשתתף בחתונה, אך חשבתי, ודאי גם ללא כרטיס אכנס. אמנם לא כך היה, בהגיעי לאולם לא נתן לי השומר להכנס ללא כרטיס... הסברתי לו שאני ידיד נאמן לבעל השמחה, ואכנס לכמה דקות, אך לא עזר לי... וחזרתי כלעומת שבאתי.

כך, אדם המגיע לאחר מאה ועשרים לבי"ד של מעלה, נידון לגיהנם, וסובל שם קשות בשבעה מדורים, וב"ה לאחר י"ב חודש יוצא משם והולך בשמחה למקומו בגן עדן, ובפתח גן עדן עומד מלאך ומבקש 'כרטיס כניסה', מתפלא האדם: האם גם כאן קיים מושג של כרטיס כניסה? היכן המקום והארמון שבניתי לעצמי מהמצוות? עונה לו המלאך מקומך שמור בפנים... אך אין

ליקוטים וסיפורים נפלאים - האזינו

יש לבאר את הפסוק על פי משל לגביר שבנו יחידו חלה, והרופאים נאלצו למצוא תרופה למחלתו. לימים הגיע פרופסור מומחה לאותה מדינה והצליח לרפאו, והזהיר את אביו שישגיח על בנו יחידו שלא יבוא מאכל של בשר שמן לתוך פיו כי הדבר תלוי בנפשו. ויהי היום והאב הוכרח לנסוע חוץ לעיר לרגל מסחרו, וציוה את אשתו שתשגיח על הבן כפי הוראת הרופא. והנה כשישבה אמו אל השולחן לאכול ארוחת צהרים, הריח הבן את הבשר, נגש אל השולחן, חטף חתיכת בשר שמן ותחב לפיו וברח החוצה. מובן מאילו שתיכף שוב חלה הבן. וכשב אביו מדרכו מצא את בנו מפרפר בין חיים למוות. רץ מיד אל הפרופסור ובקול בוכים התחנן לפניו שיציל את בנו יחידו מרדת שחת, וקפץ ונשבע שלא ייסע עוד לרגלי מסחרו. ואכן גם הפעם, הצליח הפרופסור להסיר מעל הבן סכנת מוות. כשהגיעה העת לעשות סעודת הודיה לה' יתברך בבשר ויין לרעיו ומשפחתו, גירש האב את בנו מהאולם הגדול שישבו שם האורחים על יד שולחנות ערוכים. שאלו האורחים זה את זה על הנהגתו המוזרה של "האב האכזר" שאינו שם לב לתחנוני הילד להרשות לו לישב עם האורחים. ורק האב היה היחיד שידע טעמו של דבר. כן הוא העניין עם הנהגתו ה' יתברך את העולם. יש שהוא מגרש מחדר האוכל דווקא את הצדיק לטובתו, ואם כי אין אנו מבינים את הנהגתו, אבל אנו מאמינים בלב שלם שהוא לטובתו, כי צדיק וישר הוא, ואל לנו להתרעם חלילה על הנהגתו, הנסתרות לה' אלו קינו והנגלות לנו.

"כי דור תהפוכות המה בנים לא אמוץ בם" (לב, ב)

הכוונה אפשר לומר על דרך המוסר כי דרך האנשים להימנע מן הצדקה באמרו שאין להם ליתן, אבל באמת הוא בהיפך, מפני שאינם נותנים, אין להם ליתן, כי הצדקה היא המפתח לשפע, ובאם זורק את המפתח במה יפתח האוצר?
וזה "כי דור תהפוכות המה" הם מהפכים הסדר, ומונעים עצמם מן הצדקה, מפני שאין להם, והיה טוב יותר ליתן ואז היה השי"ת משפיע להם כפל כפלים, אבל המה "לא אמוץ בם" אין בהם אמונה להאמין שבזכות הצדקה יעזרם ד' ויפתח להם אוצרו הטוב. (חתן סופר)

"על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל... על אשר לא קידשתם אותי..." (לב, נא)

הגאון מוויילנא מבאר את המושג "דין וחשבון", ולכאורה צריך לעשות קודם חשבון ורק לאחר מכן לתת את הדין! אלא שראשית יש לתת דין על מה שעשית, ולאחר מכן בוחנים מה היית אמור לעשות באותו הזמן... וכאן בני ישראל נותנים דין על אשר מעלתם בי, ומעבר לכך מגיע להם עונש על אשר לא קידשתם את ד'... (משך חכמה)

"יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי" (לב, ב)

אמר הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא, כאשר יורד הגשם או הטל על גינת הירק אין ההשפעה הטובה ניכרת מיד על הירקות, ברגע זה לא רואים שום שינוי, אולם לאחר זמן, כאשר הירק גדל יפה, אנו מבינים כי הגשם שהשקה אותנו פעל והצמיח אותנו לשיאו.

כך הוא גם האדם הלומד תורה ומקיים מצוות ה', אין ההשפעה המבורכת ניכרת מיד, לאחר זמן כשרואים את האדם ומידותיו הנעלות שהבריות אומרות ראו פלוני, כמה נאים דרכיו! כמה מתוקנים מעשיו! אשרי אביו שלימדו תורה! אשרי רבו שלימדו תורה! מבינים את רוב הברכה שקיבל בלימודו ובקיום המצוות.

"יעקב חבל נחלתו" (לב, ט)

הצדיק רבי משה מקוברין היה אומר על פסוק זה: סגולתו של חבל עבות, שהוא שזור ממספר רב של חוטים. ואפילו נפגם חוט זה או אחר – אין הדבר פוגע בחוזק הכללי של החבל. ומוסיפים להשתמש בו כמקודם. ולא עוד, אלא פעמים אין מבחינים כלל בחוטים בפגומים שבחבל.

והוא הדין לגבי ישראל: בשעה שהם מלוכדים ושזורים כאחד, הם מתחזקים ומתחסנים כנגד אויביהם, המבקשים לפגוע בהם, ואחדות ישראל זו גורמת לכך, שאפילו הפגומים שבהם מוצאים תיקון לעצמם על-ידי דבקותם בזולת, כי "כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט.).

"מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי" (לב, כד)

את הדברים הבאים שמעתי מהרב מרדכי נויגרשל שליט"א: בידוע שפסוקי פרשת "האזינו" רומזים על תקופת השואה. לדוגמה "הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם". מתי כלל ישראל "קנאוני בלא אל"? אירופה במאה התשע-עשרה היתה אתאיסטית, לא האמינו בבורא עולם. והתורה מפרטת את העונשים הנוראים שיבואו עליהם בתקופה זו: "אספה עלימו רעות חצי אכלה בם. מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי וכן בהמת אשלח בם עם חמות זחלי עפר". מה הכוונה "קטב מרירי"? רש"י פרש, שהכוונה לשמות של שדים.

אמנם – אומר הרב נויגרשל – המושג "קטב" מופיע במקום נוסף בתנ"ך (תהלים צא, ו): "מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים", וכתב שם המלבי"ם: "מקטב – כמו 'קטב מרירי', 'אהי קטבך שאול' (הושע יג), אויר ארסי הממית, וכאן נרמז שבשואה ישתמשו בגז רעיל להמית את היהודים! (ומתוך האור)

"הצור תמים פעלו כי
כל דרכיו משפט ק-ל
אמונה ואין עוול צדיק
וישר הוא" (לב, ד)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן